

V. KÖTET, 3. FÜZET. ÚJ FOLYAM. 1897 JÚLIUS—SZEPTEMBER.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE.

A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK

KÖZLÖNYE.

A NM. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISZTERIUM MEGBÍZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

SCHÖNHERR GYULA.

1897. ÉVI FOLYAM.

III. FÜZET.

BUDAPEST

KIADJA A MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖNYVTÁRA.

1897.

TARTALOM.

	Lap
Erdélyi Pál. A British Museum és könyvtára. (Második, befejező közlemény.)	225
Kropf Lajos. Bihisti török krónikája	246
Ráth György. A Korvina önálló könyvkötési stílusa. (A szöveg közt 3 ábrával.)	250
Dr. Esztegar László. A brüsszeli második nemzetközi bibliografiai konferencia	266
Dr. Illéssy János. Mathesy István váci püspök könyveinek leltára 1591-ből	276
M. S. Könyvtártörténeti adalék	277
Külföldi Szemle. A berlini kosztüm-múzeum könyvtárának szakrendszere.	
Dézi Lajostól.	279
Tárcza. A köteles példányok ügye az országgyűlésen. (Első közlemény.)	283
Évnegyedes jelentés a Magyar Nemz. Múzeum könyvtárának állapotáról 1897 április 1-től június 30-áig	297
Szakirodalom. Dézi Lajos. Heyden Sebald Gyermei beszélgetéseinek latin-magyar szövege 1531-ből. Ism. <i>Dr. Melich János.</i> — G. Mazzatinti, Gli archivi della storia d'Italia. Vol. I. fasc. 1. Ism. <i>Á-y.</i> — Repertorium germanicum. IV. Pand. I. Ism. <i>Áldásy A.</i> — Folyóiratok szemléje. I. Hazai folyóiratok. (Egyetemes Philológiai Közlöny, XXI. 6—7., Erdélyi Múzeum, XIV. 6—7., Grafikai Szemle, VII. 5—8., Századok, XXXI. 7.) Ism. <i>D. Gy.</i> II, Külföldi folyóiratok. (Centralblatt für Bibliothekswesen, XIV. 6—7., Le Bibliographe Moderne, I. 2., Revue des Bibliothèques, VII. 1—4., Rivista delle Biblioteche e degli Archivi, VII. 9—12., Zeitschrift für Bücherkunde, I. 2—3.) Ism. <i>H. S.</i>	303
Pulszky Ferencz. (Nekrológ.) E. L. -től	315
Vegyes Közlemények. Magyar bibliografiai Társaság. Múzeumi könyvtári tisztviselők tanulmányutai. A budapesti egyetemi könyvtár forgalma. (<i>K.</i>) Hazakerült Korvin-kódex. A jászóvári könyvtárról. Kereskedelmi és ipari közkönyvtár. (<i>R.</i>) Érdujhelyi Menyhért	316
Melléklet. A hazai hírlapirodalom 1897-ben. A magyar hírlapirodalom. <i>Id. Szinnyei Józseftől.</i> II. A nemmagyar nyelvű hírlapirodalom. <i>Kereszty Istvántól</i>	1—38

A Magyar Könyvszemle

előfizetési díját 1897 június 15-től szeptember 30-ig beküldték:

Az 1897. évi folyamra: Concilia Emil, Thallóczy Lajos.

A BRITISH MUSEUM ÉS KÖNYVTÁRA.

ERDÉLYI PÁLTÓL.

(Második, befejező közlemény.)

Az angol szellemnek összefoglaló ereje és egyetemességre hajló volta, tisztánlátása és gyakorlati érzéke a könyvtár jelentőségét hamar fölfogta, megbecsülte és az egyesült királyságban beleállította, az óceánon túl szinte erőszakkal ültette bele a tudományos és mindennapi életbe. A könyvtárt hozzá alakította a körülötte folyó világhoz: az általános művelődésnek s a tudományos munkásságának könnyen szolgálatra kész eszközévé tette. Fölfogása szerint minden könyvtár annyit ér, a mennyire használják és a mennyire ki tudja elégíteni közönsége igényeit, szóval, a mennyire beleilleszkedett a mindennapi életbe. A könyvtár célja, hogy terjeszsze a közművelődést, s alkalmat adjon mindenkinek, hogy magát akár általában, akár egy tudományos disciplina körében művelhesse. E szerint minden irányban gyakorlati s mindenki számára hozzáférhető akar lenni. London maga sokkal többet olvas, az angol közönség sokkal inkább műveli magát, mint bármely főváros a kontinensen, vagy bármely más közönség. Könyvtári forgalmának statisztikája, épen úgy mint könyvtárainak statisztikája igazolják ezt az állítást, a mit az idegen első pillanatban is meglát, ha a könyvtárba járó angolt figyelemmel kíséri. Ennél fogva Anglia s főként London viruló és élénk könyvtári életet él, s a főváros példája nem marad hatás nélkül a vidéken sem. Az angol életnek nem csupán nagy vagy szakkönyvtárakra van szüksége, hanem mindenféle könyvtárra. Egyesületek, intézetek, hatóságok és tudományos testületek könyvtárai, ép úgy, mint a kontinensen, veszik körül a nagy s a szakkönyvtárakat. S ezek mindannyija meghatározott célú tart szeme előtt s külön olvasó közönséget foglal le, mégis mindamelllett a könyvtárak nem merítik

ki ama feladatokat, melyekre az angol közönségnek szüksége volt. E szükségletek teremttették meg a londoni életnek két érdekes könyvtári specialitását; az egyik a Free Public Library, a másik a Subscriptions Library, melyek egészen angol alkotások.¹ London

¹ A *Free Public Library*-k alapját az az adó-penny teszi, melyet a törvényhozás kötelezőleg rótt ki az adó minden fontja után a nyilvános, ingyenes könyvtárak céljaira. Kerületenkint vannak fölállítva, s egész napon keresztül mindenki számára nyitva vannak. Van bennük ujságszoba, a hol a napi és heti lapok legfrissebb kiadásai olvasó-támlányokon vannak elhelyezve; van bennük külön olvasó-terem a folyóiratok és külön a könyvek számára, a melyben a kéznél lévő nyomtatott katalogusból mindenki szabadon kér és kap kiállított térítvénye ellenében olvasni valót. A katalogus főbb szakmák szerint van rendezve s benne minden mű a számsor egy tagjával van jelölve, s e számok azonkívül külön-külön kis fatáblácskákra vannak egyenkint két (vörös és fekete) színben fölírva. E számokkal jelzett fatáblácskák megfelelő keretekben folyó számuk szerint vannak elhelyezve s e keretek a könyvtár anyagát tevő művek számait mind magukban foglalják. Az idegennek föltűnik, hogy e számok hol fekete, hol vörös színben vannak a keretekben kitéve, a katalogus vagy az ismerős vezető megmagyarázza, hogy a vörös szám azt jelenti, hogy az illető mű, mely a katalogusban vele jelezve van, használatra kiadatott, a fekete szám azt jelenti, hogy az illető mű kapható. Ez intézkedésnek gyakorlati értéke az hogy a könyvtár az olvasóval magával végezteti el a keresést s azzal együtt fölmenti a szolgálattévő tisztviselőt, hogy hiába való munkát s időt veszítsen, melyet az angol pénzértékben számít. Meglátogattam néhány ilyen könyvtárt, a napnak különböző szakaszaiban, s mindenkor nagy olvasó közönséget találtam minden termében. A közlekedés szabad, a bánásmód udvarias és liberális.

A *Subscriptions Library*-t (London-Library, St James's Square) aláírói tartják fönt. Egészen angol intézmény, mely mindenben magán viseli az angol közönség jellemvonásait: hogy művelődést kedvelő, gyakorlati és áldozatkész. Tagja, illetőleg aláírója lehet minden gentleman, kit a választmány fölvesz, a ki 1—3 fontnyi összeget fizet évenként a könyvtár szükségleteire, vagy nagyobb összeggel járul annak céljaihoz. Ennek fejében szabadon kölcsönözhet ki könyvet, még pedig nemcsak Londonban, hanem a vidéken is. Lényege szerint egy nagy kölcsön-könyvtár, melyet a használó közönség tart fent. S ez a könyvtár nagyon tekintélyes gyűjtemény, még az angol viszonyok szerint is. Jelenleg 2323 tagja van, a kik után 5578 fontnyi jövedelmet vesz be. A könyvtár 1840-ben alapítottott, az elmúlt évben 170,000 kötetet foglalt magában, melyhez egy évi gyarapodás fejében 5124 kötet s ezer apró nyomtatvány csatolhatott. Mult évi forgalma 118,583 kötetre terjedt. Most uj palotát épített melyre 17,000 fontot irányzott elő, s könyvszerzésre 1668 fontot fordított. Katalogusa most készül, anyagának fele már elő is van készítve. E könyvtár közönségét főleg a honoratiorok teszik, választmányában (committee) az angol tudományos- és közélet legkitünőbb tagjai szerepelnek. Jelentősége az, hogy

maga főlészke az angol könyvtáraknak s ezek úgy vannak berendezve, hogy az angol közönség magát minden irányban kielégítheti. A British Museum univerzális könyvtárán kívül egymást váltják a különféle nagy könyvtárak, melyeknek mindnek megvan a maga külön közönsége. Ezekben óriási könyvanyag van felhalmozva, s könyvtárnak és könyvnek arányai ép olyan szokatlanok és nagyok, mint a londoni életnek minden dimenziója.¹ Ezek a viszonyok

a nagy könyvtárak helyett magára veszi a házon kívüli forgalmat, s miután azok nem kölcsönöznek ki, pótolja ez irányban azok működését. Így pl. a British Museum könyvtára sem ad ki könyvet, s a közönség otthoni használatra tudományos könyveket a kisebb szakkönyvtárakból, olvasmányokat a Subscriptions Libraryból visz haza.

¹ London könyvtárai a British Museum univerzális könyvtárán kívül: London-Library (Subscriptions L.) 175,000 kötetel, aláírók számára könyvkölcsönzéssel; a Library of University Colleges (egyetemi könyvtár); Guildhall Library 110,000 nyomtatvánnyal, 500 kézirat, Sion College L. 60,000 kötetel; India Office L. 50,000 nyomtatv. 10,000 keleti kézirrattal; Patent Office L. 80,000 kötetel; Lincolns Inn. L. London legrégebb könyvtára, alapított 1797-ben, 150,000 kötet nyomtatvánnyal s körülbelül 5000 kézirrattal; Gresham College L. az angol zene történetének nagyon gazdag gyűjteménye; a Royal Society könyvtára 45,000 nyomtatvánnyal, főként exakt tudományokra; Royal Institution of Great Brittan 60,000 köt.; Anthropological Institution 5000 köt.; Society of Antiquaries of London (1572) régiségtani, topografiai művekkel; Asiatic Society, 12,000 kötetel, 1240 kézirrattal; Royal Astronomical Society 10,000 köt.; Royal Geographical Society 50,000 kötetel, 100,000 térképpel, 10,000 fotográfiával; R. Zoological Soc. 15,000 köt.; R. Pharmaceutical Soc. 10,000 köt.; R. Numismatical Soc. 5000 kötetel stb. Külön kell megemlíteni az Art Library of South-Kensington Museum-ot, mely 30,000 kötetnél többet foglal magában, azonkívül igen gazdag rajzokban, illusztrációkban, van 20,000 metszeténél többje, 35,000 fotográfiája, minden irányu művészeti tárgyról. E jegyzékben, mely inkább tájékoztató, mint kimerítő, nincsenek fölvéve a kisebb tudományos társulatok könyvtárai (Linnaean Soc. botanikai könyvtár stb.) s az úgynevezett Circulations Libraryk (kölcson-könyvtárak), melyek között a Mudie Select Libraryje a leghiresebb. De már ez a rövid kimutatás is föltüntetheti a könyvtári életnek arányait s a könyvtárak jelentőségét Angliában, illetőleg Londonban. Nyilvánosan magyarázza egyúttal a közönségnek megoszlását az egyes tudomány-szakokat képviselő szakkönyvtárak között, továbbá, hogy a kölcsönzést a nagy nyilvános könyvtárak nem kénytelenek a maguk feladatai közé számítani. Még csak egy megjegyzést teszek e pont alatt: hogy a londoni könyvkereskedelem nem aggódik azon, hogy a számos nyilvános könyvtár a kereskedelmi forgalom kárára van, ellenkezőleg arról győződött meg, hogy bennük biztos vásárlókat talál, a kiket kiadási üzletébe úgyszólván belevon. Minde megfigyelések és összeállítások érdekes perspektívát nyitnak meg

szükség szerint gyakorlativá teszik a könyvtári kérdést s nem engedik, hogy az elméleti mezőn bolyongva, álmodozóvá és tervezgetővé legyen. Megkövetelik a munkafelosztást, — London telve van szakkönyvtárakkal, — megkövetelik az időkinéleést, — minden könyvtár siet kiadni katalógusát, — megkövetelik a hely és kezelés kimélését, — az angol könyvtárak belső szervezete, illetőleg anyagának elhelyezése a legegyszerűbb s minden irányban a leggazdaságosabb. E miatt az angol könyvtárakban a magazin-rendszer jó formán állandó, a czédula-katalógusok, mint helyet foglalók és költségesek, nem igen vannak gyakorlatban. Az új anyag földolgozása is a lehető legegyszerűbb, nem bürokratikus, hanem gyakorlati. Az angol fölfogásban élő meggyőződés, hogy minden intézmény annyit ér, a mennyire megbízhatók és lelkiismeretesek annak vezetői: az emberek. Innen van, hogy ott az élet és iskola az embernek minden irányban való kiképzésére törekszik, s mindazt határozott ethikai alapon. Az angol közönség komoly és kötelességtudó, szorgalmas és megbízható, e szerint könyvtáraiban is, akár mint hivatalnok, akár mint olvasó, egyformán komolyan veszi és végzi földadatait. Csak ily közönséget lehet abban a kedvezményben részesíteni, hogy a books of references-t aggodalom nélkül kezére bocsássuk, a mint például a British Museum olvasótermében is 20,000 kötetnyi segéd-könyvtár áll szabadon a kutató rendelkezésére. A szabadságnak ily mértékétől persze minden más könyvtár irtózik, kivéve az angolt s az amerikai. De irtózik más szabadelvű intézkedéstől is, a mely az angol könyvtárak berendezésében annyira bevált. Ilyen például a napi használatra kiadott könyvek korlátozása, melyet a British Museum nem ismer. Ott mindenkinek annyi művet adnak ki, a mennyit kér. Nekem volt olyan napom, a mikor 65—70 kötet is megfordult a kezemen. Mindez persze egészen más szellemet jelent, mint a mely a kontinentális, különösen a német könyvtárak életében uralkodik.

A könyvtári tudománynak és gyakorlatnak a mi szemünkben a németek az irányadók, nem minden ok nélkül. Első mes-

arra, hogy az angol életben a könyvnek általában milyen szerepe van, s különösbbe, hogy a könyv micsoda hatást gyakorol a közönségre. Az egyetemes művelődés s a kultúra iránt való érzék felköltésében és táplálásában a könyvtáraknak kétségtelenül nagy részük van, s a hatásuk alatt erőre nyert kultúra visszahat a könyvtárak s a könyvtári élet fejlődésére is.

tereink ők voltak, tőlük vettük át múzeumi könyvtárunk rendszerét, szakirodalmukból meritettük és folyóirataikból gazdagítottuk ismereteinket. Földrajzi helyzetünk, s állami életünk mellett főként a német nyelvnek általánosabb elterjedése okozta, hogy főképen rájuk támaszkodtunk. Ez kétségtelenül egyoldalúvá tette könyvtári disciplinánkat s magunkat szinte elzárt minden más hatás elől. Mert a német szellem exkluzív s hajlandó némi önteltségre, a mi miatt folyóiratai és szakkönyvei ugyan megszűrve, vagy csak summásan foglalkoznak idegen viszonyokkal.

Igy történt, hogy a British Museumról s annak világhírű könyvtáráról a nagy általánosságokon kívül alig tudtunk valamit. Szinte kivételesen olvastunk egy-egy rövid közleményt, melyben vásárlásairól valamelyes száraz hirádat, forgalmának statisztikai adatait, vagy kiadványainak megjelenéséről szóló szűkszavú közlést vettünk. Legtöbb esetben csak példaként szerepelt, az elégedetlenek hivatkoztak rá, hivatalnokainak magasabb fizetéseit emlegetve, vagy a kulturának igaz barátai emlékeztettek ama fejedelmi bőkezűsége, melyben az angol nemzet ezt az intézetet ellátja.

Ez a jelenség annál föltűnőbb, mert a British Museum könyvtárát eléggé emlegették régebben még a németek is. Ismertették anyagát, fejlődésének egyes korait, kitűnő könyvtárnokait, különösebben Athony Panizzit s annak működését, mely a British Museumban eltörülhetetlen nyomokat hagyott maga után. Mikor még a németek könyvtári viszonyai kevésbé voltak fejlettek: hivatkoztak az angol nemzetre s emlegették Panizzit s mindazt, a mivel ügyükre példaadó hatást reméltek, mikor azonban mind jobban kialakult a saját könyvtári életük, s annak teoretikus szelleme és kötöttsége mind jobban távolodott az angol könyvtári életnek nyíltságától és gyakorlatiasságától, megelégedtek rövid hireinek reportszerű közvetítésével. A német szellem pedanteriája, mely a szisztematizálásban s a részlet-kérdések analizisében olyan jellemző s annyira ismeretes, képessé tette őket, hogy jó könyvtárnokok lehessenek. De ugyanaz a pedáns szellem kialakította a különféle zárt teoriákat s megkövetelte az elméletiségnek szoros kultiválását, s azt tevén, megnehezítette, hogy elméletüknek gyakorlatra váltása könnyedén és független szabadsággal történjék meg. Ily módon erősek az elfogadott rendszernek szigorú alkalmazásában, de komolyságuk és hivatásuknak elfogult túlbecsülése egy-

oldalúan fejlett, úgy hogy a könyvtárakat inkább önálló, tudományos czélnak tekintették, mintsem a tudományos élet egyik tényezőjének; innen van, hogy a németek könyvtári disciplinája minden ízében merev, iskolás, mintha a szellemi életnek vezetője, nem kísérője akarna lenni. Ez az elméleti fölfogás, bármilyen nehezeére esik, kénytelen követni a gyakorlati életet s alkalmazkodni annak mindennapi következményeihez, de szívesen burkolózik tekintélyébe s pedáns szigorúsággal dolgozza ki a legapróbb részletkérdéseket is.

A modern értelemben vett könyvtári disciplina régebbi ugyan Angliában, mint Németországban, de ott nem ment tovább a gyakorlati czélok kielégítésénél, itt teljesen elméleti tudományrá fejlődött, melynek gyakorlati alkalmazásában szövevényesnek és kimértebbnek kellett lennie. Alig van Európában tudományosabb színű könyvtári élet, mint Németországban. A németiségnek egyesítése e tudományos disciplinába egységet teremtett, s e módon e tudomány is szinte majdnem politikai tényezővé vált. Ma a német könyvtárnok meg van arról győződve, hogy Berlinben, Lipsében, Münchenben vagy Drezdában, mindent megtalál, a mire szaktudományában szüksége van. Nem is igen tekint a külföldre, mely Anglia és Amerika kivételével jóformán utánna indul. Ha a katalógizálásnak tudományos szisztémáját keresi, Berlinbe megy; ha a könyvtárnak technikai kérdéseiben akar felvilágosítást szerezni, Lipsét látogatja meg; ha egy szigorúan zárt rendszert akar megismerni, Münchenben megtalálja s ha a könyvtári anyagnak modern publikálását szeretné megtanulni, Drezdához fordul. Mit is keresne a British Museumban, melynek még czédula-katalogusa sincs, annál kevésbbé törődik azzal, hogyan őrizze és kezelje czéduláit, s nem gondol a föltalálókkel, a kik új meg új tokokat és tartókat hoznak forgalomba! Ha szabad egyéni benyomásokról szólnom, a berlini királyi könyvtárban némi elfogultsággal nyúltam Kant után, a British Museumban bizalmasan vettem elő Shakespearet, mintegy öntudatlanul is hódolván ott a kategóriák rideg szellemének, itt a költészet szabadságának.

Ha könyvtári tudományunkban tanító mestereink így vannak a British Museummal, nekünk, a kénytelen tanítványoknak, nagyon nehéz dolgunk akad, ha idehaza akarunk elkészülni arra, hogy a British Museumot meglátogathassuk. *Simonyi* Ernőnek

Londoni Okmánytárához¹ adott bevezetésén kívül alig van mire támaszkodnunk. Az egyetlen magyar könyvtártanban az intézetnek még neve sem fordul elő és sem a magunk szempontjai, sem az általános disciplina szempontjai után hiában vadászunk kézen forgó könyveinkben. Van némi szatira abban, hogy a jobb úti-könyvek bővebb tájékoztatást adnak, mint a minálunk forgó szakirodalom s hogy könyvtárnok-embernek azzal a készüllettel kell útjára indulnia, a mit innen merit. Ennek oka első sorban az, hogy a British Museum s könyvtárának publikációi csak kivételesen, egy-egy véletlenül ide került kötettel vannak nyilvános könyvtárainkban képviselve. Az meg még álomnak is merész volna, hogy e nagy arányú publikációkat mind megszerezzhessük. Így azután jóformán készületlenül kell a magyar könyvtárnoknak a British Museum kapuján kopogtatni, csak az a szerencséje, hogy ott liberális, nyílt fogadtatásra s őszinte és szíves felvilágosításra számíthat. Mind a mellett mégis nehéz helyzete van, mert az útbaigazítások nyomán halad ugyan, de egy teljesen ismeretlen könyvtári világba kell magát beledolgoznia.

A British Museum könyvtára, mióta a Sloane gyűjtemény anyagával, a Harley s a Cotton kéziratokkal alapja le volt rakva, egyenletesen és zavartalanul haladt a maga útján. Híven követte ama szempontokat, melyeket a múzeum összesége s így a könyvtár is maga elé kitűzött. Jelentékenyen gazdagította, folytonosan rendezte és mind intenzívebben gondozta gyűjteményeit, a lehetőség szerint földolgozta anyagát és mindjobban iparkodott alkalmazkodni az élet követelményeihez. Hamar tisztába jött azzal, hogy a közönség számára él s gyűjteményeit nem a gyűjtőknek elzárkozó szenvedélye kedvéért, hanem a közönség s a kultura érdekében kell gondoznia, gyarapítania és ápolnia. E tudat magától szabta meg irányát és tevékenységét, és pedig két feladat: az olvasóterem s a katalogus megoldására. Az olvasóterem lett tehát első sorban s mindenkor főgondja s történetének legjelentékenyebb emlékei, működésének emlékezetesebb mozzanatai az olvasóteremhez fűződnek. Csak következetes volt tehát kiszabott irányához, midőn olyan olvasótermet építtetett s abban olyan gya-

¹ Magyar Történelmi Okmánytár londoni könyv- és levéltárakból 1511—1717. Pest, 1857.

korlati adminisztrációt szervezett, a mely azt a legszabatosabb s a legtudományosabb munkálkodás színhelyévé alkalmassá tette. Az olvasóterem kézi könyvtárának többször kiadott katalogusában a bevezető rész történeti visszapillantást ad az olvasóterem múltjából s részletesen ismerteti az idők folyamán a felmerülő szükségek szerint alakult fejlődését. Milyen tanulságos e vázlat végig kísérése s mennyi eszméltető van abban, mikor mintegy a szemünk előtt folyik le az a hosszú időre terjedő küzködés és forrongás, mely végre ki tudott alakulni. S ez mutatja legjobban, hogy a múzeum mennyire rajta volt, hogy könyvtára az élethez simúljon s mennyi küzdelembe került, míg mai helyzetét megteremthette.

A könyvtárnak az olvasóterem s a dolgozó helyiségek, ha szabad azt mondanom: a szíve. Benne él s érte van minden. Azért a négy-ötszáz emberért, a ki ott naponként megfordul s átlag 2500—3000 művet használ, a mi évi forgalmában egy millió kötetet fölöz; azért a közönségért, a mely hozzáfordul mindenkor, ha valamiben nem tud eligazodni. Ennek épült meg ez a hatalmas kupola, mely alatt kényelmesen egyszerre 485 olvasó dolgozhatik; ennek állítottak össze egy 20,000 kötetből álló kézi könyvtárt, melyet mindenki szabadon használhat; ennek írták egybe a gyűjtemény egész anyagáról szóló nagy inventáriumát, mely 2000 nagy folio kötetet tesz ki, s ennek adták ki eddig 600 kötetnyi katalogusát. Milyen nehezen jutott dülőre a katalogus kiadásának harmincz esztendőn keresztül vajúdó ügye! S ma, a mit ezelőtt negyven esztendővel megvalósíthatatlannak hittek, már majdnem megtörtént. A múzeum kiadja az egész nyomtatott anyagnak katalogusát, s ha valami különös esemény nem lép közbe, e századdal együtt bevégeződik e roppant mű. 1856-ban, mielőtt az új olvasótermet megnyitották, Londonban nagy kérdés volt az olvasóterem s a könyvtár berendezése s ezzel kapcsolatban a többi között a katalogus kérdése. Ennek egész kis irodalma nőtt s a vélemények megoszlottak a felett: kell-e nyomtatott katalogust adni a nyomtatott művekről, vagy nem. Egy röpirat¹ a többi között a nyomtatott katalogus ellen foglalt állást, s így argumentál. »Bizonyos, hogy nyomtatott művekről nyomta-

¹ The art of making Catalogues of libraries etc. (London, 1856.) 8-r. 60 l.

tott katalogust adni ki, bármilyen tetszetős is a gondolat, nem érdemes, mert arra nem lehet reménység, hogy egy nagy könyvtár nyomtatott katalogusát, mely annak pontos állapotát mutassa meg, elkészíthessük, mert e tény a könyvtár fejlődésének megállapodását jelentené. De azért se lehet illet kiadni, mert annak készítése megzavarja vagy akadályozza a könyvtár rendes kezelését, de még azért sem kell, mert majdnem lehetetlen. 800,000 kötetet véve a számítás alapjául (ennyi volt a könyvtár állaga 1856-ban), a következő nagy számokat hozza ki. Ha minden czimmásolatra öt sort veszünk fel s minden sorba 70 betűt, így egy cím 350 betűt tenne ki; egy lapra 16 címet, azaz 80 sort számítva s egy kötetre 1000 lapot véve föl, az egész mű 250 kötetet tenne index nélkül, a mi magában 4.000,000 rendszavat 20 kötetben tenne ki.« Ime ez a lehetetlennek látszó terv megvalósulása küszöbön áll, pedig nem 800,000 könyvczimmal, hanem annak kétszeresével, s nem 250 kötetre tervezve, hanem szintén kétszer annyira s ma már 513 kötet (part) van kiadva, melyből az 1880-ban lezárt törzsgyűjteményre 323, az 1880–1888 folyó növedékekre 190 kötet (part) esik.¹ Hogyan volt ez lehetséges? Először is lemondtak arról, hogy minden könyvnek bibliografiai czimmását vegyék, hanem megelégedtek egy kisebb, bár teljes czimmal s leírással, a mi az illető művet azért teljesen fődözte; azután az 1880 évet határpontnak tekintve, két irányban egyszerre indult meg a munka, és pedig úgy, hogy az 1880-ig birt anyagot, mint törzskönyvtárt, a meglévő írott katalogusok alapján katalogizálva készítették nyomda alá s vele együtt a szaporulatot rendesen földolgozva, külön sorozatban adták ki. Így folyt a munka e kétős sorozatban s folyik ma is, mi által remélhetőleg 1900-ig elkészül az egész katalogus, s azzal megvalósulhat az angol könyvtárnokoknak egy legújabbban fölmerült terve is, hogy a katalogus

¹ General Catalogue of the British Museum Library, 1881. XIV parts, 1882. XIII, 1883. XVII, 1884. XXX, 1885. XXXVI, 1886. XXXVII, 1887. XXVIII, 1888. XXI, 1889. XVIII, 1890. XXI, 1891. XXIII, 1892. XXIII, 1893. XIX, 1894. XXII, 1895. XX parts. Ára az egész sorozatnak 61. font 8 silling. (734 frt 40 kr.).

Catalogue of the Accessions to the British Museum Library. 1880. XX p. 1881. XXIX. 1882. XXV. 1883. XVI. 1884. XXII. 1885. XXII. 1886. XVIII, 1887. XIX, 1888. XIX parts. Ára az egész sorozatnak 32. font 8. silling. (386 frt 40 kr.).

alapján megcsinálhassák az egyetemes könyvészetnek összefoglaló katalógusát. Valóban nagy vállalkozás, de az angol pénz és szorgalom előtt talán ez sem lehetetlen. E nagy tömegű kiadásból, hogy gyakorlatibbakk lehessenek, a nagy katalógusok jelentékenyebb rendszavait különlenyomatban is a közönség kezébe adták.¹ Az olvasó alig gondolhatja meg e roppant munkát, de annál könnyebben beleszokik annak használatába. S mennyire meg van könnyítve ezzel úgy a kutató helyzete, mint a kiszolgáló személyzet munkája. S ebben is mennyire gyakorlatiak s mennyire kerülnek a könyvtári élet misztikumát, midőn a címek mellett mindjárt adják az illető mű könyvtári jegyét, a mi egyúttal a könyvnek helyét is jelenti, lévén ez a lenézett »Standorts Katalog«. Képzeljük el első sorban magát ezt az impozáns katalógust, térbeli terjedelme s anyagának roppantsága szerint, s gondoljunk arra, hogy micsoda rendkívüli eredmény ez egy nagy könyvtár életében. S ha nem így álmadozva, hanem a mindennapi értéket nézzük benne, nem leljük-e meg az egész könyvtárnak leltárát s egyúttal az egész gyűjteménynek pontos leírását, s mindezt a közönség kezében!

A ki ismeri a könyvtári életet, tudja, mit jelent e nagy vállalat, a General Catalogue, tudja méltányolni becse és jelentősége szerint úgy a könyvtár, mint a közönség szempontjából. A könyvtári anyagnak összefoglalója, mondhatnám telekkönyve, a nagy közönségnek útmutatója, mondhatnám iránytűje. Azonban e katalógus, bár magában véve is nagy értékű, még nyer jelentőségében az által, ha megemlékezünk arra, hogy a British Museum könyvtára anyagának egy nagy része már annak előtte is publikálva volt, s ha eszünkbe jut, hogy ezen kívül van még a könyvtárnak egy külön betürendes kézi vagy használati katalógusa, mely egyesíti magában a törzs- s a járulék-katalógusok czímét. Valóban csodálatos gazdagságú fölszerelés s mutatja azt a pontosságot, amit az angol a maga könyvtárától megkíván s azt a köteles figyelmet, melylyel a könyvtár a tudományos és köznapi életnek kedvében jár.

Csupán a nyomtatványok egyes gyűjteményeinek is számos

¹ Excerpts from the General Catalogue of the British Museum. (Periodical Publications. Bible. Aristotle. Cicero. Dante. Homer. Goethe. Napoleon. Milton. stb.)

és részletes régi s újabb külön katalogusaik¹ vannak s a kéziratok osztályának egész anyaga katalogizálva van.² E tekintetben kedvezőbb helyzetet talált, mint más hasonló intézetek, a meny-nyiben lezárt gyűjteményeket vett át s azokat egyenkint földolgoztathatta. Azontúl a múzeum saját szerzeményeit (additions) 1783 óta folytonosan rendes elbánásban, rendszeres földolgozásban részesíti. Csupán egy gyűjtemény nincs lezárva, az *Egerton-MSS.*, melynek gyarapítására a családi alapítvány jövedelmei szolgálnak s így folytonosan nyitott gyűjtemény marad,³ s a múzeum ez alap külön kezelését szigorúan veszi és tiszteletben tartja. A keleti nyomtatványok és kéziratok a papyrusok, a térképek, az időszaki iratok (Periodical Publications) hangjegyek stb katalogusai felsorolását 'mellőzöm, csupán csak egyet említek még meg, *G. K. Fortescue Subject Index*-ét,⁴ mely az ötéves lustrumokban megjelent irodalmi anyagnak tárgy szerinti pontos mutatója.

A könyvtár katalogusai, indexei s egyéb publikáció is tekintélyes gyűjtemény, magában is külön egy kis könyvtár, az olvasóterem látogatóinak szabadon rendelkezésére áll, épen úgy, mint az univerzális betűrendes folyó katalogus, mely külön a nyomtat-

¹ Librorum impressorum, qui in Museo Britannico adservantur Catalogus. (London, 1787.) 2-r. 2 kötet, U. az (London, 1813—19.) 8-r. 7 k. Bibliotheca Regis Catalogus, (London, 1820—29.) 2-r. 5 k. Bibliotheca Grenvilliana. Part. II. 1848. III. 1872. (Az I. részt még Grenville adta ki). Catalogue of Printed Books in the Library of British Museum, printed in England etc. to the year 1640. (London, 1884.) 8-r. 3 k. Catalogue of Books in the Galleries in the Reading Room of the British Museum. (1886.) 8-r. etc.

² Katalogusa ki van adva a következő gyűjteményeknek: Royal MS. a Sloane, Birch, Cotton, Harley, Landsdowne, Hargrave, Arundel, Burney, Stowe-kéziratoknak, azontul rendszeresen folyik az Additions-MS. (a kéziratok gyarapodási katalogusának) kiadása 1783—1893-ig s az Egerton kéziratok katalogusa. Ezeken kívül egyes csoportok (olasz, portugál, török, régi latin és görög, spanyol stb.) kéziratai is katalogizálva vannak. S érdekes megjegyezni, hogy ezek között vannak nem hivatalos kiadványok is, melyeknek könyvtári értékén ez nem változtat semmit.

³ Nálunk is vannak ilyen alapokon gazdaguló gyűjtemények, pl. a Széchenyi családé.

⁴ A Subject Index of the modern Works added to the Library of the British Museum in the year 1880—1885. 4-r. Továbbá 1885—1890., s most készül az 1890—1895 anyag indexe. E munkában a könyvtár anyaga alapján a megfelelő évek irodalmi termése van feldolgozva, de ez nem hivatalos időben s nem a múzeum megbízásából készült.

ványok, külön a hangjegyek, külön a kéziratok számára készült. Ennek az ivrétű katalogusnak, a kéziratokat nem számítva, 845 kötete van és pedig nyomtatványok (A—Z) 463, térképek 25, hangjegyek 296, zeneszerzők 58 kötetben, melyhez a kéziratok, oklevelek és pecsétek kettős (tárgyi és betűrendes) katalogusa mintegy 150 kötetben járul.¹

Mind e nagy munkásságot jelentő tudományos apparátus az olvasóterem (Reading Room) és közönsége kedvéért készült, mert az angolok jól érezték, hogy minden könyvtárnak első feladata, ha nem akar magazin lenni, gyűjteményeinek pontos ismertetése. Egy századot meghaladó idő alatt ma már ott vannak, hogy nem csupán földolgozták anyagjukat, hanem igen nagy részben publikálták is és ezzel megadták annak a lehetőségét, hogy könyvtárakat a nagy metropolis szabadon használhassa, és használja is. Így éri el a British Museum a maga célját, fölszerelvén olvasótermét úgy, hogy ott mindenki minden kényelmet és mindenben útbaigazítást nyer. Az olvasóterem mutatja a valóságot, hogy mily nagy hatása van a British Museum könyvtárának a dolgozó, kutató, művelődő nagy közönségre és szaktudományra. E jelentékenyebb és intenzívebb irányú hatás mellett azt sem szabad kicsinyelni, a mit a szemlélődő közönségre tett, melyet úgy elégít ki, hogy megnyitja számára ama termeket, melyekben a King's Library s a Grenville-könyvtár vannak, záros, üveges szekrényekben elhelyezve. Ugyanitt hasonló célra rendezi időleges kiállításait, a melyek által a könyvtár szintén látnivalóvá s a múzeumnak nyílt osztályává válik, a mi a közönség fogékonyságának gyarapítására, izlésének művelésére és érdeklődésének fölkeltésére szintén jelentékeny hatással van. Ez időleges kiállítások rendszerint egy-egy kérdésnek,

¹ A folio katalogusok vastag meritett rongypapírból készültek. Tiszta lapjain a kinyomtatott címek vékony papír szalagjai betűrendben, a későbbi pótlások és gyarapodások számára preliminált helyközökkel vannak fölragasztva s úgy, hogy nem az egész papír-szalag, hanem annak két hosszú széle van vékonyan vont hideg ennyvvel bekenve, s ekként a ráragasztott czimkéket egy hosszú s vékony csontkessel bármikor le lehet szakítani s máshová ragasztani a nélkül, hogy a czimkéek megsérüljenek. Az egyes levelek lazán s úgy nevezett pfalzokkal vannak kötve, miáltal új levél közbetoldása is könnyen történik s a kötetek vastag táblájúak s egész bőrbe vannak kötve, alsó szélükön és sarkaikon rézlemezelés van, a kopás ellen. Nagyon praktikus és jól tartó kötetek.

személynek, korszaknak vagy könyvészeti jelenségnek gazdag illusztrációi szoktak lenni, s a róluk kiadott guiede-ok (kalauzok) ama tárgynak kompendiózus kézikönyvei gyanánt tekinthetők. Ez által a könyvtár a napi eseményeket kísérő, élő szervezetté látszik emelkedni, melyről az előítélet és elfogultság pora ép úgy leverődik, mint ama könyvekről, iratokról, melyeket kiállít.¹

Hogy ez nem fölösleges dolog, emlékezzünk vissza a nálunk rendezett könyvkiállításra, mely bármilyen hézagossá s bármily kezdetleges nyomot hagyott maga után katalógusában, mint kiállítás e disciplina iránt a szakemberek s a nagy közönség szemében egyaránt jelentékeny hatást tett.

A könyvtár életének eme két organuma, nyílt osztályai és kiállításai s olvasóterme közül a nevezetesebb s gyümölcsözőbb, mint említve volt, az olvasó-terem. Ez a hatalmas, tudományos laboratorium világhírre emelkedett. Nincs nálánál nagyobb, artisztikusabb és liberálisabb olvasó-terem. Egy hatalmas körépitmény, melyre vasszerkezetben üveg fődél borul, kényelmesen berendezve s a dolgozók számára nagy szabadelvűséggel megnyitva: ez a British Museum olvasó-terme. Méretei és arányai, valamint az épület a maga egészében nagyon meglepők.² S mennyivel meglepőbb ennek élete és dolgozása!

¹ Ilyenek voltak a Tudor-, Columbus-, Stuart-, alfabet-, japáni festés-, hangjegy fejlődés-, Shakespere stb. stb. kiállítások. Jelenleg a könyvnyomtatás és írás fejlődését mutató kiállítás van nyitva.

² Az a négyszögletes tér, melyen az új könyvtár épült, s melynek közepéből az olvasóterem üvegkupolája kiemelkedik, 313 angol láb hosszú és 235 láb széles s 73,555 négyzet láb területe van, melyből 47,472□' van beépítve, úgy, hogy egy 27—30' széles köz marad a múzeum s az új könyvtár épülete között. Ez a köz teszi lehetővé a könyvtár világítását és szellőztetését, s ez szolgál tűz esetében is biztosítékul. Az új épület 258' hosszú és 184' széles négyszögének közepén 140' átmérőjű kör felett emelkedik az olvasóterem kupolája, mely így centralis alakjánál és fekvésénél fogva egyaránt alkalmas, mert felső világítása (1890 óta esténként villamos fényvel) egyenletesen oszlik meg a dolgozó asztalok fölött s mert a könyvtárnak minden egyes részéhez egyformán közel van. E kupola 106' magas s így eléggé jó levegője van, a mit az udvarba szolgáló ventillátorok folyton frissitenek. A körépület falain mintegy 60,000 kötetnyi kézikönyvtár számára van berendezés és pedig két kontignációban, az alsóban lévő 20,000 kötet nyitva áll minden olvasó számára, a felső emeleten ellenben csupán a könyvtár belső helyiségéből lehet a körfolyosóra jutni. Az olvasóterem közepén egy kör alakú emelvényen vannak a felügyeletet gyakorló tisztviselők elhelyezve,

A British Museum pompás előcsarnokából egy széles folyosón keresztül jut bele az ember. Az üveges ajtónál előmutatjuk igazolványunkat s a ruhatárnál beadjuk köpönyegünket. Kalappal lépünk be az olvasóterembe, mint általában mindenüvé nyilvános helyen. Ülést nézünk, magunk körül csupa munkában mélyen

rendszerint négyen, egy a superintendent, három pedig a használt könyveket szedi be. Ezek az olvasók nevének betűrendjében szedik rendbe a kérélapokat, melyek mind egy-egy műnek felelnek meg, s így minden visszaadott mű kérélapja azonnal visszakérül az olvasóhoz. Az emelvényt két, koncentrikus körben épített pulpitus veszi körül, melyek polczaikon az írott és nyomtatott katalógusok, a folio katalógusok s a legszükségesebb kézikönyvek (Pertz, Acta Sanctorum, Muratori, Rymer stb.) tartására, felső tábláikon a katalógusok forgatására vannak rendeltetve. A pulpitus élén tintatartók, tollak s perforált (lyukon összefűzött) kérélapok vannak sűrűen elhelyezve, azonkívül mindenütt itatós papírtömbök. Az emelvényen két kosár a kitöltött kérélapok számára, melyeket két fiú (boys) rendez s oszt ki a szolgálknak. A koncentrikus körpulpitusok és a terem körfala között radiálisan vannak az olvasó vagy dolgozó asztalok elhelyezve, mindenik egy-egy betűvel s minden ülés egy-egy számmal jelezve. Minden olvasónak külön helyén tinta és írószerek, könyvtámla, polcz áll rendelkezésére. Az olvasó terem szabályait külön adom, a mint következők:

1. Az olvasóterem tanulmányok és kutatások végzésére van föntartva s nyitva van minden hétköznapon, márczius és szeptember havának négy első napját, azonkívül a vasárnapokat, nagypénteket, karácsony ünnepét, a böjt- és háladáó napokat, kivéve.

2. Nyitva van az egész esztendőn keresztül reggeli 9-től szeptembertől-ápriliséig (bezárólag) esti 8 óráig, azontul esti 7-ig. (Mintán mesterséges világítást a thékákban használni nem szabad, januárban, február, november, december hónapokban d. u. $\frac{1}{2}$ 4; márczius októberben $\frac{1}{2}$ 5; május, junius julius és augusztus hónapokban $\frac{1}{2}$ 7 óra előtt kell kikérni az olvasó teremben használandó műveket, de e kérést írásbelileg kell tenni, hogy a kért művek kikészíthetők legyenek.)

3. A kik az olvasótermet használni kívánják, forduljanak írásbelileg a Principal Librarianhez, megjelölván állásukat vagy foglalkozásukat, lakásukat s ama czélt, a melyre az olvasótermet használni óhajtják.

4. Minden ilyen kérvényt a használat megkezdése előtt legalább két nappal kell beadni s föl kell szerelni a háztulajdonosnak írott ajánló levelével, melyben a folyamodónak személyes ismeretségen alapuló teljes czime és ajánlása mellett az is igazolandó, hogy folyamodó személyesen fogja használni az olvasótermet. (Hotel-tulajdonosok, étkező és háló helyiségek tulajdonosaitól klienseik számára kiállított ajánló leveleket a Trustee nem fogadhat el.)

5. Ha az ilyen folyamodás vagy ajánlás nem volna kielégítő, a Principal Librarian visszautasítja vagy a Trustee döntésére bizza

elmerült komoly embert látunk. Egy-egy asztalon ott látjuk az only for ladies (csak hölgyeknek) figyelmeztetést, oda tehát nem megyünk. Nem törődik velünk senki, nem kérdezetnek, nem ellenőriznek, beviszünk s kihozunk magunkkal könyvet, iratot, kikérünk harmincz-negyven könyvet, elmerülünk munkánkban s alig vesszük észre, hogy a dél elmúlt s hogy a refreshment-roomot megkíván-

6. A belépőjegy másra át nem ruházható és kívánatra fölmutatandó.

7. Vizsgálatra, pályakérdésekre vagy díjjakért dolgozókat csak abban az esetben lehet bebocsátani, ha arra különös okuk van.

8. Huszonegy éves kora előtt senkit sem szabad bebocsátani, kivéve, ha a Trustee másképen nem rendelkezik.

9. Az olvasóknak semmiféle könyvbe, kéziratba vagy térképre, a mi a múzeum tulajdonát teszi, nem szabad beleírni, azt jelekkel vagy máskép piszkítani, vagy megrongálni.

10. Az olvasóknak tiltva van bármely könyvre, kézira vagy térképre tett papirosra írni.

11. Utánrajzolni tiltva van, kivéve a Principal Librarian határozott engedélye alapján.

12. Az olvasóterem nyugalma és csöndjére gondosan kell ügyelni.

13. Ha valaki bármely kézikönyvet kutatás czéljából helyéről elvisz, egyen szíves azonnal, a mint végzett vele, visszahelyezni ugyanarra a helyre, a honnan elvette.

14. A ki könyvet, kéziratot, térképet, vagy bármely más a Trustee tulajdonát tévő tárgyat az olvasóteremből kivisz, a törvény értelmében büntetetik.

15. Az olvasók, mielőtt a termet odahagynák, a középső asztalnál helyet tartó felügyelőkhez adják be mindama könyvet, kéziratot és térképet, a mit kikaptak és reklamálják s vegyék vissza a róluk kiállított térítvényüket, miután az olvasók mindaddig felelősek minden könyvért, kéziratért és térképért, míg csak térítvényüket vissza nem kapták.

16. E szabályoknak bármely megsértése a látogatási engedély megvonását s a tett felelősségét vonja maga után.

17. Udvariatlanságok, a kért könyv kiszolgáltatásának lassúsága vagy a szolgálatnak bármilyen hibája közvetlenül s azonnal az olvasóterem felügyelőjének jelentendők be.

18. Az olvasóterem használata a következő föltételek mellett engedélyezhető:

a) hogy azt a Principal Librarian bármikor fölfüggesztheti.

b) hogy azt a Trustee a legnagyobb discretio mellett bármikor megvonhatja.

19. Minden közlemény, a mi olvasóteremre vonatkozik a British Museumhoz (Principal Librarianhoz W C.) intézendő.

* * * Tessék a könyvön vagy könyvben kéziratban és térképen lévő minden hiányt, kárt az olvasóterem felügyelőjénél bejelenteni.

tuk. Ott hagyjuk munkánkat, könyvünket, az épület földszintjén elhelyezett étteremben megreggelizünk s visszamenve, s ott találjuk mindenünket érintetlenül, rendben. Körülöttünk eleintén szokatlan a lúdtoll perczegése, a vastag linoleumon surlódó folytonos járás-kelés, a kalapos alakok mozgása és a szolgálknak szakadatlan közlekedése, de ha egyszer hozzászoktunk, fel sem vesszük, s eltűnik tőlünk a nap folytonos és intenzív munka után. Könyveinket visszaszolgáltattván, vissza kapjuk kérő-lapjainkat s a más napi jó munka reményével hagyjuk el az olvasótermet.

Ezt a szabadságot sehol sem leljük föl. Kikapunk mindent s annyit a mennyit akarunk. Egyetlen megszorítást a szépirodalmi művek használatában, főként regényeknél, tapasztalunk, de ha jelentjük, hogy nem olvasmányul kívánjuk, abban is szabadon mozoghatunk. Újabban külön dolgozó-termek vannak a kéziratokat, térképeket és ujságot használók számára, de azokban is hasonló szabadsággal mozgunk.

Az olvasóterem körül emelt épületben van elhelyezve az új könyvtár: New Library, s ebben az egyes szaktisztviselők dolgozó szobái, míg a múzeum földszintjén, az új épületet körül futó szárnyban, a mi részben mint nyílt osztály szerepel, van a két nagy könyvtár (King's- and Grenville-Library) a kéziratok, zenei iratok terme, az éjszakai kiszögellésben a központi könyvtár, a keleti kiszögellésben az ujságterem, a kéziratok és ujságolvasók számára rendelt termek s a mezzaninon a keleti könyvtár. Az új épületben nyert helyet a könyvtárnak többi anyaga. Eme helyiségek közül a nyílt termek fölszerelése egy modern, kényelmes könyvtárt mutat, az elzárt könyvtermek, mint könyvtárak, tisztán a gazdasági szempontok szerint vannak tartva. A könyvtár a magazin-szisztémát fogadta el, de nem egész ridegségében. A három emeletre osztott termekben nincs más fa, csupán a könyvpolczok, de ezek bőrrel vannak bevonva, hogy a könyvek kötése a kiemeléskor ne rongálódjék. Vasállványokon nyugszanak e polczok s mozgathatóan vannak berendezve, vas lépcsők szolgálnak egyik emeletről a másikra s áttört művi vas-szerkezet szolgál pádimentumul minden egyes emeleten, mi által az egész helyiség folytonosan világos és a levegő benne szabadon mozog, nagyon alkalmas. E berendezés előnyei szemmel láthatók, száraz, minen portól lehetőleg ment szellős, világos és főként tűztől biztos. Az egyes polczokra

10—20 cm-nyi széles bőrszalagok vannak alkalmazva, úgy hogy leérve, az alatta fekvő polczokon álló könyveket a portól védjék. Minden szekrényben egy csomó helyettesítő táblácska van elhelyezve. E helyettesítő táblácskák arra valók, hogy a polczról kiemelt könyv helyére tétessenek s így minden pillanatban fődöz-zék a kiemelt könyvet s útba igazítsák a keresőt. Mert ha nem az olvasó teremben, hanem akár hivatalos használat (kötés, con-frontálás, javítás stb.) céljaira, akár magán használatra veszik a könyvet, e táblácskán mindjárt meg is jegyzik. A szolgálknak szigorúan meg van hagyva, hogy azok nélkül könyvet kiemel-niök nem szabad. Ilyen módon elérték azt, hogy minden könyv-nek urát tudják adni, a mi olyan nagy forgalomban, mint az olvasóteremé, igen nagy előny és sok zavartól menti meg a könyvtárt.

A milyen szabad, kényelmes helyzete van az olvasónak a teremben, ép olyan könnyű és gyors kiszolgáltatban részesül. Min-denki a katalógusból dolgozván, kérélapjára nem csupán a mű címét, hanem annak könyvtári jelét és a saját olvasótermi asztalának szá-mát is feljegyzi. S miután minden műről külön kéré lapot állít ki, nem történhetik semmi zavar a kérélappal. Mert a szolgál a kéré-lapot a kért kötetbe teszi, s mikor a könyvet asztalunkra teszi, a kérélapot belőle kiszedvén, egyenest a felügyelő tisztviselőhöz adja be, ki azt az olvasók neve szerint betűrendben osztályozza és helyezi el. A kiszolgáltatot az is megkönnyíti, hogy a könyvtár az olvasótermet körülvévén, minden terem jóformán egy távolságra van s így a térben való utánna járás nem jár idővesztéssel. Hogy még könnyebben s egyszerűbben menjen a dolog, rendező fiuk a kéré lapokat oly sorrendbe szedik, a mint a rajtuk kért könyvek helye egymás után következik. A mint említettem, min-denki annyi könyvet kérhet, a mennyire épen szüksége van.

Az olvasótermet s a könyvtermeket leírva, most már a könyvtári anyag beosztásáról, elrendezéséről kell röviden megem-lékeznünk. Hogy mindez így és így gyorsan történhetik, annak igen egyszerű oka van: a magazin-rendszer, melyben a könyvtár anyaga föl van állítva. Az összes könyvtári anyag négy csoportba oszlik ezek: nyomtatványok, hirlapok, térképek és zenészetiek. Mindenik csoport anyaga külön van fölállítva és katalogizálva. Az ujságok fölállítása idő-rendben történt, vagyis például az összes 1895-ben megjelent ujságok egy végtében állíttatnak föl, nem úgy, mint

nálunk, a hol az egyes ujságok évfolyamainak teljes sorozatai az abc rendjén követik egymást. A nyomtatványok helyhez vannak kötve, minden mű eredeti helyén marad s oly jelzetet kap, a mi mindjárt helyét is megjelöli. E jelzés és fölállítás nagyon egyszerű. Minden szekrénynek van egy száma, a melyet elhelyezése rendje szerint kap. a benne lévő polczok, a mint alulról fölfelé következnek, egy-egy betűvel jelöltetnek, s minden kötet a polczra felállítva, folyó számot kap. Fortescue említett műve (Subject Index) *11, 901. d. 19* jegy alatt áll, vagyis az a 11. 901. szekrény negyedik polczán a 19. helyet foglalja el. Ha a mű több kötetből áll, azt is megjegyzik, ilyenkor az egyes köteteket római számok jelölik; ha kolligatumba van egybefoglalva, azt (zárjelbe tett) arab szám jelzi, a régi épületben lévő egyes termeket nagybetűk (A. B. C. stb.) jelzik. A szekrények egy zárt rendszer szerint vannak számozva, úgy hogy egymásba folyva. a tudományok enciklopédiáját adják. Így például az olvasó-terem kézi könyvtárában, melynek beosztása az anyakönyvtárénak megfelelő, a 2067—2085-ig terjedő szekrények mind történeti műveket, a 2000—2015-ig terjedő szekrények theologiai műveket foglalnak magukban stb.

Ilyen nagy tömegnél, mint a British Museum könyvtárának anyaga, csupán a szigorú konzervatizmussal megőrzött rendszer, akármilyen is különben a modern teoriák szerint, lehet uralkodó és czélszerű. Minden megbolygatás veszedelmet hozna a könyvtárra, gyökeres változtatásról pedig jelentékeny pénz- és idő-vesztéség nélkül szó sem lehet. A múzeum könyvtára szigorúan ragaszkodott magazin-rendszeréhez és folio katalógusaihoz s megérte azt, hogy az idő lassankint neki adott igazat. Mert meggondolni való, hogy ilyen tömegeknél, a hol az évi gyarapodás 35—40,000 kötet, lehet-e és hogyan olyanféle beékelő rendszert követni, mint a miénk, illetőleg a müncheni? Lehet-e kiszámítani előre akár a repertóriumokban, akár a könyves polczokon a beékelendő címek illetőleg könyvek helyét? A magazin-szisztéma mindjobban terjed s csakugyan igaz, hogy a könyvre teljesen irreveláns, hol áll, fődolog az, hogy pontosan legyen indikálva és hogy a maga helyén legyen. Ez pedig az angol könyvtárban megvan. Katalógusai, indexei minden irányban megbízhatók s a könyvek jelzése annyira egyszerű és világos, egyszerre annyira tájékoztató, hogy mindenki könnyen beletanulhat, csak egy kis helyi

ismeretre kell szert tennie. A nagy tömegek kinevetik a kicsinyeskedő rendszereket, nekik a legegyszerűbb rendszer a legjobb, mert abban lehet a legkevesebb hibát elkövetni. A múzeum konzervatív volt s az is marad. Megtartja kipróbált intézményeit és czélszerűnek mutatózó rendszerét. Már eleve a magazin-rendszert fogadta el s nem törődött az újabb elméletekkel. Így tett katalógusaival is, megtartotta a könyvalaku katalógust, illetőleg azt praktikusán alakította át mai folio-katalógusává.

Engem, midőn czédula-katalógust kerestem, némi kicsinyléssel világosítottak föl arról, hogy 1.750,000 műnek, utalólapokkal együtt legalább 2.500,000 czédula kellene, a mi 500 czédulát számítva egy tokra (nálunk 180—250 között váltakozik) 5000 tokot tenne s e roppant anyag az olvasóterem kézikönyvtárának felét szorítaná ki, legalább is 10,000 kötetet. S e szempont elegendő volt, hogy az angolokkal a czédula-katalógust visszaszoríttassa. Pedig más hátrányai is vannak. Első sorban az, hogy a czédulák könnyen mozdíthatók lévén, hamar történhetik valami rendetlenség, másodsorban a czédula könnyen elkallódhatik, harmadsorban szerfölött költséges és negyedszer nagy helyet foglal el s végre a kutató közönséget munkájában nagyon hátráltatja. Egyetlen előnye a beékelés könnyedségében van, a mi azonban alig éri meg előbb említett hátrányait. Épen megfordított viszonyban vannak az előnyök a könyvkatalógusnál, az egy hátránynyal, hogy abba nehezebben lehet új czímet beékelni, de azzal szemben biztos, könnyebben kezelhető, kevesebb költséggel jár és kisebb helyen elfér. S az angol könyvtár e hátrányon is segített, mikor a katalógusba mindenkor új leveleket iktathat be s a czímmásolatok helyét könnyen változtathatja. Ezen is meglátszik az angol gyakorlati szellem s maga feltalálása, a mit különben minden intézkedése igazol.

A könyvtár feladatainak egyik felét, mely a közönség kiszolgálására s az ezzel járó intézményekre (az olvasóterem s berendezése, használata és ellátása, katalógusok, segédkönyvek s kézikönyvtár fölállítás) vonatkozik, így oldván meg, hátra van még, hogy feladatainak másik feléről adjak számot, arról t. i., mely a könyvtár anyagának növekedését, földolgozását s megőrzését illeti.

Azok után, a miket elmondottam, csak röviden kell egybe foglalnom, hogy a könyvtár növekedése az egyesült királyságok-

nak egész területére törvényben meghatározott köteles példányok beszolgáltatása, az angol társadalomnak áldozatkészsége, mely ajándékozásban s hagyományokban nyilvánul. s az állami dotáció magas tételeivel biztosított nagymérvű vásárlások által történik. E forrásokból nyert gyarapodása 35—50,000 darab nyomtatványra tehető, beleszámitván az ujságokat is. Ezt a nagy arányú növekedést, a folyó munkáknak rendszeres földolgozása mellett, a könyvtár tisztviselői kara megbirja, pedig aránylag kicsiny státusu. De minden tagja egy egész ember, s hozzá angol, kinek már gyermekkorában szívébe vették a köteleességtudás fogalmát és értékét, a ki maga körül mindig, mindenben a komoly munka kultuszát és megbecsülését látta. Ilyen erkölcsi alapon állva, tisztességes anyagi javadalmazást élvezve, szaktudományában magát otthon érezve s azt a könyvtári foglalkozás által folytonosan gyarapítva: az angol könyvtárnok szigorú köteleességtudással, szakmája iránt eltelten, meleg szeretettel s tudományában segítséget találva, gyorsan végzi dolgát. Az angol könyvtárnok szinte fáradhatatlan s mindenkor jó kedvvel dolgozik. Ezek az erkölcsi tulajdonságok teszik az angol intézmények embereit s embereik által az intézményeket nagyokká. Ez okozta, hogy a múzeum s a könyvtár kezelésében minden az intézményt gondozó tisztviselők egyéni felelősségére van alapítva, s éppen e miatt a könyvtár föl van mentve a bürokratikus kicsinyeskedés s az adminisztráció holt vizein való tengés alól. A mit ott végeznek, az nem adminisztráció, hanem szakszerű munka.

E gondolat megokolására legyen szabad végig kísérnem egy könyv útját, melyet megtesz, míg a kiadó műhelyéből a könyvpolczok valamelyikére jut. Mikor a könyvtárba bekerül, rövid czimén beiktatják s azonnal lebélyegzik,¹ másik asztalra kerül, s onnan a könyvkötőhöz, honnan legkésőbb 14 nap alatt visszajő a distributor keze alá, ki a czímmásolatokat készítő tisztviselők valamelyikének kiosztja. Itt csak egy napot tölt, a míg egy nyolczad-rétű simitatlan karton lapon leírását meg nem kapja, melyet a czímmásolat írója a könyvbe tesz, de úgy, hogy néhány czentiméternyi kilássék belőle. Az így elkészített könyv egy kis asztalra jut, itt találja meg az a tisztviselő, ki minden reggel végig

¹ A British Museum bélyege a napi dátumot mutatja

járja a czímmásolatokat készítő kollégák terneit s a kis asztalra készített s megczédulázott könyveket összeszedi. Ez a beosztó tisztviselő helyet ad neki a könyvpoleczok valamelyikén, már a hova tartozik, ráírja szignaturáját s lefordítja, a szignaturával már ellátott czédulát is benne hagyván. Ezeket a lefordított s czédulás könyveket egy más tisztviselő felülvizsgálja s a könyvet fölállítván, a czédulát kivéven befejezi a beosztás műveletét. Az így összeszedett czédulák mennek azután a nyomdába a járulék-katalogus anyaga gyanánt leendő fölhasználásra. Ilyen módon két-három hét alatt minden munka a helyén van, használható s a kinyomott katalogussal át van adva a közönségnek. Ebben az eljárásban nincsen más, csak a könyvtárnak végzett s érdemleges munka, a kinyomtatott katalogus megfelel mindenért, ha kimutatást, ha statisztikát, ha reklamálást kell végezni, mindent meg lehet csinálni czeruzával a katalogusokból.

A könyvtári belső munka s az olvasóteremi szolgálat elvannak egymástól választva, az általános adminisztrációt megint külön iroda viszi, mely a főkönyvtárnok illetőleg igazgató közvetlen felügyelete alatt s rendelkezésére áll. Így a munkamegosztás elvénél fogva az egyes munkakörök szigorúan el lévén választva egymástól, mindeniken belül szabadon folyhat a dolog. A könyvtár s tisztikarának élén egy keeper (őr) áll, ki négy assistans keeper (segédőr), 18 első osztályú, 18 másod osztályú assistans (segéd), 62 attendant (szolga) és 6 boy (fiú) segélyével intézi a departement ügyeit. Az olvasóteremben szolgálatot végző tisztviselők, a mennyiben a hivatalos időn túl vannak elfoglalva, külön díjazásban részesülnek, míg rendes illetményök természetesen a múzeumi tisztviselőkénél megfelelő.

A British Museum és könyvtára számos részletkérdést oldott meg s tart általános megelégedésre ma is gyakorlatban, melyeknek alkalmazása illetőleg elsajátítása nem egy tekintetben ajánlatos volna nálunk is. Ilyen volna például az olvasóterembe való belépés megszorítása, a mi lehetővé tenné, hogy a terem látogatóinak nagyobb szabadságot engednénk; ilyen volna a zenei nyomtatványok és térképek önállósítása, külön csoportokban való felállítás, a mivel mostani rendszerünket nem bontanók meg, de e szakok anyagának feldolgozását megkönnyíthetnők. De nem az ilyen részletben, bármilyen hasznosak, czélszerűek vagy gyakor-

laltak is azok, kell hatást keresnünk és elfogadnunk, hanem ama nagy és gyümölcsöző elvek elfogadásában, melyeknek az intézet virágzását köszöni. Azokban, a melyeket jelentésemben különösebben kiemeltem, melyeket alkalomadtán beleszóttam. Angliától meg kell tanulnunk azt, hogy a kulturát és alkotásait tisztelve, magunkat tiszteljük meg.¹

BIHISTI TÖRÖK KRÓNIKÁJA.

KROPF LAJOSTÓL.

Hammer szerint két török író ismerünk, kiknek költői neve (>tekhallüsz«-a) Bihisti volt. Az egyik a *Dsemsah és Alemsah* költői rege kevésbé ismert szerzője. A másik pedig sokkal híresebb névrokona, ki első volt azon török költők közt, kik a perzsa románcz-költészet egyik válfaját, az u. n. »kamszeh«-t azaz öt románczból álló költeménycsoportot saját irodalmukban meghonosították. Hammer szerint továbbá megírta II. Bajazid idejében Salamon történetét, félig versben, félig prózában, nem kevesebb mint 360 kötetben. A szultán, kinek följánlotta munkáját, megtartott belőlük 80 kötetet, a többit pedig a tűzbe dobatta.

Bihistit mint komoly történetírót azonban még nem ismerik nálunk, ámbár Dr. Rieu, a British Museumban a keleti kéziratok osztályának őre, már 1888-ban ² föl hívta az orientalisták figyelmét a török író azon munkájára melyet az Oszmánli szultánok történetéről írt Jildirim Bajazid trónralépésének idejétől II. Mohammed haláláig, tehát 1389-től 1481-ig. Miután azonban a British Museumban őrzött kézirat, úgy látszik, unikum, és ez is csonka a végén, Dr. Rieu azt hiszi, miszerint nem lehetetlen, hogy Bihisti munkáját az 1502. évig folytatta. Hogy Dr. Rieu miért tartja ezt lehetségesnek, az az alább közlendőkből fog kiviláglni.

A kérdésben forgó kézirat könyvtári jegye *Add. MS. 7869* és 210 levélre terjed. A kötet magassága 25, szélessége 15 centi-

¹ *Catalogue of the Turkish Manuscripts in the British Museum* by Charles Rieu Ph. D. Igen dicsérő ismertetést közölt róla annak idején a *Journal Asiatique*, 8. sorozat, XII. k.

² Hálásan emlékezem meg Kropf Lajos úrról, ki engemet a könyvtárba bevezetni szives volt s tanácsaival támogatott.

méter; a sorok hossza 9 czentiméter s egy-egy lapon van 15 sor. A kézirat csak másolat és Dr. Rieu szerint valószínűleg a XVI. századból való. A másoló vagy nem nevezte meg magát, vagy neve és a másolás ideje elpusztultak a kódex utolsó leveleivel. A kézirat az orientálista körökben jól ismert Claudius James Rich (Balijuz bég) gyűjteményével került a British Muzeumba, melyben az 557. számot viselte és azért leírására valószínűleg nem került a sor a *Fundgruben des Orients* köteteiben adott ismertetésben.

A verses előszó kezdetén szerző hálát ad Alláhnak és dicsőíti az uralkodó (II.) Bajazid szultánt. Az előszó utolsó sorában pedig megnevezi magát tekhállusz-án »Bihisti«-nek.

A szerző, saját nevén Szinán Cselebi, apjáról a Karisdurán-beli Szuléjmán bégről a munka folyamában kétszer emlékezik meg, ki szerinte (II.) Murád szultán ideje óta Vizeh kormányzója volt. Konstantinápoly ostrománál ő volt a rumili bégek közt az első, ki a város falára tüzte szandsákját, és három évvel ezután a hidsre 860. évében (1456-ban) ugyancsak II. Mohammed szemei alatt harczott Belgrádnál Hunyady János és Kapisztrán ellen. Fia, szerzőnk, Bihisti valami módon elvesztette II. Bajazid kegyét és kénytelen volt Perzsiába menekülni hol Dsámi és a hires Neva'i (Mir Ali Sir) barátságát élvezte. Valószínűleg ez utóbbi írónak munkáiban tetszett meg neki a »kamszeh« szerkezete. Barátainak közbenjárására a szultán utóbb visszafogadta őt ismét kegyeibe és később kinevezte őt szandsák-bégnek.

A mi krónikájának megiratási idejét illeti, Bihisti egy a hidsre 902. évében elhalt költőről (Akhmed pasa bin Vali üd-Din), mint halotról emlékezik meg, és mint már említettem, az előszóban a hidsre 918. évében elhalt II. Bajazidot, mint az akkoron uralkodó szultánt dicsőíti. Krónikáját tehát az 1496. és 1512-iki évek közt írta; vagy legalább 1512 előtt kezdette megírni. Rieu szerint irálya sokkal ékesebb, mint kortársáé, Nesrié, de nem oly gazdag történelmi részletekben, ámbár egyes csaták, mint pl. az Uzun-Hasszán fölött kivivott diadal, eléggé élénken vannak leírva.

Ha már most összehasonlítjuk Bihisti krónikáját egy másikkal, t. i. azzal, melyet Lewenklaw *Neuwe musulmanische Histori türkischer Nation* megjelenése, tehát 1590 óta a Thüry József kiadta *Török Történetírók* első kötetének megjelenéseig, azaz több mint három évszázadig a »Verancsics-fele török krónika« neve

alatt ismert a világ,¹ úgy Dr. Rieu szerint azon következtetésre jutunk, hogy Bihisti vagy egy és ugyanaz Verancsics névtelenével, vagy pedig hogy Bihisti a névtelen krónikájából átvett hosszabb részleteket saját krónikájába. Rieu ezen állításának megítélésénél a következők veendőek figyelembe:

1. Thúry szerint a Verancsics-féle krónikában elbeszélt legkésőbbi esemény az 1472. év közepéről való.

2. Dr. Rieu szerint a Bihisti csonka krónikájának utolsó két lapján II. Mohammed szultán halála 1481-ben és az ezt közvetlenül követő események vannak elbeszélve.

3. Dr. Rieu nem hasonlította össze Bihisti krónikáját a Verancsics-féle krónika eredetijével, hanem csak a British Museumban levő, a XVII. században másolt másik kézirattal (könyvtári jegye *Add. Ms. 24,955*), mely szintén az Oszmánli dinasztia történetet beszéli el, mint Verancsics névtelenje, a legelejétől s melynek eleje sok passzusban megegyezik a Lewenkaw könyvében található és »Verantii Buch« vagy »Verantzische Histori«-nak nevezett kódexből eszközölt fordítással.² Azon körülménynél fogva pedig, hogy mint tudjuk, a régi krónikások — muzlim és gyaur — egyforma előszeretettel másoltak elődeik munkáiból, dr. Rieu sejtelmének helyességét csakis a két eredeti szöveg összehasonlítása után lehetne eldönteni.

A British Museumban őrzött és előbb Lord Aberdeen tulajdonát képezett ama másik török kézirat (t. i. a fönnebb említett

¹ Thúry őt az »1486-diki névtelen«-nek nevezte, még pedig azért, mivel a krónika a kódex 105. levelei »a jelen folyó 891. év«-et említi. Ebből azonban még nem következik az, hogy az egész tárikhot 1486-ban írta, hanem csak az, hogy az illető passzus megírásakor írták a hidsre 891. évét. Hogy csak egy példát idézzek a sok közül állításom igazolására, a British Museumnak egy más török kéziratában (Or. Ms. 32) mely a Verancsics-kódexnél valamivel kisebb méretű (20 cm. és 14 cm.), a szerző két ízben adja a megíratás idejét, egyszer a 150. levél elején (A. H. 1002), másszor pedig a 188. levél elején (A. H. 1007). Aszerint tehát, a mint az egyik vagy másik dátumot elhalgatta volna, nevezhetjük volna őt az »1593/4-diki« vagy pedig az »1598/9-diki névtelen«-nek. Maradjunk meg a régi névnel, már csak hálából is azért, mert Verancsics mentette meg számunkra az eddig az ő nevéől ismert török krónikát.

² Így pl. a »Belägerung Isnici (azaz Nicaea) aus des Verantii Buch« Kewenkaw *Histori*-jának 82—86 lapjain teljesen megegyezik a British Museum kéziratában levő elbeszéléssel.

Add. Ms. 34955.) több tekintetben megegyezik, még pedig szórul szóra, Bihisti krónikájával, de több tekintetben különbözik attól. Az Abberdeen-kézirat másolója nem nevezi meg sem magát, sem pedig Bihistit. Ez utóbbi minden egyes szultán uralkodásának története elé egy-egy versekbe foglalt előszót irt és szövege közé sokszor egész költeményeket igtatott. A másoló ezeket mind kihagyta és imitt-amott kihagyott egy-egy bőbeszédű frázist is. A másoló vagy — nevezzük már most őt helyesebben — a kompilátor a Bihistiből másolt verziók mellett másokat is elbeszél, »azt beszélnek mások« vagy »egy más hagyomány szerint« és más ily féle bevezető szavakkal. A névtelen kompilátor továbbá minden uralkodó történetének végén egy rövid kivonatot ad, melyben elősorolja az illető szultán születésének, trónrajutásának és halálának dátumait, gyermekeinek neveit, az általa épített épületeket vagy tőle származó alapítványokat és az alatta hivataloskodott vezéreket. Továbbá Konstantinápoly elfoglalása után hosszabb tért szentel a város mesés történetének. Dr. Rieu szerint Bihistinél ez nincs meg. Thúry József szerint azonban Verancsics névtelene »a 88 — 138. leveleket egészen Konstantinápoly alapításának és történetének szenteli« s ebben van elég monda. Dr. Rieu szerint az Abberdeen-kéziratban a város története egészen úgy van elbeszélve, mint Dsemáli krónikájában.¹ Már pedig ebben a király, ki a török fővárost alapította, »Janku bin Madiján«-nak van nevezve.² Verancsics névtelenénél pedig Büzantin az alapító neve. Már ebből is kitetszik, hogy az eredeti szövegek gondos összehasonlítása nélkül bajosan boldogulhatunk.

Az Aberdeen-féle kézirat tulajdonképen két részből áll. Első része a II. Bajazid szultán uralkodása elején a hidsre 907. évéig lefolyt események elbeszélésével végződik, csakhogy az időrend megzavarásával egy a hidsre 908. évében történt eseményt, t. i. Durazzo elfoglalását is fölemlíti. Dr. Rieu hajlandó ezt a részletet is Bihisti művének tulajdonítani, amiben nincsen kronologiai lehetlenség. A második rész, úgy látszik, Dsemáli krónikájából vett kivonat.

¹ Thúry többször idézi őt »Muhij-eddin« néven, de részleteket nem közöl krónikájából, ámbár van a magyar történetírást érdeklő több adat benne. Teljes neve Muhji ed-Din Mohammed bin Ali el-Dsemáli.

² A fordító vagy pedig Lewenklaw ezt a részletet kihagyta.

Mint láthatjuk azonban, az az eshetőség sincs teljesen kizárva, hogy Verancsics névtelenje, Bihisti és az Aberdeen-féle kézirat kompilatorja nem egymást másolták le hanem valamennyien egy öregebb táriktól, mint közös forrásból, merítettek.

Látjuk továbbá azt is, hogy ámbár Bihisti krónikája irodalomtörténeti szempontból fölötte érdekes és reánk nézve fontos, új dolgot valószínűleg nem tartalmaz.

Még azt kell fölemlítenem, hogy maga Bihisti e munkáját »dsild«-nek (»kötet«-nek) nevezi s ebből dr. Rieu azt gyanítja, hogy talán ő is, mint sok más íróháza, az Oszmán ház történetét eredetétől kezdve írta meg vagy legalább szándékozott megírni, de csak munkájának vége marad reánk.

A KORVINA ÖNÁLLÓ KÖNYVKÖTÉSI STILUSA.

RÁTH GYÖRGYTŐL.¹

(A szöveg közt 3 ábrával.)

A gót stílusú könyvkötések a XIV. század derekán a nyugat civilizált államaiban már általános divattá váltak.

Az ily fajtájú kötéseknel a könyvek födeleire rendszerint újni vastagságú tölgy- vagy bükkfa deszkákat használtak fel, melyeket szarvas-, disznó- vagy borjúbőrrel borítottak. A fűzés módja lényegileg ugyanaz volt, melyet az úgynevezett szerzetesi kötéseknel később még századokon át alkalmaztak. A magas kettős bordák (Bund) alapjául leginkább erős disznóbőrből kimetszett, és a közepén a könyv hátának szélességében felhasított szíjjak szolgáltak. Ezen a hasadékon át történt azután az átvarrás; a szíjnak ép végeit pedig, a táblákba fűrt lyukakon keresztül, a deszkák felületén kívájt üregbe helyezték, s ott faszegekkel megerősítették. Ugyanílyen módon formálták, és ugyanígy szögezték le a táblákhoz a vékonyabb szíjjak átvarrásával létesített oromszegéseket (Capital). A deszkafödeleket eleinte csupán oly nagyságban vágták ki, hogy a könyvtestet éppen befödjék.

¹ A *Magyar Könyvszemle* számára átdolgozott és bővített részlet a szerzőnek »Magyarországi könyvtáblák a történeti kiállításon« cím alatt *Az iparművészet 1896-ban* című emlékkönyvben, és külön kiadásban is megjelent tanulmányából, melyről már előző füzetünkben megemlékeztünk. Szerk.

A bőrboríték diszítése úgynevezett vaknyomás útján esz-közöltetett. A táblákon rendszerint a sarkok felé egymást átmetsző párhuzamos vonalokkal egy vagy két keretet alakítottak, és a középmezőt ismét csürlőkre osztották. Az ekkép nyert üres mezőket az állat-, vagy növényéletből kölcsönzött diszítési motívumokkal, heraldikai emblémákkal és mondatszalogokkal töltötték be. A külső keretekben a diszitményeket szalagszerűen alkalmazták, s kiváló gondot fordítottak a könyv nagyságának megfelelő méretű bronz-köldökök és csattok művészies kivitelére.

Mig azonban a gótstílusú könyvkötés Európa legtöbb államában, nevezetesen Németországban és Magyarországon a reformáció meghonosodását is túlélte: az olasz humanisták, kik hozzászóltak a renaissance szabad formáihoz, és annak gazdag formakincséből merített alakzatokat és diszitményeket láttak folyton maguk körül, sőt könyveik belsejében is bámulhatták festőművészeik fantáziájának szabad röptét, csakhamar ez irányban is kibontakoztak a góthika békőiből. Már a XV. század elején megkísérelték kódexaik belseje és külseje között az összszhangot helyreállítani, — már ekkor próbálkoztak azzal, hogy könyvkötéseiknél a gót stílus merev formáit, hegyes és feszes diszitményeit a keleten divó ama sík diszitményekkel pótolják, melyeket importált szönyegek, fémműveik, mozaik- és stukkburkolataink s a korán kötéseink alkalmazva találtak.

A könyvkötészet történetének gazdag külföldi irodalmában ugyan az olasz renaissance-kötés keletkezését annak a forradalomnak kifolyásául jelzik, melyet az Aldusok a XVI. század küszöbén a könyvnyomtatás terén megindítottak. Nevezetesen az angol Cundall a régi és modern könyvkötészetéről írt úttörő munkájában, mint az ilyenmű kötések egyik legrégibb példáját, a British Museumnak a XV. század végéről való egy nápolyi kéziratát említi.

Ez az átalakulás azonban egy századdal korábbra vezethető vissza. Ily irányú kísérleteket Velenczében és Nápolyban már a XIV. század végén tettek ama sűrű összeköttetés nyomán, mely a két kikötő-város és a kelet között fennállott.

Jellemző ezekre a keleties ízlésű bőrkötésekre nézve egy diszítési központ alakítása és annak a sík diszitménynek alkalmazása, mely látszólag önkényesen, de sajátképen határozott geometriai szabály szerint egymást fonatkép keresztező vonalokból változato-

san alakul. A beosztást illetőleg a táblákon párhuzamos vonalokból egy vagy két, rendszerint sima vagy paszomántszerű fonadékkal diszített keretet képeztek. De gyakran találunk oly példányokat is, melyek kereteit, valószínűleg régibb bélyegek felhasználása mellett, még gótizáló levél- vagy lombdiszszel töltötték be. A belső mező újabb beosztásánál szintén kétféleképp jártak el. Vagy diszítették azt annak egész hosszában oly fonadékkal, mely a középben, esetleg felül és alul is csokorszerűen kitágul; vagy eme mezőbe ismét képeztek egy központot, kört, csillagot, csürlőt stb. stb. és a megmaradó téren csináltak ennek megfelelő további alosztályokat, diszitményül azonban mindig fonatszerű arabeszkeket használtak, és pedig, ha a kereteknél ily motívumokat alkalmaztak, folyvást ugyanazokkal a bélyegekkel. A fonadék között és körülötte többnyire még kisebb-nagyobb gyöngyöket (egyes, kettős köröcskéket) is szabályosan szétszórva találunk, melyek, úgy látszik, hasonlóképp keleti kötésekről vették át.

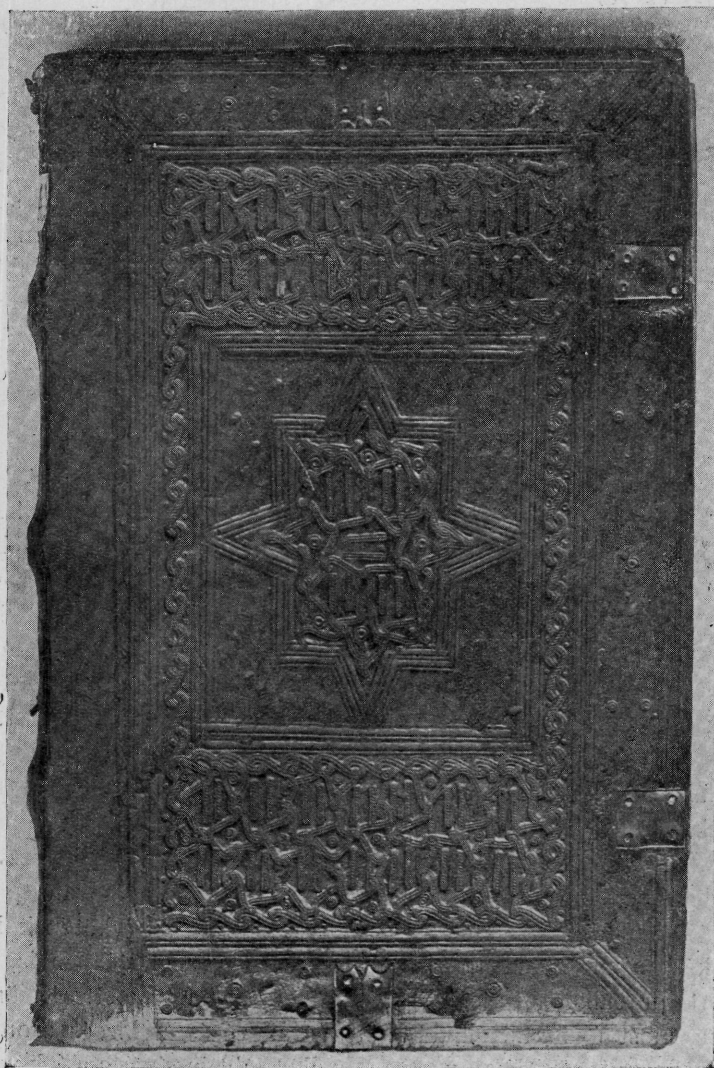
Noha a keleten a kézi aranyozást ismerték, ezzel az olaszok csak a XV. század második felében kezdtek megpróbálkozni, de általában a szóban levő kötések diszitményei vaknyomásuak. Hasonlóképp nem vették át a keleti kötésekből a papírbélést, hanem megmaradtak a keményfa-táblák, valamint a megszokott régi fűzési mód mellett. Ellenben a köldököket teljesen mellőzván, a táblákra oldalt két és felül-alul egy-egy, többnyire sima levélalaku csattot vagy kapcsot erősítettek. A kötőszalagokra bársonyt, selymet vagy bőrt használtak. E táblák beborítására leginkább sötétvörös vagy barna simított barkás kecskebőr (maroquin) szolgált.

Ez a könyvkötési stílus lassankint elterjedt Olaszország több városában. Különösen felkarolták azt a Mediciek uralkodásának ideje alatt a kéziratgyártás központjában, Florenczben, a honnan »Medici-kötés« elnevezéssel vált ismertté.

Ennek a kötés-fajtának több jellemző példánya volt a millenniumi kiállítás gót csarnokában bemutatva, s részben most is látható helybeli könyvtárainkban.

Közülök legrégibb a múzeumi könyvtárnak Milanóban, 1444-ben elkészült Curtius-kódexe, melynek kötése külső keretébe és a középdíszbe a Sforzák czimeréből a tekerődő kigyót préselték. E sorozathoz tartoznak a Vitéz-kódexek és a Korvin-kódexek közül azok, melyeknek bőrtáblái nincsenek aranyozva. Hozzájuk járulnak

a Magyar Nemzeti Múzeum kézirtatárából egy Catullus Tibullussal s egy Sallustius; továbbá egy Julius Caesar, melynek gyöngydisze

A Tertullianus Vitéz-kódex kötés-táblája.

aranynyomású, aranyvágására pedig csillagok vannak ponczolva; a Bakocz-féle Cicero, melynek jelenlegi védőgombjai valószínűleg a

kötés hátának restaurációja alkalmával kerültek oda és végül egy Suetonius, melynek tábláján látható köldököket nyilván később helyezték rá.

Vitéz János még Hunyadi Mátyás trónra lépése előtt, mint váradi püspök, tett kísérletet, hogy a Medici-kötést nálunk is meghonosítsa. Rendeletére egyik papja, Polánkai Bereczk (Briccius de Polanka) 1455-ben másolta számára Tertullián Apologeticus-át, mely kézirat utóbb Vitéz utódjának, a későbbi salzburgi érsek Beckensloernek esztergomi zsákmányával együtt Salzburgba került s most ott a Szent-Péterről címzett kolostor könyvtárában őrzik.¹ Fraknoi, ki szokott sikerrel kutatta fel a kiváló bibliofil könyvtára maradványait, eme kézirat ismertetése közben megemlíti, hogy annak kötése minden kétség nélkül Váradon készült és tanuságot tesz arról, hogy a váradi könyvkötők semmivel sem állottak olaszországi társaik mögött.²

Ezt a dicséretet az a váradi pap, ki a kötést csinálta s ki maga Bereczk lehetett, inkább jóakaró buzgóságaért, mint teljes szakképzettségéért érdemli. Mert a bekötés módjára és a diszítés alapbeosztására nézve ugyan jól utánozta a bizonyára püspökétől kapott és a múzeumi Julius Caesar-kódex kötéséhez nagyon hasonlító mintát, de a préselésben való jártassága sok kívánni valót hagy maga után. Mint képünk mutatja, a vörös bőrrel bevont fatáblák belső keretének szélesb felső és alsó tagját paszomántszerű fonadék tölti be, melynek mindkét oldalán egyszerű keskeny átfont szegély vonul végig, olyan, a milyen a belső keret keskeny tagjain áthúzódik. A középdísz háromszögű kiszökelésekkel megtört hosszszűkás négyszögből képződik. Úgy a külső keretbe, mint a fonadékba hármas nagyságú gyöngyök vannak rendszertelenül behelyezve, s pedig, épen úgy mint a Julius Caesar-nál, arannyal való préseléssel. Mindenesetre különös érdeme a magyar könyvkötőnek, hogy a kézi aranyozással, habár csak ily szerény mértékben is, meg mert próbálkozni, mert erre mintája aligha lehetett. Különben eme, most új háttal ellátott kötés aranyvágással bir és oromszegése nyers fonalból van varrva. Mindkét tábláin sima csattok voltak

¹ Különös hálával tartozom e könyvtár őrének, hogy kérésem következtében szíves volt az egyetemi könyvtárnak használatomra megküldeni a nagybecsű kéziratot, a melynek kötését azután fényképeztettem.

² Magyar Könyvszemle, 1880. évf. 246. l.

erősítve, melyekből nyolcz darab megmaradt; a vörös bársonyból készült kötőszalagoknak azonban csak nyomai látszanak.

A jelen kézirat írása, mint Fraknoi szintén kiemeli, egészen hasonló a Magyar Tud. Akadémiának Szent-Leó pápa beszédeit tartalmazó Vitéz-kódex írásához, a melynek javítását tulajdonosa 1458-ban befejezte; hihető tehát, hogy ezt a kéziratot is Bereczk másolta. A mi pedig kötését illeti, azt jeles történetírónk durvának és magyarországi műhely termékének mondja.

Nézetem szerint a szóban lévő két kézirat kötése rokon természetű és alighanem egy műhelyből került ki. Különösen mindkét kötés belső keretének felső és alsó szélesb oldalát egyformán beszegett paszomántszerű fonadék díszíti. E mellett a vakpréselés a Leó-kódex tábláin is meglehetősen gyarló. A fonadékok közé helyes értelem nélkül van az azok alakításánál használt egyenes bélyeg, részben kétszeresen, sőt többnyire ferdén benyomva, a kör pedig mely a középdísz képező csillagot övezi részben alig látható.

Ugyancsak Polánkai Bereczk munkájának állapítja meg az 1882-iki könyvkiállítási kalauz a krakkói Jagello-könyvtárnak egy csillagászati értekezést tartalmazó Vitéz-kódexét, azzal, hogy hárttyája és kötése teljesen egyenlő a Tertulián-éval.

Végül ide sorozandó még annak a vegyes tartalmú kódexnek kötése, mely a millenniumi történeti kiállítás katalógusában 1261. sz. a. szintén Vitéz könyvtárából valónak jeleztetik. A bécsi udvari könyvtár tulajdonát képező eme kézirat a többi között egyes magyar egyházak jövedelmeinek kimutatását, Szent-Lászlóról szóló két szentbeszédet és bizonyos B. magisternek a győri püspökhöz intézett levelét tartalmazza, mely különböző időből eredő iratok utólag együvé kötöttek. Ennek táblái külső keretét gótizáló akantuslevelek, a második keretet pedig rozszúl vésett bélyeggel hibás beosztás szerint préselt formátlan lombozat töltik be. A belső mezőkön három helyen csomósodó ugyanoly fonadékot látunk, a minő Vitéz két más kódexének, a Pliniusnak és a Miklós modrusi püspöktől neki ajánlott bölcsészeti értekezésnek kötését díszítik; de a nyomás itt is gyakorlatlan kezű árul el. Már ezekből is következtethető, hogy a vegyes kéziratot Magyarországon, illetve oly helyen kötötték, hol a könyvkötést iparszerűen űző mesteremberek még nem voltak.

Többször nyoma maradt fenn annak, hogy Vitéz kezdeményezése az egykori magyarországi könyvkötészetre nem maradt hatás nélkül, noha a gót ízlés uralmát az ipar és kereskedés felsőmagyarországi góczpontjain meg nem ingathatta. Erre nézve ezúttal elégségesnek tartom a fokozatos fejlődést feltüntető két jellemzetes példa idézését. Egyik az Akadémiának az a kézírata, mely a czédula-katalogusban tévesen 1358-ból való Thuróczi-krónikának jeleztetik, de sajátképen a képes krónikát, egy naptár-kivonatból álló, tudtommal ismeretlen magyar nyelvemléket és Presbyter Johannes és Nagy-Sándor históriáját tartalmazza. A krónikát Tamás klerikus kezdte másolni és befejezte Endrefalvi Antal 1462-ben. Megrendelte Benedek erdélyi szóváti plébános, míg későbbi tulajdonosai voltak Lucz Miklós disznódi segédtanító és organista, majd ennek a pestisben bekövetkezett halála után 1531-ben Péterfalvi János, ugyancsak a disznódi iskolának rektora. Ezek a feljegyzések tehát kétséget nem engednek az iránt, hogy a kéziratot a hazában irták és kötötték. Ennek kötéstáblái külső keretében már keleties fonadékokat látunk beprésselve, holott a többi diszitmények még teljesen gót ízlésűek. Ellenben egészen hasonlít a Vitéz-kódexek imént ismertetett kötéseihöz, mindenképp azonban már szabatos munkájú, a múzeumi könyvtárban őrzött dubniczi krónika kötése, mely 1480 körül készült.

Ily előzmények után határozta el magát Mátyás király, hogy könyvtárának fényes kézíratait oly kötésekkel lássa el, melyek a belső diszítéssel összhangzásban legyenek és azokat külsőleg is minden más könyvtár alkatrészeitől megkülönböztessék. Elhatározásának indokai bizonyára lényegileg ugyanazok voltak, melyek őt páratlan könyvtárának óriási anyagi áldozatokkal való alapítására birták. S ezekhez hozzájárulhatott a vatikáni és az urbinói könyvtár példája, a melyekre nézve egyforma karmazsin bársonyu kötések ezüst csattokkal voltak előírva.

Csontos János, a Pallas Nagy Lexikona számára a Korvináról közelebb irt cikkében a Korvin-kódexek kötéseire nézve tett észleleteiről következőképen számol be:

»Ezekre kezdetben bársonyt és selymet alkalmaztak arany, ezüst és zománcz kapcsokkal és csattokkal, később azonban barna bőr lett általánosabbá, főleg akkor, mikor Mátyás egy önálló könyvkötői stílust honosított meg könyvtárában. Ez a könyvkötői

Korvin-stil a renaissance-kori könyvkötészet történetét egy önálló magyar stilussal gyarapította, melyről az 1890-iki antwerpeni bibliografiai kongresszus kimondotta, hogy ez a könyvkötészet történetében önálló modort képvisel, s hogy ama kötések ornamentikája s préselt arany lombozatainak motivumai a XV—XVI. századbeli magyar himzések és disztések motivumaival azonosak; ezenfelül pedig még azért is érdemelnek különös figyelmet, mert az első és legrégebb kötetek, melyeknek tábláin az arany, mint dísz, 1490. előtt előfordul.

Ezt az utóbbi állítást megczáfolja a már említett tény, hogy Olaszországban az arannyal való disztés technikáját jóval 1490 előtt ismerték és habár csak szórványosan, tényleg alkalmazták. Egyebek közt még bizonyíték erre a bécsi udvari könyvtárnak Sambucus gyűjteményével átvett ama két hártakodexe, melyek egyike Tacitus Annaleseinek 11. és 16. könyvét, a másika pedig Szent-Ambrusnak egyik munkáját foglalja magában. Mindkettőnek kötéstábláin, noha beosztásuk nem egyforma és a használt bélyegek is különbözök, a külső és belső keretnek, valamint a középmezőnek keleties fonadékszerű disztményei arannyomásúak. Diszlapjaikon az Aragoniai-ház, tehát Beatrix királyné családi czimere egyaránt látható. Ebből kifolyólag Fischer Lajos bécsi tanár, ki a külföldi írók közül a Korvinával legalaposabban foglalkozott, a két kéziratot a Korvin-kódexek sorozatába vette föl s a kiállítási katalogusban is ekkép vannak jelezve, bár a hazai irodalomban ilyeneknek elismerve nincsenek. Akár hozta el azonban e kódexeket Beatrix magával és helyezte férje könyvtárába, akár pedig más provenienciájúak azok és Aragoniai János vagy Ferdinánd nápolyi király könyvtárához tartoztak, annyi bizonyos már, hogy Mátyás flórenczi kódexei zömével egykorúak, illetve 1490 előtt készültek és hogy kötéseik teljesen különböztvén a Korvin-stilusu kötésektől, Csontos indokolásának ezen része ellen bizonyítanak.

Egyébiránt az 1878-iki lípcsei kiállítás óta ismeretessé vált a góthai herczegi könyvtárnak gazdagon aranyozott négy perzsa stilusú kötése, melyek 1477-ben megjelent velencei ősnymtatványokat fednek és a már 1489-ben elhalt Ugelmann Péter velencei bibliofil tulajdonát képezték. Hogy pedig ezek a kötések nem a keleten készültek, tanúsítja még az a körülmény, hogy disztményeik között római császárok érmeinek lenyomatai is láthatók.

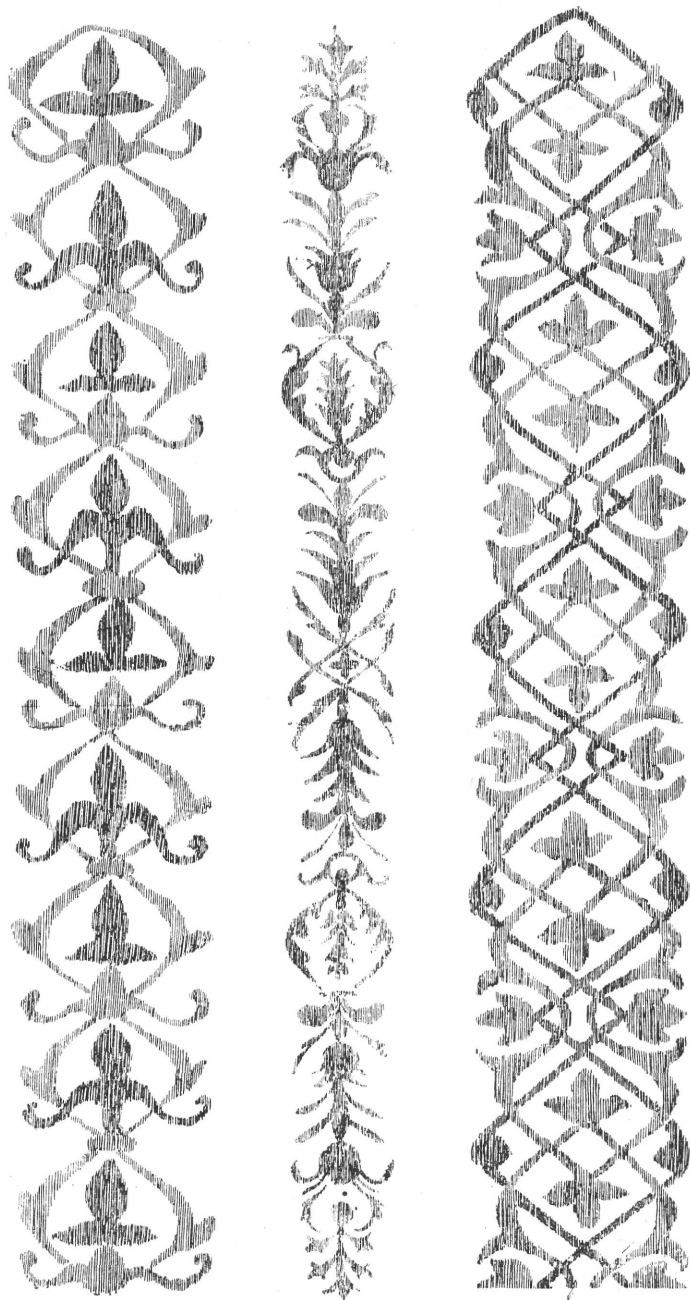
Különben az antwerpeni kongresszus határozata lényegileg kétségtelenül helyes, valamint az újabb szakmunkák is a Korvina aranynyomású bőrkötésének eredeti sajátosságát már elismerik. Meg kell azonban jegyezni, hogy Csontos ama határozatot idézett cikkében más formulázással közli, mint az antwerpeni kongresszusról annak idején tett hivatalos jelentésében.¹ S mivel általában is a Korvin-kötésekre vonatkozólag eddig megjelent összes közlések hiányosak és hézagosak, a fenforgó érdekes kérdést, a mennyiben a rendelkezésemre állott anyag megengedi, ezúttal bővebben szándékozom megvilágítani.

A Korvin-kódexek különleges kötéseinek külső alakításánál ugyanazt a módot követték, melyet a Medici-kötésekre nézve fentebb ismertettem. A táblákon a könyvtesten túlmenő kemény tölgfadeszkákat használtak. Az oromszegéseket színes selyem- és aranyfonalakkal varrták, összegöngyölt pergamentszalagot véve alapul, melynek a háton túl terjedő végződéseit kigöngyölítették és azután rézsutosan a fatábláknak e célból kivájt üregeibe szegezték. A kettős bordák alapjául viszont fehér cserzetlen vastag marhabőrből kivágott szalag szolgált. Úgy látszik, minden példány alul és felül egy, az oldalon pedig két, részint bőrből, részint különböző színű, erős selyemből vagy bársonyból készített kötőszalaggal birt, melyeket a táblákhoz különféle módon erősítettek.

A fatáblák beborítására vagy különböző színű selymet és bársonyt, vagy, mint a Medici-kötéseknél, simított maroquin-bőrt használtak.

A *bársonykötéseknél*, a mennyiben kipuhathattam, az a sajátság észlelhető, hogy reczés aranyvágásaikon alul és felül egyforma lombdíszt, a homlokoldalon pedig a könyv címét és e mellé, a mennyiben a könyvtest vastagsága engedte, jobbra-balra ugyanoly motivumú diszitményt, mint a másik két oldalon, vörös, zöld és kék színnel, és úgy látszik szabad kézzel, festettek rá. Ily vágással bir a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának négy, és a szultántól az egyetemi könyvtárnak ajándékozott az a tíz Korvin-kódex, melyekről a konstantinápolyi császári régiségtár volt igazgatójának, Dethier tanárnak és Kubinyi Ferencznek följegyzéseiből tudjuk, hogy mielőtt a szultán azokat újból beköttette, egykorú bársonykötésük volt.

¹ Magyar Könyvszemle, 1890. évf. 328. l.

Bársonykötésű Korvin-kódexek vágásának festett diszitményei.

A vágásokra ily módon festett diszitmények nemcsak egyforma színűek, hanem a kompozíció tekintetében szintén teljesen egyenlő jellegűek, tehát nyilván egy festészeti műhelyből kerültek ki, sőt tudtommal semmi más, egykorú kódexen hasonló kivittel nem fordulnak elő és egy-két kivétellel a Korvina bőrkötésű kéziratain nem találhatók.

Ezért, nézetem szerint, a reczés aranyvágásra ilykép festett lombdisz, kapcsolatban a felülfestett könyvczimmel, azokhoz a megkülönböztető tulajdonságokhoz sorozható, melyekből a Korvina maradványait felismerni lehet. De a fentebbiekből az az alternatíva is következtethető, hogy Mátyás király könyveinek bársonykötéseit is másokétól megkülönböztetni kívánván, azok vágásaira a lombdiszt saját budai miniatorjaival egyforma módon utólag festette, vagy pedig egyáltalában bársonykötéseit egy és ugyanabban a műhelyben készíttette.

Ezen az alapon a többi között bizton konstatalható, hogy a szultántól egyetemünknek ajándékozott Julius Caesar-kódex a Korvinából való, bár első levele, melynek díszlapja valószínűleg a király czímerével volt ellátva, ki van tépve.

A mi a Korvina különleges *bőrkötéseit* illeti, azok nyilván az úgynevezett Medici-kötésekből fejlődtek.

A felhasznált bőr ezeknél is simitott, s pedig leginkább sötétvörös maroquin, melyet, úgy hiszem, itthon cserzettek, mert magvasabb és vastagabb, mint a Marokkóból importált kecskebőr. A kódexek mindkét táblája többnyire egyforma díszű, csak hogy az alsó táblán legfelül az első keretbe a munka címét verzális aranybetűkkel nyomták.

E táblákon rendszerint párhuzamos vonalokból két külső keretet alakítottak, melyeknek elsejében egy, arányos távolságokban csokorszerűen kiszökellő gyöngysor vonul végig. A második keret felül és alul tetemesen szélesb, mint oldalt, a mi által a kivétlenül hosszúkas formátumú kéziratoknál a belső mező szabályosabbá válik. Ezt a keretet paszomántszerű fonadék vak nyomásban tölti be, melynek előállítására csupán három apró bélyeget — egy nagyobb és kisebb egyenest s egy hajlítottat — használtak.

Az önálló stílus jellegét ezeknek a kötéseknek sajátképen a tábláik belső mezejének eredeti kiképzése és diszítése adja meg.

Az az alapos tudású és bámulatos fantáziájú művész, ki a diszités tervezésével volt megbízva, mindenekelőtt egy központot alakított, mindegyik példánynál más-más változatban, hasonló természetűt azzal, a minőt az arab kötésekben és számos perzsa szőnyegekben látunk.

Eme középdísz tekintetében két csoportot különböztethetünk meg. A túlnyomó részt képező első csoportban a központi alakzat alapjában tojásdad formájú, de körülete szimmetrikus kiszögellések következtében hullámvonalu, olyformán, mintha két, többször hajlított mór stílusú ívetet összeillesztettek volna. A második, kisebb csoport középdíszének alakzata szabályosabb, geometrikus idomu, némikép közeledik a gót stílusú ornamenthez és részint körök s köríveknek kombinációjából, részint ugyanazoknak az elemeknek egyenes vonalakkal való összekapcsolásából ered. Ilyenek például egy, négy helyen derékszögű kiugrást mutató kör (bécsi Virgil-kódex), egy kör beillesztett négyszöggel és ezen belül egy nyolcvas karéjjal (prágai Aquinói Tamás), egy szabályos négyes karéj (bécsi Clairvaux-i Tamás), egy másik, szintén négyes karéból kiinduló alakzat, melynek félkörei nincsenek összekötve, hanem ott, a hol a karéjok találkoztak volna, azok derékszögben kifelé kiugranak (marosvásárhelyi Tacitus.) Ide sorakozik végül a Magyar Nemzeti Múzeum Damascenus-kódexe.

Az ekkép képzett központhoz egy harmadik keretet idomítottak, letompítván a második hosszúkás, négyszögű keret belső vonalainak sarkait, a mi által a négy szögleten háromszög-alakú terek keletkeztek. Ezután úgy a harmadik keretet, mint a bekeretelt tereket leginkább a növényvilágból merített arany cizfrázatokkal töltötték be és ezeket a díszítményeket részben színes, részben arany gyöngyökkel tarkították. A legtöbb példányban a középdísz közepén a Magyar- és Csehországnak egyesített címérét tartalmazó pajzsot és fölötte a koronát ugyanazokkal a bélyegekkal, amazt feketén, emezt arannyal nyomva találjuk.

A mit itt szabályként előadtam, attól, mint nem kétlem, számos példányban, melyet megvizsgálni nem volt alkalmam, kisebb-nagyobb mérvben kivételek észlelhetők, sőt ilyeket magam is megállapíthatok. Például az első csoportba tartozó kódexek

¹⁾ E kódex kötésének előtábláját »Az Iparművészet 1896-ban« című kiadványunkban és az abból készült különnyomatban színes hasonmásban mutattam be.

közül az egyik veronai Liviusnál (*De bello punico*) a központi királyi czímer kisebb, mint rendesen és alatta egy gyűrűs holló koronával, felül pedig ily holló korona nélkül látható. A másik csoportbeliek közül a már fentebb idézett prágai Aquinói Tamásnál a rendes czímer nem a középén, hanem korona nélkül felül, ellenben a stuttgarti Szent-Ágoston-kódexnél ugyanaz alul, de ezenkívül a holló czímerpajzsban felül van elhelyezve, míg a Damascenus-nál a belső mezőn felül Magyar- és Csehország czímerét egy más alakú pajzsban találjuk. Továbbá eme három kódex egyikenél sincsenek a sarkok letompítva, s a két utóbbinál még az a sajátosság tűnik fel, hogy egyes mezőkben a bőrt, úgy mint a keleti kötéseknél, lehámozták, hogy az aranycizfrázat jobban érvényesüljön.

Mind a két csoporttól elüt az erlangeni biblia. A középmezőt egy három koncentrikus körből képzett medallion foglalja el, mely bemélyítve Mátyásnak bőrből ponczolt arczképét kereteli. A három kört betöltő palmetták, voluták és sajátos keleti arabeszkek másutt elő nem fordulnak. A le nem tompított sarkoknál négy kisebb kör van elhelyezve, melyekben arany ágakon gyűrűs hollók állanak. Hiányzik a keleties paszomántfonadék és a gyöngyök alkalmazása, a körök közötti tért befedő szokásos arany lombdíszt pedig felül egy új sphinxszerű motivumban vegződik.

A beosztásra nézve szintűgy teljesen eltér a többi Korvina-kötésektől a bécsi Anastasius-kódex. Két külső kerete és középdísze ugyan a szokásos típusú, de a harmadik keretet egy olasz renaissance architektúrájú fülke pótolja. A lépcsőszerűen hajlitott talapzataból két keskeny pilaster emelkedik ki, melyek félkörű oromzattal koronázott, erősen kiszökellő párkányt tartanak. Az ormozat két oldalán a párkányig és ennek végződéseitől a talapzatig lombfüzér csüng le. Mindazonáltal úgy ennél, mint tudtommal az összes önálló stílusú Korvin-kötéseknél az arany cizfrázatok bélyegei ugyanazonosak.¹

¹ A fent külön megnevezett Korvin-kódexeken kívül a következő kódexek bőrtábláinak fényképei fekszenek előttem: Curtius Rufus (Nemzeti Múzeum), Szent-Chrysostomus Homiliái, ugyanannak Dialogusai, Genealogia Deorum, Statius Marcellinus, Quintilianus, Szent-Czirill Bölcsesség tükre, Asconius Pedianus, Aquinói Tamás *catena aurea*-ja (bécsi udvari könyvtár), Szent Czirill az eretnek ellen (Szerajevó, illetőleg ma már a Magyar Nemz. Múzeum könyvtára) Victorinus (Emich Gusztáv), Livius a macedoniai háborúról (Verona).

Ezeknek a tipikus diszitményeknek elemeit képezik: egy sphinx, két levélből fejlődő kehely, egy kisebb váza, különböző virágok, levelek, palmetta, rozetták, ökörszem és néhány apró ékitmény, beleértve a fonadék összeállításánál használt zsinórdarabokat.

Nagyon tévednénk, ha a Korvina-kötések önálló diszítési stílusának ismérveit abban keresnők, hogy az említett diszitmények elemeinek nagy részét (különböző fajtájú tulipánokat, harangvirágokat, leveleket), alapformáikban a XVII. századtól kezdve házi iparunk régi termékeiben is feltaláljuk. Mert a felhasznált legtöbb motívumot egyaránt megeljük az olasz renaissance kincsházában is; sem pedig az azok stilizálására és alakítására

A Korvina bőrkötéseinek bélcegei.

nézve észlelhető eltérések, sem az a körülmény, hogy egy-két kivált levélmotívum nyilván nem nyugati, hanem keleti eredetű, magukban véve még korántsem elegendőek arra, hogy minden egyéb analógiák nélkül, egyedül ez adatok alapján a magyar diszítési stílus múltjának több százados hézagait áthidalhassuk.

Mindazonáltal sok mindenféle nyomós ok harczol a mellett, hogy a Korvina aranydiszú bőrkötéseit magyarországi készítményeknek tekintsük.

Mindenek előtt feltűnik, hogy a diszítési motívumok mind-egyikét kettős körvonal határolja, a mely alakítási módot a renaissance ornamentikája nem ismeri, s a minőt csak a kelet textiliparának termékeiben és arany himzéseiben találunk.

Főleg azonban fontos bizonyítéknak tartom a diszítések módját, a minél az egyes ékítményi motívumoknak szerves fejlesztése nélkül egyedül a gazdag külső hatás céljából a mutatkozó üres terek szimmetrikus és lehetőleg teljes betöltését tartották szem előtt. Így egy sarok diszítésénél kiindulási pontul szolgált egy kinyílt, felfordított tulipán, erre rá van illesztve a kehelyszerű ékítmény, majd e fölé egy virágtő különböző fajtájú virágokkal. Másutt ugyanazon nyílt tulipán öbléből, vagy egy rozettából széles levelek nőnek ki, és ismét másutt egyes indák gyöngyökké végződnek, míg a föntebb ismertetett Anastasius-kódex táblájának különben tiszta renaissance formákat feltüntető belső fülkeszerű kereténél a vízszintes talapzatot felfelé fejlődő ornamentum tölti be.

A gyöngysorokkal dúsan megrakott diszítményeknek ily túltömöttségére és a zsúfoltságig gazdag alkalmazására nézve példákat szintén csak a kelet műipara szolgáltat. Kifejezést talál ebben a keleti népek közös nemzeti vonása: a fényűzési hajlam, a külső pompa lehető kifejtésének vágya. S teljesen kizártnak tartom, hogy az olasz renaissance képzőművészetének legmagasabb fejlettsége korában, annak szülöttje ily aberrációkba esnék akkor, a mikor még mindig a tisztult egyéni ízlés minden szabadsága mellett is, a formák finom egyszerűsége és ezzel összhangzásban az ornamentumnak a feles czifrázatoktól ment diszkrét alkalmazása volt az igazi művészet dogmája.

Ezúttal különben szándékosan mellőztem azt a kérdést, vajjon azokat a fent érintett eltéréseket, melyek a Korvin-kötések és az egykorú olasz renaissance hasonló diszítési motívumai között a stilizálás szempontjából tényleg fenforognak, nem hozhatnók-e netán a most magyarnak elismert diszítési stílussal összefüggésbe, ha a közös források felkutatásába bocsátkoznánk. Mégis nem hagyhatom említés nélkül, hogy a külföldi szakértőkre, kik az ezredéves kiállításon a Korvin-kötéseket megtekintették, azok sajátos diszítési módja teljesen idegenszerű benyomást tett és nevezetesen a hamburgi iparművészeti múzeum igazgatója, Brinckmann, ki a művészi ipar kérdeseiben Európaszerte elismert szak tekintély, el sem akarta hinni, hogy ama kötések egykoruak, és az olasz renaissance idejéből, a XV. századból valók.

Érveim kiegészítésül folytatólag még megemlítenédnek vélem, hogy Mátyás király tudvalevőleg könyvtárát részint a világ min-

den részeiből összevásárolt, részint oly kódexekből állította össze, melyek egyenesen ez ő számára különböző helyeken, első sorban Flórenczben és Budán másoltak. Midőn tehát mindamellett ezeknek a kéziratoknak tetemes része egyformán van bekötve, és pedig oly kivitelben, a minőt semminemű más provenienciájú egykoru kódexnél nem találunk: e körülmény is bizonyítékul szolgál arra, hogy az összes ily fajtájú kötéseknek egy műhelyből kellett kikerülniök.

De következtetéseinkben teljes biztossággal még tovább mehetünk s kimondhatjuk azt is, hogy Mátyás király kizárólag könyvtára számára saját székvárosában rendezett be külön könyvkötő műhelyt s annak vezetésével oly művészt bízott meg, ki a keleties diszitési stílusban járatos volt. A bélyegek vésésére kétségtelenül elég képzett magyar ötvös állott rendelkezésére; mivel azonban, mint már fentebb említettem, a bőrre való arany nyomást előzőleg a nyugaton másutt csak csekély mérvben, szórva-nyosan és kísérletkép gyakorolták, feltehető, hogy eme technikában jártas egy-két keleti munkást is sikerült a műhely számára megnyerni, kik a hazai könyvkötőket is e technika titkaiba beavathatták.

Az eredeti magyarországi könyvkötő-stílus, melyet ekkép a Korvin-kötések képviseltek, még rövidebb életű volt, mint a Korvina maga; alapítójának kimúltával nyomban elenyészett.

Nagy királyunk szellemdús életirója, midőn ő és I. Napoleonnak egyaránt meteorszerű életpályája között párhuzamot von, befejezésül kiemeli: A mit fegyverrel szereztek, elveszett; a mit lángelméjükkel építettek, összeomlott csakhamar. De örök értékű kincs gyanánt hagyták nemzetükre nevük fényét, tetteik dicsőségét.

A francziák hatalmas császáranak legnagyobb alkotásai, igaz, még életében megsemmisültek. Számos tőle alapított szellemi intézmény azonban kiirthatatlan gyökereket vert, sőt egy olyan, melyre tán maga sem fektetett különös súlyt, az az erőltetett, feszes, egészségtelen műirány, mely az »*empire*« uralma alatt keletkezett, évtizedek multán ismét fölkerekedett és a divat országában hatalmasabb uralkodóvá vált, mint valaha volt: míg a Hunyady Mátyástól, bár szűkebb keretben, de egészséges alapon megteremtett diszitési stílus még mindig vár a kiérdemelt fel-
támadásra.

A BRUSSZELI MÁSODIK NEMZETKOZI BIBLIOGRAFIAI KONFERENCIA

(1897 augusztus 2—4.)

DR. ESZTEGÁR LÁSZLÓTÓL.

A századvég szellemi életének kétség nélkül egyik leghatalmasabb megnyilatkozása az a bibliografiai mozgalom, a mely pár év előtt a belga fővárosban indult meg, s amelynek célja alkalmas rendszer alapján megteremteni az emberi elmetermékek összességének egyetemes, teljes repertoriumát. Úgy a rendszer kérdése, mint magának a repertoriumnak megteremtése olyan dolgok, hogy csak is a művelt világ általános érdeklődése, és hosszas, lankadatlan és közös előmunkálatok mellett remélhető az igének testté válása. Mert hogy a nagy mű céljának megfelelhessen: első sorban egységes, mindenütt helyesnek talált s nemzetközi megegyezéssel elfogadott rendszerre van szükség, ezután pedig arra, hogy a közös munkából minden művelt nemzet kivegye a maga részét. Amazt, úgy látszik, a *Dewey Melvil* tizedes osztályozásában sikerült megtalálni. Ami pedig a közös tevékenységre buzdítást illeti, a brüsszeli központ pár év óta majdnem csodákat művel. Mindkét brüsszeli konferencia, de különösen az utóbbi, fényes bizonyysága annak a kitartó és meglepő érzékkel vezetett akciónak, amit a brüsszeli központ az ügy érdekében kifejt. S e pontnál lehetetlen megfedkezni arról a megtisztelő figyelemről, melyben Magyarországot kezdettől részesítették a mozgalom vezérlő emberei. Kétség nélkül nagy érdeme van ebben *Mandelló Gyula* úrnak, kinek szerepéről a mozgalom megindításában, már ebben az előzetes rövid referádámban is meg kell majd emlékeznem. Kivüle az Institut international de Bibliographie bécsi titkára *Junker Károly* úr is bizonyára sokban hozzájárult, hogy a magyarországi bibliográfiai tevékenységre, amely kis kerektek között is tisztességes dolgokat produkált már, oly nagy súlyt fektetnek a brüsszeli intézetben. Hogy ez tényleg úgy van, azt én most a konferencia után határozottan állíthatom, de több körülmény már előbb is tanuskodott erről. Így különösen *La Fontaine* úrnak budapesti látogatása, melynek főmotivuma szoros kapcsolatban van a bibliografiai törekvésekkel. A mult télen volt

itt Budapesten s helyes tapintattal választotta meg azokat, akikkel első sorban érintkeznie kell. Tudva azt, hogy a társadalmi érdeklődés fölkeltése mennyire fontos tényezője a sikernek, gr. *Teleki Sándor* úrhoz fordult, aki följegyzésre méltó ambícióval és hivatottsággal buzgólkodik mindenütt, a hol kulturális törekvéseknek társadalmi támogatását kell megteremteni. Valamint egészen természetes, hogy a szakszerű kérdésekre nézve a magyar nemzeti múzeum könyvtárának vezetőjétől *Fejérfataky László* úrtól s első bibliografiai szakfolyóiratunk szerkesztőjétől *Schönherr Gyula* úrtól szerzett fölvilágosításokat. Mindezekben a tárgyalásokban pedig részt vett *Mandelló Gyula* úr is, ekkor már lelkes híve a Brüsszelben fölemelt zászlónak.

La Fontaine úrnak ez a látogatása éppen arra az időre esett, mikor a mi szakköreink a bibliografia rendszeres művelése és szélesebb körökben való népszerűsítése érdekében egy tudományos társaság eszméjével kezdtek foglalkozni. S éppen akkor, amidőn már az előkészítő bizottság létre is jött, érkezett meg a brüsszeli második nemzetközi bibliografiai konferenciára meghívó levél a budapesti könyvtárakhoz és bibliografusokhoz. A Nemzeti Múzeum könyvtára egyrészt mint a legelső és legnagyobb magyar könyvtár, de másrészt mint a létesítendő társasággal szoros kapcsolatban álló intézet szükségesnek tartotta, hogy kebeléből valaki részt vegyen a konferencián s úgy a rendszert mint a repertoriumot behatóbban tanulmányozza. Mert jól lehet Magyarországból már *Gyalui Farkas* úr a kolozsvári egyetemi könyvtár tisztviselője a brüsszeli intézetet meglátogatta s kétség nélkül becses tapasztalatokra tett szert, kíváncsúnak látszott, hogy valaki a központból is betekintsen a világra szóló vállalat műhelyébe, s éppen a konferencia alkalmából.

Nem annyira reprezentációról lehetett itt szó — mert hiszen erre mások kétségkívül inkább lettek volna hivatva — mint inkább arról, hogy a múzeumi tisztikar ifjabb generációjából valaki a helyszínén tanulmányozva a nagy kérdést, igyekezzék elsajátítani azokat a szakismereteket, melyek gyümölcsöztetésére az itthon megindulófélben levő mozgalom hálás teret fog nyújtani. Abban, hogy erre a feladatra a Magyar Nemzeti Múzeum vezetői engem szemeltek ki, nem csupán eddigi szerény bibliografiai működésem

bőkezű jutalmát tekintem, de a bizalom oly nagymérvű előlegezését, mely a jövőre nézve a legkomolyabb kötelezettségeket rója reám.

A brüsszeli bibliografiai kongresszuson való részvételemről kétféle irányban fogok beszámolni. Hivatalosan *dr. Wlassics Gyula* közoktatásügyi miniszter úr ő nagyméltóságának, kinek kegyes erkölcsi és anyagi támogatása jutott osztályrészemül, s szorosán tudományosan s a fontosabb modern bibliografiai törekvéseket egybefoglalóan ismertette a *Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának*, melynek megbízásából s képviselőtében vehettem részt a konferencián, s mely intézetnek jó híre és kulturális jelentősége megbecsülhetetlen ajánlólevél volt részemre.

Most mindössze külső képét óhajtom egy pár vonással megrajzolni ennek a konferenciának, mely úgy vezérlő emberei kiváló egyéni tulajdonainál fogva, mint a fölmerült kérdések révén úgy hiszem minden tagjára mély impressziókat gyakorolt, s melynek főcélja és rendeltetése épen ezeknek a kedvező impresszióknak fölkelte lehetett. Hiszen ismeretes a mozgalom vég célja, melyet e szó: *világbibliografia* tökéletesen kifejez. Ennek elérése pedig egyetlen eszköz található csupán: a művelt világ egyetemes érdeklődésének fölbresztése. Ha ez megvan, minden megvan. Csakhogy ez a nagyobb dolgok közé tartozik s *Otlet* és *La Fontaine* urak hosszasan tudnak beszélni azokról az ezer fajta ötletekről, kísérletekről, melyek már az eddigi rövid idő alatt épen a jelzett cél érdekében fölmerültek és alkalmaztattak. Elég az *Office* helyiségeiben csak egy kissé széttekinteni, hogy a sokfajta tevékenységről meggyőződjünk, mely pedig még mindig nagyobb részt csak az előkészítés, a buzdítás, a népszerűsítés munkája. Levelek a világ minden részéből, melyekben tanácsokat kérnek vagy adnak, eredményekről számolnak be s terveket közölnek, folyóiratok, hirlapok, czédulaküldemények, s mindez a legnagyobb rendben. S ezek mellett minduntalan gazdagodnak a repertorium czéduláit magukba foglaló fiókos szekrények, évezredek kulturájának emez első leltár kísérlete. Komoly férfiak és hölgyek 8—10-en mint rendszeren alkalmazottak végzik a különböző munkát az igazgatók La Fontaine és Otlet rendelkezései szerint. Valóban gyönyörűség nézni ennek a két érdekes embernek igazán őszinte és, talán elmondhatjuk, önzetlen fáradozásait. A mi idejük marad ügyvédi s több irányú tudományos és társadalmi

elfoglaltságukból, mind a bibliografiának szentelik. Annyira lelkükhöz nőtt ez, hogy el se tudnának lenni nélküle.

— Alig marad, uram, időnk olvasni, annyira igénybe vesz a bibliografia, — mondta La Fontaine, midőn egyszer a magukra vállalt feladat nagyságára czéloztam. S mondott még sok érdekes dolgot, a melyekre itt ki nem terjeszkedhetem. Csupán Otletnek egy nyilatkozatát kell fölemlítenem, mely minket közelebből is érdekel. Egyik összejövetelünk alkalmával a mozgalom internáczióális jellegéről beszélgettünk, s ekkor mondta a következőket:

— Valóban Uram internáczióális már a kezdete ennek a mi vállalkozásunknak. Két *belga* — én és La Fontaine barátom — tűnődik azon, hogy a sociologia s esetleg az összes tudományok repertóriumát mi módon lehetne legczélszerűbben megteremteni. S éppen ebben az időben találkozom Ostendeben *az ön egyik honfitársával* — avec mon ami *Jules Mandello* — s egy *magyar* ember elbesszéli nekem, hogy *Amerikában* egy új bibliografiai rendszerről hallott, mely ott nagyon rohamosan terjed. Azonnal átmentem Londonba s ott a British Museum révén ráakadtam a Dewey táblázataira, s most uram itt köröttünk egy nagy internáczióális társaság buzgólkodik velünk együtt az eszme diadaláért.

Ennek a társaságnak névsorát nem fogom ide írni. A *Liste des Membres de la Conférence Bibliographique Internationale. Deuxième Session. Bruxelles 2—4 Août. 1897.* pontosan közli az összes jelentkezők jegyzékét s nem egészen tanulság nélkül való ebbe a jegyzékbe bepillantani. Kitűnik ebből, hogy a két dilettáns által megindított mozgalom nagyon széles hullámokat vetett s e hullámok eljutottak a művelt társadalom legkülönbözőbb tájékaira. A legkomolyabb bibliografiai szakkörök, nagy könyvtárak, múzeumok, tudományos intézetek mind tudomást vettek a brüsszeli törekvésekről, s habár a nézetek nem egyeznek meg mindenben, a kérdéssel mindenütt foglalkoznak, a hol könyvek és könyvtárak vannak. De az eszmének életrevalóságát s az életben gyökerező természetét legjobban bizonyítja, hogy nem csak könyvtárnokok érdeklődnek iránta, hanem a társadalom legkülönbözőbb elemei, mint ezt az említett névjegyzékből mindenki megláthatja. Talán még soha sem dokumentálódott kézzelfoghatóbban, hogy a könyvtár és a tudomány nemcsak a könyvtárnokoké és szaktudósoké, hanem minden művelt emberé, mint a brüsszeli vállalatnál s ennek

különösen legnevezetesebb életjelensége, a szóban forgó konferencia alkalmából. Az élet, a művelt élet szükséglete s nem kierőszakolt theoria vezette rá a már többször említett két belga ügyvédet az egyetemes repertorium kérdésére, s a világba bocsátott szavuk mindenütt visszhangra talált a művelt életet élő emberek körében. Tudjuk, — hiszen a múlt évben elmondottam e helyen röviden a kérdés történetét¹ — hogy az ügyet a belga kormány előterjesztésére *II. Lipót* belga király mily nagylelkűen tette magáévá (ujabb dicsőséget szerezve nevének, s őt annyira becsülő országának az egyetemes művelődés történetében) s az is ismeretes, hogy a brüsszeliek is büszkék városuk új nevezetességére, mely újabb eleme internáczióális érdekességöknek. Ezek a körülmények magyarázzák azt a szíves fogadtatást, melyben a konferencia tagjai részesültek. A brüsszeli lapok folytonosan a legszimpathikusabb figyelemmel kísérték a tanácskozásokat, noha akkor a konferenciák és a kongresszusok egész özöne vette igénybe éberségüket és figyelmüket. Mellékesen megemlítem, hogy az egész nyugateurópai sajtó megemlékezett erről a kulturális mozzanatról s a legkivonatosabb névjegyzékek sem feledkeztek meg az első magyarországi könyvtár kiküldöttjéről. Brüsszel városának a tündérfényű Hôtel de Ville-ben adott Raout-ját csak a történeti hűség kedvéért említem föl. Egyébként itt van a Carte de Membre után a teljes »Ordre du Jour.« *Dimanche 1. août* 9 h. $\frac{1}{2}$ du soir Réception à l'Hôtel de Ville. Raout offert par l'Administration communale de Bruxelles aux Membres de la Conférence Bibliographique Internationale. *Lundi, 2 août* 10 h. du matin. Séance d'ouverture. 2 h. du soir. Visite à l'office International de Bibliographie. 8 h. du soir. Excursion à Tervuern. *Mardi, 3 août*, 9 h. $\frac{1}{2}$ du matin. Seance de discussion. 11 $\frac{1}{2}$ h. du matin. Visite à la Bibliothèque Royale. 2 h. du soir. Seance de discussion. 7 h. du soir. Diner offert aux Membres, à la Laiterie du Bois de la Cambre. *Mercredi, 4 août* 9 h. du matin. Séance de clôture. 10 h. 53 matin. Départ pour Anvers. 2 h. du soir Visite au Musée Plantin. Tanulságos és kellemes program, melynek szabályszerű keresztülvitele La Fontaine és Otlet urakon kívül az Institut international de Bibliographie kiváló elnökének *Descamps*

¹ Magyar Könyvszemle, 1896. évf. 341—350 ll.

lovag, belga senator és brüsszeli kir. akad. tag úrnak az érdeme. A más téreken is (pl. az interparlamentáris kongresszusok) anynyira elismert és kedvelt férfiúnak szélesköri tudománya s ritka szónoki képességei nagyban hozzájárultak. hogy a tanácskozások állandóan a legelőkelőbb szivonalon maradtak s a legsimábban folytak le. A konferenzia egész anyagát magában foglaló s nem-sokára megjelenő kiadványból fog plasztikusan kidomborodni egyéniségének érdekessége, amely elnöki szereplése közben különösen megnyitó beszédében, de nem kevésbbé későbbi, a vita kiegyenlítésére irányuló felszólalásaiban oly gyakran megnyilatkozott. Megnyitó beszéde a modern biblografiai munkásság elegáns és komoly dicsőítése volt. Ha majd a pontos szöveg kezeink között lesz, egy pár nevezetesebb passzusát szószzerinti fordításban fogjuk közölni. A megnyitó ülésen ezenkívül fölolvasták egyes meg nem jelent jelentkezők igazolásait, így többek közt *Rambaud* francia közoktatásügyi miniszterét, melyben sajnálatát fejezi ki, hogy Franciaország hivatalos képviseltetéséről nem gondoskodhatott, s *Dewey Melvilét*, a rendszer megalapítóját, kit fontos körülmények akadályoztak a megjelenésben s több kisebb értesítést, így a magyar bibliografiai társaság előkészítő bizottságát is, melyet gróf *Teleki Sándor* és *Schönherr Gyula* urak irtak alá s melyben jelzik, hogy a magyar nemzeti múzeum kiküldöttje a bizottságot is képviseli. Igen nevezetes adatokat tartalmazott La Fontaine jelentése az Institut eddig elért eredményeiről s az eszme hódításairól a különböző államokban. Ezeknek tanulságait részletes tanulmányomban fogom kifejteni. Úgy szintén föl fogom használni azokat a részletes munkálatokat, melyeket ugyancsak ezen az ülésen *Junker* az Institut bécsi titkára az ausztriai, *Lunstedt* stockholmi kir. könyvtári igazgató a svédországi és *Vorsterman* a hollandi bibliografiai állapotokról előterjesztettek. Becses anyagot szolgáltat a *Biscote Walternek* a New-York State Library képviselőjének beható tanulmánya az amerikai bibliografiáról. E rapportok egy részét s még másokat is nagyobbbrészt már a konferenzián nyomtatásban szétosztották a tagok közt.¹ Egyáltalán a nyomtatványokkal nem takarékos-

¹ Catalogue des Publications de l'Office et de l'Institut International de Bibliographie. Principes généraux de la Classification décimale. Ueber den Stand der Bibliographie in Oesterreich. (Junker.) Reasons for using the »Ex

kodtak. Az első ülés után d. u. 2 órakor volt az Office-ban *Otlet*nek nagyszabású előadása a deczimális rendszerről, a czédulákról és repertoriumról. Élvezettel és hévvel magyarázta az egész bonyolódottnak látszó műveletet, amit tizedes osztályozásnak neveznek s majdnem 2 órát tartó előadásából igazán sokat lehetett tanulni. Szétosztottak ez alkalommal is egy füzetet, mely a különböző czédula mintákat tartalmazza.¹ Itt tűnt ki igazán, hogy mennyire alaposan ismerik ezek az urak a kérdésnek minden legparányibb részletét, s mily mély meggyőződéssel hirdetik annak hasznosságát, czélszerűségét és fontosságát. Ennek az inkább demonstratív jellegű előadásnak főczélja volt először a czédulának, mint fontos bibliografiai tényezőnek, továbbá a számjegyeknek, mint az internáczióális bibliografia egyedül biztos eszközének jogosultságát és jelentőségét kimutatni. Ennek a redkivüli anyagnak kezelése másként, mint czédulák segítségével, nem is képzelhető, ahhoz pedig, hogy egyetlen katalógus a világ bármely nyelvét beszélőnek is szolgálatára lehessen, csakis a számjegyek alkalmasok. Ezt a két főtételt fejtegette a legnagyobb szellemességgel és szakértelemmel *Otlet* úr, igazán hálára kötelezve mindenkit, akit a rendszer misztikus szövevényessége talán nyugtalanított. Ennek a titokzatosságnak eloszlatására szolgáltak azok a szíves felvilágosítások is, melyekkel az Office hivatalnokai, élükön a két igazgatóval, oly készséggel szolgáltak az érdeklődőknek. A magyar bibliografiai társaságnak küszöbön levő megalakulása az én érdeklődésemet még fokozottabbá tették s La Lontaine és *Otlet* urak ezt észrevevén a konferenciára következő héten külön részesítettek becses utbaigazításaikban, megjelölve a mi létesítendő társaságunk legelső feladatait arra az esetre, ha az Institut-vel illetve az Officeszel egybehangzóan akarjuk a magyar nemzeti bibliográfia kérdését megoldani.

A következő nap (augusztus 3.) volt a tanácskozások leghevesebb napja. Már a d. e. ülés elején, melyen különben az a megtiszteltetés érte a Nemzeti Múzeum kiküldöttjét, hogy az egyik társelnöki tisztséggel bízott meg, fölszólalt a párisi Arsenal-könyv-

pansive Classification in an International Bibliography (Cutter.) Abfassung der Titelcopien (Jellinek). Classification Décimale des Sciences photographiques.

¹ Les Modes divers de Coopération au Répertoire Bibliographique Universel. (Types de Publications.)

tár képviselője *Funk-Brentano* úr s francia elevenséggel kemény támadást intézett a tizedes osztályozás alapján tervezett repertorium ellen. Összeállította az összes ellenérveket, beszélt a rendszer komplikáltságáról, az eszme kivihetetlenségéről, szóval elmondta mindazt, amit Dewey számjegyei s a brüsszeli repertorium ellen föl szoktak hozni, s a miket legáttekinthetőbben *Hartvig* a hallei könyvtár nagy tekintélyű igazgatója legújabbán a *Cosmopolis* júliusi kötetében¹ foglalt össze. Meggyőződése szerint a tizedes osztályozás legfeljebb az exact tudományokra alkalmazható, a könyvtáraknál el sem képzelhető s legcélszerűbb volna a nagy könyvtárak repertoriumai alapján egy névszerinti repertoriumot szerkeszteni. Élénk fejtegetéseit nagy figyelemmel hallgatta mindenki, mert elegánsan beszélt s az árnyoldalakra rámutatni sohasem érdektelen. Különösen, ha az által a fényes részek annál inkább föltűnhetnek. Itt pedig az volt az eset. Mert abból a vitából, amit ez a fölszólalás provokált, s melyben Junker, Baudouin, Sebert, Otlet stb. urak vettek részt s mely Descamps elnök úrnak is alkalmat szolgáltatott annak bemutatására, hogy mennyire tisztában van bibliografiai tendenciákkal, kitűnt, hogy az **internacionális bibliografiai repertorium** megvalósítására alig képzelhető alkalmasabb rendszer mint a tizedes osztályozás. Tehát itt nem könyvtárak új rendezéséről van szó, — minden könyvtár maradhat úgy amint van, — sem szakrepertoriumokról, melyek csak egyes tudományszakok vagy egyes nyelvek részére készülnek, hanem egy nagy egyetemes és internacionális bibliografiai repertoriumról, mely pl. a kevésbbé elterjedt nyelvekre nézve valószínűs áldás. Funk-Brentano a szavazásnál nagy kisebbségben maradt. Hanem részletekbe a pontnál sem bocsátkozhatom.

A zajos tanácskozás után a brüsszeli királyi könyvtárt látogatta meg a társaság. *Fétis* főconservateur üdvözlő beszéde után *P. Van den Gheyn*, a kéziratosztály vezetője bemutatta a könyvtár nevezetesebb középkori kézirateit, s itt volt alkalmam több nagybecsű emlék között a Corvina hires és remekszép Missalejét szemügyre venni. Úgy látszik, egy kis kiállítást rendeztek részünkre, a mi nagyon érdekes és kedves dolog volt, de engem, aki a

¹ *O. Hartvig*. Die Bewegungen auf dem Gebiet des internationalen Bibliothekswesens *Cosmopolis*. Vol. VI. No. XVII. 547.

könyvtár egész berendezését és szervezetét szerettem volna áttekinteni, nem egészen elégitett ki. Hanem a következő héten *Gossart* conservateur úr lekötőlező szívessége lehetővé tette, hogy egy igen élénk könyvtár belső életébe bepillantassak. Megismertette az adminisztráció főbb elveit, melyek sok buzgalommal a művelt közönség kíváncsiságának mentül készségesebb kielégítésére irányulnak. Olvasótermük, de különösen az elegáns és gazdag *Salle des Périodiques* minden könyvtári embert kellemesen lephet meg. Készséggel ellátott a könyvtárra vonatkozó nyomtatványokkal is, melyeket alkalom adtán szintén fel fogok használni. Az augusztus 3-iki tanácskozáson különböző bibliografiai rendszereket mutattak be s folytatták a tizedes osztályozás s a repertoriumra vonatkozó vitát, s egyes speciális kérdéseket tárgyaltak. Így *Cutter* a northamptoni *Forbes Library* kiküldöttje a bibliografusok előtt, már rég ismeretes betűk alapján szerkesztendő bibliografia rendszeréről tartott előadást, *Depain* a párisi stenografiai intézet igazgatója, *Mourlon*, a belga geológiai intézet főnöke, *Weissenbruch* a vasúti kongresszus képviselője saját szakmák szempontjaiból fejtegették a repertorium egyes kérdéseit. Édekes volt többek közt *Bouquillan* abbé úr, a washingtoni theologia tanárának felszólalása az iránt, hogy a felsőbb oktatásban nagyobb gondot kellene fordítani a bibliografiai tudományok művelésére. Végül pedig *Sébert* tábornok javaslatára második brüsszeli nemzetközi bibliografiai konferencia üdvözölte a belga kormányt azokért a becses intézkedésekért, melyekkel két év óta a bibliografia ügyét annyira előre vitte s azt az ohajtását fejezte ki, hogy a többi államok is működjenek közre e nagy kulturális tényező megteremtésében. A nemzetközi érdekkeltetés továbbra is az Justitut, a központi bibliografiai tevékenység pedig az Office feladata marad. S voltaképp ez az ügy mai studiuma. A szerint, amint a művelt országok nagyobb és nagyobb számmal fognak a mozgalomhoz csatlakozni, mind jobban meg fogja közelíteni a brüsszeli szerény kezdeményezés azt az ideált, melynek elérésével a végéhez közelítő század legmagasztosabb köteleseégeinek egyikét teljesíti a jövő irányában.

Az utolsó (augusztus 4-diki) tanácskozási napon is sok kérdés került napi rendre, azonban beható megvitatásukra már nem igen maradt idő. Különben a konferenciáról megjelenő hiteles kiadvány pontosan közölni fogja az egyes indítványokat, melyek között

érdekesebbek *Andrews* a chicagói John Crerar Librarytól a czédulák nyomtatása, továbbá *Sury és Lameereé* egy szakiskola fölállítására tárgyában. *Bergmans* bemutatott egy új czédularendszert az archeológiára alkalmazva, *Bauduin* a rendszernek az orvosi tudományokra való alkalmazását fejtegette. A tudományos társulatok és az egyes tudósok fölkértek, hogy kiadványaik pontos jegyzékét küldjék be az Officenek. S még sok többé-kevésbbé fontos, részletkérdés szerepelt a napi renden melyeknek adatait jelzett szakszerű dolgozatomban fogom a szükséghez képest felhasználni, s melyeknek tanulságai majd az 1900-i párisi konferencián lesznek konstatálhatók.

A konferencia végső akkordja az antwerpeni kirándulás volt, ennek a bibliografiai része pedig a Plantin-múzeum megtekintése. Hatalmas, ékesen szóló emléke ez is a belga kulturának, melyet az általános közgazdasági jólét mellett világhírű templomok, ritka gazdagsági mügyűjtemények stb. stb. hirdetnek századok óta s mely most a század végén ezzel a bibliografiai mozgalommal az egyetemes művelődéstörténet újabb fejezetében is helyet kér magának!

Most pedig teljesítsem legkedvesebb kötelességemet s fejezem ki hálás köszönetemet *Szalay Imre* nemzeti múzeumi igazgató urnak és *Fejérpataky László* urnak, a múzeumi könyvtár igazgató-őrének, kiknek nagybecsű előterjesztése, továbbá *Szmrecsányi Miklós* min. osztálytanácsos urnak, kinek jóindulatú érdeklődése a nagyméltóságú miniszterium elhatározására a dolgok természeténél fogva nagy befolyással voltak. De, — last, not least, — a *Magyar Könyvszemle* szerkesztőségének szíves támogatásáról sem szabad megfeledkeznem, habár ezen a helyen erre nézve nem adhatok szabad folyást érzelmeim kifejezésének.

MATHESY ISTVÁN VÁCZI PÜSPÖK KÖNYVEINEK
LELTÁRA 1591-BŐL.

DR. ILLÉSSY JÁNOSTÓL.

Inventarium super rebus defuncti rmi domini Vacziensis,¹ post mortem ejus per Matthiam Andreasy de Nowaky, directorem causarum regaliū, tricesimatorem et provisorem Jauriensem die 19. Augusti Anno 1591. in domo ejusdem domini episcopi Jaurini factum.

Numerus librorum.

Duo missalia, unum minus, alter grandius.

3. Sermones sancti Vincentii fratris ordinis praedicatorum de tempore; pars hyemalis.

4. Orationes duodecim Jeronimi Faleti.

5. Cronica mundi, que habet intitulationem: Registrum hujus operis libri cronicae cum figuris et imaginibus, ab initio mundi usque nunc temporis.

6. Corii Plinii secundum diurnum opus.

7. Joannis Despauterii Ninivite commentarius grammatici.

8. Calepinus.

9. Graduale manuscriptum.

10. Breviarium secundum usum almae et metropolitanae ecclesiae Strigoniensis.

11. Breviarium Romanum.

12. Assertionum Martini Lutherii confutatio.

13. Carminum manuscriptorum. Nicolao Olaho archieppo etc. per magnificum d. Nicolaum Istvánffy dedicatum.

14. Joannis Pannonii versus comprehendens et continens.

15. Postillae d. Thelegdini primae partis Ungar. I. 122.

16. Tres libelli de luctu et morte Joannis Franczyn impressi.

17. Malleus hereticorum.

18. Ordo et ritus s. metropolitanae ecclesiis Strigoniensis quibus parochi et alii animarum pastores in ecclesiis suis uti debent.

19. Breviarium decretorum regni Hungariae.

20. Doctoris Angeri de veritate corporis et sanguinis domini in Eucharistia.

21. Epithome rerum Hungaricarum.

22. Enchiridion controversiarum praecipuarum.

23. Epitalmion epopo cum sua sponsa ecclesia.

24. Epistolae clarorum virorum.

25. Breve scriptum unde probari potest papam non esse Antichristum. I. 178.

26. Doctoris Jeronimi Osorii libri 8 in uno volumine.

¹ Stephani Mathesy scilicet.

27. Martii Vallerii Marcialis Epygrammaton.
28. Epistolarum Pauli Manuceii libri 11 in uno volumine.
29. Loci communes theologiae Joannis Casparis.
30. Controversiorum aliquot praecipuorum fidei christianae succinctae et accuratae probationes.
31. Acta et constitutiones sinodi Jauriensis.
32. Capitoli et canzoni spiritali italico sermone descripti.
33. Davidis Chyrei ludimagistri Rostokiensis imposturae.
34. Ordinarium officii divini.
35. Homiliarum doctissimi viri Joannis Ecceii adversus Luther thomus quartus.
36. Jacobi Sanazari omnia opera in uno libro.
37. Summa conciliorum et pontificum a Petro usque Julium tertium.
38. Calendarium perpetuum.
39. Missale parvum in cujus exordio conjuratio malignorum spirituum in corporibus hominum existentium manu scriptae habentur.
40. Annotationes catholicae in religionis articulos.
41. In octavo biblia sacra.
42. Postilla Ludovici Grauetensis.
43. Ordinarium Strigoniense.

(Orsz. Levéltár Urb. et conscript. fasc. 78. Nr. 5.)

KÖNYVTÁRTÖRTÉNETI ADALÉK.

M. S.-TÖL.

A magyar törvényhozás 1848 april. 11-ikén a XIX. t. cikkben az egyetemet a vallás- és közoktatásügyi miniszterium hatósága alá helyezte, és azon a tanítási s tanulási szabadság eszméjének megvalósítását elvileg kimondotta. Ezzel összefüggőleg a pesti egyetem tanári kara 1848 júniusban »a magyar egyetem alapszabályai« czímen egy szervezeti szabályjavaslatot dolgozott ki, a mely azonban az 1848/49-iki harcok miatt csak reformkísérletezés maradt. E javaslat nyomtatásban ivrétalakú 31 lapnyi terjedelemben jelent meg, mely a szabadságharcz után elkobzási tárgy lévén, ebből eddig elé csak egy példány ismeretes; e példány a Pauler Tivadar-féle könyvtárral került a budapesti egyetemi könyvtár tulajdonába. E nyomtatvány 13 fejezetből és 295 §-ból áll. Ennek egyik fejezete, a 10-ik, könyvtártörténeti szempontból nevezetes rendelkezéseket tartalmaz, e mellett kiváló jelentőségű azért is, mert a mi itt egyik szakaszban tervezetik, t. i. hogy a tandíj egy része a könyvtár fenntartására és gyarapítására fordít-

tassék, azt a vallás- és közokt. miniszterium 1889-ben valósítja meg 23862. sz. rendeletével, melynek alapján »könyvtári illeték« czimen minden ujonnan beiratkozott egyetemi halgatótól 3 frt. szedetik az említett célra. E történeti érdekességeknél fogva indokoltnak tartom azt itt egész terjedelmében bemutatni.

X. FEJEZET.

A tanulói könyvtárról.

266. §.

Hogy az egyetemi tanulók céljokat önképzés által is minél jobban megközelíthessék, számukra az egyetem könyvtára mellett a legjobb s legujabb kézi, tan- és segédkönyvekből külön tanulói könyvtárosztály fog felállítani, mely könyvtárosztály ugyancsak az egyetemi könyvtár személyzete által fog kezeltetni.

267. §.

Ezen tanulói könyvtárosztály elidegeníthetlen tulajdona marad az egyetemnek, s csak azért állítatik fel külön teremben vagy külön helyen, hogy annál könnyebb legyen külön kezelése s használása.

268. §.

Az egyetemi könyvtárnak kézi, tan- és segédkönyvei lehető rövid idő alatt ezen tanulói könyvtárosztályba fognak áttétetni.

269. §.

Ezen tanulói könyvtárosztály oly arányba fog szaporíttatni jövőendőben, mint célja, más egyetemek példája s az egyetemi könyvtárnak pénzbeli kútforrásai megengedik.

270. §.

Ezen tanulói könyvtárosztálynak egyik főrendeltetése az lévén, hogy egyetemi tanulók minél inkább hasznát vehessék, — megengedtetik az egyetemi tanulóknak, hogy belőle könyveket haza is vihessenek, azon tanulók kivételével, kiket a kari eskütség ezen jótéteményre érdemtelenneknek nyilvánítand.

271. §.

Ezen könyvtárosztálynak épségben tartására, valamint szaporítására is, az iskolai díjnak egy része rendeltetik, mely a szükséghez képest, évről-évre, a közoktatási miniszterium útján fog megállapíttatni. Egyébiránt pedig ezen könyvtárnak használhatására nézve, az egyetemi könyvtári személyzet, ugyancsak a közoktatási miniszterium útján, külön utasítást fog kapni.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

A BERLINI KOSZTÜM-MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK SZAKRENDSZERE.

DÉZSI LAJOSTÓL.

Berlin közhasznú és a művelődés szolgálatában álló intézeteinek száma a múlt évben ismét egy ujjal szaporodott, a mikor a báró Lipperheide-féle kosztüm ismertetőgyűjteményt ünnepélyesen megnyitották és átadták a közhasználatnak. Első és a maga nemében páratlan gyűjtemény ez, melyhez hasonlót más országokban hiába keresnénk. A berlini és bécsi iparművészeti múzeumok, a bajor nemzeti múzeum, a nürnbergi germáni a londoni National Portrait Gallery stb. muzeum, gyűjtöttek ugyan eddig is a népviseletre vonatkozó képeket, és műveket, de ezek az említett múzeumoknak csak kicsiny és mellékes részét képezik. A berlini kosztüm-ismertető gyűjtemény, melynek alapját báró Lipperheide 1870-ben vetette meg, kizárólag a kosztümismeret érdekeit kívánja szolgálni s e célból a képeket, képlapokat, könyveket, almanachokat és folyóiratokat vette fel gyűjtése körébe. Jelenlegi állományáról tájékoztat nyújtanak következő számadatok:

1. *Képek*: 686 olajfestmény, jobbra a XVI.—XIX. századból való családi arcképek, 200 miniatűr- és vaskép stb. 2. *Képes lapok*: 2750 kézi rajz, 23,750 rézmetszet, fametszet és könyomat. 3. *Könyvek*: 45 kézirat, 4000 mű 5560 kötetrel 4. *Almanachok*: 126 almanach 840 évfolyammal, a legrégebb 1740-ből, az első mely divatképet közöl 1776. évből. 5. *Folyóiratok*: 185 divatlap 1620 évfolyammal, mintegy 60,000 divatképpel, az 1777. évtől kezdve; 30 általános tartalmu illusztrált ujság 410 évfolyammal; 25 művészetre és iparra vonatkozó folyóirat 155 évfolyammal.

Hogy az igazgatóság e gazdag anyaggyűjtemény használatát megkönnyítse, az összes gyűjteményről illusztrált katalogust ad ki, melyből a múlt év végén meg is jelent a mutatófüzet, könyvtár és kéziratok katalogusának első füzeté.¹ Ugyanez közli a könyvtár könyvfelvételi szabályzatát, és a könyvtár szakrendszerét. Ez utóbbit, minthogy az első kísérlet e téren, bemutatjuk olvasóinknak:

I. Általános Kosztümismeret.

A. XVI-ik századi, B. XVII-ik századi, C. XVIII-ik századi, D. XIX. századi művek.

II. Ókori viselet.

A. Általános rész. B. Kelet ókori népei. C. Görögország és Italia a római birodalom elenyészéséig. D. Közép- és Észak-Európa népei a népvándorlásig.

III. Középkori és újkori viselet.

A. Általában és több időszakokban. B. Egyes időszakokban. (4 alosztálylyal). C. Egyes országokban (16 alosztálylyal, országok szerint; ezek között második helyen áll: Ausztria-Magyarország).

IV. A viselet egyes részei.

Hajviselet és fejtakaró. B. Nyakravalók. C. Keztyű és karmantyú, bot és ernyő. D. Legyező. E. Mellfűző és abroncsszoknya. F. Lábbeli. G. Ékszer-félék.

V. Az egyes rendek viseletei.

A. Uralkodók diszöltözete, udvari és hivatalos öltözet. B. Egyházi viselet. C. Rendi viselet (3 alosztálylyal). D. Polgári rendek. (Szövetkezetek és czéhek, tanulók, zenészek, bányászok stb.) E. Hadi viselet (4 alosztálylyal).

VI. Különös alkalmi viselet.

A. Ünnepek (5 alosztálylyal). B. Testgyakorlatok és játékok (3 alosztálylyal). C. Színházi, fantázia- és álarcjelmezek (3 alosztálylyal).

VII. A viselet esztetikája és egészségtana.

VIII. Törvények és tilalmak. (Ruhára vonatkozó rendeletek).

¹ Katalog der Freiherrlich von Lipperheide'schen Sammlung für Kostümwissenschaft mit Abbildungen. III. Abtheilung: Büchersammlung 1. Band. Berlin, 1896.

IX. A viseletre vonatkozó vitairatok és szatírák, torz- és gunyképek.

X. A művészet és ipar a viselet szoi galatában.

A. Általános rész (2 alosztálylyal). B. Szabászat és rokon-
neműiek (3 alosztálylyal). C. Szövés és női kézimun-
kák (5 alosztálylyal). D. A ház diszítése (8 alosz-
tálylyal).

XI. Segédtudományok.

A. Encziklopédiák és szótárak. B. Történeti tudományok
(3 alosztálylyal). C. Művészet-történet (2 alosztálylyal).
D. Grafikai művészetek (4 alosztálylyal). E. Könyvé-
szet (2 alosztálylyal). F. Könyvtártan. (3 alosztálylyal):
1. Általános rész. A könyvtárak berendezése és igaz-
gatása. 2. Egyes nyilvános könyvtárak, helyek szerint.
3. Egyes magánkönyvtárak, tulajdonosok nevei szerint).
G. Műgyűjtemények és kiállítások katalogusai (3 alosz-
tálylyal).

A legrégibb munka, mely a könyvtár birtokában van, az 1567-ben Párisban nyomatott: *Recueil de la diuersité des habits, qui sont de present en usage, tant es pays d'Europe, Asie, Affrique et Isles sauvages, Le tout faut apres le naturel.* A katalogus tartalmából felemlitünk néhány érdekesebb művet, mely minket is közelebből érdekel. A 13. lapon egy kiadatlan képgyűjtemény van felemlítve a következő czimmel: »*Trachtenbuech. Darinen viller Volckher vnnd Nationen Claidung vnnd zier begrüffen weliche nit allain lustig zu sechen, Sonderen auch Nutzlich zue aller zier zu gebrauchen Mit groser müehe vnnd arbit zuesammen getragen vor Nie gesechenn volendent. Anno 1580. Primo May*«, mely először a férfi, azután a női viseletet ismerteti s 3a-4b. lapjain I. Ferdinánd, II. Miksa, II. Rudolf arczképeit közli, a 11a-15b. lapokon, a török, keleti, görög, lengyel viselet között a magyar is előfordul. A magyar női viselet kimaradt, legalább a jegyzék nem említi. Hasonlóképen érdekes egy 1580—1600-ból származó képgyűjtemény (»*Anonymes Trachtenwerk in Radirung*«) melynek két csonka példánya van a könyvtárban s az egyikben hét (színezett) tábla ismerteti Szlavónia, Lengyelország, Magyarország és Szarmácia viseleteit, a másik példányban ez országoknak összesen 10 tábla van szentelve. E nagy és érdekes műből, mely-

nek illusztrációit részben már modern írók is felhasználták, eddig ezekkel együtt összesen csak öt példány ismeretes: a párisi példány 373 fekete nyomású táblával, a boroszlói egyetemi könyvtár példánya 331 színezett táblával és a müncheni kir. udvari és állami könyvtár példánya 319. szintén színezett táblával, s a most említett két berlini példány; a párisiban az említett országok 16, a boroszlóiban 12, a müncheniben 14 képpel vannak képviselve. Megtaláljuk a katalogusban Amman Jost 1586. évben megjelent művét is, mely már nálunk is inkább ismeretes és a mely Magyarországot már a czimben is megnevezi: *Im Frauvenzimmer Wirt vermeldt von allerley schönen kleidungen vnnd Trachten der Weiber hohes und nidern Stands wie man fast an allen Orten geschmückt vnnd gezieret ist Als Teutsche Welsche Frantzösische Engellendische Niederländische Böhemische Ungerische und alle anstossende Länder. Durchausz mit neuwen Figuren gezieret dergleichen nie ist ausgangen. Jetzund erst durch den weiterühmbten Jost Amman wonhaft zu Nürnberg gerissen. M. D. LXXXVI. Getruckt zu Frankfurt am Mayn in Verlegung Sigmund Feyrabends.* Még több bennünket érdeklő műveket találunk e katalogusban, melyeket hosszú lenne rendre felsorolni, e mutatóvánnyal csak a régi magyar viselet iránt érdeklődők figyelmét kívántuk rá felhívni.

A diszes kiállítás s meglepő műizléssel készült katalogus használhatóságát nagyban emeli az a helyes módszer, melyet a szerkesztőség az egyes könyvczimek felvételében alkalmazott t. i. hogy nem elégedtek meg a bibliografiai pontos könyvczimmel, hanem a nevezetesebb és ritkább műveknek tartalmát is ismeretik, s a hol csak ki lehetett deríteni, mindenütt megnevezik a festőt vagy metszőt, ki a képeket készítette s így e mű eredeti czélján kívül más fontos szolgálatot is teljesít: nemcsak a könyvtári állományáról hanem a kosztüm egész irodalmáról áttekintő képet nyújt; hogy a szöveget díszítő képmutatványok e czélt szintén nagyon elősegítik, azt aligha szükséges hangsúlyoznunk.

TÁRCZA.

A KÖTELES PÉLDÁNYOK ÜGYE AZ ORSZÁGGYŰLÉSEN.

(Első közlemény.)

Folyóiratunk megelőző füzetében számot adtunk a köteles példányokról szóló törvényjavaslatnak a vallás- és közoktatásügyi miniszter által az országgyűlés képviselőháza elé történt benyújtásáról. Midőn e sorokat írjuk, a képviselőház már egész terjedelmében letárgyalta, s néhány csekélyebb jelentőségű módosítással el is fogadta a javaslatot és most már csak a főrendiház hozzájárulására és a legfelsőbb szentesítésre van szükség, hogy az abban foglalt nagy fontosságú elvek törvény erejűvé válva, új korszakot nyissanak meg könyvtári ügyünk fejlődésének történetében.

A bevégzett tényről, az országgyűlési tárgyalások részletes ismertetése kapcsán, kétséggivül már legközelebb számot adhatunk. Ezuttal magát a törvényjavaslatot abban az eredeti 1897. június hó 16-án kelt formában közöljük, a melyben az a képviselőház elé benyújtott, s bemutatjuk egyuttal a miniszteri indokolást is, mint bizonyítékát azon magas elvi álláspontnak, mely a javaslat végleges szövegezésében kifejezést nyert.

TÖRVÉNYJAVASLAT.

a nyomdatermékek tudományos czélokra szolgáló köteles példányainak beküldéséről.

1. §.

A Magyarországon nyomtatott, gépi sokszorosítás útján készült nyomdatermékekből, a nyomtató tudományos czélokra két példányt tartozik ingyen beszolgáltatni, és pedig:

1. egy példányt a Magyar Nemzeti Múzeumnak (2., 3. §§.);
2. egy példányt a M. Tud. Akadémiának (4. §.).

Horvát-Szlavonországokban nyomtatott, de a jelen törvény hatálya alatt álló országrészekben (17. §.) kiadott nyomdatermékek köteles példányait a kiadó tartozik beszolgáltatni.

A külföldön nyomtatott, de a jelen törvény hatálya alatt álló országrészekben kiadott nyomdatermékek köteles példányait szintén a kiadó tartozik beszolgáltatni.

2. §.

A Magyar Nemzeti Múzeumot megillető példány beszolgáltatásának kötelezettsége kiterjed a gépi sokszorosítás útján készült minden nyomdatermékre; tehát nemcsak az elárúsítási forgalomra, vagy általában terjesztésre szánt, szorosabb értelemben vett írói művekre, hanem a kéziratképen nyomtatottakra is, valamint az időszakai sajtó s a ponyvairadalom termékeire; statisztikai kimutatásokra, név- és naptárakra; továbbá a gépi sokszorosítás minden ágában előállított föld- és térképekre, hangjegyekre, képes ábrázolásokra stb.; ez utóbbiak akár önállóan, szöveggel, vagy szöveg nélkül, akár mint valamely nyomtatvány kiegészítő részei kerülnek forgalomba.

3. §.

A Magyar Nemzeti Múzeumnak be nem szolgáltatandók:

1. az érték- és hitelpapírok és értékjegyek;
2. a hivatali ügykezelésre szánt hivatali nyomtatványok a mindennemű üzleti nyomtatványok;
3. a vonalzott úrlapok és könyvek, címkek (etiquettek és vignetták);
4. családi értesítések, levélpapírok, látogató- és köszöntő-jegyek, meghívók, szavazólapok s kizárólag magánhasználatra készült egyéb alkalmi nyomtatványok;
5. könyomás és egyéb gépi többszörösítés útján másolt kéziratok;
6. fényképek, ha azok tisztán vegyi úton készültek.

A 2—6. alatt felsorolt nyomdatermékek beszolgáltatása természetesen kötelezővé válik, ha valamely beszolgáltatandó más nyomdatermék kiegészítő részeit vagy mellékleteit képezik.

A jelen szakasz 2., 4. és 5. pontjai alól kivételt képeznek és a 2. §. értelmében beszolgáltatandók: a hivatalok, ipari és kereskedelmi vállalatok, egyesületek és társulatok évi jelentései; továbbá a falragaszok, szinlapok, műsorok és a gyászjelentések; végül a tudományos célból készített facsimilék, a tankönyveket helyettesítő könyvmatos tanári előadások és a könyvmatos hírlapok.

4. §.

A M. Tud. Akadémiának, a nyomdatermék-kimutatással egyidejűleg, csak a következő nyomtatványok szolgáltatandók be:

1. gépi sokszorosítás útján kötetes vagy füzetes alakban kiadott mindennemű írói mű;
2. a ponyvairadalomból az egy-leveles nyomtatványok is;
3. minden időszakai folyóirat, kivéve az egy hétnél rövidebb időközökben megjelenő hírlapokat;

4. iskolai értesítők, évi jelentések, statisztikai kimutatások, név- és naptárak, föld- és térképek.

5. §.

A napilapok havonként összegyűjtve, egyéb időszaki nyomdatermékek, valamint a füzetes kiadványok és minden más nyomdatermék köteles példányai pedig naptári évnegyedenként összegyűjtve, a forgalomba hozatalt követő hónap, illetőleg negyedév első két hete alatt, közvetlenül szolgáltatandók be az 1. §-ban 1—2. alatt megjelölt rendeltetési helyekre.

6. §.

A beszolgáltatásra kötelezettnek a beszolgáltatott köteles példányokhoz két azonos nyomdatermék-kimutatást kell csatolnia.

E kimutatásokban a beszolgáltatott példányok címei folyó számok alatt egyenként felsorolandók, a beküldő nevének (czégének) és lakásának pontos bejegyzése mellett.

A mennyiben elháríthatlan okokból valamely beküldendő köteles példány csatolva nem volna, ez okok s az utólagos beküldésre kért újabb határidő a kimutatásokba szintén pontosan belejegyzendők.

A nyomdatermék-kimutatás egyik példánya, a beküldött köteles példányok átvételének tanusításával, a beszolgáltatásra kötelezettnek visszaküldendő.

7. §.

A köteles példányokat a magy. kir. államnyomda is rendeltetési helyekre beszolgáltatni tartozik, kivéve azokat a nyomdatermékeket, melyeknek határidőhöz kötött, vagy feltétlen titokban tartását fontos állami érdekből az illetékes felettes hatóság esetről-esetre elrendeli.

Más nyomdákban készült egyes nyomdatermékek beszolgáltatása alól, az érdekelt fél indokolt kérelmére, a vallás- és közoktatásügyi minister adhat időhöz kötött, vagy végleges felmentést.

8. §.

A beszolgáltatott köteles példánynak teljesnek és hibátlannak kell lennie.

Ha egy kiadáshoz tartozó példányok között a tartalomban eltérés forog fenn, a köteles példány mindegyik változatból beszolgáltatandó.

Egy kiadáshoz tartozó, de különböző papiroson nyomtatott példányok közül a jobb minőségű papiroson nyomtatott példány szolgáltatandó be, — kivéve, ha a jobb minőségű papiroson nyomtatott diszpéldányok száma huszonötöt meg nem halad.

Új kiadásokból, még ha változatlanok is (stereotyp-nyomás), valamint külön lenyomatokból és kivonatokból újabb köteles példányok szolgáltatandók be.

9. §.

A mennyiben valamely nyomdatermék szövegének, vagy kiegészítő más részeinek, a hozzá való képes ábrázolásoknak, hangjegyek-

nek, föld- és térképeknek stb. nyomtatása és előállítására több nyomda között oszlik meg, valamennyi közreműködő magyarországi nyomtatót és a kiadót a teljes köteles példány beszerzéséért egyetemleges felelősség terheli. Ugy az illető nyomtatók, mint a kiadó évnyedves kimutatásaikba a különböző helyen készült nyomdaterméket bejegyezni s megnevezni tartoznak azt, a ki a beszerzést magára vállalta. — A mennyiben azonban a teljes köteles példány egyik kimutatáshoz sem volna csatolva, annak beszerzése az illető nyomtatók bármelyikétől, vagy a kiadótól követelhető.

10. §.

A köteles példányok, valamint az átvételi elismervények postai küldése, a fennálló postarendszabályok betartásától feltételezetten, portódíjmentességet élveznek.

11. §.

A rendeltetési helyekre kellő időben nem érkezett köteles példányoknak utólagos beszerzését, vagy a nem teljes, hibás és általában a jelen törvényben megkövetelt kellékeknek meg nem felelő példányoknak kifogástalanokkal való pótlását a Magyar Nemzeti Múzeum, illetőleg a M. Tud. Akadémia az 5. §-ban a beszerzésre megszabott határidő leteltétől számított három éven belül a mulasztással terhelt féltől postán ajánlva küldött felszólítás útján megkövetelheti és a felszólítás teljesítésére, annak keltétől számított, legalább 30 napi záros határidőt tűz ki.

E felhívás sikertelensége a 12. §-ban megállapított következményeket vonja maga után.

12. §.

Kihágást követ el és 100 forintig terjedő pénzbüntetéssel büntetendő:

1. a ki a 11. §-ban megszabott felszólításra, az abban kitűzött záros határidő alatt, a köteles példányt be nem szolgáltatja, illetőleg a jelen törvényben megkövetelt kellékeknek meg nem felelő köteles példányt kifogástalannal nem pótolja;

2. a ki a köteles példányokkal együtt beküldendő kimutatásokra nézve a jelen törvény rendelkezéseit megszegi.

A jelen §. 1. pontjában körülírt kihágás elkövetőjét a be nem küldött, vagy nem pótolta példány vételárában is el kell marasztalni az átvételre jogosult Magyar Nemzeti Múzeum, illetőleg M. Tudományos Akadémia javára.

13. §.

A 12. §-ban körülírt kihágások fölött a bíráskodást, úgy a pénzbüntetésre, valamint a be nem küldött vagy nem pótolta köteles példány vételárának megfizetésére nézve, az 1880: XXXVII. t.-cz. 42. §-a értelmében a közigazgatósági hatóságok gyakorolják.

14. §.

A befolyt pénzbüntetés annak a könyvtárnak gyarapítására fordítandó, melynek érdekében az eljárás folyamatba tétetett.

15. §.

A nyomdatermékek ama köteles példányai, melyek a fennálló törvények és szabályok szerint a sajtóügyi köztárlónak adatnak be, — a mennyiben azokra nézve további nyilvántartás, vagy hivatali használat szüksége már nem forog fenn, — a Magyarországon létező vagy létesítendő oly nyilvános múzeumok és könyvtárak gyarapítására fordítandók, melyeket e czélból a vallás- és közoktatásügyi minister megjelöl.

A sajtóügyi köztárlóhoz érkezett köteles példányok kezelésének, őrzésének, átvételének és átadásának módozatait, — valamint a vallás- és közoktatásügyi minister által kijelölt múzeumok és könyvtárak részére való átadás alól a kivételeket az igazságügyi és a vallás- és közoktatásügyi ministerek rendeleti uton állapítják meg.

Egyebekben a jelen törvény nem érinti a fennálló törvények és más jogszabályok ama rendelkezéseit, melyek a nyomdatermékeknek sajtórendészeti célokra szolgáló köteles példányaira és a nyomdatermékeknek sajtórendészeti szempontból szükséges nyilvántartására vonatkoznak.

16. §.

A fennálló törvények és más jogszabályok ama rendelkezései, melyek a nyomdatermékeknek tudományos célokra szolgáló köteles példányairól szólnak, hatályon kívül helyezettnek.

17. §.

A jelen törvény hatálya a magyar állam egész területére kiterjed, Horvát- és Szlavonorságok kivételével.

18. §.

Jelen törvény végrehajtásával a vallás- és közoktatásügyi és az igazságügyi ministerek bíztnak meg.

INDOKOLÁS.

A nyomdai-termékek köteles példányainak beszolgáltatása a legtöbb európai államban a mult század elejétől fogva — sőt részben még a XVI. század óta — törvényes szabályozáson alapszik. — Eredetileg a sajtó termékei felett gyakorolt censura, utóbb a rendőri felügyelet gyakorlása volt e beszolgáltatási kötelezettség érvényesítésének indító oka — azzal kapcsolatban azonban a hatóságilag gyűjtött köteles példányokban felhalmozott anyag maradandó megőrzésénél főleg a tudományos értékesítés szempontja lépett csakhamar előtérbe s úgy azokban az államokban, a hol a censura még fennáll.

valamint ott is, a hol a sajtószabadságot alaptörvények biztosítják, a köteles példányok beszoigáltatása a hatóságok részére s azok útján, vagy közvetlenül is a nyilvános könyvtárak gyarapítására, változást nem szenvedett, sőt ellenkezőleg a beszoigáltatás tudományos célját a legújabbán keletkezett törvények kiterjesztett és hatályosabb biztosítókkal támogatják. — E tudományos célnak fontossága abban rejlik, hogy a köteles példányoknak büntetőjogi következményekkel szentesített bekövetelése nélkül a nemzeti irodalom teljes anyagának összegyűjtése lehetetlennek bizonyult.

Az irodalmi és művészeti termékeknek legjelentéktelenebb, látszólag csak alkalmi érdekekkel bíró sokszorosításai is a későbbi tudományos buvárlatnak fontos okmányokat szolgáltatathatnak s ezért azoknak a nyilvános könyvtárakban való teljes megőrzése, a nemzeti közművelődés érdekében, a törvény oltalmát s a beszoigáltatásnak kötelezővé tételét jogosult alapra fekteti.

A nemzeti irodalom és művészet sokszorosított termékeinek gyűjtése és közhasználatra bocsátása a nyilvános könyvtárakban érdekében áll egyszersmind a nyomtatóknak, a kiadóknak és a szerzőknek is, mert munkásságuk eredményét a pusztulástól és a feledéstől a nyilvános könyvtárak óvják meg a legbiztosabban, a szakkörök a nyilvános könyvtárakban szereznek leginkább összehasonlító tájékozást a bibliografiai és grafikai szempontból legtökéletesebb sokszorosítási eljárásokról. — Ez előnnyel szemben néhány köteles példány beszoigáltatását a nyomtatók s a kiadók annál könnyebben teljesíthetik, mert minden kiadásnál az esetleg hibás példányok kicserélése végett fölös példányok készülnek s maradnak rendelkezésre.

A könyvtárak állaga azonban, minden óvintézkedés mellett is, az idők folyamán tűzveszélynek s másféle elemi károsodásnak van kitéve; a folytonos használat következtében az egyes művek tönkre mehetnek vagy elkallódhatnak. — Minthogy a köteles példányok beszoigáltatása a nemzeti irodalom és művészet sokszorosított emlékeinek teljes megőrzésében bírja legfőbb indokát, az említett esélyek káros következményeinek elhárítása végett valamennyi európai államban nem egy, hanem több nyilvános könyvtár részesül köteles példányokban. — Fontossággal bír az is, hogy ne csak a központi nagy gyűjtemények, hanem az egyes vidéki gyűjtőhelyek mentől könnyebb hozzáférhetést biztosítsanak a tudományos kutatásnak.

A jelenleg érvényben levő európai törvények, melyek a sajtószabadságra, vagy a szerzői jog védelmére vonatkoznak, a köteles példányok beszoigáltatását e közművelődési és tudományos célra biztosítják. E köteles példányok száma: Franciaországban minden nyomtatványból 2, illetőleg zeneművekből és metszetekből 3, az időszaki sajtótermékekből pedig 6 (Loi du 29 juillet 1881); a német birodalomban csak az időszaki sajtótermékekből kell 1 példányt beszoigáltatni (Reichspressgesetz 7. Mai 1874), de azonkívül az egyes

államokban külön törvények s rendeletek intézkednek a tudományos célú példányokról; az 1862. december 17-iki osztrák sajtótörvény tudományos célokra 4 s azonkívül az időszakai sajtótermékekből még egy felügyeleti példány beszolgáltatását követeli meg; Angliában a beszolgáltatandó köteles példányok száma 5 (1842. július 1-i törvény); Oroszországban pedig a censuráról és a sajtóról szóló 1886-iki törvény szerint minden nyomtatványból 5, szakművekből pedig 9, s illetőleg 11 példány beszolgáltatása kötelező. Sem a sajtórendészeti felügyelet, sem a szerzői jog védelme szempontjából nem volna szükséges a nyomdatermékek köteles példányaiból egynél többnek beszolgáltatása. — Az idézett törvények rendelkezéseiből kétségtelen, hogy e példányok bekövetelésének tisztán tudományos alapja van, a mennyiben azok nemcsak a nagy központi, hanem a vidéki (tartományi, egyetemi) könyvtárak gyarapítására szolgálnak. — Az európai államokban e tudományos célú köteles példányoknak törvényes szabályozása százados hagyományban gyökerezik s a beszolgáltatásra a kiadót vagy nyomtatót annak elmulasztásáért pénzbüntetés terhe alatt kötelezik a legújabb törvények is, mert ily büntetőjogi következmény nélkül, a beszolgáltatásnak legfőbb célja, a nyomdatermékek összegének gyűjtése és megőrzése az utókor számára, sehol sem volt biztosítható.

Hazánkban is már e század elejétől fogva történtek ismételt intézkedések a nyomdatermékek kötelező beszolgáltatásai iránt. — 1804-ben rendelte el először a helytartótanács, hogy a nyomdatulajdonosok a Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi könyvtárának a nyomtatványok egy-egy példányát beküldjék. — Azonban e rendeletnek megismétlése 1813-ban s az 1827-iki országgyűlési határozat sem vezetett kellő eredményre. Később az 1840. évi VI. és az 1848. évi XVIII. t.-cikkek rendelkeztek a nyomdatermékek köteles beszolgáltatásáról. — Az előbbi törvény 11. §-a szerint: »A Magyarországon és ahhoz kapcsolt részekben kinyomtatott minden munkából a magyar tudós társaságot egy példány illeti meg«; — az utóbbi (sajtótörvény) 40. §-ának második bekezdése szerint pedig: ». . . Úgy a nyomtatványokból, mint az ábrázolatokból két (2) példány a helybeli hatóságnak átadandó, egyik a hatóságé, a második a Nemzeti Múzeumé lesz.«

Ez idézett s jelenleg is érvényben levő törvények e szerint hazánkban a beszolgáltatandó köteles példányok számát háromban állapítják meg, melyek közül egy sajtórendészeti célból a »hatóság«-ot, tudományos célból pedig egy a Magyar Nemzeti Múzeumot s egy a Magyar Tudományos Akadémiát illeti meg.

Eltételezve azonban attól, hogy ez elavult rendelkezések a beszolgáltatás kötelezettségét kellő szabadsággal meg nem határozzák, de nem feleltek meg a célnak azért sem, mert a beszolgáltatás kötelezettségét a törvény büntetőjogi következménnyel nem hatályosította és ezért sem a Magyar Nemzeti Múzeum, sem a M. Tudomá-

nyos Akadémia a törvényben biztosított jogának érvényt nem szerezhetett. — A nyomdatermékek beszolgáltatása az idézett törvények meghozatala óta is oly hiányosan történt, hogy azoknak teljes összegyűjtése meg nem valósulhatott.

Eme körülmény a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága részéről, de a képviselőházban is, többszörös felszólalások tárgyát képezvén, Zichy Jenő gróf indítványának elfogadásával a képviselőház 1893. évi márczius hó 21-én tartott 185-ik üléséből utasította akkori hivatalbeli elődömet, hogy az 1848. évi XVIII. t.-cz. elavult és meg nem felelő 39. és 40. §§-ai helyett egy új, a fejlődött viszonyoknak teljesen megfelelő törvényt készítsen s azt mentől előbb terjeszsze be a képviselőháznak.

Tárczám átvétele óta feladatomnak tekintettem e kérdésnek gyökeres megoldását. — Súlyt kellett azonban arra fektetnem, hogy egyrészt a tudományos érdek hivatott képviselőinek véleménye mentől alaposabban nyilvánulhasson, másrészt azonban alkalmat kívántam nyújtani arra is, hogy a nyomdatermékek beszolgáltatására kötelezettek a saját álláspontjukról teljesen tájékoztathassanak. — A különböző vélemények meghallgatása és mérlegelése alapján vezérelvül tekintettem azt, hogy a nyomdatermékek köteles beszolgáltatását oly mértékben és oly feltételek mellett biztosítsam, a mennyire azt a nemzeti tudomány érdeke megkívánja; viszont azonban arra is törekedtem, hogy a beszolgáltatásra kötelezettekre nagyobb megterhelés, mint a mennyit a tudományos cél okvetlenül megkövetel, ne háruljon.

Ez elvek alapján a nyomdatermékek tisztán tudományos célokra szolgáló köteles példányainak beszolgáltatásáról egy önálló törvény alkotását véltem a közművelődési cél fontosságához mérten a legmegfelelőbbnek. — Sarkalatos rendelkezése a törvényjavaslatnak az, hogy annak alapján ezentúl sem lesz több példánynak, mint háromnak beszolgáltatása kötelező, tehát nem több, mint a mennyit eddigi törvényeink is megállapítottak. — Ugyanis az 1848. évi XVIII. és az 1840. évi VI. törvénycikkek vonatkozó rendelkezéseinek hatályon kívül helyezése mellett, a / a zárt törvényjavaslat 1., 2., 3. és 4. §-ai szerint a nyomdatermékekből a Magyar Nemzeti Múzeumot és a Magyar Tudományos Akadémiát, úgy mint eddig is, egy-egy példány fogja megilletni; ellenben a sajtórendészeti célokra szánt harmadik köteles példány, az eddigi törvények és jogszabályok érintetlenül hagyása mellett (15. §. harmadik bekezdés) ezentúl is a köztárlónak lesz beszolgáltatandó azzal a kiegészítő rendelkezéssel, hogy e harmadik példány is a sajtórendészeti nyilvántartás után szintén közérdekű tudományos célra, az ország különböző vidékein létező, vagy ezentúl létesítendő múzeumok és könyvtárak gyarapítására lesz fordítható.

Az eddigi elavult rendelkezésekkel szemben azonban a törvényjavaslat a beszolgáltatás kötelezettségét szabatosan határozza

meg, a nyomtatási és sokszorosítási eljárások újabb fejlődésének megfelelően és végül a beszolgáltatás elmulasztását kihágásnak minősíti s annak elkövetését pénzbüntetéssel sújtja, mely büntetőjogi következmény hiánya volt oka annak, hogy a nyomdatermékek a hazai tudomány nagy veszteségére, mostanig még a Magyar Nemzeti Múzeumban is csak hézagosan voltak összegyűjthetők.

Áttérve a törvényjavaslat egyes szakaszaiban foglalt rendelkezéseknek indokolására, az 1. §. szerint a Magyar Nemzeti Múzeumot s illetőleg a Magyar Tudományos Akadémiát megillető köteles példány — az eddigi nehézkes gyakorlattól eltérőleg — ezentúl nem a helyi hatóság útján, de közvetlenül lesz rendeltetése helyére megküldendő.

A beszolgáltatásra e szakasz ezentúl is a nyomtatót — s nem, mint több más államban, a kiadót — kötelezi. A kiadónak kötelezése annyiból lett volna célszerűbb, mert a kiadó kezéből kerül ki rendszerint a teljes példány, míg a nyomtató gyakran csak az egyes alkatrészeket, pl. a szöveget, a képes mellékletek nélkül, szolgáltatja. Minthogy azonban az 1848. évi XVIII. t.-czikk 39. §-a — mely a sajtórendészeti példányokra vonatkozólag jövőre is érvényben marad — a köteles példányok pontos nyilvántartását a »nyomdabirtokos« köteletségévé teszi; minthogy továbbá a nyomdákat, mint ipari vállalatokat, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister 1884. évi október hó 23-án kelt 48,187. számú rendeletével az 1884. évi XVII. t.-cz. (ipartörvény) alapján az iparhatóságok ellenőrzése alá helyezte, minthogy végül az említett nyilvántartásban elkövetett mulasztást a belügyminister 1891. évi február hó 8-án 414. eln. szám alatt kelt rendeletével már kihágásnak minősítette, ezért hazánkban a köteles példányok beszolgáltatása a nyomtatók kötelezettségére volt legbiztosabban és az ellenőrzés teljes hatályával alapítható. A kiadó beszolgáltatási kötelezettsége akkor lép hatályba, ha a nyomtatvány Horvát-Szlavonországban, vagy a külföldön levő nyomdából került ki, mert e nyomdákra a jelen törvény intézkedései kiterjeszthetők nem voltak.

A beszolgáltatás kötelezettségének alanyi meghatározására a »nyomtató« látszott a legalkalmasabb jelzésnek, mert a felmerült másféle jelzés, — u. m. »nyomdatulajdonos« vagy »nyomda-birtokos« — a másnemű ipari vállalatokkal kapcsolatos gépi sokszorosításokra ki nem terjedve, csupán a szorosabb értelemben vett nyomdákra korlátozhatná a kötelezettséget, s könnyen félremagyarázásra adhatna okot. Míg a »nyomtató« jelzése minden sokszorosítás előállítójára közvetlenül reá mutat, akár nyomdatulajdonos vagy birtokos, akár nem az. A külföldi törvények is kivétel nélkül beérik az »imprimeur-éditeur« és a »Drucker-Verleger« jelzésekkel.

A 2. §. szövegezése — mely a Magyar Nemzeti Múzeumnak beszolgáltatandó köteles példányokat közelebből határozza meg —

igen beható megvitatásnak képezte tárgyát. Sokan hangoztatták azt, hogy azoknak a nyomdatermékeknek, melyek a Magyar Nemzeti Múzeumot megilletik, részletes taxatív felsorolása vétessék fel a törvénybe. E taxatív felsorolásra azonban senkisésem vállalkozott, valószínűleg azért, mert az aligha volna lehetséges. A törvényjavaslat legfőbb célja az, hogy a nyomdatermékek összesége, mint a nemzeti tudomány gazdag forrása, a maga teljességében legyen egy helyütt — rendeltetésénél fogva a legtermészetesebben a Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi-könyvtárában — megőrizhető. A nyomtatás és a gépi sokszorosítás sokfélesége, az eljárásoknak folytonos tökéletesítése és új módszereknek alkalmazása úgyszólván kizárja azt, hogy egy állandóságra számított törvény a tudományos érdekű nyomdatermékek minden fajtát tételenként kimerítse. Oly hézagossá lehetne egy ily felsorolás, hogy a törvény célja csakhamar illusorinusnak bizonyulhatna. A külföldi törvényhozás régen megállapodásra jutott e kérdésben s valamint az idézett legújabb francia sajtótörvény 4. §-a kimondja, hogy: »Les dispositions qui précèdent sont applicables à tous les genres d'imprimés ou de reproductions destinés à être publiés«, úgy a többi törvények és rendeletek is minden nyomdaterméről szólnak általában s csak egy-két kivételt taxatív meghatározásával korlátozzák a beszolgáltatás kötelezettségét.

Egyedül célra vezetőnek és szabatos meghatározásnak kellett ezért tekintenem a jelen törvényjavaslat 2. §-ában a nyomdatermékeknek oly általános körülírását, mely minden megőrzésre érdemes példányra kiterjeszthető. Viszont határozott pontokban sorolja fel a 3. §. azoknak a nyomdatermékeknek és sokszorosításoknak neveit, melyekre a beszolgáltatás kötelezettsége ki nem terjed.

Nem szolgáltatathat okot aggódásra az a felhozott körülmény sem, hogy a jelen törvényjavaslat életbeléptetése a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárát a beszolgáltatott anyagnak oly halmazával fogja megterhelni, melynek megőrzésére a hely, feldolgozására a munkaerő nem lesz elégséges. Az eddig évenként beérkezett köteles példányok maximális darabszáma 4,000—5,000 volt; ezentúl a darabok száma 8,000-nél többre alig fog menni. Nem oly nagy tehát a különbség, hogy az a Magyar Nemzeti Múzeumnak más okoknál fogva különben is rendezésre váró szükséges felszabadítását a túltömöttség elhárítására lényegesen befolyásolná. Semmi esetre sem okozhat oly nehézséget a várható gyarapodás, mint a mily nagy, tudományos fontossággal bír a nyomdatermékeknek teljes összegyűjtése. A könyvkiadók és a nyomdászok emlékirataikban a törvényjavaslatnak sok intézkedése ellen szólaltak fel s a törvényjavaslatnak jelenlegi szövegezésében lehetőleg számba is vettem kívánságaikat. Az ellen azonban egyáltalán nem emeltek panaszt, hogy a Magyar Nemzeti Múzeum valamennyi nyomdatermékben részesüljön. Ez sem szól a mellett, hogy a beszol-

gáltatás kötelezettségének korlátozása taxativ meghatározással indokolt volna.

Különben a 3. §. sokkal több kivételnek ad helyet, mint bármely külföldi törvény.

A 3. §-ban ugyanis azok a nyomdatermékek vannak részletezve, melyeknek beküldése nem szükséges. Nem szükséges pedig az első pont alatt foglalt érték- és hitelpapírok és értékjegyek beküldése azért, mert azok az államkincstár- és kibocsátók ellenőrzése alól ki nem vonhatók, s mindenkor korlátozott számban bocsáttatván ki, s egyenkint sokszor tetemes készpénzértéket képviselvén, a köteles példányok beküldése, a kibocsátó jelentékenyebb anyagi károsodása nélkül nem volna követelhető, de esetleg visszaélések is adhatna alkalmat; másrészt a 2—6. pontokban felsoroltak, miután legritkábban közérdekűek s többnyire kizárólag magánhasználatra szolgálnak, csak feleslegesen szaporítanak a múzeumba gyűlt anyag mennyiségét.

Nem tartottam szükségesnek a beküldési kötelezettséget a sokszorosító ipar ily termékeire kiterjeszteni, mert bár megtörténhetik, hogy egyik-másik történeti vagy kulturtörténelmi szempontból érdekel birhat, vagy némelyikük élet- és korrajzok, vagy művelődéstörténelmi tanulmányok megírásánál szolgálatot tehet, az ily módon elért haszon korántsem ellensúlyozná azt a fáradságot, melylyel a kezelést sok, merőben használhatatlan nyomtatvány beérkezése megnehezítené.

Ezenkívül az ilyen nyomtatványok igen gyakran gyűjtetnek magánosok által s így több mint valószínű, hogy ha ilyenféle sajtótermékre, sőt ilyeneknek egész gyűjteményére a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának szüksége lenne, a hiányzó példányokat beszerezheti, sőt megvan a lehetőség arra is, hogy az ilyen beküldési kötelezettség alá nem vont nyomtatványok, az érdekelt könyvtárak részére, ha azok arra érdeklél birhatnak, azonnal megjelenésük után beszereztesse.

A könyomás és más ilyenféle gépi többszörösítés útján másolt kéziratokat és a tisztán vegyi úton sokszorosított fényképeket azért nem tartottam szükségesnek a beküldési kötelezettség alá vonni, miután ezek beküldése teljesen ellenőrizhetetlen, másrészt azonban szükség esetén azoknak beszerzése a fentebb előadott módon amúgy is eszközölhető.

Beküldendőeknek jeleztem természetesen a sokszorosító ipar ily termékei közül mindazokat, a melyek valamely nyomdatermék kiegészítő részét képezik s így elmaradhatásukkal azt eredményeznék, hogy az érdekelt könyvtárak az illető nyomdatermekből csak csonka példányhoz jutnának.

A 4. §. a M. Tud. Akadémiának beszolgáltatandó példányokat taxative sorolja fel; a M. Tud. Akadémia az 1840: VI. t.-cz. alap-

ján tart igényt e jogának fentartására s már csak a közel félszázados jogczím miatt sem lehetett volna azt e törvényjavaslatban mellőznöm; de a M. Tud. Akadémia könyvtára a múzeumi gyűjtemény teljességét nem igényli s ezért a beszolgáltatásra kötelezetteket és e könyvtár alkalmazottait felesleges megterheléstől fogja megkímélni e szakasznak ama rendelkezése, mely a M. Tud. Akadémia részére beküldendő nyomdatermékeket az irodalmi érdekű művekre korlátozza.

Az 5. §. a beszolgáltatás kötelezettségét időhöz köti s a könyvkereskedők és nyomdászok kívánságának tettem eleget azzal, hogy könnyebbség okáért nagyobb időközökben és összegyűjtve lesz a beszolgáltatás teljesíthető.

Ugyane szempontból szabja meg a 6. §. azt, hogy az ellenőrzésre és az átvétel igazolására szolgáló kimutatások csupán a tényleg beszolgáltatott példányok címeit tartalmazzák; az átvételre jogosult intézetnek lesz feladata, hogy a nyomdatermékekre vonatkozó hirdetésekben s egyéb nyilvánosságra jutó adatokból kísérje figyelemmel azt, vajjon a beszolgáltatásra kötelezettek a törvény rendelkezéseinek hiánytalanul megfeleltek-e vagy sem.

A 7. §. szükséges voltát indokolja az, hogy a m. kir. állami nyomdában készülnek a mozgósításra vonatkozó s egyéb oly fontos állami érdekét érintő nyomtatványok, melyeknek nyilvánosságra hozatalát az illetékes felső hatóság rendelkezésétől kell függővé tenni. — Általában pedig előfordulhatnak esetek, midőn egyes nyomtatványok, p. o. fontos gazdasági vagy pénzügyi érdekeket érintő szerződések, periratok, vállalkozói ajánlatok vagy üzlettervek stb. időelőtti közlése az illető felek anyagi vagy erkölcsi károsodásával járhatna. Az ily nyomdatermékek köteles példányainak ideiglenes megőrzését az illető nyomdára kívántam bízni, nehogy a közlésük által keletkezett visszaélések esetében netán a könyvtárakra háruljon a felelősség, holott az oda beérkezett nyomdatermékek nagy tömege tényleg kivihetlenné teszi, hogy egyes példányok a rendestől eltérő különös elővigyázattal és gonddal kezeltessenek.

Ezenkívül, miután gyakran előfordul, hogy egyes, teljesen magánérdekű iratok kizárólagosan magánhasználatra, zárt számú példányban nyomtatnak ki, — az ilyen esetekre jónak láttam a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek fentartani a jogot, hogy a nyomtatató kérelmére az ilyen nyomtatványokra nézve a beküldés kötelezettsége alól teljes felmentést adhasson.

A 8. §. indokolását maga a jelen törvényjavaslat szelleme adja meg, miután a nyomdatermékek változtatott, illetve új kiadásai minden esetben külön nyomdatermékeknek tekintetnek.

De kellett gondoskodni arról az eshetőségről is, midőn két- vagy többféle kiadás jelenik meg valamely műből, melyek tartalomra s külsőre teljesen megegyeznek, csupán papírjuk különbözik. — Nehogy ily esetekben az érdekelt könyvtár a legsilányabb kiadásból

kapja a neki járó köteles példányt, helyesnek véltem már a törvényben kimondani, hogy — a mint az pl. Angliában és Poroszországban is kötelező — mindig a legjobb papírra nyomott kiadásból küldessék a köteles példány. — Az 1848: XVII. t.-cz. ama rendelkezésétől, mely szerint minden köteles példány bekötve küldessék, jónak láttam eltekinteni, mert ez a nyomdákra ismét külön anyagi megterheléssel járna, valamint a csekély számban nyomtatott amateur példányok beszolgáltatása is méltányossági szempontból s ily kiadványok költséges voltára való tekintetből kötelezővé nem volt tehető.

A 9. §-t szükségessé tették azok az ismételten előfordult esetek, midőn képes ábrázolatokkal ellátott művekből némelyeknek szövegét, képeit, illetve mellékleteit más-más nyomda állította elő, vagy külön és különböző időben küldettek be a mellékletek és a szöveg, vagy az előbbieket egyáltalában el is maradtak.

Az első esetben a példány összeállítása nehézségekkel és nagy fáradsággal járt, sőt egy-egy melléklet könnyen el is tévedt, a második esetben pedig a Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi országos könyvtára csak csonka példány birtokába jutott. Hogy ily eset elő ne fordulhasson s a kezelés egyszerűbbé váljék, szükséges volt a teljes példány beküldésére kötelezettet megjelölni.

A beküldők külön anyagi megterhelhetése ellen biztosít a 10. §. is, mely a beküldött köteles példányokra portómentességet állapít meg

A 11. §-ban jelzett felszólítás, mely a köteles példányok átvételére jogosult intézetek részéről közvetlenül a késedelmes nyomtatóhoz, illetőleg kiadóhoz intéztetik, biztosítékot nyújt a nyomdatulajdonosoknak, czég- és üzletvezetőknek az iránt, hogy az esetleges, hibájukon kívül történt késések ne vonjanak azonnal büntető következményeket maguk után, de meg szükséges azért is, mert a jelen törvény, bár csekély részben, magánjogot korlátoz.

Szükséges volt azonban e felszólítás jogát három évre fentartani a köteles példány átvételére jogosult könyvtár (M. Nemzeti Múzeum, M. Tud. Akadémia) részére; mert annak megállapítása, hogy a példányok kivétel nélkül és hibátlanul érkeztek-e be, csak a sok esetben hosszú időn át tartó gondos átvizsgálás után lehet meggyőződni s gyakran az összegyűlő anyag tömege miatt sem volna gyorsabb eljárás lehetséges. Különben másutt a be nem küldött, vagy a hiányos példányok pótlására hosszabb idő — pl. Poroszországban 4 év — áll rendelkezésre.

A 12. §. indokolása jelen törvényjavaslatnak már kifejezett céljában rejlik s megegyez a belügyi minister által 1891. évben 414. eln. szám alatt kibocsátott rendelet intentiójával, mely a sajtótörvény 39. §-át látja el büntetőjogi sanctióval és pedig oly megokolással, hogy a sajtótörvény e részbeni intézkedéseinek hanyag teljesítése a kihágással minősítést szükségessé tette.

A 13. §. az előbbieken minősített kihágási ügyben az ítélet

kimondását és végrehajtását — úgy a pénzbüntetésre, mint a be nem küldött köteles példány vételárának megfizetésére nézve — az 1880: XXXVII. t.-czikk 42. §-ában felsorolt közigazgatási hatóságok illetékessége alá rendeli, különösen azért, mert az eljárás úgy egyszerűbb, de meg másrészt az átvételre jogosult intézetek érintkezése ezekkel a közigazgatási hatóságokkal könnyebb is, mint lenne, ha a jelen javaslat által kihágásnak minősített ügyekben, p. o. a királyi járásbíróságok illetékessége mondatnék ki.

A 14. §. a befolyt pénzbüntetések hovaforrásáról intézkedik. — A pénzbüntetések felhasználásáról általános intézkedést tartalmaz ugyan már az 1892. évi XXVII. t.-cz. 3. §-a, de a pénzbüntetések, akár királyi bíróságok, akár pedig közigazgatási hatóságok állapították meg, az idézett t.-cz. szerint is azzal a megkötéssel jelöltetnek határozott rendeltetéssel bírónak, »hacsak az ítélet alapjául szolgáló törvény . . . stb . . . világosan más rendelkezést nem tartalmaz.« Miután pedig a Magyar Nemzeti Múzeum Széchenyi országos könyvtára magánalapítványnak köszöni eredetét, s magánadakozásból még most is évenként lényegesen gyarapodik, továbbá ugyanily jogcímen a M. Tud. Akadémia javára méltányosnak tartottam, hogy az e könyvtárak érdekeinek megsértéséből kifolyólag magánosok által fizetett büntetéspénzek a könyvtárak gyarapítására fordíttassanak.

A 15. §. első két bekezdése biztosítja a sajtórendészeti célokra beszolgáltatandó nyomdatermékeket az ország különböző vidékein levő könyvtárak gyarapítására.

E rendelkezést, az igazságügyminiszterrel egyetértőleg, amaz üdvös mozgalom eredményeül óhajtottam a jelen törvényjavaslatba felvenni, mely a »Dunántúli Közművelődési Egyesület« kezdeményezéséből 1894. évi április hó 27-re összehívott orsz. múzeum- és könyvtárértekezletből indult meg.

Ez értekezlet nyomán az időközben megalakult orsz. múzeum- és könyvtárbizottság feliratot intézett a képviselőházhoz az iránt, hogy a nyomdatermékeknek egyik köteles példánya az illető törvényhatóság területén létező nyilvános könyvtárba, ilyennek nem léteben pedig egyelőre a törvényhatósági levéltárba küldessék meg. — A képviselőház 1895. évi márczius hó 29-én tartott üléséből e feliratot pártolólág adta ki a vallás- és közoktatásügyi miniszternek s annál nagyobb készséggel törekedtem a vidéki könyvtáraknak e gyarapításáról a jelen törvényjavaslatban lehetőleg gondoskodni, mert egyik hathatós eszköze lesz e rendelkezés annak a felette fontos közművelődési fejlesztésnek az ország távolabb eső részein is, melyet az eddig nagyrészt elhanyagolt könyvtáraknak s újak szervezésének erőlyesebb felkarolása által hatáskörömben előmozdítani szándékom. — Az eddigi törvények szerint megállapított három köteles példánynak még egy negyedikkel való szaporítása azonban oly általánosa ellentmondással találkozott az érdekelt nyomdászok és könyvkereskedők

részéről, hogy az elől el nem zárkozhattam s a legkedvezőbb megoldásnak tartottam azt, hogy a sajtórendészeti köteles példánynak felhasználását e fontos közművelődési cél előmozdítására biztosítsam. — A példányok szétoosztásánál irányt adó lesz természetesen az, hogy e kedvezményben a szakszerű vezetés alatt álló, a megőrzés biztosítékát nyújtó múzeumok és könyvtárak részesüljenek.

A 16-ik §. harmadik bekezdésének általános érvényű szövegezése szükséges azért, mert a jelen törvény hatálya — Horvát-Szlavonországon kívül — az egész Magyarországnak, s nemcsak az 1848: XVIII. törvénycikk hatályának területére terjed ki, tehát Fiume városára és az ország erdélyi részére is, hol még az 1852. május 27-én kelt sajtórendtartás érvényes (1852. évi B. T. L. 122. sz. 603. 1.), a későbbi jogszabályok által tett módosításokkal, valamint a polgárosított magyar határőrvidékre, melynek területén az 1862. december 12-én (1863. évi B. T. L. 6. és 7. sz.) kelt törvények képezik a sajtójog főforrását.

A 17. §. ennek megfelelően, a törvény hatályának területét szabatosan állapítja meg.

A 18. §. a törvény végrehajtására vonatkozó záradékot tartalmazza.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGYAR NEMZ. MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁROL.

1897. APRILIS 1-TŐL JUNIUS 30-ÁIG.

I.

A *nyomtatványok osztályának* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokban 2400 db., áthelyezés útján 25 db., ajándék útján 2317 db., vétel útján 153 db., csere útján 1 db., összesen 4896 db. nyomtatvánnyal s ezen felül 237 db. aprónyomtatvánnyal gyarapodott.

Ajándékaikkal a következők gyarapították a könyvtár anyagát: Alsó-Fejérvármegye alispáni hivatala Nagy-Enyed, Austerlitz Zsigmond Bécs, a bécsi császári akadémia (2 db.), Belga kir. könyvtár Brüsszel, a Bessenyei-szoborbizottság a bölcsészethallgatók segítő egyesülete, a budapesti m. tud. egyetem bölcsészethallgatóinak dékáni hivatala (34 db.), Szentmártoni Darnay Kálmán Símege (2149 db.), Eble Gábor, az egyetemi könyvtár, az eperjesi Széchenyi-kör, Franzenau Ágoston (11 db.), Hodinka Antal Bécs, Judavics Lázár, Junker Károly Bécs, Kármán József Új-Verbász, a képviselőházi iroda (8 db.), Kollár Jánosné (3 db.), Kondor József Csurgó, a krakkói tud. Akadémia, Knauz Nándor Pozsony, Lovassy Sándor Keszthely, Lánczy Gyula, a m. kir. technológiai iparmúzeum, a M. T. Akadémia (15 db.),

Magyar Jogászegylet, a Magyar Rekorder Cleveland (2 db.), Makaraja Pratap Narayan Singh Bahadur Allahabad. Makay Dezső, NagyGéza (5 db.), a newyorki Astor-könyvtár, az Országos Képtár, az Országos m. kir. statisztikai hivatal, Országosprot. árvaegylet, az Oesterreichisch Ungarische Revue szerkesztősége, az osztrák kereskedelmi minisztérium Bécs (2 db.), az osztrák statisztikai hivatal Bécs (5 db.), a pesti ág. hitv. evang. egyház (2 db.), a pesti izr. hitközség kórháza, Pintér Sándor Szécsény (2 db.), Pongrácz Lajos, Ráth György, Rexa Dezső, Ruzitska Béla (5 db.), a sárosvármegyei jótékony nőegylet, Schaefer Jakab Kalocsa, Schönherr Gyula (3 db.), Sebestyén Gyula, Singer és Wolfner könyvkereskedése (4 db.), Szalay Imre (6 db.), Szedlák Mátyás Arad, a székesfővárosi képzőművészeti bizottság, Id. Szinnyei József, Ifj. Szinnyei József, a Turul szerkesztősége (3 db.), Ungváry Vilmos Pozsony (14 db.), a valparaisoi egyetem, Varga Otto, Vekerdí Olasz János (4 db.), Volf György, Walter Gyula Esztergom, Zarándy A. Gáspár, Zichy Jenő gróf.

Vételre e negyedévben 305 frt 83 kr. fordított.

Könyvtárunknak nem csak ezen múlt negyedévi, hanem összes újabbkori gyarapodásai közt kiválóan becses Szentmártoni Darnay Kálmán úr ajándéka úgy a kegyelet és emlék, mint az érték szempontjából. Az általa könyvtárunknak ajándékozott Kisfaludy Sándor-féle könyvtár ugyanis nem csupán irodalomtörténeti, hanem könyvtári szempontból is nagy fontossággal bír. A szerencse különös kedvezésének kell tartanunk, hogy a költő egész könyvtára a maga egészében került hozzánk s így abban a helyzetben vagyunk, hogy rámutathatunk fejlődésének eszközeire, szellemének táplálékára a klasszikus római, franczia, német irodalom termékeiből. Emellett a könyvtár egy az utolsó nemesi insurrectio megírásához szolgáló stratégiai gyűjteményt is tartalmaz, úgyszintén tekintélyes számmal orvostudományi s kivált gynaekologikus munkákat, a melyekkel a költő úgy látszik nagyon sokat foglalkozott. Darnay úr nagylelkű ajándékával a legnagyobb hála kötelezte könyvtárunkat.

A könyvtár helyiségeiben 2787 egyén 5853 kötet nyomtatványt, kikölesönzés útján pedig 318 egyén 470 kötetet használt.

A lefolyt negyedévben osztályoztatott 1741 mű, a melyekről összesen 2360 czédula készült. E mellett 447 db. lett kötés alá adva és 90 hiányos folyóirat megreklamáltatott, a melyek közül azonban ez ideig csak 22 nyomdától kaptunk választ vagy a kért füzetet.

II.

A *kézirattár* a lefolyt évnegyedben 168 kézirattal, 2 irodalmi levéllel, 4 térképpel (kézirajzban,) 2 fénykép másolattal, összesen 176 darabbal gyarapodott; ebből 139 kézirat, 2 levél, 4 térkép és 2 fénykép ajándékozás, a többi 29 kézirat (584 frt 50 kr. vételárban) vétel által jutott a könyvtár birtokába.

Az ajándékok sorát Szentmártoni Darnay Kálmán úr adománya nyitja meg, mely a Kisfaludy Sándor könyvtárához tartozó 118 darab kéziratból áll, s mely a Kisfaludy-könyvtárral együtt került intézetünk tulajdonába. E gyűjteménynek irodalomtörténeti értéke főleg életrajzi szempontból becses, de azonkívül is érdekes, mert nem csupán Kisfaludy Sándorra, hanem rokonaira is vonatkozik s kivált a jogszolgáltatásra vonatkozó kézírataival második feleségének apját illette. Fő érdeke természetesen az, ami Himfyre és Szegedy Rózára tartozik, s ez irányban a gyűjtemény különösen becses. Knauz Nándor cz. püspök sajtó alól kikerült műveinek kézírataival gazdagította gyűjteményünket, Thallóczy Lajos udvari tanácsos Blandrata életrajzának egy XVI. sz. töredékes kidolgozását, Bognár Aladár egy kéziratot, az orsz. levéltár és dr. Bartha József egy-egy irodalmi levelet, a nagyméltóságú kereskedelmi miniszter ur, az ezredéves orsz. kiállítás elnöke négy történelmi térképet ajándékoztak, ez utóbbiak Magyarország topographiáját Szent István, Mátyás királyok korában, a török hódítás legkiterjedtebb állapotában és a *pragmatica sanctio* idejében tüntetik föl.

A vásárolt művek közül kiemeljük Déryné Naplójának 12 kötetét s a Kovachich-féle levelezést. Amaz színészettörténetünkben általánosan ismert jelentőségre emelkedett ama kiadás által, melyben Törs Kálmán szerkesztése alatt megjelent. E jelentősége azonban még jobban szembe fog tűnni, ha megjegyezzük, hogy a Naplónak mintegy harmad része kiadatlanul maradt. A Kovachich-féle levelezés legnagyobb része Kovachich József Miklósról vonatkozik, de van benne két kötet eredeti levél Kovachich Márton Györgytől és egy kötet eredeti kézirat ugyanattól.

Kézíráttárunkban 67 kutató 191 kéziratot, házon kívül pedig 15 kutató 34 kéziratot, s 1 kutató 2 fényképmásolatot használt.

Az évnegyed munkájának eredménye: 134 mű 338 kötetben 180 czédulával beosztatott. Ebben benne van a régi növedékekből rekonstruált növedék-naplónak befejezése, ami által az éveken keresztül tartó munkálatnak is vége van, s így a fel nem dolgozott s éveken keresztül felhalmozott anyag, mintegy 950 mű 1269 kötetben immáron a gyűjteménybe beosztva és czédulázva, s a növedéknapló pótlására 1859—1892 között érkezett gyarapodások rendszeresen dolgozott új növedék-naplóba vannak bevezetve.

Kötés alá került 30 kötet, 33 frt 80 kr. értékben.

A kézíráttár újabb szaporulatainak elhelyezése céljából már régebben elkezdett butorozási műveletek befejeztettek, az eddigi üvegecsszekrényekhez mindenben hasonló 8 db. új üveges szekrény felállíttatott és a régi nyitott szekrényes-állványok ajtókkal ellátva a szaporulatok kezelése céljaira teljesen átalakíttattak. Az új szekrényekbe a magyar és az idegen nyelvű kéziratok nyertek elhelyezést.

III.

A *hirlaposztály* gyarapodása: köteles példányok útján 299 évfolyam 19,641 száma, ajándék útján (a new-yorki »Magyar Híradó« szerkesztőségétől) 1 évf. 21 száma vétel útján (Russu Aureltől: 3 frtért Foaia 1858. Brassó) 1 évf. 35 száma, összesen 19,697 szám.

A könyvtár helyiségében 496 olvasó 1249 kötet hirlapot, házon kívül 17 olvasó 47 kötet hirlapot, összesen 513 olvasó 301 évfolyam 1296 kötet hirlapot használt.

Czéduláztatott 46 hirlap és 205 évfolyam. A reklamáláshoz külön 286 czédula készült.

Revideáltatott 201 hirlap 13,584 száma.

Reklamáló levél iratott 148, kértünk 3002 hirlapszámot, ebből beérkezett eddig 786 szám.

Könyvkötés alá adatott 251 kötet hirlap. A mult évnegyedi könyvkötés alá adott hirlapokból 167 hirlapkötet érkezett haza; ezért fizettetett 223 frt.

IV.

A *levéltár* ajándék útján 1081 irattal, 2 nyomtatvánnyal, 7 pecsétducczal, vétel útján 123 irattal, örök letétemény útján 472 irattal, összesen 1695 darabbal gyarapodott, nem számítva ehhez egy mintegy 3000 dbra menő családi levéltárat, melynek számadatai még nincsenek megállapítva.

Ezek közül a levéltár törzsanyagát 3 eredeti középkori oklevél, 42 ujabbkori irat, 1 levél, 4 1848/49-iki és emigrationalis irat, illetve nyomtatvány, 76 török-magyar irat és 7 pecsétduccz gyarapítja.

Ajándékaikkal gazdagították az osztályt Szentmártoni Darnay Kálmán sümegi földbirtokos (1080 db. irattal a Kisfaludy család levéltárának kiegészítéséül), Knauz Nándor püspök (7 db. pecsétducczal), Komlóssy Misklós (1 db. nyomtatvánnyal), Méhely Lajos dr. 1 db. nyomtatvánnyal, Simonyi Zsigmond egy. tanár (1 db. irattal).

A megvásárolt iratok vételára: 1020 frt 50 kr.

Nevezetesebb szerzeményeink között első helyen említendő egy báró Mylius Ferencz nyug. cs. kir. legfőbb ítélőszéki tanácselnöktől, az osztrák urak-háza tagjától 1000 frton megvásárolt 105 dbra menő iratgyűjtemény, mely az 1661—91. évekből 76 db. török-magyar okiratot és 29 db. Erdély történetére vonatkozó politikai iratot tartalmaz; s az első csoportban van 13 db. diszes kiállítású török szultáni és nagyvezéri államokirat (athname, fethname stb.), melyek mind az Erdély történetében oly nevezetes 1686. évből valók, a mikor a porta hiába igyekezett Erdélyt a Buda ostromára siető keresztény sereg ellen hadba meneszteni; valamennyi diszesen van kiállítva, nagy alakban, hátán az utolsó

török deák, Rosnyai Dávid kezétől származó hivatalos magyar fordítással. Ugy ez iratok, mint a gyűjtemény többi darabja (portai követek jelentései, levelezések török passákkal stb.) az egykoru erdélyi országos levéltár tulajdonát képezték és báró Bruckenthal Sámuel erdélyi kancellár útján jutottak a Bruckenthal család, majd a közéjük házasodott báró Mylius Ferencz birtokába, kitől aránylag igen kedvező feltételek mellett sikerült azokat levéltárunk számára megszerezni.

Családi letéteményeink sorozata két új levéltárral gyarapodott. A Blagay-Ursini grófok levéltárával a család utolsó férfi sarjának, az 1897. márczius havában elhunyt Blagay-Ursini Lajos gróf végső óhajlásához képest, melyet özvegye szül. báró Lazarini Matild haladék nélkül sietett végrehajtani, egy hazánk középkori történetében nagy szerepet játszó, később idegenbe szakadt és teljesen elnémetesedett magyarországi főuri család iratai kerültek vissza, az egykori idetartozás és fényes múlt örök emlékeül, immár a magyar nemzet tulajdonaként, a hazai földre. A levéltár 22 db. XIII., 59 db. XIV., 61 db. XV., 7 db. XVI. századi mohácsi vész előtti, 16 db. XVI. századi mohácsi vész utáni, 76 db. XVII—XVIII. századi iratot, 30 db. genealogiai feljegyzést, és 1 kötet levéltári lajstromot tartalmaz, összes iratainak száma tehát 272 db. A Koltai Vidos családnak id. Vidos Józseftől dr. Schönherr Gyula levéltárnok által Kemenes-Mihályfán átvett levéltára 22 db. középkori iratot és 14 csomag, mintegy 3000 dbra menő újabbkori iratot tartalmaz, köztük néhai Vidos József, Vasvármegye alispánja 1848/49-iki szerepelésére vonatkozó igen fontos iratokat és a szombathelyi 1848-iki nemzetőrség számadás- és parancskönyveit.

E két levéltárral családi letéteményeink száma 37-re emelkedett.

Régebbi letéteményeinket növelte a Kisfaludy család egyik ágának 1080 darab iratra menő levéltára, melyet Szentmártoni Darnay Kálmán a Kisfaludy család régebben letéteményezett törzslevéltárának kiegészítésére ajándékozott az intézetnek s mely éppen ezért, ajándék jellege daczára, az örök letétemények között nyert elhelyezést; továbbá Dobos Kálmán nyug. m. kir. honvéd-alezredes két rendbeli küldeménye, mely a Dobos család levéltárát 209 db. ujkori irattal és 3 kötet kézirattal gyarapítja.

A lefolyt évnegyedben 66 kutató 13,376 iratot, 5 pecsétmásolatot, összesen 13,381 dbot használt. Külső használatra kikölcsönöztetett 21 téritvényre 44 irat, 10 pecsétmásolat, 1 fénykép, összesen 55 db.

A törzslevéltár újabb szerzeményeinek feldolgozásán kívül a régi, 1880 előtti szerzeményekből (az úgynevezett limbusból) feldolgoztatott mintegy 4500 darab, ezek között az Illésházy-gyűjtemény 1248 dbja, a Jankovich-gyűjteményből mintegy 1500 db.,

az egykori pesti kertészeti társulat iratai 61 db., az egykori pesti festészeti akadémia iratai 881 db. Ezekből a középkori iratok közé és az újabbkoriak közé 1700-ig beosztatott 1274 db. Rendeztetett és az 1848/49-iki csoport függelékeül felállítatott az e korbéli torzképek 28 dbból álló gyűjteménye. Verancsics iratai, melyek annak idején a kéziratárból tétettek át a levéltárba, revízió alá vétetvén, az egyes — több ezerre menő — darabok összetartozása, a régi kéziratári jelzet szerint, hosszú és fáradságos munkával megállapítatott, a kézirat jellegű darabok visszaadattak a kéziratárnak, a többi egyelőre a levéltár személy-szerinti iratai között lett elhelyezve. A családi levéltárak közül rendeztettek és felállítattak: a Kossuth család levéltára, mely 3 db. XIV., 20 db. XV. századi eredeti iratot, 28 db. másolatot és 23 db. XVI. sz. mohácsi vész utáni, 42 db. XVII., 95 db. XVIII., 368 db. XIX. századi iratot, 3 db. genealogiát és 9 db. elenchust, összesen 591 dbot tartalmaz; továbbá a Dobos és a Kisfaludy családok levéltára kiegészítésére szolgáló újabb szerzemények. Folyamatban van a Balassa család levéltárának rendezése és a Kossuth család levéltárának lajstromozása.

Báró Hellenbach Dénes horvátországi nagybirtokos a nm. vallás- és közoktatásügyi miniszter urhoz kérelmet intézvén, családi levéltára visszaadása iránt, melyet gróf Berényi Ferencz annak idején az ő állítása szerint jogtalanul adott át az általa letéteményezett gróf Berényi-levéltár függelékeül a Magyar Nemz. Múzeumnak, bárha az ügyiratokból az tűnt ki, hogy az iratok felett a rendelkezési jog gróf Berényi Ferenczet illette meg, a miniszter úr ő nagyméltósága mindazonáltal méltányossági okokból elrendelte e kérelem teljesítését. A báró Hellenbach családnak 14,233 darabot magában foglaló levéltára ennek folytán a levéltár darabjairól előzetesen készített évszamszerinti lajstrom mellett tényleg kiadatott Bérczy Gézának, báró Hellenbach Dénes meghatalmazottjának. Minthogy azonban ez iratok a gróf Berényi család levéltárának függeléke gyanánt, külön sorszám nélkül voltak a családi letétemények sorába iktatva, kiadásuk örök letéteményeink számában semmi csökkenést nem idézett elő.

A lefolyt évnegyed legnagyobb eredményeként kell végül megemlékeznünk a levéltári osztályban eszközölt nagyarányu bővítési műveletekről. Míg a törzslevéltár helyiségének bútorzata a pecsétgyűjtemény és egy válogatott kézikönyvtár befogadására alkalmas két darabból álló szekrénynyel gyarapodott, a családi levéltárak folyton emelkedő gyarapodásának elhelyezésére az intézet földszintjén a 32. számú lakásból három szoba bútoroztatott be, a legújabb, u. n. fülke-rendszer szerint, melyben egymástól teljesen elkülönített és egyenkint kulccsal zárható fülkék szolgálnak az iratok befogadására.

SZAKIRODALOM.

Heyden Sebald *Gyermeki beszélgetéseinek latin-magyar szövege 1531-ből. Adalék Sylvester János irodalmi működéséhez. Bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta dr. Dézsi Lajos.* Budapest, 1897.

Hasznos munkát végzett Dézsi Lajos dr., a mikor Heyden Sebald Gyermeki beszélgetések című 1531-ben megjelent művét kiadta, jegyzetekkel és magyarázatokkal ellátta. Hálára kötelezte a nyelvészeket, hálára a bibliografusokat. A nyelvészek ebből a kiadásból is, meg Dézsi Lajos dr. jegyzeteiből is meggyőződhetnek arról, hogy némely segédkezők, a kik a nyelvtörténeti szótár tudós szerkesztőinek a régi nyomtatványokból az egyes adatokat földolgozták, gyakran igen-igen *könnyedén* bántak el a *nehéz* feladattal és sok szót hagytak ki az egyes földolgozott művek szókinéséből is. A bibliografus — természetes — kevesebb haszonnal fogja forgatni Dézsi kiadását, mert nem facsimile-kiadásról van szó. Így is azonban jó hasznát fogja vehetni, mert a Heyden Sebald könyvének 1531-iki kiadásában van meg az első nyomtatott magyar szöveg. A kiadásban a magyar szöveg mellett van lengyel, német és latin. Maga a könyv eddig egyetlen egy példányban ismeretes s ezt az unikumot múzeumunk régi magyar könyvtára őrzi 5. számjegy alatt. Dézsi Lajos dr. a kiadáshoz kitaró szorgalomról, széles és alapos tudásról tanuskodó bevezetést írt. E bevezetésből megtudjuk, hogy Heyden Sebald Puerilium Colloquiorum formulae című könyve először 1528-ban latin és német nyelven jelent meg. Később e két nyelvhez Ephorinus Anzelm krakkai orvosdoktor a lengyelt csatolta harmadikúl. A magyar szöveggel bővülve a könyv Krakkóban, Vietor János sajtójában 1531-ben jelent meg. Ez a kiadás az, a melyet Dézsi dr. kiadott s a mely, mint unikum a Magyar Nemz. Múzeum könyvtárában őriztetik. Dézsi dr. azt állítja, hogy a magyar szövegnek Sylvester János volt a készítője. Egygyel több tehát azoknak az érdemeknek a száma, a melyeket Sylvester édes anyanyelve, a *lingua nostra hungarica* ápolása, fejlesztése körül szerzett. Csak az a kérdés, mennyiben állja ki a kritikát Dézsi Lajos dr. állítása. Úgy, a mint Dézsi dr. a bevezetésben állítását megokolja, kétség-

tellenek látszik, hogy igaza van. A külső körülmények Sylvester szerzősége mellett bizonyítanak. De vajjon mit szólnak a belsők, a nyelvi érvek? A nyelvből vett érvek Sylvester szerzőségét támogatják ugyan, de nem minden tekintetben, hogy ne mondjam, nem kifogástalanul. Ebből a szempontból részletes vizsgálat alá vettem az Új testamentomot és az 1531-iki kiadást s vizsgálódásaimat a Magyar Nyelvőrben tettem közzé, mint a hova a tárgy tisztán nyelvészeti értékénél fogva tartozott. E helyen is azonban meg kell említenem, hogy az 1531-iki kiadás nyelve nem olyan egyöntetű, következetes, mint Sylvesteré. Kétségtelen, hogy az alap Sylvesteré, de az eltérések egyes alakoknál, a kérdő *e* kétféle használata, az *sz*-es igék következtelen írásmódja szemben Sylvester következetességével, még se beszélnek kétséget kizáróan a mellett, hogy az 1531-iki kiadás magyar szövege *csakis* a Sylvester munkája volna. Mielőtt azonban tovább mennék a szerzőség kérdésének fejtegetésében, még egy dolgot kell megemlítenem. Heyden Sebald Gyermeki beszélgetéseinek még egy évszám nélküli és csakis töredékben meglevő kiadása ismeretes. Ez a töredék a krakkai Jagello-egyetemi könyvtár tulajdona s mindössze négy levelet tartalmaz, még pedig a B+B_{II}+B_{III}+1 ívjegyűt. Erre nézve ezt olvassuk Dézsi Lajos dr.-nál: »Ez az 5-ik dialogus »*Ich wil lieber rhuen ... En ynkaabb akarok el nyugonni*« mondataival kezdődik s a 8-ik »*Tarch yde fyledeth. Quid aurem? clare dic*« kérdéseivel végződik, szintén négy (latin, német, lengyel, magyar) nyelvű s bár betűi a Vietor nyomdájára vallanak, nyelvére és helyesírására nézve nem egyez meg teljesen sem az 1531., sem az 1552. évi kiadással s azzal a benyomással van ránk, mintha az 1531-ikinek javított kiadása volna. erre mutat az, hogy az előbbinek számos orthografiai hibáit, illetőleg következtelenségeit itt gondosan kijavítva találjuk.« Az olvasó e töredéket Dézsi Lajos dr. előszavával e folyóirat jövő füzetében találja meg. Én e töredékre nézve Dézsivel nem vagyok egy véleményen; a két szöveg egybevetése engem Dézsiétől elütő eredményre vezetett. Előre is ki kell azonban jelentenem, hogy megállapításomban csalhatatlanságra nem számítok, mivel e töredék »eddigi könyvészeti ismereteink szerint unicum, csonkasága miatt, míg valahonnan egy teljesebb példány nem kerül elő,« korát nehéz meghatározni.

Dézsi Lajos dr. a krakkai töredéket — bár nem mondja ki határozottan — az 1531-iki kiadás javított kiadásának tekinti. Csak az a kérdés, hogy értsük e javítást? Ezeket a javításokat, megjobbításokat én két részre osztottam, először olyanokra, a melyeknek semmi nyelvészeti értékük nincs, másodszor olyanokra, a melyek elsőrangú fontosságúak épen Sylvester szerzőségének eldöntésénél.

Az első csoportba tartozó javítások azonban nem mindig

egyszersmind az 1531-iki kiadás sajtóhibáinak a megjobbításai. A töredékben van *thavozzal*, az 1531-iki *thawozzal*-ja helyett; *megh*¹ *meg* helyett; *wirradotth* *virradotth* helyett; *ennye enne* helyett; *mayd maid* helyett; *thyged thiged* helyett; *vagyon vaggyon* helyett; *eggy eogy* helyett összesen 7 eset. Tényleg sajtóhiba megjobbításról van szó a következő hat esetben: a töredékben van *ynkaabb*, az 1531-iki kiadásban *ynkaabh*; *nagy narygy* helyett; *kelnyc klenek* helyett; *alkolmas ewdeo alkomas ewdeo* helyett (az 1531-iki kiadásban nem *ewded*, hanem *ewdeo* áll; Dézsi dr. közlésébe véletlenül hiba csusszant); *byzonzawal byzon yawal* helyett; *haznalz gaznalz* helyett. Ezekből a hibákból azonban semmi esetre se lehet azt következtetni, hogy a krakkai töredék az 1531-ikinek a megjobbitott kiadása volna. Hét esetben szó se lehet sajtóhibáról, csak kissé eltérő helyesírásról; a második sorozatbeli 6 eset közül is lehet egyiket másikat így vagy amúgy magyarázni s a tényleges sajtóhibákat redukálni. A második csoportba sorolom azokat az eltéréseket, a melyekről fentebb azt állítottam, hogy első rangú fontosságúak Sylvester szerzőségének elbírálásánál. A töredék azonban oly kis terjedelmű, hogy teljesen kellett osztoznom Dézsi drnak abban a véleményében, hogy addig, míg egy teljesebb példány elő nem kerül, a töredék korát nem tudjuk megállapítani. E második csoportbeli hibákból azonban a nyelvészeti csálhatatlan útmutatása mellett bizton hiszem, hogy egy esetleges teljes példány napfényre kerülésével kettő fog kitűnni: 1. Hogy Sylvester nyelvét hamisítatlanul *csakis* az a kiadás őrizte meg, a melyből a krakkai töredék való; 2. hogy az 1531-iki kiadás tényleg újabb keletű a krakkai töredéknél; a benne levő szöveg csak annyiban nevezhető Sylvesterének, hogy az, a ki e kiadást rendezte, a Sylvester fordítását vette alapul, de mivel nem a Sylvester nyelvjárását beszélte, Sylvester nyelvének következetességeit a maga dialektusával összevissza kuszálta. E két nyilatkozatomat a következő tényekre építettem: 1. Sylvester a kérdő *ē-t i* alakban használja. A nép nyelve ma Esztergomban, Komáromban, Eger és vidékén, *Zemplén m.*, Bodrogh-Szerdahelyen és vidékén használja az *i-t* (M. Tsz.) Az 1531-iki kiadásban, mint az a Nyelvőrben közzétett ismertetésből is kitűnik, hol *e*- hol *i*-nek van írva; Sylvester következetesen *i-t* használ Uj Testamentomában. Már most, ha a töredék javított kiadása volna az 1531-iki kiadásnak miért áll a töredékben *zyggyenledy zyggyenlede*² helyett; *hallodi* (a VII. dialógusban) *hallode* helyett; *hallodi hallodi* (a VIII. dialógusban) *hallode hallode* helyett; *enghecczy engheccze* helyett. Hiszen az 1531-iki kiadásban nem ismeretlen a kérdő *i*, sőt vegyest váltakozik *e*-vel,

¹ Az első alak mindig a töredékből való; a második az 1531-iki kiadásból.

² A második alak az 1531-iki kiadásból való.

pedig, ha egy kéz munkája, ennek a kétféleségnek semmi szín alatt sem szabad előfordulnia. Itt a hibák tehát mintegy vissza vannak javítva s a krakkai töredék nyelve egységesé téve. A kérdő *ë-i* szempontjából tekintve a dolgot épen az 1531-iki bizonyul újabbnak. 2. Ismeretes, hogy Sylvester erősen *í-ző* nyelvjárásban beszélt. De nem tekinthető jobbitásnak, ha a töredék *zygyenlenyk*-et ír az 1531-iki kiadás *zegyenlenyk*-je helyett, mert ugyancsak ebben az 1531-iki kiadásban *zygyenlede* is áll; ép így nem tekinthetők jobbitásoknak a töredék *hallyk kelynk* alakjai az 1531-iki kiadásnak *klenek* (a vokális színét értem), *hallek*-ja helyett. 3. Itt említem meg, hogy Sylvester következőkép ragozza az *sz* hanggal bővülő *lész v*-töt: *líszek, lís, líszen, líszek, lísznek* stb. Ugyanígy a többi ide tartozó *v*-tövé. Merem állítani a Grammatica hungaro-latina és a Testamentum nyelve alapján, hogy a töredék *lyzen* alakja semmi szín alatt se javítása az 1531-iki kiadás *lezen* alakjának és semmikép se származhatik Sylvestertől. A négy levélnyi szövegen ennyi eltérést tudtam megállapítani, s látható, hogy ez eltérések egy némelyike nagy súlylyal bír Sylvester szerzősége kérdésénél. A töredék nyelve egységes; leszámítva a két kiadás tördelésből származott eltéréseit, az 1531-iki kiadás a nyelvjárás egysége szempontjából megvan rontva, összevissza kuszálva. Annyi kétségtelen előttem is, hogy Sylvester volt Heyden Sebald első fordítója, csak hogy én az *eredeti fordítást a krakkai töredékben látom*, mely Sylvester nyelve szempontjából megrontva, másodszor az 1531-iki kiadásban van meg. *A legrégebbi meglevő nyomtatott magyar szöveg tehát a krakkai töredék.* Vajha e nézetet minél előbb egy teljes példány előkerülésével erősíthetnék meg. Dézsi Lajos dr. pedig fogadja köszönetünket azért, hogy a múzeum unikumát, mindnyájunk becses ereklyéjét, oly pontosan, nagy utánjárással és szorgalommal kiadta.

Dr. Melich János.

G. Mazzatinti. *Gli archivi della storia d'Italia. Vol. I. Fascicolo I. Rocca S. Cascimo, Licinio Cappelli, 1897. (Firenze, Seeber.)*

Egy nagyszabású és a történelmi irodalomra nézve kiváló nyereségűnek ígérkező vállalat első füzetek fekszik előttünk. A pár évvel ezelőtt Langlois és Stein által kiadott »Les archives de l'histoire de France« című munka mintájára most az olasz levéltárak s könyvtárak történelmi anyagának — a mennyire lehetséges — teljes kézikönyvét igéri adni Mazzatinti Giuseppe, a forlói királyi liceum tanára. Vállalkozása figyelmet érdemel, de kétséges. vajjon tervét »az összes olasz levél- és könyvtárakat felölelni« megvalósíthatja-e, mert tudvalevő, hogy sehol a világon annyi könyv- és levéltár nem található, mint ép az olasz félszigeten. Igaz, hogy munkájában egész csapata a szakértőknek támogatja őt, de még így is kérdés, vajjon eléri-e a kitűzött célt.

A munka első füzeté 54 városnak különféle levél és könyvtáraitól számol be. Adja majd mindegyiknek rövid történetét, vagy legalább is történeti megjegyzéseket, közli, mik a levéltár főbb alkatrészei és hivatkozik az irodalomra és kiadványokra is. Az egyes városokban esetleg található archivio notarile-kről szólva, összeállítja a jegyzők névsorát is, átlag a XVII. századig, közli azonkívül a nagyobb levéltáraknál, pl. Cividalenál, a legrégebb pápai bullák jegyzékét is.

Végítéletet Mazzatinti könyvéről az első füzet alapján természetesen nem mondhatunk. Munkája hasznos kézikönyvnek ígérkezik, csak azon megjegyzést nem hallgathatjuk el, hogy az anyag rendszeresen egyesítve nem lesz. Az első füzet Udine, Ravenna, Bari, Perugia, Forli, Ancona s Aquila provinciák levéltárait adja, de nagyon hiányosan, így hiányzik Ravenna, hiányzik Perugia maga. Ezen a bajon segíteni fog ugyan a rendszeres index, mely-lyel minden egyes kötet záródni fog, de ez mindenesetre nehezíteni fogja a munka használatát. Jobb lett volna tán, ha Mazzatinti csak akkor fog a munka kiadásához, ha az egyes provinciákra vonatkozó anyag már együtt van. Egyébként a következő füzetek majd megmutatják, alapos-e ez a kifogás, vagy nem? *A—y.*

Repertorium Germanicum. *Regesten aus den päpstlichen Archiven zur Geschichte des Deutschen Reiches und seiner Territorien im XIV. und XV. Jahrhundert: Herausgegeben durch das k. preussische historische Institut in Rom. Pontificat Eugens. IV. Band I. Berlin, Bath, 1897.*

Midőn a porosz történeti intézet Rómában 1888-ban meg-alapított, a vezető körök kettős célú tűztek ki elébe: a német történet XVI. és XVII. századbéli történetére vonatkozó forrás-anyag közzétételét és egy repertorium készítését, mely a német történetre vonatkozó római s általában olaszországi levéltárakban található anyagot összeállítsa. Pár évvel az intézet megalapítása után megjelent annak első kiadványa, mely a kitűzött cél első részét vette megoldás alá. A XVI. és XVII. századbéli német történetre az eddig megjelent nyolcz kötet nuntiusi jelentés egész új világot vetett, s most, majd tíz évvel az intézet alapítása után, a repertorium első kötete is előttünk fekszik.

Az intézet az eredeti tervtől, melynek alapján a repertorium szerkesztésének történnie kellett volna, kénytelen volt eltérni. Eredetileg ugyanis az volt a terv, hogy mindazon köteteket vagy csoportokat, melyekben a német történetre vonatkozó anyag talál-ható, röviden megemlítik, az egyes kutató feladata lett volna aztán ez anyagból az őt érdeklő részt kikeresni. E terv keresztülvitelét azonban az anyag mivolta hiusította meg. Mert az e korbéli regestakötetek anyaga nem országok szerint, hanem chronologiai-lag van rendezve, indexe pedig e kötetek nagy részének hiányzik

vagy csonka, s ily módon a kutatás az egyes kötetekben szerfölött meg lett volna nehezítve. Azért elhatároztatott, hogy egy nagy regestagyűjteményben egyesítik a későbbi középkor Németországra vonatkozó anyagát a curia levéltáraiból. Kiinduló pontul a nagy egyházzszakadás és a reformzsinatok kora vétetett. Később e terv annyiban szenvedett változást, hogy a porosz intézet, megtartván az eredeti kiinduló pontot, az 1378. évet, IV. Eugen pápa halálát vette föl zárpont gyanánt programjába, kihasítván ezen időszakból még egy rövid kort, V. Márton uralkodása első hat hónapját. Ugy ezen utóbbi, mint a többi időkor a Görres-társaságnak engedtetett át, mely hasonló forrásmunka kiadását tűzte ki feladatául.

A porosz intézet kiadványának előttünk fekvő első kötete IV. Eugen pápa pontificatusának első évét foglalja magában. Összesen 2828 drb. regestát közöl, melyek az egyházi élet különböző mozzanataira rendkívül becses anyagot rejtenek magukban. Területileg véve oly egyházmegyékre vonatkozó anyagot is közöl e kötet, mely területek ma már nem tartoznak a német birodalomhoz, de 1378 körül annak kiegészítő részét képezték. Hazánkra vonatkozó anyagot ebből folyólag e kötetben nem találunk.

A kötet anyagának méliatása történeti szempontból nem tartozik ide, azt folyóiratunk jellege előre kizárja. Minket itt csak a bevezetés érdekel közelebbről, annak is azon része, mely a levéltárakkal foglalkozik, honnan a kötet anyaga vétetett. A Vatikán és az állami levéltár volt azon két főforrás, melyből a közzétett anyag legnagyobb része vétetett, csekélyebb töredék került ki a vatikáni és az egyes római könyvtárakból.

A vatikáni levéltárnak azon részei, melyekből ez anyag kikértült, s melyek egyáltalán a középkori történetre nézve a legbecsesebb anyagot rejtik magukban, a négy regesta sorozat: u. m. a regesta Vaticana, brevium, supplicationum és a lateráni regesták. Pénzügyi tekintetben a libri obligationum prelatorum, a libri introitus et exitus és a diversa cameralia. Ez utóbbi sorozatot — a pénzügyekre nézve — kiegészítik a római állami levéltárban őrzött libri annatarum, libri solutionum, libri quitantiarum és a libri bulletarum et mandatorum. Különben is a római állami levéltár a pápai pénzügyi viszonyokra a legelső rangú forrás. A vatikáni levéltárból vett anyagot kiegészítik még a bibornoki collegium ugyanott őrzött aktái, melyek a következő alosztályokra oszlanak: Provisiones, Obligationes, Solutiones, Divisiones.

Mindezen levéltári osztályokról a munka előszava bővebb ismertetést közöl, főleg azokról, melyeknél feltételezhető volt, hogy még a szakemberek előtt is kevésbé ismeretesek. Adja a kézirati anyagnak pontos leírását, szem előtt tartva az ide vonatkozó irodalom legfontosabb publicatióit. Azonfelül bemutatja az egyes

iratsorozatoknál használatos stilus curialist, így pl. közül egész terjedelemben supplicatiókat, egyes részeket a libri solutionum, obligationum, annatarum stbből, beszámol a feldolgozás körül követett módszerről, végre a kötetben foglalt anyag tudományos értékéről. A politikai történetre nézve alig találunk valamit benne, a művelődéstörténeti anyag bennünket szintén nem érdekel. De ki kell emelnünk azt, hogy a pápai kancelláriai praxisra rendkívül fontos anyagot rejtenek e regesták magukban, az ügymenetre, a supplicatiók és regestákra nézve majd minden lapon találunk érdekes adatokat. Az egész munka használatát a mintaszerűen szerkesztett hely- és névmutató nagyban elősegíti.

Közvetlenül hazai kutatóink a porosz intézet e kiadványából sok hasznót nem fognak húzni, legalább történéseink nem. Annál többet nyernek a diplomatikával foglalkozók, közvetve azonban a vatikáni levéltárban kutató historikusaink is nagy hasznát veendik a munka bevezetésének, mert a vatikáni levéltár szövevényes tömkelegének legalább a középkori történetet felölelő anyagának nagy részére utbaigazítást kapnak. Addig is, míg a történeti irodalom a vatikáni levéltár egész anyagát felölelő, utmutató kézikönyvvel gyarapodik, be kell érünk azzal, a mit egyes ily alkalmilag kiadott munkák nyújtanak.

Áldásy A.

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

I.

HAZAI FOLYÓIRATOK.

Az **Egyetemes Philologiai Közlöny XXI. évfolyama VI—VII. füzetében** (1897 június—július) *Bleyer* Jakab befejezi a magyar vonatkozású német történeti népénekeket tárgyzó dolgozatát; a szakirodalom rovatában *Kardos* Albert a *Heinrich Gusztáv* által szerkesztett *Régi Magyar Könyvtár I—IV.* kötetét ismerteti. A füzetet *Hellebrant* Árpádnak a magyar filologiai irodalom 1896. évi termékeiről összeállított pontos és kimerítő bibliografiai repertoriuma zárja be.

Az **Erdélyi Múzeum XIV. kötetének VI. füzetében** (1897 június 15.) *dr. Ferenczi* Zoltán a kolozsvári r. kath. liceum egy jezsuita-dramákat tartalmazó kódexét ismerteti. A különfélék rovatában *Koss* József zalathnai főbányahivatali főnök a folyóirat *Pusztuló bányászati levéltár* című korábbi közleményére válaszul, megnyugtató felvilágosítást ad a zalathnai bánya-hivatali levéltárának sorsa felől. Ugyane füzet hozza *dr. Ferenczi* Zoltán jelentését az Erdélyi Múzeum-egylet könyvtárának 1896. évi állapotáról. — A **VII. füzetben** (1897 szept. 15.) *dr. Magyar* Károly a báró

Kemény család enyedi levéltárát ismerteti és közli belőle Kemény Jánosnak a tatár rabságról írt leveleit. *Ürmössy* Lajos a hirlapirodalom kezdetéről Erdélyben értekezik. A füzetben találjuk még *Jakab Elek* nekrológját.

A **Grafikai Szemle VII. évfolyama 5. számában** (1897 május) *Major* Istvántól *Czimerünkről* cím alatt a nyomdászczimer fejlődéséről találunk érdekes dolgozatot. *Firtinger* Károly századelei hirlapjainkról értekezik. — A **6. számban** (1897 június) *Faragó* megjegyzéseket tesz *Major* István fentebbi cikkére és *Hoffhalter* Rafael czimerét hű hasonmásban ismerteti; *Firtinger* Károly befejezi idézett dolgozatát; a *Vegyesek* rovatában rövid közlemény ad hirt a lipcsei ex-libris-kiállításról. — A **7. számban** (1897 július) *Faragó* a régi magyar nyomdászjelvényeket ismerteti; a *Vegyesek* közt találjuk a debreczeni nyomdász-kongresszus programját és a Magyar Bibliografiai Társaság megalapítása érdekében indult mozgalomról napilapjainkban megjelent rövid közlemény reprodukálását. — A **8. számban** (1897. aug.) *Faragó* befejezi a régi magyar nyomdászjelvényeket tárgyaló tanulmányos dolgozatát.

A **Századok. XXXI. évfolyama 7. füzetében** (1897 szeptember 15.) *Thallóczy* Lajos Árpádházi Jolán Aragon királynője történetéhez közölve adatokat a barcelonai királyi levéltárból, rövid tájékoztatást ad a levéltár történetéről s anyagáról. A *Tárca* rovatában találjuk *Pulszky Ferencz*, *Jakab Elek* és *Arneth Alfréd* nekrológjait. *Margalics* Ede horvát történelmi repertoriumát folytatva, kimerítően ismerteti az Arkiv I. kötetében a XV. és XVI. századi délszláv nyomdászokról megjelent közleményt. *D. Gy.*

II.

KÜLFÖLDI FOLYÓIRATOK.

Centralblatt für Bibliothekswesen. XIV. évfolyam, 6. és 7. füzet. (1897 június-július.) O *Hartwig*, Karl Adolf Verner als Bibliothekar. — C. *Haeberlin*, Griechische Papyri. (Folytatás.) — A. S. *Hunt*, The Library of the Cathedral of Pamplona. — Dr. Albert *Werminghoff*, Die Bibliothek eines Konstanzer Officials aus dem Jahre 1506. — Recensionen und Anzeigen: Wladimir, Archimandrit, Systematische Beschreibung der Handschriften der Moskauer Synodal- (Patriarchal-) Bibliothek. T. I. Die griechischen Handschriften. (O. von Gebhardt.) Hugo Ehrensberger, Libri liturgici bibliothecae apostolicae Vaticanae manu scripti. (W. Brambach.) Dr. Friedrich Leitschuh, Katalog der Handschriften der königlichen Bibliothek zu Bamberg. (M. Perlbach.) Theodor Aufrecht, Catalogus Catalogorum. An Alphabetical Register of Sanscrit Works and authors. II. (R. Pischel.) E. Kuhn und H. Schnorr von Carolsfeld, Die Transcription fremder Alphabete. (O. Grulich.) Szabó Károly és Hellebrant Árpád.

Régi Magyar Könyvtár. III. kötet. (Heller.) W. B. S. Boeles, De uitvinder van de boekdrukunst te Haarlem. (J. W. G. van Haarst.) William Younger Fletcher, English bookbindings in the British Museum, és Foreign bookbindings in te British Museum. (P. Schwenke.) Cedric Chivers New catalogue of British literature 1896. (Alfred Schulze.) Hugo P. Thieme, La Littérature Française du dix-neuvième siècle. (Hermann Suchier.) Carl Friesland, Wegweiser durch das dem Studium der französischen Sprache und Litteratur dienende bibliographische Material. (O. Schultz-Gora.) George C. Keidel, Romance and Other Studies. (G. Naetebus.) Svenskt Porträttgalleri. (Fritz Arnheim.)

Allandó rovatok: Mittheilungen aus und über Bibliotheken. — Vermischte Notizen. — Neue Erscheinungen auf dem Gebiete des Bibliothekswesens. — Antiquarische Kataloge. — Personalnachrichten

Le Bibliographe Moderne. I. évfolyam, 2. szám. (1897. márczius-április.) Henri Stein, Tot Bibliothecae, tot scientiae. — La nouvelle organisation des Archives de l'État en Italie. — Documents inédits sur l'imprimeur lyonnais F. Tinghi. — A. Ingold, Manuscrits grecs et latins de Marmoutier. — Actualités Bibliographiques: Le centenaire d'Alfred de Vigny, bibliographie des ouvrages relatifs à cet auteur (Henri de Curzon.) — Chronique des Archives: Allemagne. Espagne. France. (Bouches-du-Rhône, Cher, Haute-Garonne, Hérault, Ile-et-Vilaine, Indre-et-Loire, Meurthe-et-Moselle, Pyrénées-Orientales, Sarthe, Sein.) Pays-Bas. Suisse. — Chronique des Bibliothèques: Abyssinie. Allemagne. Belgique. Cap (Colonie du-). Espagne. France. Grand-Bretagne. Italie. Luxembourg. Portugal. Turquie d'Asie. — Chronique bibliographique. — Comptes rendus et livres nouveaux: Revues spéciales. Centralblatt für Bibliothekswesen (april 1897.) The Library Journal (march 1897.) Bulletin du Bibliophile et du Bibliothécaire (févr. 1897.) Revue des Bibliothèques (janv.-févr. 1897.) Revista de Archivos Bibliotecas y Museos (enero, febr. 1897.) Public Libraries (jan. 1897.) Magyar Könyvszemle (janv.-mars 1897.) Le Courrier du Livre (de Québec); Revue mensuelle de Bibliophilie et de Bibliographie (janv.-mars 1897.) Le Bibliophile Limousin (janv., avril 1897). — Comptes rendus. Jules Flammermont, Les correspondances des agents diplomatiques étrangers en France avant la Révolution. (H. S.) Dr. P. J. Blok, Verslag aangaande een voorloopig onderzoek te Parijs naar Archivalia belangrijk voor de Geschiedenis van Nederland. (H. S.) Paul Bergmans, Analectes belgiques; notices et documents pour servir à l'histoire littéraire et bibliographique de la Belgique. (H. S.) Paul Bergmans, Les imprimeurs belges à l'étranger. (H. S.) Sava Chilandarec, Rukopity a Starotisky Chilandarské. (Émil Picot.) Dr. J. L. Heiberg, Beiträge zur Geschichte Georg Valla's und seiner Bibliothek. (H. S.) Otto Muhlbrecht, Die Bücherliebhaberei am Ende des XIX. Jahrhunderts.

(H. S.) Hugo P. Thieme, La littérature française du XIXe siècle. (H. de C.) A. Rebière, Les femmes dans la science. (H. S.) Georges Duplettis, Catalogue de la collection des portraits français et étrangers conservée au Département des Estampes de la Bibliothèque nationale. (H. S.) — Livres Nouveaux.

Revue des Bibliothèques. VII. évfolyam, 1—2. füzet. (1897 január-február.) Carlo *Frati*, Saggio di un catalogo dei codici Estensi. — H. *Omont*, Recueils généalogiques du baron de Launay conservés à la Bibliothèque Nationale. — M. Loius *Polain*, Notes sur le Supplément de M. Proctor aux Annales de Campbell. — M. *Pellechet*, Table du supplément de M. Proctor aux Annales de Campbell. — Léon-G. *Pélissier*, Les registres Panigarola et le Gridario generale dell'Archivio di Stato di Milan pendant la domination française (1499—1513). (Befejező közl.). — Nécrologie: W. N. du Rieu. (Émile Chatelain). — Bibliographie: F. Mazerolle, Le testament de Claude Gouffier (3 juin 1570). (Léon Dorez). Henri Cordier, Centenaire de Marco Polo. (Léon Dorez.) Émile Bonnet, Les débuts de l'imprimerie à Montpellier. (Léon Dorez.) Auguste Millard, Bibliothèque de Troyes. Catalogue des ouvrages et pièces, imprimés et manuscrits, composant la bibliothèque de feu Jean-Auguste Millard, de Troyes, ancien représentant du peuple. (Léon Dorez.) — 3—4. füzet. (1897 márczius-április.) Léon *Dorez*, Recherches sur la bibliothèque de Pier Leoni, médecin de Laurent de Medicis (2e article.) — Carlo *Frati*, Saggio di un catalogo dei codici Estensi. (Folytatás.) — Louis *Thuasne*, Jean L'Huillier, évêque de Meaux, et la bibliothèque du collège de Sorbonne. — Léon *Dorez*, La marque de la fleur de lys de Florence. Giovanna Giunta et Filippo Tinghi, libraires à Lyon. — Henri *Omont*, Complément du catalogue des manuscrits grecs de la bibliothèque royale de Madrid. — Bibliographie: Paul Bergmans, Les imprimeurs belges à l'étranger. (Léon Dorez.) Paul Emil Richter, Bibliotheca geographica Germaniae. (Léon Dorez.)

Állandó rovat: Chronique des Bibliothèques.

Rivista delle Biblioteche e degli Archivi. VII. évfolyam, 9—12. szám. Luigi *De-Marchi*. Una proposta per le biblioteche universitarie. — Nicola *Festa*, Una nuova data per la biografia dell'Aurispia in un codice Laurenziano. — Enrico *Rostagno*, Di una tavola d'abbreviature tratta da un codice braidense con un'appendice di tavole e una dichiarazione sull'uso delle cifre arabiche, da codici Laurenziani. — Ludovico *Frati*, I libri di Gregorio Amaseo. — Curzio *Mazzi*, Un catalogo degli scritti di Giammaria Cecchi. — François *Del Paso y Troncoso*, Études sur le codex mexicain du P. Sahagun conservé à la bibliothèque Mediceo-Laurenziana de Florence. — Giovanni *Bresciano*, Bibliografia statutaria delle corporazioni romane di arti e mestieri.

Állandó rovat: Notizie.

Zeitschrift für Bücherfreunde. I. évfolyam, 2. füzet. (1897 május.) Ed. *Heyck*, Eine fürstliche Privatbibliothek im Dienste der Öffentlichkeit. — I. *Meier-Graefe*, Der gegenwärtige Stand des Buchgewerbes in Paris und Brüssel. (Második közlemény.) — *Rudolf Beer*, Die Autographensammlung der k. k. Hofbibliothek zu Wien. — *Jean Loubier*, Ein venezianisches Modelbuch vom Jahre 1559 in einem kursächsischen Einbände. — *Fedor von Zobeltitz*, Neudrucke. — *Alfred W. Pollard*, Bibliographische Klubs in England. — *Heinrich Meisner*, Der Bücherfluch. — *Eckmannscher Buchschmuck*. — **Kritik:** *Rudolf Kautzsch*, Die Holzschnitte der Kölner Bibel von 1479. (W. L. S.) *Emil Fendler*, Meisterwerke der Holzschnidekunst. (—v.) *Fr. Jul. Heierli*, Die Schweizer-Trachten vom XVII—XIX. Jahrhundert. (—f.) *Herrmann Werle*, Ein malerisches Bürgerheim. (—v.) *Martin Schubart*, François de Théas comte de Thoranc. (—ro.) *W. Gause*, Carlsbad. (—r.) — **3. füzet.** (1897 június.) *Julius Aufseesser*, Künstlerische Frühdrucke der Lithographie. (6 hasonmással.) — *Karl Schorbach*, Die Historie von der schönen Melusine. — *Ludvig Geiger*, Die erste Ausgabe von Goethes »Hermann und Dorothea« und ihr Verleger. — *Klaus von Rheden*, Aus der Frhrl. v. Lipperheideschen Kostümbibliothek zu Berlin — **Kritik:** *William Jounger Fletcher*, Foreign bookbindings in the British Museum. (—g.) *Friedrich Leist*, Notariats Signete. (S.) *Luca Beltrami*, Il libro d'Ore Borromeo alla Biblioteca Ambrosiana. (—v.) *Hausschatz moderner Kunst*. (—g.) *Das Kupferstichkabinet*. (—v.) *G. Stoskopf*, Luschtigis üs'm Elsass. (—r.) *Alfred Böckel*, Gutenberg, sein Leben, sein Werk, sein Ruhm. (—i.) — **4. füzet.** (1897 július.) *W. Fabricius*, Die ältesten gedruckten Quellen zur Geschichte des deutschen Studententums. — *Felix Poppenberg*, Moderne Plakatkunst. — *E. Fischer* von Röslerstamm, Vom Autographensammeln. — *A. J. Jelinek*, Eine Encyclopädie der Wissenschaften. — *Otto Julius Bierbaum*, Gedanken über Buchausstattung. — **Kritik:** *Dr. K. Berling*, Der Kursächsische Hofbuchbinder Jakob Krause. (Paul Schumann.) *Paul Runge*, Die Sangesweisen der Colmarer Handschrift und die Liederhandschrift Donaueschingen. (Rob. Eisner.) *Fritz Jonas*, Schillers Briefe. (—f.) *Paul Heitz*, Der Initialschmuck in den elsässischen Drucken des XV. und XVI. Jahrhunderts. (—v.) Ed. *Heyck*, Monographien zur Weltgeschichte. I. Die Mediceer, von Dr. Ed. Heyck. (—um.) *William Blades*, The enemies of books. (—st.)

Allandó rovatok: Chronik. — Antiquariatsmarkt. — Kleine Notizen. — Beiblatt.

H. S.

† PULSZKY FERENCZ.

Ez év szeptember havának 9-ik napján fejezte be nagy stílű földi pályafutását a magyarországi könyvtárak és múzeumok országos főfelügyelője, Pulszky Ferencz. 1814-ben született, s hogy azóta mit vitt végbe a tudomány és hazája érdekében, beható tanulmánynak méltó és érdekes feladata lehet. Bizonytalan jellemzés azt mondani róla, hogy nagy tudós volt. A tudós fogalom mai értelmezésében leginkább egyetlen szakma művelésének gondolatát rejtí magában. Az ő szellemi életét pedig teljes lehetetlenség ilyen határok közé szorítani. Azok közül való volt, a kiket az emberi szellem egész világa érdekel, a kik ez óriási terület minden tájékán otthonosak s a kiknek a specialistaság minden aprólékosságai nélkül sikerül úgyszólván első pillantásra a legfontosabb szempontokat, a legnevezetesebb feladatokat s a legbiztosabban célhoz vezető irányokat felfedezni. S egy nemzet kulturájában rendkívül nagy jelentőségű, hogy az ilyen egyetemes, nagyszabású szellemek kedvező viszonyok között fejthetik-e ki egyéniségük kiválóságait. Hagyjuk másokra a Pulszky Ferencz életkörülményeinek tüzetes és minden motivumra kiterjedő megvizsgálását, — ez különben is a század oknyomozó történetének egy részét képezné, — s maradjunk csupán életének hozzánk legközelebb álló fejezeténél: a Magyar Nemzeti Múzeum újjászervezésénél. S itt elmondhatjuk, hogy megoldandó feladat s erre alkalmas erő, képességek és hajlamok ritkán találkoznak szerencsésebben, mint a Pulszky Ferencz esetében. Henszlman Imre alig üdvözölhette volna találójában nemzeti múzeumi igazgatóságának 25 éves jubileumán (1894. ápr.) mint azzal, hogy a múzeum harmadik korszakának inaugurálását az ő nevével kapcsolta össze. Ha ez az intézet az utóbbi évtizedekben a magyar tudományosságnak jelentékeny szolgálatokat tett, az első sorban a Pulszky Ferencz érdeme. Csakis az ő magasan járó tekintetének sikerülhetett felfedezni azokat a pontokat, melyeken egy »holt gyűjtemény« a tudomány lüktető életének elemévé válhat. Csak az ő nagy egyéniségének varázsa vonzhatta a múzeumi pálya anyagiakban nem valami csábító körébe a kiváló férfiaknak egész sorát.

s e díszes gárdának tudományos és irodalmi munkássága nem a legutolsó levél abban a babérkoszorúban, melylyel ez a nagyszabású ember nyugodni tért. Szükséges-e ilyen általános érdemek jelzése után még különösebb okokat is keresni, hogy a múzeumi könyvtár mély gyászát megmagyarázhassuk? Hiszen a múzeumnak ez az osztálya is a többivel együtt az ő kormányzása alatt jutott virágzása és hatása legnevezetesebb korszakába. Ámde a Pulszky rendkívüli sokoldalú munkásságában a szorosan vett bibliografiai sikerek után sem kellene hosszasan kutatni. Gondoljunk csak a könyvészeti kiállítás rendezése körül kifejtett buzgalmára s arra a két becses dolgozatára, melyeket a »Könyvkiállítási Kalauz« számára irt középkori kódexeinkről s különösen a Corvina maradványairól. S itt van a Corvina! Kulturtörténetünk emez elsőrangú kérdésének történetében is a legnevezetesebb fordulat s a legrendszeresebb tevékenység az ő nevével kapcsolatos . . . De talán nem is illő aprólékos adatokkal mutogatni egy olyan férfiú jelentőségét, a kit pályája, tevékenysége és hatása révén a magyar szellemi élet legnagyobb alakjai közé kell sorolnunk. Emlékét a Nemzeti Múzeum mindig legbecsesebb ereklyéi közt fogja megőrizni.

E. L.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Magyar bibliografiai társaság. Ennek az évnek nyarán az összes hazai hirlapok jelezték, hogy a főváros tudományos köreiben mozgalom indult meg egy olyan társaság létesítése érdekében, a melynek célja a magyarországi bibliografia egész területét átölelő tudományos tevékenység lenne. Határozottabb lépés ebben az ügyben, ha jól tudjuk, azóta nem történt, a minthogy az alapelvek teljes tisztázása előtt kár is volna a szervezkedés munkájához fogni. Nekünk azonban erről a mozgalomról még akkor is meg kellene emlékeznünk ezen a helyen, már most, a kezdet kezdetén is, ha semmi szorosabb kapcsolat nem állana fönn a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára és a tervezett társaság tendenciái között. Azonban azokból a hírekből, a mik az előkészítő bizottság munkálatairól már eddig is nyilvánosságra jutottak, látható, hogy az egész kérdésnek megoldása nagyon szoros összefüggésben lesz a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárával, sőt talán azt sincs miért elhallgatni, hogy a múzeumi könyvtár, ha nem is hivatalosan, a kezdeményezésben is jelentékeny tényező volt. Így hát kettős köteleiséget teljesítünk, mint a hazai bibliografia és mint a múzeumi könyvtár közlönye, midőn álláspontunkat előzetesen is, habár csak a főbb pontokra nézve, megjelöljük. Ki kell azonban jelentenünk, hogy mindaz, a mit az alábbiakban a létesítendő társaságról el fogunk mondani, kizárólag a Magyar Könyvszemle nézeteit tartalmazza és semmi hivatalos jelleggel nem bír sem a múzeumi könyvtárt, sem az előkészítő bizottságot illetőleg. Annál nagyobb örömmünkre fog szolgálni, ha a mi nézeteink emezekével találkozni fognak. Mindenekelőtt örömmel üdvözljük a mozgalmat, mely a hazai bibliografiának kooperatív művelését akarja előidézni, s határozottan halljuk, hogy intenzívebb tevékenységet és kielégítőbb eredményeket

másként el sem tudunk képzelni. Mert mellőzve minden más részét a programnak, minők a bibliofilek, könyvkiadók stb. érdekei, egyedül a szorosán vett bibliografia, a repertorizálás is olyan természetű, hogy ezen a téren csakis egyesült munkával lehet célhoz jutni. Hogy pedig a repertoriumkérdés mennyire aktuális korunk tudományos életében, azt mindennél fényesebben igazolják az utóbbi évek nagy bibliografiai nemzetközi kongresszusai és konferenciái, melyek még tovább menve, az egyes nemzetek között is bizonyos szövetkezéseket akarnak létre hozni. Tehát már a nemzeti bibliografia eszméje fölé helyezkedett, határozott törekvések és komoly óhajtasok alakjában, a világbibliografia impozáns terve is. Csakhogy ez utóbbi föltételezi az előbbi, s nemzeti bibliografiára még akkor is szükségünk van, ha a nemzetközi ábrándok nem is csábítanak különöbben. Nos hát a magyar bibliografiai társaság programjában a legfontosabb helyek egyikét foglalhatja el a nemzeti bibliografia, a teljes magyar repertorium kérdése. Ámde itt már most föl kell említeni azt, hogy az új társaság feladata ennek a repertoriumnak nem megteremtése, hanem csupán a létrejöttét előmozdító körülmények tanulmányozása, egyengetése, szóval az ügynek gondozása lehet. Így első feladatai lennének: az eddigi magyar bibliografiai munkásság kritikai megvizsgálása, a használható rész kiválasztása; s mikor már kellő anyag együtt volna, annak az elvnek megállapítása, a mely szerint ez az anyag tudományosan földolgoztassék. Egyelőre tehát fölösleges is decimális vagy más rendszerekről beszélni, s habár a társaság okosan fog cselekedni, ha pl. a brüsszeli Institut-vel állandó összeköttetésben fog állani (a mint hogy helyes volt az is, hogy már az előkészítő bizottság is képviseltette magát az idei brüsszeli konferencián) a rendszer kérdésében nincs miért sietni a döntéssel. Ha majd annyi repertorium-adat lesz együtt, hogy a végleges rendezésről szó lehet, nagyon könnyű lesz az akkorig legczélszerűbbnek bizonyult rendszert elfogadni. Addig azonban a társaságnak gondoskodni kell arról, hogy tudományos társaságok, könyvtárak, érdeklődők, szóval a bibliografiai munkásság tényezői az előkészítés munkájában minél tevékenyebb részt vegyenek. Ideális végezel gyanánt pedig egy központi bibliografiai hivatal szervezése, illetőleg ennek kieszközlése lebeghet a társaság előtt. Természetes, hogy a változó viszonyok a legszabatosabban megállapított programmon is változtatnak s így ma nem is sejtethető, hogy magyarországi tudományos élet szükségletei minő felada-

tokat fognak az új társaság elé szabni. Hanem mi nem szólhatunk a mozgalom megindulásáról sem a nélkül, hogy a legközelebbi feladatokra rá ne mutassunk. S midőn ezt tettük, egyúttal megjelöltük fontosságának fokát is, s igazoltuk azt is, hogy miért üdvözljük oly nagy örömmel szellemi életünknek ezt az új hajtását. A Magyar Nemzeti Múzeum törzsébe már sok ágot oltott be a fejlődő magyar tudományosság. S mindezek pompásan megfogamzottak benne. Óhajjuk szívből, hogy ezt az új hajtást is mentül előbb a virágzás és gyümölcsözés stádiumában láthassuk.

Múzeumi könyvtári tisztviselők tanulmányutai. A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának tisztviselői közül ez év folyamán is többen tettek szakismereteik gyarapítása czéljából külföldön tanulmányutakat, *Kollányi Ferencz* könyvtári őr a Magyar Tud. Akadémia megbízásából Fraknoi római magyar történelmi intézetébe küldetvén ki, egyúttal a római és florencei központi könyvtárak ismeretét is beható tanulmányozása tárgyává tette. *Dr. Erdélyi Pál* segédőr az augusztusban megtartott londoni könyvtárnoki kongresszuson, *dr. Esztegar László* asszisztens a brüsszeli nemzetközi bibliografiai konferencián képviselték könyvtárunkat. E folyóirat szerkesztője, *dr. Schönherr Gyula* segédőr, a Magyar Nemz. Múzeum megbízásából a velencei és zárai könyv- és levéltárakban kutatott. Mindezen megbízások teljesítéséről az illetők részletes jelentésekben fognak a Magyar Könyvszemle hasábjain beszámolni.

A budapesti egyetemi könyvtár forgalmát az 1896. évben a hivatalos jelentés kiegészítéseül kiadott statisztikai táblázatok számadásai a következőkben tüntetik fel; Az olvasótermet 2488 látogatási jeggyel bíró olvasó 43,005 ízben vette igénybe, és itt 45,710 művet használt. Az olvasók száma januárban 171, februárban 169, márcziusban 99, áprilisben 57, májusban 48, júniusban 8, szeptemberben 339, októberben 996, novemberben 431, decemberben 170 volt. Foglalkozásuk szerint a 2488. látogató között volt jog- és államtudományhallgató 1162, orvostanhallgató 359, bölcsészettanhallgató 325, gyógyszerésztanhallgató 7, hittanhallgató 16, műegyetemi hallgató 155, közép- és szakiskolai tanuló 59, állatorvostanhallgató 24, jog- és államtudományi szigorló 19, orvostani szigorló 27, ügyvédjelölt és joggyakornok 125, tanár- és tanítójelölt 47, magánzó 4, hivatalnok 68, hirlapíró és író 16, tanár és tanító 33, ügyvéd 5, orvos 12, katonatiszt 2, kereskedő 6, mérnök 6, művész 7, műiparos 4. A használt művek szakok szerint a következőkép oszlanak meg: hittudomány 196, jogtudomány 15,940, államtudomány 5240, orvostudomány 7403, matematika és természettudomány 3121, bölcsélet- és neveléstudomány 1296, történelem és földrajz 4733, nyelv-

vészet és irodalom 1984. Ez adatokba az egyetemi tanárok és kutatók számára fentartott dolgozóterem használati forgalma nincs felvéve.

(K.)

Hazakerült Korvin-kódex. A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára az elmúlt nyár folyamán a bosnyák sarajevoi országos múzeuntól csere útján megszerezte a Cyrillus contra Hereticos című Korvin-kódexet, mely 1890-ben a ragusai domonkos rendűek könyvtárából vétel útján került a bosnyák múzeum birtokába, s melylyel szerencsés kezű fölfedezője, *Thallóczy Lajos* annak idején folyóiratunk hasábjain ismertette meg először a tudományos világot. A kódexért könyvtárunk a néhány hónap előtt megszerzett Tvardkó-féle oklevelet adta a bosnyák múzeumnak cserébe, melyet szintén *Thallóczy* dolgozatából ismernek t. olvasóink. A csere mindkét félre egyaránt előnyös volt; a bosnyák országos múzeum a középkori boszniai történelem egyik kiváló fontossága okiratához jutott, mely kétségtelesen a sarajevoi múzeumban van legméltóbb helyén; a Magyar Nemzeti Múzeum pedig csakis a legnagyobb készséggel ragadta meg az alkalmat, mely a kedvező körülmények szerencsés összetalálkozásával, minden anyagi áldozat nélkül, lehetővé tette, hogy Mátyás király könyvtárának ma oly ritka maradványaiból gyűjteménye számára egyet ismét megszerezzen. A múzeumi könyvtárban őrzött Korvin-kódexek száma e szerzemény által 11-re emelkedett.

A jászóvári könyvtárról lesz alkalmunk behatóbb tanulmányt is közölni. Azonban addig is, a míg ez megtörténhetik, meg kell emlékeznünk arról a nagyszabású rendezési műveletről, a mi ezt a könyvtárt a nevezetesebb hazai gyűjtemények egyikévé teszi. A megjelent hírlapi közlések, közöttük különösen a *Bodnar Virgil* úr terjedelmesebb ismertetése *Benedek Ferencz* jászóvári prépost urnak adóznak nagy elismeréssel, a ki a prépostság központi könyvtárának ügyét állandóan szívére hordta s a mostani nagyszabású átalakításokkal a rend egyik legkedvesebb ábrándját valósította meg. Mert a könyvtár egyik büszkeségük volt mindig. Eredetére nézve egyidejű a prépostság második alapításával, mely IV. Béla idejére 1255-re esik. Midőn II. József 1787-ben eltörölte a szerzetes rendeket, s közöttük a premontrei rendet is, a könyvtár sok más drága kincsesel együtt, Budára került. Aztán I. Ferencz állítja vissza valamennyit — a pálos-rend kivételével 1802-ben. — Visszahozzák a könyveket, de csak körülbelül annyi kötetet, a mennyit elvitték; a ritka exemplárok, kéziratok többé nem voltak együtt. Szomorú története van a könyvtárnak a legutolsó időkig, midőn azután freskokkal ékített teremben vasszerkezetű állványok fogadták a *Kudora Károly* által tudományosan rendezett gyűjteményt. Most már 28,500 kötet sorakozik a polczokon. Első sorban theologiai, azután historiai és egyéb művek. Kétszáznál több az inkunábulumok száma. Ezek között van egy rendkívül értékes és díszes darab, mely 1479-ből való s mint több helyen

belé van jegyezve, a dürnsteini premontreieké volt. Czimlapja a régi könyvdiszítésnek legszebb példánya s még most is oly üde, oly ép, aranyozása oly élénk, szinompája oly sértetlen, mintha most került volna ki a művész kezei közül, kit valószínűleg Reyler Fridrichnek hívtak, mert ez a név huzódik meg szerényen az inicziális virágai között. A legrégibb kódex 1436-ból való Halcot Róbert munkája. Ezenkívül sok kézirat is van (Verseghytől, Kazinczytól, Aranka Györgytől stb.) a gyűjteményben.

Kereskedelmi és ipari közkönyvtár. A Magyar Kereskedelmi Múzeum ez év elején tette közzé könyvtári katalógusának II. kiadását. Ez a könyvtár, melyet a kereskedelemügyi miniszter 1891-ben létesített, ez időszerint 4048 kötetet foglal magában. Nem tartozik tehát még nagyobb könyvtáraink közzé, de külön céljai szempontjából jó szolgálatokat tehet a kereskedő és iparos világnak és a közgazdasági kérdésekkel foglalkozó szakférfiaknak. A katalógusból kiemeljük, hogy a könyvtár magában foglal 43 hazai vonatkozású és 41 külföldi czímtárt, 20 hazai, 23 osztrák és 86 külföldi kereskedelmi kamara jelentéseit több évről, 179 statisztikai kiadványt, (jobbára az áruforgalom köréből), 77 kiállításra vonatkozó kiadványokat, továbbá 139 jobbára külföldi hirlap és szakfolyóiratnak több évre visszamenő teljes gyűjteményét, mely annyiban is érdekel bir, mert felölel sok keleti hirlapot, a franczia hivatalos lapnak 30 kötetnyi nagybecsű anyagát stb. A könyvtár a kereskedelmi múzeum tudakozó irodájában (Kerepesi-ut 20. sz.) nyitva van minden nap d. e. 9-től-12-ig és d. u. 3-tól 6-ig. (R.)

Érdujhelyi Menyhért zentai plébános, ismert nevű egyházi történetírónk, a mult év folyamán a Szent-István-társulat megbízatása folytán a római levéltárakban magyarországi kath. egyházra vonatkozó történelmi adatokat kutatot. Első sorban a vatikáni levéltár datáriai és nuncziaturai osztályait tette tanulmányai tárgyává, de kiterjeszkedett a római állami levéltárnak egyházi vonatkozású anyagára is. Munkálkodása eredményét *Kutatásaim a római levéltárakban* czimen a Katholikus Szemle X. kötetében terjedelmes dolgozatban tette közzé, mely különnyomatként önálló füzetben is megjelent. E dolgozatban Érdujhelyi 185 regestát közöl az 1419—1511. évekből a datáriai, 4-et a XVI—XVII. századokból a nuncziaturai levéltárakból, és 35-öt az 1461—1481. évekből az állami levéltárból; azonkívül közel kétszáz adatot, mely hordozható oltár használatáról szóló pápai engedélyre vonatkozik. Regestái, bár mind egyházi ügyeket tárgyalnak, sok kulturtörténeti adattal ismertetik meg a XV. század történetének buvárait; s általában az egész közzétett anyag igen szép tanúságot tesz arról, mily szorgalommal igyekezett Érdujhelyi a római levéltárak átbuvarlásában rendelkezésére álló eszközöket felhasználni. (R.)

A HAZAI HIRLAPIRODALOM

1897-BEN.

I.

A magyar hirlapirodalom.

Id. SZINNYEI JÓZSEFTŐL.

I. POLITIKAI NAPILAPOK.*

BUDAPESTEN.

Pesti Napló. Főszerk. Neményi Ambros; felelős szerk. Balla Mihály; kiadó-tulajd. a Kosmos hirlapkiadó részvénytársaság. XLVIII. évf. Ára 14 frt.

Magyar Állam. (Idők Tanuja.) Főszerk. dr. Hortoványi József; felelős szerk. Szemecz Emil; laptulajdonosok: Lonkai Antalné örökösei. XXXVIII. évf. Ára 20 frt.

Fővárosi Lapok. Szerk. Virág Béla; XXIV. évf. Ára 14 frt. (Megszűnt.)

Budapesti Közlöny. Hivatalos lap. Szerkesztő Vadnay Károly. XXXI. évf. Kiadja az Athenaeum. Ára »a Hivatalos Értesítő«-vel együtt 20 frt.

Egyetértés. Szerk. és kiadó-tulajdonos Csávolszky Lajos; főmunkatárs Kossuth Ferenc. XXXI. évf. Ára 20 frt.

Budapest. Szerk. Gracza György; kiadó-tulajdonos Wodianer F. és fiai. XXI. évf. Ára helyben 10 frt; vidékre 12 frt.

Pesti Hirlap. Szerk. dr. Kenedy Géza; kiadják a Légrády-testvérek. XVIII. évf. Ára 14 frt.

Budapesti Hirlap. Főszerk. Rákosi Jenő; felelős szerk. Csajthay Ferencz; kiadó és laptulajdonos a Budapesti Hirlap ujság vállalata. XVIII. évf. Ára 14 frt.

Nemzet. Főszerkesztő Jókai Mór; felelős szerk. Gajári Ödön; kiadó-tulajdonos az Athenaeum. XVI. évf. Ára 24 frt.

Kis Ujság. Szerk. Gara József; kiadó-tulajdonosok Wodianer F. és fiai. XI. évf. Ára helyben 7 frt 20 kr.; vidékre 9 frt.

Magyar Hirlap. Fel. szerk. Fenyő Sán-

dor; kiadó-tulajdonos Magyar Hirlap kiadó részvénytársaság. VII. évf. Ára 14 frt.

Magyar Ujság. Főszerk. Gajári Ödön; fel. szerk. Kende Zsigmond; kiadó-tulajd. az Athenaeum IV. évf. Ára 12 frt.

Szabad Szó. Szerk. M. Horváth Károly; kiadó-tulajd. a Kosmos hirlapkiadó részvénytársaság. V. évf. Ára helyben 10 frt, vidékre 12 frt.

Hazánk. Szerk. Jancsó Dezső; kiadja az »Európa« irodalmi és nyomdai részvénytársaság. IV. évf. Ára 14 frt.

Magyarország. Szerk. Holló Lajos; helyettes szerk. Inczédy László; laptulajdonos a »Magyarország« hirlapkiadó részvénytársaság. IV. évf. Ára 14 frt.

Magyar Esti Lap. Szerk. Szalay Mihály; kiadó-tulajd. Magyar irodalmi részvénytársaság. IV. évf. Ára 4 frt 80 kr.

Nemzeti Ujság. Főszerk. Günther Antal; szerk. Korbuly József, kiadja egy társaság. IV. évf. Ára 14 frt. (Megszűnt a 33. számmal.)

Alkotmány. Szerk. Dugovich Imre; kiadó-tulajd. az »Alkotmány« könyvny. II. évf. Ára 10 frt.

Budapesti Napló. Főszerk. Vészi József; fel. szerk. Braun Sándor; kiadja a szerkesztőség. II. évf. Ára 14 frt.

Esti Ujság. Szerk. Barna Izidor; kiadó-tulajd. Rákosi Jenő Budapesti Hirlap ujságvállalata (Zilahy Simon.) II. évf. Ára helyben 4 frt 80 kr.; vidéken 6 frt 60 kr.; számonként 1 kr.

Friss Ujság. Szerk. Halom József; kiadó-tulajd. a »Magyar-Hirlap-kiadó-társaság.« II. évf. Ára 7 frt 20 kr.

Függetlenség. Szerk. és tulajd. Dr. Székely Béla. II. évf. Ára 10 frt.

* Az egyes szakokban a lapok keletkezési idejük szerint vannak sorozva. — Ez összeállítás, mely 1894-ig a Vasárnapi Ujságban jelent meg, az 1895. évtől kezdve a Magyar Könyv Szemle rendes mellékletét képezi.

Esti Hirlap. Szerk. Neszmély Artur; kiadó-tulajd. a Magyar Hirlapkiadó R.-Társaság. I. évf. Ára 7 frt 20 kr. számonként 1 kr.

VIDÉKEN.

Győri Hirlap. (Győri Közlöny, Győr.) Szerk. és kiadó-tulajd. Szávay Gyula; társszerk. Hegyi Jenő. XLI. évf. Ára 10 frt.

Szegedi Híradó. (Szeged.) Szerk. Palócz László; kiadó-tulajd. Endrényi Imre. XXXIX. évf. Ára 14 frt.

Alföld. (Arad.) Szerk. Edvi-Illés László; kiadja Réthy L. és fia. XXXVII. évf. Ára helyben 12 frt, vidéken 14 frt.

Nagyvárad. (Nagy-Várad.) Kiadó-tulajd. Lang József; szerk. Fehér Dezső XXVIII. évf. Ára helyben 12 frt; postán küldve 14 frt.

Pécsi Figyelő. (Pécs.) Szerk. Pleininger Ferencz; laptulajd. Szautter Gusztáv; kiadó Taizs József. XXV. évf. Ára 10 frt.

Sopron. (Sopron.) Főszerk. Rábel László; szerk. Zombory József; kiadó Litfass utódja Röttig Gusztáv XXVII. évf. Ára helyben 10 frt, vidékre 12 frt. (A 19. számtól kezdve **Soproni Hirlap.** cz. és a Soproni Ujságnak a Sopronnal való egybeolvadásával keletkezett.)

Torontál. (Nagy-Becskerek.) Szerk. dr. Brájer Lajos; kiadja Pleitz Ferencz Pál. XXIV. évfolyam. Ára 12 frt.

Debreczeni Ellenőr. (Debreczen.) Szerk. Konecz Ákos; kiadó-tulajd. a »Csonkonai« ny. és r.-t. XXIV. évf. Ára 10 frt.

Szegedi Napló. (Szeged.) Szerk. Kulinyi Zsigmond; kiadó Engel Lajos. XX. évf. Ára 14 frt.

Délmagyarországi Közlöny. (Temesvár.) Szerk. Lendvai Miklós; kiadó-tulajdonos Lendvai Sándor. XVIII. évf. Ára 14 frt.

Ellenzék. (Kolozsvár.) Főszerk. Bartha Miklós; szerk. és kiadó-tulajd. Magyar Mihály. XVIII. évf. Ára 16 frt.

Győri Hirlap. (Győr.) Szerkesztő és kiadó-tulajd. Szávay Gyula; társszerk. Hegyi Jenő. XVIII. évf. Ára 12 frt.

Arad és Vidéke. (Arad.) szerk. Tiszti Lajos; kiadó-tulajdonos Gyulai István. XVII. évf. Ára helyben 12 frt, postán küldve 14 frt.

Szabadság. (Nagy-Várad.) Főszerk. Szunyog Szabolcs; fel. szerk. Halász Lajos; laptulajd. és kiadó Laszky Ármin.

XVII. évf. Ára helyben 12 frt, vidéken 14 frt.

Pécsi Napló. (Pécs.) Főszerk. Lenkei Lajos; fel. szerk. Várady Ferencz; kiadó-tulajd. a pécsi irod. és könyvny. részvénytársaság. XVI. évf. Ára 12 frt.

Felső Magyarország. (Kassa.) Szerk. és kiadó Ries Lajos. XIII. évf. Ára 10 frt.

Aradi Közlöny. (Arad.) Szerk. Vass Géza; kiadja az »Aradi nyomda-társaság«, XII. évf. Ára 12 frt.

Kolozsvár. (Kolozsvár.) Szerk. Hindy Árpád; kiadja Ajtai K. Albert. XI. évf. Ára 10 frt.

Nyugatmagyarországi Híradó. (Pozsony.) Szerk. és laptulajd. dr. Vutkovich Sándor. X. évf. Ára 12 frt.

Debreczeni Hirlap. (Debreczen.) Szerk. Konecz Ákos; kiadó-tulajd. Kutasi Imre. VII. évf. Ára 10 frt.

Debreczeni Reggeli Ujság. (Debreczen.) Szerk. Than Gyula; kiadó-tulajd. a Csonkonai-nyomda. IV. évf. Ára helyben 6 frt, vidékre 9 frt.

Tiszántúl. (Nagyvárad.) Főszerk. dr. Persz Adolf; fel. szerk. . . . laptulajd. »A Szent-László-Nyomda« r.-társaság. III. évf. Ára 6 frt.

Soproni Napló. (Sopron.) Szerk. — tulajd. Rábel László. I. évf. Ára . . . Összesen 46.

II. POLITIKAI HETILAPOK.

BUDAPESTEN.

Politikai Ujdonságok. Szerk. Nagy Miklós; kiadó-tulajdonos a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. XLIII. évf. Ára 5 frt; a »Vasárnapi Ujság«-gal együtt 12 frt.

Képes Néplap és Politikai Híradó. Szerk. Nagy Miklós; kiadja a Franklin-Társulat. XXV. évf. Ára 2 frt 40 kr., a »Világkróniká«-val együtt 4 frt.

Nemzeti Hirlap. Szerk. Gáspár Imre; laptulajdonos Rózsa Kálmán és neje. XIII. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

A Nép Zászlója. Szerk. és kiadó-tulajdonos Lukáts Gyula. XII. évf. Ára 4 frt.

Magyar Néplap. Szerk. Lepsényi Miklós és Németh Gellért. VI. évf. Ára 1 frt 80 kr.

Politikai Hetiszemle. Szerk. és laptulajd. Székely Sámuel. IV. évf. Ára 10 frt.

Független Ujság. A magyar gazda-

szövetség közlönye. Szerk. Zsitvay Sándor. III. évf. Ára 2 frt.

Kossuth Hirlapja. Szerk. Hentaller Lajos; lapvezér és kiadó-tulajd. Kossuth Ferencz. II. évf. Ára 4 frt.

Magyar Szabadság. Független elvű keresztény politikai hetilap. Szerk. Kovács Kálmán és Hölgye Sándor I. évf. Ára 3 frt.

Népszövetség. Szerk. Szederkényi Nándor; kiadó-tulajd. Ugron Gábor, Bartha Miklós, Szederkényi Nándor. I. évf. Ára 3 frt 20 kr.

VIDÉKEN.

Máramaros. (Márm.-Sziget.) Szerk. Dobay Sándor laptulajd. Várady Gábor; kiadja Sichermann Mór. XXXIII. évf. Ára 6 frt.

Somogy. (Kaposvár.) Szerk. és tulajd. Roboz István; lapkiadó Hagelman Károly. XXXIII. évf. Ára 5 frt.

Vasvármegye. (Szombathely.) Szerk. Kőváry Kaffehr Béla; kiadó-tulajd. Bertalanffy József. XXXI. évf. Hetenként 2-szer. Ára 8 frt.

Debreczen. (Debreczen.) Szerk. Kohányi Gyula; kiadók Hoffmann és társa. XXIX. évf. Hetenként ötször. Ára 10 frt.

Maros. (Makó.) Szerk. dr. Baán Zsigmond; kiadó-tulajdonos Gaal László. XXVIII. évf. Hetenként kétszer. Ára 5 frt.

Abauj-Kassai Közlöny. (Kassa.) Szerk. Ladomérszky Gyula; kiadó-tulajd. Timkó József. XXVIII. évf. Ára 6 frt.

Székely Lapok. (Marosvásárhely.) Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Fenyvesi Soma. XXVII. évf. Hetenként 2-er. Ára . . . (A Székely Hirlap és Marosvidék egyesüléséből keletkezett.)

Szentesi Lap. (Szentes.) Főszerk. Sima Ferencz; fel. szerk. Pintér Gyula; kiadja a szentesi első könyvny. részvénytársaság. XXVII. évf. Hetenként háromszor. Ára 6 frt.

Kecskemét. (Kecskemét.) Szerk. dr. Horváth Ádám; kiadó-tulajd. Sziládi László. XXVI. évf. Ára 5 frt.

Nógrádi Lapok és Honti Hiradó. (B.-Gyarmat.) Szerk. Horváth Danó; kiadó-tulajdonos a balassa-gyarmati könyvnyomda r. társaság. XXV. évf. Ára 5 frt.

Székesfehérvár és Vidéke. (Székesfehérvár.) Szerk. dr. Rádai; kiadó-tulajd. »A székesfehérvári politikai hirlapkiadó-

társaság.« XXV. évf. Hetenként 3-szor. Ára 8 frt.

Zala. (Nagy-Kanizsa.) Szerk. dr. Lőke Emil; kiadó-tulajd. Fischel Fülöp. Hetenként kétszer. XXIV. évf. Ára 6 frt.

Békésmegyei Közlöny. (Békés-Csaba.) Szerk. Verner László; kiadja a »Corvina« könyvnyomda. XXIV. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Ujvidék. (Ujvidék.) Szerk. Zanbauer Ágoston. XXII. évf. Ára 6 frt.

Bácska. (Zombor.) Szerk. dr. Balogh Ernő; laptul. és kiadó Bittermann Nándor. XX. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Kalocsai Néplap. (Kalocsa.) Szerk. Mócsy Antal. XX. évf. Ára 2 frt.

Nyitrai Megyei Közlöny. (Nyitra.) Szerkesztő és kiadó-tulajd. dr. Bangha Sándor. XVII. évf. Ára 6 frt.

Borsodmegyei Lapok. (Miskolcz.) Szerk. és kiadó Forster Rezső; laptulajd. Buthy Lajos. és Forster Rezső. XVII. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Dunántul. (Szombathely.) Szerk. és kiadó Gaszner Imre. XVI. évf. Ára 5 frt.

Közérdek. (Nagy-Enyed.) Szerk. dr. Magyar Károly és Török Bertalan; kiadók Círner és Lingner. XVI. évf. Hetenként 2-szer. Ára 6 frt.

Sárosmegyei Lapok. (Eperjes.) Szerk. és kiadó-tulajd. Hedry Bódog. XVI. évf. Ára 5 frt.

Székelyföld. (Kézdi-Vásárhely.) Szerk. Dobay János; kiadó-tul. ifj. Jancsó Mózes. XVI. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Torontáli Közlöny. (Nagy-Kikinda.) Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Kiss Károly. XVI. évf. Hetenként 2-szer. Ára 5 frt.

Zombor és Vidéke. (Zombor.) Szerk. dr. Alföldi Árpád; kiadó-tulajd. dr. Molnár Gyula. XV. évf. Ára 12 frt.

Székely Nemzet. (Sepsi-Szent-György.) Szerk. Málík József; laptulajd. és kiadó a »Jókai-nyomda-részv. társulat.« XV. évf. Hetenként négyszer. Ára 10 frt.

Máramarosi Lapok. (M.-Sziget.) Szerk. Szépfaludy Örlösy Ferencz; kiadja Sichermann Mór. XII. évf. Ára 6 frt.

Gyulafehérvári Hirlap. (Gyula-Fehérvár.) Szerkesztő és laptulajd. Issekutz János; kiadó Papp György. XI. évf. Ára 4 frt.

Makói Hirlap. (Makó.) Szerk. Csukási Mór; kiadó-tulajdonos Neumann József. XI. évf. Hetenként kétszer. Ára 4 frt.

Jász - Nagykun - Szolnok megyei Lapok. (Szolnok.) Szerk. Zrumetzky Béla;

kiadja Vezéry Ödön. VIII. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Tolnavármegye. (Szegzárd.) Szerk.-tulajd. dr. Leopold Kornél; segédszerk. Székely Ferencz. VII. évf. Ára 6 frt.

Heti Szemle. (Szatmár.) Szerkesztő Báthory Endre; kiadó a »Pázmánysajtó.« VI. évf. Ára 3 frt.

Ujvidéki Hirlap. (Ujvidék.) Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Nemes Sándor. VI. évf. Ára 6 frt.

Határőr. (Pancsova.) Szerk. Feymann Gyula; kiadó-tulajd. Wittigschlager Károly. VI. évf. Ára 5 frt.

Szabadság. (Miskolcz.) Szerk. és laptulajdonos dr. Kontz Miklós; kiadó Ruttkay Menyhért. VI. évf. Hetenként kétszer. Ára 5 frt.

Nyitrai Szemle. (Nyitra.) Szerk. és laptulajd. dr. Tóth József; társ-szerk. dr. Dudek János. V. évf. Ára 5 frt.

Egri Híradó. (Eger.) Szerk. dr. Csutorás László; kiadó-tulajd. az érseki lyceumi nyomda. V. évf. Hetenk. 2-szer. Ára 5 frt.

Mezőtúri Híradó (Mező-Túr.) Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Bentsik László. V. évf. Ára 4 frt.

Hevesmegyei Hirlap. (Eger.) Főszerk. Babocsay Sándor; fel. szerk. dr. Pásztor Bertalan; kiadó-tulajd. az egri nyomda részvény-társaság. V. évf. Hetenként 3-szor. Ára 6 frt.

Pécsi Közlöny. (Pécs.) Szerk. Lincab Adolf; laptulajd. Rézbányay János; kiadó Madarász Béla. V. évf. Hetenként háromszor. Ára 6 frt.

Szabadka és Vidéke. (Szabadka.) Szerk. Czeisz Máté; laptulajdonosok az alapítók. V. évf. Ára 3 frt.

Veszprémi Hirlap. (Veszprém.) Főszerk. dr. Vadnay Béla; fel. szerk. Várkonyi Dezső; kiadó-tulajd. a veszprémmegyei egyesült ellenzék. V. évf. Ára 6 frt.

Zombori Hirlap. (Zombor.) Szerk. dr. Pataj Sándor; kiadó-tulajd. Oblát Károly. V. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Besztercze. (Besztercze.) Szerk. és kiadó-tulajd. Balázs József. IV. évf. Ára 4 frt.

Dunántúli Hirlap. (Győr.) Szerk. Árvay Sándor; kiadó a Győregyh.-megyei könyvnyomda. IV. évf. Hetenként 2-szer. Ára 6 frt.

Féjérmegyei Napló. (Székesfejérvár.) Szerk. Németh Ödön; kiadó-tulajd. Miller József. IV. évf. Hetenként 2-szer. Ára 5 frt.

Brassói Lapok. (Brassó.) Szerk. dr. Vajna Gábor; kiadó-tulajdonos a »Brassói magyarság intéző bizottság.« III. évf. Hetenként 3-szor. Ára 7 frt.

Egri Ujság. (Eger.) Szerk. dr. Schvare (Setét) Sándor; segédszerk. Kolacskovszky Sándor; kiadja Löw Sámuel. IV. évf. Hetenként 2-szer. Ára 6 frt.

Soproni Ujság. (Sopron.) Szerk. Koór József; kiadó-tulajd. Romwalter Alfréd. III. évf. Ára helyben 8 frt, vidékre 10 frt.

Szombathelyi Ujság. (Szombathely.) Szerk. Császár József; laptulajd. az egyházmegyei könyvny. III. évf. Ára 5 frt.

Esztergom. (Esztergom.) Szerk. és kiadó-tulajd. Keményfy Kálmán Dániel. II. évf. Ára 5 frt.

Nógrád-Honti Ellenzék. Szerk. Pozsonyi Gábor; laptulajd. a nógrádmegyei egyesült ellenzék. II. évf. Ára 4 frt.

Győri Független Ujság. (Győr.) Szerk. Rónai Etel; kiadó-tulajd. Mailänder Izidor. II. évf. Ára 6 frt.

Gyulafehérvári Közélet. (Gyulafehérvár.) Szerk.-tulajd. Dr. Téri Ödön. II. évf. Ára 4 frt.

Székesfehérvári Hirlap. (Székesfehérvár.) Szerk.-tulajd. Tóth Arthur. II. évf. Hetenként 3-szor. Ára 8 frt.

Összesen 64.

III. VEGYES TARTALMU KÉPES HETILAPOK.

BUDAPESTEN.

Vasárnapi Ujság. Szerk. Nagy Miklós; kiadó-tulajdonos a Franklin-társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda. XLIV. évf. »Regénytár« heti melléklettel. Ára 8 frt; a »Politikai Ujdonságok«-kal együtt 12 frt.

Képes Családi Lapok. Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Murányi Ármin; szerk. Tolnai Lajos; XIX. évf. Ára a »Hölgyek Lapja« havi mellékkel 6 frt.

Ország-Világ. Szerk. dr. Várady Antal; kiadója az Országos Irodalmi részvény-társaság. XVIII. évf. Ára 8 frt.

Magyar Nők Lapja. Szerk. Beksics Gusztávné. XVI. évf. Ára 6 frt.

Magyar Figaró. (Pikáns Lapok.) Szerk. Satanello (Márkus József); kiadó-tulajdonos Kunosi Vilmos és Frigyes. XIV. évf. Ára 8 frt.

A Hét. Szerk. és kiadó-tulajd. Kiss József. VIII. évf. Ára 10 frt.

Magyar Génius. Szerk. Hevesi József. VI. évf. Ára 8 ft.

Uj idők. Szerk. Herczeg Ferencz; kiadja Singer és Wolfner. III. évf. Ára 8 ft.

Kedves Órák. Szerk. és kiadó-tulajd. Faragó Simon. III. évf. Ára 6 ft.

Magyar Társadalom. Főszerk. dr. Hollósy István; Szerk. és kiadó-tulajd. Szilágyi Gyula és Gyene Aladár. II. évf. Havonként 2-er. Ára 8 ft.

Vasárnapi Lapok. Főszerk. Beniczkyné-Bajza Lenke; fel. szerk. Prém József; szerk. Miskolczy Henrik. I. évf. Ára 8 ft.

A Világ Szemléje. Szerk.-tulajd. dr. Sziklay János, kiadja a »Hunnia« könyvny. vállalat. I. évf. Ára 5 ft.

Összesen 12.

IV. EGYHÁZI ÉS ISKOLAI LAPOK.

BUDAPESTEN.

Religio. Vallás. Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Breznay Béla. LVI. évf. Hetenként kétszer. Ára 10 ft.

Protestáns Egyházi és Iskolai Lap. Szerk. és laptulajd. Szóts Farkas; kiadja Hornyánszky Viktor. XL. évf. Ára 9 ft.

Népnevelők Lapja. Szerk. Koncsek Lajos; kiadó »Minerva« nyomda; laptulajd. a »Népnevelők budapesti egyesülete.« XXXII. évf. Ára 4 ft.

Néptanítók Lapja. Kiadja a vallás-és közoktatásügyi m. kir. miniszterium. Szerk. Ujvári Béla és dr. Gööz József. XXX. évf. Ára 5 ft.

Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny. Szerk. Alexander Bernát. XXX. évf. A tagok tagsági díj (4 ft) fejében kapják.

Kisdiednevelés. Szerk. Peres Sándor; kiadja a »Kisdiednevelők orsz. egyesülete«. XXVI. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 ft.

Kis Lap. Szerk. Forgó bácsi (dr. Ágai Adolf); kiadó-tulajd. az Athenaeum. XXVI. évf. Ára 4 ft.

Hasznos Mulattató. Szerk. és kiadja Dolinay Gyula. XXV. évf. Ára 6 ft.

Lányok Lapja. Szerk. és kiadó-tulajd. Dolinay Gyula. XXIII. évf. Ára 4 ft.

Téli Ujság. Vallásos irányú olvasmányok a magyar nép számára. Szerk. Budai János; kiadja a vallásos iratokat terjesztő egyesület. XIX. évf. Decz., jan. és febr. hónapokban minden szerdán. Egyes szám ára 2 kr.

Egyenlőség. Zsidófelekezeti és társadalmi hetilap. Szerk. Szabolcsi Miksa. XVI. évf. Ára 8 ft.

Népnevelő. Kath. nevelés-oktatásügyi közlöny. Szerk. Ember Károly; kiadja a Szent-István-társ. XIV. (Uj F. III.) évf. Ára 3 ft.

Egyetemi Lapok. Szerk. Sebesi János Miklós, Baross János és Haendel Vilmos; kiadó-tulajdonos az egyetemi kör. X. évf. Hetenként kétszer. Ára 5 ft.

Katholikus Egyházi Közlöny. Szerk. Grenner Lajos IX. évf. Ára 5 ft.

Az én Ujságom. Szerk. Pósa Lajos; VIII. évf. Ára 4 ft.

Kis Világ. Szerk. Kürthy Emil; kiadó-tulajd. a »Magyar Hírlap« kiadó r.-társ. VII. évf. Ára 3 ft.

Kis Tükör. Képes családi hetilap. Főszerk. Szóts Farkas; fel. szerk. Kecskeméthy István; kiadó Hornyánszky Viktor. V. évf. Ára 2 ft.

Nemzeti Iskola. Szerk. és tulajd. Benedek Elek. IV. évf. Ára 4 ft.

Tanulók Lapja. Szerk. és tulajd. dr. Rupp Kornél; kiadja a Kosmos műintézet. IV. évf. Ára 4 ft.

Magyar Lányok. Szerk. Tutsek Anna; kiadja Singer és Wolfner. IV. évf. Ára 6 ft.

Az Igazság Barátja. A magyar Baptisták közlönye. Szerk. és kiadó Meyer H. III. évf. Havonk. kétszer. Ára 1 ft 60 kr.

Katholikus Tanügy. Főszerk. dr. Komlóssy Ferencz; laptulajd. és fel. szerk. dr. Zelliger Viktor. III. évf. Havonként 4-szer. Ára 3 ft.

Zsidó Híradó. Orthodox zsidó felekezeti és társadalmi hetilap. Laptul. és szerk. Viador. III. évf. Ára 6 ft.

A Biblia és a Tudomány. Főszerk. dr. Csuday Jenő; fel. szerk. Dugovich Imre. II. évf. Kéthetenként.

Evangelikus Családilap. Szerkesztő Paulik János. II. évf. Havonként kétszer. Ára 1 ft.

Szabad Sajtó. Protestáns egyház-társadalmi hetilap. Szerk. Péntek Ferencz és Halom József. II. évf. Ára 6 ft.

Arany Ifjuság. Szerk. Serényi Schmeiszl K. F.; kiadó-tulajd. Hölgye Sándor. I. évf. Ára 5 ft.

Autonomia. Szerk. és kiadja Dedek Crescens Lajos. I. évf. Havonként 2-er. Ára 10 ft.

Szövétnek. Szerk. Szivós Béla. I. évf. Ára 2 ft.

VIDÉKEN.

Debreczeni Főiskolai Lapok. (Debreczen.) Szerk. Fél Boldizsár; kiadja: A magyar irodalmi önképző társulat. XXXIX. évf. Havonként 3-or. Ára 3 frt. (Előbb mint írott v. könyvom. lap jelent meg.)

Néptanoda. (Pécs.) Szerk. és kiadó-tulajd. Schneider István. XXX. évf., jul. és aug. hónapokban szünetel. Ára 4 frt.

Egri Egyházmegyei Közlöny. (Eger.) Szerk. dr. Böhm János. XXIX. évf. Minden hó 1-én és 16-án. Ára 2 frt.

Protestáns Közlöny. (Kolozsvár.) Szerk. és kiadó Szász Gerő. XXVII. évf. Ára 6 frt.

Család és Iskola. (Kolozsvár.) Szerk. Fazakas József; kiadja a kolozsmegyei tanítótéület. XXIII. évf. Jul. és aug. hónapokat kivéve, havonként kétszer. Ára 3 frt.

Közművelődés. (Gyula - Fehérvár.) Szerk. Pál Antal; kiadja az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. XX. évf. Ára 4 frt.

Debreczeni Protestáns Lap. (Debreczen.) Szerk. és lap-tulajd. Csiky Lajos. XVII. évf. Ára 5 frt.

Iskolai Szemle. (Csongó.) Szerk. és kiadó-tulajd. Adorján Miklós. XVII. évf. Jul. és aug. hónapokat kivéve, minden hó 10-én és 25-én. Ára 3 frt.

Sárospataki Lapok. (Sárospatak.) A sárospataki irodalmi kör közlönye. Szerk. dr. Tüdös István. XV. évf. Ára 5 frt.

Evangelikus Egyház és Iskola. (Orosbáza.) Szerk. és kiadó Veress József. XV. évf. Ára 6 frt.

Szabad Egyház. (Lugos.) Szerk. Rácz Károly; kiadja Traunfeller Károly. XIII. évf. Minden hó 1-én és 16-án. Ára 2 frt 50 kr.

Órangyal. (Győr.) Szerk. Kárpáti Endre; kiadó Gladich Pál. XII. évf. Havonként kétszer. Ára 80 kr.

Kelet. (Ungvár.) Magyarországi görög katolikusok érdekeit képviselő hetilap. Főszerk. és lap-tulajdonos Neviczky Konstantin; szerk. Jovanovics János; kiadja a »Kelet« könyvnyomdája. X. évf. Ára 4 frt.

Téli Esték. (Szatmár.) A keresztény családok lapja. Szerk. Bodnár Gáspár; kiadó Morvai János. X. évf. November—február hónapokban. Ára 1 frt.

Dunántúli Protestáns Lap. (Pápa.)

Szerk. dr. Antal Géza. VIII. évf. Ára 4 forint.

Tanítók Lapja. (H. - Bösözörmény.) Szerk. és tulajd. Dobó Sándor. VIII. évf. Ára 4 frt.

Tanügy. (N.-Várad.) Szerk. Vaday József. V. évf. Havonként 2-szer. Ára 3 frt.

Az Evangyelista. (Békés-) Református néplap. Szerk. és kiadó Kecskeméti Ferencz III. évf. Havonként 2-er. Ára 1 frt.

Egységes Nemzeti Közoktatás. (Kapuvár.) Szerk. Deme Károly. I. évf. Havonként. Ára 3 frt.

Magyar Egyház. (Csurgó), ev. ref. egyházi közlöny. Szerk. Begedi Lajos; kiadó: Vágó Gyula. I. évf. Tíz szám 1 frt. Összesen 49.

V. SZÉPIRODALMI ÉS VEGYES TARTALMU LAPOK.

BUDAPESTEN.

Magyar Bazár mint a nők munkaköre. Szerkeszti Wohl Janka; kiadja az Athenaeum. XXXII. évf. Minden hó 1-jén, 8-án, 16-án és 24-én. Ára 6 frt.

Buda pesti Bazár. Szerk. és kiadó-tulajd. Király János. XXV. évf. Havonként kétszer. Ára 10 frt.

Divat-Salon. Szerk. Fanghné-Gyujtó Izabella; kiadó-tulajd. Mezei Antal. X. évf. Havonként 2-szer. Ára 6 frt.

Magyar Szemle. Főszerk. és kiadó-tulajd. Kaczevinsky Lajos; szerk. Kaposi József. X. évf. Ára 6 frt.

Buda és Vidéke. Szerk. és kiadó-tul. mindszenti Erdélyi Gyula; V. évf. Ára 6 frt.

Párisi Divat. Szerk. Györy Ilona; kiadjak a Légrády-testvérek. III. évfolyam. Ára 18 frt.

Népvezér. Képes hetilap. Szerk. és kiadó: Tóth Pál. II. évf. Ára 4 frt.

Kőbányai Hirlap. Szerk. Barabás Albert. I. évf. Ára 8 frt.

Közvélmény. Szerk. Somfai János és Izsák Jenő. I. évf. Ára 5 frt.

Reggeli Ujság. Szerk. Áldor Imre. I. évf. Ingyen ujság.

KÜLFÖLDÖN.

Amerikai Nemzetör. (New-York.) Szerkesztő és kiadó-tulajd. özv. Erdélyi Sz. Gusztávné. XIV. évf. Ára 7 frt, 50 kr.

Bécsi Közlöny. (Bécs.) Szerk.-tulajd.

Darvas Aladár. XIII. évf. Havonként kétszer. Ára 10 frt.

Szabadság. (Cleweland.) Szerkesztő és kiadó Kohányi Tihamér. VII. évf. Ára 6 frt.

Magyar Híradó. (New-York.) Szerk. Singer Mihály; kiadó tulajd. Koháry A. Sándor és Berkovics D. Géza. IV. évf. Ára 5 frt.

Amerikai Népszava. (Cleweland és New-York.) Munkás közlöny. Szerk. Szombati sat.; kiadja a magyar munkások nyomdája és lapkiadó szövetkezete. III. évf. Havonként kétszer. Ára 1 frt 50 kr.

Clevelandi Magyar Recorder. (Cleveland.) Szerk. és kiadó Roth L. Ignác II. évf. Ára 2 dollár.

Összesen 16.

VI. HUMORISZTIKUS LAPOK.

BUDAPESTEN.

Üstökös. Szerk. Szabó Endre; kiadó-tul. a »Kosmos«. XL. évf. Ára 8 frt

Borsszem Jankó. Szerk. Csicserei Bors (dr. Ágai Adolf); kiadó-tulajd. az Athenaeum. XXX. évf. Ára 8 frt.

Bolond Istók. Szerk. és tulajd. Don Pedró (Bartók Lajos). XX. évf. Ára 8 frt.

Urambátyám. Szerk. és tulajd. Baróti Lajos. XII. évf. Ára 8 frt.

Mátyás Diák. Szerk. Murai Károly; kiadják Wodianer F. és fiai. X. évf. Ára 6 f.

Herkó Páter. Szerk. és tulajdonos Markos Gyula. V. évf. Ára 4 frt.

Sipulusz Lapja Kakas Márton. Szerk. Sipulusz (Rákosi Viktor); kiadó-tulajdonos Rákosi Jenő Budapesti Hírlap ujságvállalata. IV. évf. Ára 4 frt.

Kedélyes Élet. Szerk. Boccaccio; kiadó-tulajd. a »Hirlapterjesztő-vállalat.« I. évf. Ára 1 frt, 50 kr.

Telefon. Napi élcslap. Szerk. Miskolczi Henrik. I. évf. Számonként 2 kr.

Vig Lapok. Szerk. Királyfi Pál. I. évf. Hetenként. Egyes szám 2 kr.

VIDÉKEN.

Virgács. (Kolozsvár.) Szerk. Vessző Tamás. II. évf. Havonk. 2-szer. Ára 2 frt.

Összesen 11.

VII. SZAKLAPOK.

BUDAPESTEN.

Gazdasági Lapok. Szerk. Ordódy Vilmos és Igali Szvetozár; laptulajdonos Ordódy Lajos. XLIX. évf. Ára 8 frt.

Orvosi Hetilap. Szerk. és kiadó-tulajd. Hőgyes Endre. XLI. évf. Ára 10 frt.

Vadász- és Verseny-Lap. Főszerk. és kiadó-tulajd. Sárkány János Ferencz; fel. szerk. Ferdinandy Béla. XLI. évf. Ára 12 frt.

Gyógyászat. Szerk. és kiadó Schächter Miksa tr., XXXVII. évf. Ára 10 frt.

Gyógyszerészi Hetilap. Szerk. és kiadja id. Schédy Sándor. XXXV. évf. Ára 10 frt.

Jogtudományi Közlöny. Főszerk. dr. Dárday Sándor, fel. szerk. dr. Fayer László, kiadó-tulajd. a Franklin-Társulat XXXII. évf. »Curiai Határozatok« mellék-lappal. Ára 12 frt.

Posta-Közlöny. Szerk. Jancsó Dezső; kiadó-tulajd. Böszörményi Ilona. XXXI. évf. Havonként háromszor. Ára 5 frt.

A Magyar Királyi Posta és Távir-irda Rendeletek-Tára. Kiadja a kereskedelemügyi miniszterium. XXXI. évf. A postai és távirdai hivataloknak ingyen küldetik.

Typographia. Szerk. és kiadó Lipp Károly. XXIX. évf. Ára 3 frt. (»Gutenberg« német melléklettel.)

Vasuti és közlekedési Közlöny. Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Heltai Ferencz. XXVIII. évf. Hetenként 3-szor. Ára 12 frt.

Rendőri Közlöny. Kiadja a m. kir. belügyminiszterium. XXVII. évf. Valamennyi törvényhatóságokhoz ingyen küldetik. Naponként. Ára 3 frt.

Sorsolási Tudósító. Szerk. és kiadja Aradi Rezső. XXVII. évf. Minden huzás után magyar és német szöveggel. Ára 1 frt.

Ugyanezen szöveggel:

Fortuna.

Uj Mercure.

Kis Mercure.

Hiteles Sorsolási Értesítő.

Ellenőr.

A budapesti árú- és értéktőzsde árjegyzései. Kiadja a miniszteri tőzsdebiztos; szerk. Keményfi G. A XXIV. évf. Minden tőzsdenapon. Ára 10 frt; postán 14 frt.

Statisztikai Heti Kimutatás. Szerk. Körösi József; kiadja a fővárosi stat. hivatal. XXV. évf. Ára 3 frt.

Gazdasági Néplap. Szerk. Liebbald Béni. XXIII. évf. Ára ... (Ezelőtt »Falusi Gazda.«

Borászati Lapok. Szerk. kiadó Baross Károly. XXIII. évf. Ára 5 frt.

Pénzügyi Közlöny. Kiadja a m. kir.

pénzügyminisztérium. XXIV. évf. Havonként többször. Ára 2 frt.

Rendeleti Közlöny. A magyar királyi honvédség számára. XXIII. évf. Megjelen havonként 2—3 szám.

Mercur. Hiteles sorsolási tudósító. Szerk. Berger Mór. XXII. évf. Minden húzás után magyar és német szöveggel. Ára 2 frt. Ugyanezen szöveggel:

Magyar Mercur.

Budapesti Mercur.

Fővárosi Mercur.

Magyar Fővárosi Mercur.

Pesti Mercur.

Sorsolási Mercur.

Tőzsdei Mercur.

Uj Mercur.

Pénzügyi Mercur.

Központi Értesítő. Kiadja a kereskedelmi m. k. ministerium; szerk. Szász Róbert. XXII. évf. Hetenként kétszer, évenként mintegy 250 iv. Ára helyben 8 frt; vidéken 10 frt.

Építő Ipar. Szerk. Ney Béla; kiadó a »Patria« irod. vállalat és nyomdai részvény-társaság. XXI. évf. Ára 8 frt.

Népszava. A magyarországi általános munkáspárt központi közlönye. Szerk. és kiadó-tulajd. Faragó K. XXI. évf. Ára 2 frt 40 kr.

Gazdasági Mérnök. Szerk. és kiadó-tulajd. Gonda Béla. XXI. évf. Ára 12 frt.

Corvina. A magyar könyvkereskedők egyletének közlönye. Szerk. Petrik Géza. Tulajd. a magyar könyvkereskedők egylete. XX. évf. Minden hó 10., 20. és 30-án. Ára 5 frt. Az egylet tagjai ingyen kapják.

Közegészségügyi Kalauz. Szerk.-tulajd. dr. Lőrinczy Ferencz. XIX. évf. Ára 10 frt.

Községi Közlöny. Szerk. dr. Lipcsey Ádám; laptulajd. és kiadó az orsz. közp. jegyzői egylet. XIX. évf. Ára 6 frt.

Allami Tisztviselők Lapja. Szerk. és kiadó-tulajdonos Csikvári Jákó. XVIII. évf. Havonként háromszor. Ára 5 frt. (Múlt évben »Magyar Tisztviselő« czímmel.)

Vadász-Lap. Szerk. Egerváry Gyula; kiadó-tulajd. Sárkány János Ferencz és Egerváry Gyula. Minden hó 5-, 15- és 25-én. XVIII. évf. Ára 6 frt.

Vállalkozók Lapja. Szerk. és kiadó-tulajd. Lakatos Lajos; társ-szerk. Bendik Géza. XVIII. évf. Ára 8 frt.

Büntető Jog Tára. Szerk. és kiadja Németh Péter. XVIII. évf. Ára 8 frt.

Budapesti Lloyd. Hiteles sorsolási tudósító. Szerk. Engel Zsigmond. XVIII. évf. Havonként 3—4-szer. Ára 1 frt 50 kr.

Magyar Kereskedők Lapja. Szerk. Kormos Alfréd. XVII. évf. Ára 8 frt.

Magyar Pénzügy. Szerk. Kormos Alfréd. XVII. évf. Ára a »Kereskedelmi Közlemények«-kel és »Hiteles Sorsolási Értesítő«-vel 10 frt.

Országos Törvénytár. Kiadja a m. kir. belügyminisztérium. XVI. évf. Évenként 20—24 szám. Ára 4 frt.

A M. Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesítője. Szerk. Mihályfi József; kiadja a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet. XVI. évf. Az egyesület tagjainak minden utánfizetés nélkül küldetik.

A Jog. Szerk. és kiadják dr. Révai Lajos és dr. Stiller Mór. XVI. évf. Ára 6 forint.

Magyar Közigazgatás. Szerkesztő és kiadó-tulajd. Boncza Miklós. XV. évf. Ára 8 frt.

Értesítés a budapesti hitelezői véd-egylet tagjaihoz. XV. évf. Havonként kétszer. Az egylet tagjainak ingyen küldetik.

Színészek Lapja. Szerk. Mészáros Kálmán; kiadja a magyar színész-egyesület központi igazgató tanácsa. XV. évf. Minden 10 napban. Ára 4 frt.

Magyar Vas- és Gépujság. Szerk. és tulajd. Nagel J. XV. évf. Havonként 3-szor. Ára 6 frt. (Magyar és német szöveggel; eddig németül jelent meg.)

Magyar Nemzetgazda. Szerkesztő és kiadó-tulajdonos Mende Bódog. XIV. évf. Ára 10 frt.

Herkules. Testgyakorlási közlöny. Szerk. Porzsolt Jenő és Porzsolt Kálmán. XIV. évf. Megjelen havonként kétszer. Ára 4 frt.

Magyar Dohány-Ujság. Szerk. és kiadó-tulajd. Daróczi Vilmos. XIV. évf. Megjelenik minden hó 1-én és 16-án. Ára 6 frt.

Ügyvédek Lapja. Szerk. dr. Wolf Vilmos és dr. Löwy Gábor. XIV. évf. Ára 6 frt.

A Főváros. Szerk. - kiadó-tulajdonos Pichler N. István. XIII. évf. Ára 6 frt.

Gyógyszerészi Közlöny. Szerk. és kiadja K. Karlovszky Géza; segédszerk. Grósz Samu. XIII. évfolyam. Ára 8 frt.

Vendeglősök Lapja. Szerk. tulajd. Ihász György. XIII. évf. Ára 6 frt.

Katonai Lapok. Szerk. Cerri Gyula; kiadó Várnai F. XII. évf. Minden hó 1., 10. és 20-án. Ára 8 frt.

Magyar Királyi Postatakarékpénztári Közlöny. Kiadja a »magyar kir. postatakarékpénztár«. XII. évf.

Orvosi Heti Szemle. Szerk. és kiadó: dr. Flesch Nándor. XII. évf. Ára 8 frt.

Szárnyasaink. Szerk. Parthay Géza. Az országos baromfityénészleti központ hivatalos közlönye. XII. évf. Havonként kétszer. Ára 2 frt.

Iparügyek. Szerk. dr. Horváth János; laptulajd. Ráth Károly. XI. évf. Havonként 2-szer. Ára 6 frt.

Magyar Királyi Államvasutak Hivatalos Lapja. Kiadja a magyar kir. államvasutak igazgatósága. XI. évf. Havonként 4—5 szám. Hivatalból küldetik.

Sorsolási Közlöny. Kiadó-tulajdonos Beimel Lajos. XI. évf. Minden huzás után. Ára 1 frt.

Budapesti Lakáshirdető. Szerk. és laptulajd. Weiss Mór. X. évf. Havonként háromszor magyar és német nyelven. Ára 4 frt.

Harmonia. Zene Ujság. Szerk. dr. Hubay Károly. IX. évf. Évenként 3-szor. Ingyen küldetik.

Kávésipar Szakközlöny. Szerk. Wagner József. IX. évf. Havonként kétszer magyar és német szöveggel. Ára 6 frt.

Közgazdaság. Szerk. Gömöry Lajos. IX. évf. Havonként 2-szer. Ára 12 frt.

Technológiai Lapok. Szerk. és kiadja Táborosky Ottó. IX. évf. Havonként kétszer. Ára 8 frt.

Földmívelési Értesítő. Kiadja a földmívelésügyi m. kir. ministerium. VIII. évf. Hivatalból küldetik.

Fővárosi Közlöny. Budapest főváros hivatalos lapja. Szerk. Hajnal István; kiadja Budapest főváros közönsége. VIII. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Tűzrendészeti Lapok. Szerk. és laptulajdonos Breuer Szilárd és Markusovszky Béla. VIII. évf. Havonként kétszer. Ára 3 frt.

Adók és Illetékek Közlönye. Szerk. és kiadó Roth Albert; VIII. évf. Havonként kétszer. Ára 4 frt. Magyar és német szöveggel.

Magyar Fém- és Gépipar. Szerk. Neufeld Ármin és Spitzer S. VIII. évf. Havonként háromszor. Ára 6 frt.

Gyakorló Orvos. Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Roth Adolf; segédszerk. dr.

Mosonyi Ignác. VIII. évf. Havonként kétszer. Ingyen küldetik.

Kőfaragó. Szerk.-kiadó Jászai S. VIII. évf. Havonként 2-szer. Ára 1 frt 40 kr. (Magyar és német szöveggel.)

Magyar Pénzügyőr. Szerk. Iklódy Győző. VIII. évf. Ára 6 frt.

Színészeti Közlöny. Szerk. és kiadó-tulajd. Réthy L. Pál. VIII. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

Vízügyi és Hajózási Közlöny. Szerk. és kiadó-tulajd. Krisztinkovich Antal. VII. évf. Ára 8 frt.

Czimbalmozók Folyóirata. Szerk. Késmárky Árpád. VIII. évf. Havonként kétszer. Ára 4 frt 80 kr.

A Czipész. Fel.-szerk. Poór J. Árpád; kiadó-tulajd. a »Czipész« alapítói. VII. évf. Havonként kétszer. Ára 1 frt 40 kr.

Gyümölcskertész. Szerk. Molnár István; kiadja a földmívelésügyi magyar kir. ministerium. VII. évf. Havonként kétszer. Ára 1 frt.

Kereskedelmi Takaré- és Hitel-szövetkezet Sorsolási Tudósítója. Szerk. Aradi Rezső. VII. évf. Minden huzás után. (Magyar és német szöveggel.) Ára 1 frt.

Köztelek. Főszerk. és a kiadásért felelős Forster Géza; szerk. Szilassy Zoltán. Az orsz. magyar gazdasági egyesület tulajdona. VII. évf. Hetenként kétszer. Ára 10 frt.

Magyar kereskedelmi Múzeum. (Kereskedelmi Közlemények.) kiadja a Magyar kereskedelmi múzeum. Szerk. a M. K. M. tudakozó irodája. VII. évf.

Magyar Királyi Adóhivatalok Lapja. Szerk. Dr. Exner Kornél; és dr. Lehrer Péter. VII. évf. Havonként kétszer. Ára 4 frt.

Magyar Utazó Kereskedő. Szerk. dr. Gutmann Adolf; kiadja a magyarországi utazók egyesülete. VII. évf. Havonként kétszer. Ára 4 frt.

A Mi Zászlónk. A magyar demokrata munkáspárt közlönye. Szerk. Szikora Zoltán; kiadó Engel Tóbiás. VII. évf. Ára 1 frt 80 kr.

Vasut és Hajózás. Szerk.-tulajd. és kiadó Csete Lajos. VII. évf. Havonként 2-szer. Ára 3 frt.

Magyarországi Asztalosok Szaklapja. Szerk. Waltner Jakab kiadó-tulajd. 9-es lap-bizottság. V. évf. Havonként 2-szer. Ára 1 frt 40 kr. (Ezelőtt »Asztalosok Szaklapja.«)

Budapesti Szállodások, Vendéglősök, Koresmárosok ipartársulatának Közlönye. Szerk. a társ. titkár. VI. évf. Társulati tagok ingyen kapják.

Italmérés. Adóügyi szaklap. Szerk. Hoffmann Mihály Miksa; kiadó-tulajd. dr. Hoffmann A. VI. évf. Ára 6 frt.

Igazságügyi Közlöny. Kiadja a m. kir. igazságügyminisztérium. VI. évf. Ára 2 forint.

Klinikai Diagnostika. Szerk. Tauszk Ferencz. VI. évf. Havonként 2-szer. Ára 6 forint.

Magyar Czipész-Ujság. Szerk. Szenes Izidor. VI. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

Magyar Cukoripar. Szerk. és kiadó dr. Telbisz János. VI. évf. Havonként 3-szor. Ára 6 f. (Magyar s németsszöveggel.)

Magyar Gépipar. Szerk. Becsky Antal. VI. évf. Havonként 2-szer. Ára 6 frt.

Társulati Értesítő. Szerk. dr. Gyürky Ödön; kiadja a Szent-István-Társulat. VI. évf. Havonként 2-szer. Ára 2 frt.

Fodrászok és Borbélyok Szak-közlönye. Szerk. Breitfeld Alajos. V. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

Hermes. Sorsolási értesítő. Szerk. és tulajd. Fleissig Sándor. V. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

Hivatalos Közlöny. Kiadja a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium. V. évf. Havonként 2-szer. Ára 2 frt 50 kr.

Magyar Sport lap. Szerk. Salamon József; kiadó-tulajd. Fogl József Lajos. V. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

Nemzetközi Művészeti Szemle. Főszerk. Valentin Lajos; fel. szerk. Miskolczy Henrik. V. évf. Havonta 2-szer. Ára 4 frt. (Magyar és német sszöveggel.)

Egészségügyi Értesítő. Szerk. dr. Heltai Manó; kiadja a m. kir. belügyminisztérium. V. évf. Havonként 2-szer. Ára 2 frt.

Hungaria. A »Hungaria« magyarországi sütőiparos-egylet szaklapja. Szerk. Mezey László. V. évf. Ára . . .

Magyar Malom és Gazdasági Értesítő. Szerk. Gondos Jenő; kiadó-tulajd. Weiss Lajos. V. évf. Havonként 2-szer. Ára 6 frt. (Magyar és német sszöveggel.)

Mészárosok és Hentesek Lapja. Lapvezető: Komáromi Sándor; szerk. Schatz Ármán. V. évf. Ára 6 frt.

Tőzsdei Értesítő. Szerk. dr. Félegyházi Ágost; kiadja: a budapesti áru- és értéktőzsde tanácsa. V. évf.

Vas- és Fémmunkások Szaklapja. Szerk. Schimek Károly; lap-tulajd. »A magyarországi vas- és fémmunkások intéző bizottsága.« V. évf. Havonként kétszer. Ára 1 frt 20 kr.

Gyógyszerészeti Értesítő. Szerk. és tulajd. Lukács István. IV. évf. Havonként 2-szer. Díjtalanul küldetik.

Néplap. Gazdasági heti közlöny. Szerk. István gazda. IV. évf. Ára 1 frt, 50 kr.

Sport-Világ. Szerk. és kiadja a »Sport-Világ társaság«; képviseli Iszer Károly. IV. évf. Ára 4 frt.

Állategészségügyi Értesítő. Kiadja a kereskedelmi m. kir. minisztérium. IV. évf. Hivatalból küldetik.

Bőripar. Szerk. és kiadó Meller Jerome. IV. évf. Havonként 3-szor. Ára 6 frt. (Magyar és német sszöveggel.)

Divat-Ujság. Szerk. Csepreghy Ferenczné; kiadó-tulajd. Rákosi Jenő. IV. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

A »Hermes« magyar általános váltóüzlet részvény-társaság pénzügyi közlönye és sorsolási Értesítője. Szerk. Guttman Lajos. IV. évf. Ára 2 frt.

Könyvkötők Lapja. Kiadó Kraml Nándor. IV. évf. Havonként 2-szer. Ára 2 frt 40 kr.

Magyar Bőripar. Főszerk. és kiadó-tulajd. Leitersdorfer Lipót; szerk. Wiesel Károly. IV. évf. Havonként 3-szor. Ára 6 frt. (Magyar és német sszöveggel.)

Magyar Fakereskedő. Szerk. és kiadó tulajd. Székely Ignác. IV. évf. Havonk. 2-szer. Ára 4 frt, 70 kr.

Magyar Gazdák Lapja. Főszerk. Herényi Gothárd Sándor; fel. szerk. Szabó Ferencz. IV. évf. Ára 8 frt.

Magyar Közlekedés. Szerk. Hunyady Ferencz; kiadja a lap kiadó-vállalata. IV. évf. Havonként 3-or. Ára 6 frt.

Magyar Mezőgazdák Szövetkezetének Üzleti Értesítője. Szerk. fel. Vidassy Elemér. IV. évf. Havonként 2-szer. A tagok ingyen kapják.

Molnárok Lapja. Az »Országos Molnár-Egyesület Hivatalos Közlönye.« Szerk. Jutassy Ödön. IV. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

Pénzügyi Hirlap. Szerk. Lendvay Sándor; kiadó-tulajd. a »Pénzügyi Hirlap« részvénytársaság. IV. évf. Havonként kétszer. Ára 1 frt.

Rendőri Lapok. Kiadó-tulajd. Mezei Sándor; szerk. Endrődy Géza. IV. évf. Ára 7 frt.

Szebész. Szerk. és kiadó dr. Kertész József. IV. évf. Ára 10 frt.

Közlekedési Közlöny. (Tarifa Ujság.) Szerk. és kiadó-tulajd. Ösinger János. IV. évf. Havonként 2-er. Ára 5 frt.

Békehírnök. Szerk. Udvarnoki András és Csoják Attila. III. évf. Havonként 2-szer. Ára 1 frt 80 kr.

Biztosítási és Közgazdasági Lapok. Szerk. Török Jenő Endre III. évf. Havonként 2-er. Ára 10 frt.

Évzsak. Divat- és kézimunka folyóirat. Szerk. Faylné Hentaller Mária; kiadó »Könyves Kálmán« m. irod. részvény társaság. III. évf. Havonként 2-szer. Ára 6 frt.

Gyorsírási Hírlap. Szerk. és kiadja Rosenthal Mór. III. évf. Havonként kétszer. Ára 2 frt 50 kr.

Háztartás. Szerk. Kürthy Emilné; kiadó-tulajd. a Magyar nyomda. III. évf. Havonként 3-szor. Ára 6 frt.

Magántisztviselők Lapja. Főszerk. Kreutzer Lipót és Bálint Dezső. III. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

Magyar Bortermelők Lapja. Szerk. Rombay Dezső. III. évf. Ára 4 frt.

A Kert. Szerk. és tulajd. Mauthner Ödön; fel. szerk. Igali Szvetozár. III. évf. Havonként kétszer. Ára 4 frt.

Magyar Főváros. Szerk. Gelei József. III. évf. Ára 8 frt.

Magyar Közvetítő Ujság. Szerk. és kiadó Gerő Mór. III. évf. Havonként 2-szer. Ára 5 frt.

Magyar Téglapár és Építők Közlönye. Szerk. Kállai Leó; kiadó E. Misráhy. III. évf. Havonként 2-er. Ára 6 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Vállalkozók Közlönye. Szerk. Komor Marcell; kiadó-tulajd. Várnai F. III. évf. Havonként háromszor Ára 6 frt.

Szóló és Borgazdasági Lapok. Főszerk. Engelbrecht Károly; fel. szerk. és kiadó báró Radossevich Tódor. II. évf. Ára 5 frt.

Budapesti Tattersall Értesítője. Kiadja a lótenyésztés emelésére alakult részvénytársaság. II. évf. Havonként. Ára 2 frt. (Magyar német és francia szöveggel.)

Építő munkás. Szerk. Bokányi Dezső; tulajd. Bauer János. II. évf. Havonként kétszer. Ára 1 frt 40 kr.

A Filler. Kiadó tulajdonos az Által. Visszat. Pénztár-Részvény társaság. II. évf. Havonként 2-er. Ára 48 fillér.

Földmívelő. Szerk. Várkonyi István;

kiadója: A földmívelő munkás szegény nép szakegyesülete. II. évf. Ára 1 frt 90 kr.

Magyar Gazdatiszt. Szerk. Mihályfalvy J.; kiadó tulajd. Szaiff Kálmán. II. évf. Hetenként 2-szer. Ára 6 frt.

Magyar Molnár Ujság. Szerk. Jancsó Dezső. II. évf. Havonként 2-er Ára 4 frt.

Órás- és Ékszerész Szemle. Szerk. Molnár Gyula; kiadja a Órás- és Ékszerész Szemle vállalat. II. évf. Havonként 2-er. Ára 3 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Pinczerek Lapja. Szerk. és kiadó-tulajd. Ihász György. II. Havonként 2-szer. Ára 3 frt.

Sportélet. Szerk. Őszi Kornél. II. évf. Ára 12 frt.

Szabadalmi Közlöny. Szerk. Freckay János. II. évf. Ára 10 frt.

Székesfővárosi Lakáshirdető. II. évf. Havonként 3-szor. Ára 3 frt. (Magyar és német szöveggel.)

A Sziggyártó és Nyerges. Főszerk. és kiadó-tulajd. ifj. Leitersdorfer Lipót; szerk. Wiesel Károly. II. évf. Havonként 2-szer Ára 5 frt.

Világosság. A könyvnyomdászok és betűöntők haladó-szervezetének közlönye. Szerk. és kiadó: Rothenstein Mór II. évf. Ára ..

Agrar Értesítő. A magyar gazdaszövetség közlönye. Szerk. Bálint Imre. I. évf.

Allam nélkül. Az idealisztikus anarkisták közlönye. Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Schmitt Jenő. I. évf. Ára 1 frt 50 kr.

Allami Tisztviselők Közlönye. Szerk. Dugovich Titus. I. évf. Ára 5 frt.

Anyakönyvi Közlöny és eljegyzési Értesítő. Szerk. Krishaber Győző. I. évf. Ára 10 frt.

Belügyi Közlöny. Szerk. dr. Némethy Károly; kiadja a m. kir. belügy-ministerium. I. évf. Havonként 2-er. Hivatból küldetik.

Budapesti Házfelügyelők Lapja. Szerk. Tóth Pál; kiadó-tulajd. Hölgye Sándor. I. évf. Havonként 3-szor. Ára 4 frt.

Erdészeti Ujság. Szerk. és kiadó-tulajd. Podhradszky Emil. I. évf. Ára 4 évf.

Az Ezeréves Magyarország. Szerk. és kiadó-tulajd. Laurenci Gyula I. évf. Havonként 2-er. (Német-francia szöveggel.)

Földművelők Szaklapja. A magyarországi szocializmus demokráta földművelők szaklapja. Szerk. Urbán Pál. I. évf. Havonként 2-szer. Ára 80 kr.

Fűszerkereskedők Lapja. Főszerk. Soós Antal; fel. szerk. Bolgár K. I. évf. Havonként 3-or.

Gazdasági Tudósító. Szerk. Tokaji László. I. évf. Havonként többször. Ingyen.

Hivatalos Vásárcsarnoki Értesítő. Szerk. Budapest Székes-főváros vásárcsarnokainak igazgatósága; kiadja: Budapest székes főváros közönsége. I. évf. Hetenként 2-szer. Ára 4 frt.

A Jövő. Társadalmi és tudományos felekezeti hetilap. Szerk. Dr. Weiszberg Gyula. I. évf. Ára 6 frt.

Kereskedelmi Hetiszemle. Főszerk. Steinbach Mór; fel. szerk. Deák Marczel; laptulajd. Pasics Géza. I. évf. 6 frt.

A Kereskedő-Segéd. Szerk. és kiadó Kugler Gyula; laptulajd. a kereskedő-szolgálat lapbizottsága. I. évf. Havonként 2-szer. Ára 1 frt 20 kr.

Magyar Biztosítási Hírlap. Szerk. László Mihály; tulajd. Gelléri J. I. évf. Havonként. 2-szer. Ára 4 frt.

Magyar gyűjtők Lapja. Szerk. és kiadják: Erdős Miksa és Bustin S. I. évf. Havonként 2-szer. Ára 6 frt. (A 2. számmal megszűnt.)

Kagyar Kritika. Szerk. Benedek Elek; kiadja a szerkesztő- és kiadó-bizottság. I. évf. Havonként 2-szer. Ára 5 frt.

Magyar Munkások Lapja. Szerk. Lázár Vilmos; kiadó: Hölgye Sándor I. évf. Ára 4 frt.

Osztálysorsjáték. Szerk. és kiadja az Osztálysorsjáték kiadó-hivatala. I. évf. Havonként 2-szer. Ára 3 frt.

Ős-Budavári Híradó. Szerk. Sztojanovits Jenő; kiadó-tulajd. az Ős-Budavár részvénytársaság. I. évf. Naponként. Ingyen.

Pénzügyi Ellenőr. Főszerk. báró Fiáth Gyula; fel. szerk. Török István. I. évf. Havonként 2-szer. Ára 2 frt.

Rejtelmes Világ. Főszerk. báró Mikos János; segéd-szerk. Hoffmann Ottó; kiadó-tulajd. Déry L. Anna. I. évf. Ára 10 frt.

Reklám. Ipar- és kereskedelmi utmutató. Szerk.-tulajd. Jámor Tivadar; társ-szerk. Hecht Márk. I. évf. Ingyen.

Színházi Lapok. Szerk. Forrai Soma. I. évf. Naponként. Ára 18 frt.

Színházi Ujság. Művészeti napilap. Szerk. Békefi Antal; kiadó-tulajd. Gönczi I. József. I. évf. Egyes szám 1 kr.

A Természet, állattani és vadászati folyóirat. Szerk. Dr. Lendl Adolf és csik-szentsimonyi és ernyesi Lakatos Károly. I. évf. Havonként 2-szer. Ára 3 frt.

Vas- és Fémmunkások Szaklapja. Szerk. Rádi Sándor; laptulajd. A vas- és fémmunkások 6-os bizottsága. I. évf. Havonként 2-szer. Ára 1 frt 20 kr.

Vásárcsarnoki Értesítő. Szerk. és kiadó-tulajd. Pártos Nándor I. évf. Ára 4 frt.

Vasutasok Lapja. Szerk. Boross Vilmos és Csoór Gáspár. I. évf. Ára 4 frt.

VIDÉKEN.

Bányászati és Kohászati Lapok. A m. kir. bányászati Akadémia közlönye. (Selmece.) Szerk. Litsehauer Lajos. XXX. évf. Minden hónap 1. és 15-én. Ára 8 frt.

A Nyitravölgyi Gazdasági Egylet Közlönye. (Nyitra.) Szerk. báró Friesenhof Gergely. XXII. évf. Havonként kétszer. Ára 3 frt.

Értesítő a kolozsvári orvos-ter-mészettudomány-társulat gyűléseiről. (Kolozsvár.) XX. évf. Havonként 2-3 szám.

Szőlőszeti és Borászati Lap. (Kassa.) Szerk. és kiadó-tul. Maurer János és Steiger Ferencz. XVIII. évf. Ára 4 frt.

A Zalamegyei Gazdasági Egyesület Értesítője. (Zala-Egerszeg.) XVIII. évf. Havonként. Az egyesület tagjai ingyen kapják.

Időjárás Naptár Magyarország számára. (Ó-Széplak.) Kiadja a nyitravölgyi gazdasági egylet agrármeteorológiai obser-vatoriuma. XIV. évf. Ára 4 frt.

Közérdek. (Debreczen.) A magyaror-szági pincérek szakközlönye. Szerk. és kiadó-tulajd. Than Gyula. IX. évf. Ha-vonként kétszer. Ára 5 frt

Kassai Jogi Közlöny. (Kassa.) Szerk. dr. Glück Lipót; kiadja Bernovics Gusztáv. VII. évf. Ára 5 frt.

Szegedi Jogász-Lapok. (Szeged.) Szerk. Reiniger Jakab. VI. évf. Ára 6 frt.

1848-49. Történelmi Lapok. (Ko-lozsvár.) Szerk. Kuszko István. VI. évf. Havonként kétszer. Ára 4 frt.

Magyar Műkertészek és Ker-tészgazdák Országos Szakköz-lönye. (Szeged.) Szerk. Mayer Mik-

lós; laptulajdonosok a magyar műkertészek. VI. évf. Havonként 2-szer. Ára 3 frt.

Pályázat. (Székesfehérvár.) A magyar izr. hitközségi hivatalnokok közlönye. Szerk. Péterfi J.; kiadó-tulajd. Singer Ede. VI. évf. Ára 4 frt.

Fényképészeti Értesítő. (Győr.) Szerkesztő és kiadó dr. Moller Miklós. V. évf. Havonként 2-szer. Ára 1 frt 50 kr. (Múlt évben Fényképészeti Lapok volt a címe.)

Magyar Kerékpáros. (Szombathely.) Szerk. dr. Korchmáros Kálmán. V. évf. Havonként háromszor. Ára 3 frt.

Gazdasági Értesítő. (Nyiregyháza.) Szerk. Simitska Endre; kiadja a felső-tisza-vidéki gazdasági egyesület. IV. évf. Havonként 2-szer. Ára nem egyesületi tagok részére 5 frt.

Pécsi Jogi Közlöny. (Pécs.) Szerk. Pleininger Ferencz. IV. évf. Ára 4 frt.

Iparosok Lapja. (Szabadka.) Főszerk. és kiadó-tulajd. Hirth Lipót; fel. szerk. Pataky Lénárd. II. évf. Ára . . . ?

Kerékpár-Sport. (Pécs.) Szerk. Bolgár Tivadar. II. évf. Havonként 2-szer. Ára 3 frt.

A Baraczk Hiradó. (Kecskemét.) Szerk. és kiadja: az Első Alföldi Cognac-gyár. Részvénytársaság Kecskeméten. I. évf. Ingyen küldetik.

Búziás-gyógyfürdő. (Buziás.) Szerk. és társtulajdonos; S. Márton János; kiadó-tulajd. Ullmann Ferencz. I. évf. Ára 4 frt, 60 kr.

Iparosok Lapja. (Pécs.) Szerk. fel. Ballir Sándor; lapkiadó-tulajd. A pécsi ipartestület. I. évf. Ára 8 frt.

Napi Közlöny. (Trencsén.) A magyar orvosok és természetvizsgálók Trencsénben 1897. aug. 22—25. tartott XXIX. nagygyűléseiről. Szerk. Biringer Ferencz dr., Lakits Ferencz dr. Prochnov József dr. és Rauchbauer József dr. Tagok ingyen kapták.

Népbarát. (Pécs.) A munkásnép érdekeit képviselő közlöny. Szerk. és kiadó-tulajd. Brüstzl Lajos. I. évf. Havonként 2-szer. Ára 1 frt 20 kr.

Reclam. (Pécs.) Szerk. és kiadók: Wessely és Horváth. I. évf. Havonként 2-szer. Ingyen.

Végtárgyalási Napló. (Hód-Mező-Vásárhely.) Kiadó Lávai F. I. évf. Megjelenik a végtárgyalás tartama alatt minden nap. Egyes szám 2 kr.

Összesen 212.

VIII. VIDÉKI LAPOK

(nem politikai tartalommal.)

Debreczen-Nagyvárad Értesítő. (Debreczen.) Szerk. és kiadó-tulajdonos Zichermann H. LV. évf. Ára 2 frt.

Zalai Közlöny. (Nagy-Kanizsa.) Szerk. dr. Kiss Ernő; kiadó ifj. Wajdits József. XXXVI. évf. Ára 5 frt.

Szepesi Hírnök. (Lőcse.) Szerk. és kiadó-tulajd. Hoepfner Gusztáv. XXXV. évf. Ára 4 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Üng. (Ungvár.) Szerk. Tabódy Jenő; kiadó-tulajd. Székely és Illés. XXXV. évf. Ára 4 frt.

Borsod. (Miskolcz.) Szerk. Miskolczy Pál; kiadó-tulajd. Forster Rezső. XXXI. évf. Ára 4 frt.

Szamos. (Szatmár.) Szerk. dr. Hant Jenő. XXIX. évf. Hetenként kétszer. Ára 4 frt.

Nyitrai Lapok. (Nyitra.) Szerk. és tulajd. Weiss József. XXVIII. évf. Ára 5 frt 20 kr. (Magyar és német szöveggel.)

Zemplén. (Sátoralja-Ujhely.) Szerk. Dongó Gy. Géza; kiadó-tulajd. Ehlerst Gyula. XXVIII. évf. Ára 6 frt.

Hód-Mező-Vásárhely. (Hód-Mező-Vásárhely.) Szerk. ifj. Szilágyi Gyula; kiadó tulajd. a nyomda- és kiadó-részvénytársaság. XXVII. évf. Hetenként 2-szer. Ára 4 frt.

Tolnamegyei Közlöny. (Szegzárd.) Szerk. és kiadó-tulajdonos Boda Vilmos. XXV. évf. Ára 6 frt.

Bereg. (Beregszász.) Szerk. Janka Sándor és Krémer István; kiadó-tulajd. a »Haladás« könyvnyomdája. XXIV. évf. Ára 4 frt.

Pápai Lapok. (Pápa.) Szerk. Körmeny Béla; laptulajd. dr. Fenyvessy Ferencz; XXIV. évf. Ára 6 frt.

Vágvölgyi Lap. (Trencsén.) Szerk.-kiadó Skarnitzl X. Fer. XXIII. évf. Magyar és német szöveggel. Ára 4 frt.

Szatmár. (Szatmár.) Szerk. Nagy Lajos; kiadó-tulajd. Nagy Lajosné. XXIII. évf. Ára 2 frt 80 kr.

Nagybánya és Vidéke. (Nagy-Bánya.) Szerk. Riszdorfer János; kiadó-tulajd. Molnár Mihály. XXIII. évf. Ára 4 frt.

Veszprém. (Veszprém.) Szerk. feles Krausz József; kiadó-tulajd. Krausz Ármin fia. XXIII. évf. Ára 6 frt.

Szabadkai Közlöny. (Szabadka.)

Szerk. és kiadó-tulajdonos Schlesinger Sándor. XXII. évf. Ára 2 frt.

Szolnok-Doboka. (Deés.) Szerk. és kiadó Veress Dezső. XXII. évf. Ára 6 frt.

Felvidéki Szemle. (Eperjes.) Szerk. és kiadó-tulajd. Hedry Bertalan. XXII. évf. Hetenként kétszer. Ára 5 frt.

Nagy-Kunság. (Karczag.) Szerkesztő Szódi Miksa. XXII. évf. Ára 4 frt.

Szatmármegyei Közlöny. (Nagy-Károly.) Szerk. Baudisz Jenő; tulajdonos ifj. Roth Károly. XXI. évf. Ára 4 frt.

Hunyad. (Déva.) Szerk. Kun Róbert; lap-tulajd. Réthi Lajos; kiadó Hirsch Adolf. XXI. évf. Ára 4 frt.

Bajai Közlöny. (Baja.) Szerk. és tulajd. Erdélyi Gyula; kiadó Steintz Gyuláné. XX. évf. Ára 5 frt.

Nagy-Körösi Hirlap. (Nagy-Körös.) Főszerk. Tóth József; szerk. ifj. Takács Béla; társszerk. Plager Gyula és dr. Joó Imre; lap-tulajd. Plager és társai. XX. évf. Ára 5 frt.

Rozsnyói Híradó. (Rozsnyó.) Szerk. Krasznai K. G.; kiadja Kovács Mihály. XX. évf. Ára 6 frt.

Keszthelyi Hirlap. (Keszthely.) Szerk. dr. Lovassy Sándor; főmunkatárs Imrik János; kiadótulajd. Mérei Ignác. XX. évf. Ára 5 frt.

Felvidéki Közlöny. (Kassa.) Főszerk. és lap-tulajd. Hedry Bertalan; szerk. Rossler István. XIX. évf. Hetenként kétszer. Ára 5 frt.

Gyöngyösi Lapok. (Gyöngyös.) Szerk. és kiadó tulajd. Rigó Alajos. XIX. évf. Ára 4 frt.

Krassó-Szörényi Lapok. (Lugos.) Szerk. fel. és kiadó-tulajd. Virányi János. XIX. évf. Ára 6 frt.

Orosházi Közlöny. (Orosháza.) Szerk. fel. Harsányi István; kiadó-tulajd. Press N. XIX. évf. Ára 4 frt.

Bácskai Ellenőr. (Szabadka.) Szerk. Stoczek Károly. XIX. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Ungvári Közlöny. (Ungvár.) Szerk. Schürger Ferencz; kiadó-tulajd. Lévai Mór. XXI. évf. Ára 4 frt.

Vácsi Közlöny. (Vác.) Szerk. és lap-tulajd. Varga Mihály. XIX. évf. Ára 6 frt.

Esztergom es Vidéke. (Esztergom.) Szerk. Munkácsy Kálmán; kiadó-tulajd. dr. Prokopp Gyula. XIX. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Esztergomi Közlöny. (Esztergom.)

Szerk. és kiadó-tulajd. Haan Rezső. XIX. évf. Ára 4 frt.

Szentes és Vidéke. (Szentes.) Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Mátéffy Ferencz, társszerk. Bánfalvi Lajos. XVIII. évf. Hetenként 2-szer. Ára 5 frt.

Jászberény és Vidéke. (Jászberény.) Szerk. felelős a kiadó-tulajdonos Brünauer Adolf. XVIII. évf. Ára 4 frt.

Komáromi Lapok. (Komárommegyei Közlöny.) (Komárom.) Főszerk. Tuba János; fel. szerk. Hittrich József. XVIII. évf. Ára 5 frt.

Nyirvidék. (Nyiregyháza.) Szerk. Inczedy Lajos; kiadó-tulajd. Jóba Elek. XVIII. évf. Ára 4 frt.

Tata-Tóvárosi Híradó. (Tata-Tóváros.) Főszerk. Baur Ödön; Pontelinác Sándor; kiadótulajdonos Engländer és társa. XVIII. évf. Ára 5 frt.

Losonc és Vidéke. (Losonc.) Szerk. Laszly István; lap-tul. képviselője Kovács Ferencz. XVIII. évf. Ára 5 frt.

Gömör-Kishont. (Rimaszombat.) Szerkesztő dr. Veress Samu; XVII. évf. Ára 4 frt.

Szekszárd Vidéke. (Szekszárd.) Szerk. és lap-tulajd. Geiger Gyula; hely. szerk. Schneider János. XVII. évf. Ára 6 frt.

Kőszeg és Vidéke. (Kőszeg.) Szerk. Wittinger Antal; kiadó-tulajd. Feigl Gyula. XVII. évf. Ára 4 frt.

Veszprémi Független Hirlap. (Veszprém.) Szerk. Kompolthy Tivadar. XVII. évf. Ára 6 frt.

Békes. (B.-Gyula.) Szerk. Kohn Dávid; kiadótulajdonos Dobay János. XVI. évf. Ára 5 frt.

Mohács és Vidéke. (Mohács.) Szerk. Margitai Péter; lapkiadó Blandl János. XVI. évf. Ára 4 frt.

Orosházi Ujság. (Orosháza.) Szerk. és kiadó Veres Lajos. XVI. évf. Ára 4 frt.

Felvidéki Híradó. (Turócz-Szent-Márton.) Szerk. Fehér János; kiadó a Magyar nyomda. XVI. évf. Ára 4 frt.

Zalamegye. (Zala-Egerszeg.) Szerk. és kiadó-tulajd. Udvardy Ignác. XVI. évf. Ára 4 frt.

Borsod-Miskolczi Közlöny. (Miskolc.) Szerk. dr. Ferenczi Henrik. XV. évf. Ára 6 frt. Hetenként kétszer.

Félegyházi Hirlap. (Félegyháza.) Szerk. Dobák Ferencz; kiadja Ranezay József. XV. évf. Ára 5 frt.

Rábavidék. (Körmend.) Szerk. Rábai

Zsigmond; kiadja a Körömdi részvénytársaság. XV. évf. Ára 4 frt.

Vásárhely és Vidéke. (Hódmező-Vásárhely.) Főszerk. és kiadó-tulajd. dr. Endrey Gyula; fel. szerk. Bibó Lajos. XIV. évf. Hetenként kétszer. Ára 4 frt.

Czepléd. (Czepléd.) Szerk. dr. Fischer László; kiadó-tulajd. Sebők Béla. XV. évf. Ára 4 frt.

Szilágy. (Zilah.) Szerk. dr. Kincs Gyula és ifj. Kapus Samu; kiadó Seres Samu. XV. évf. Ára 4 frt.

Szilágy-Somlyó. (Szilágy-Somlyó.) Szerk. és kiadó-tulajd. Bölöni Sándor. XV. évf. Ára 4 frt.

Szarvasi Lapok. (Szarvas.) Szerk. és kiadó-tulajdonos Szikes Antal; társ-szerk. Mihálfi József. XIV. évf. Ára 5 frt.

Munkács. (Munkács.) Szerk. és kiadó-tulajd. Kozma László; társ-szerk. Gottier Lajos. XIII. évf. Ára 4 frt.

Muraköz. (Csáktornya.) Szerk. Margitai József; kiadó Glád Ferencz. XIV. évf. Ára 4 frt.

Nagy-Károly és Vidéke. (Nagy-Károly.) Szerk. Papp Béla; kiadó-tulajd. Sarkadi Nagy Zsigmond. XIV. évf. Ára 4 frt.

Telecska. (Kula.) Szerk. Lackner Fülöp; kiadó-tulajd. Berkovics Márk. XIV. évf. Ára 2 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Szatmár és Vidéke. (Szatmár.) Szerk. dr. Fejes István; kiadó-tulajd. Morvai János. XIV. évf. Ára 3 frt.

Muraszombat és Vidéke. (Muraszombat.) Szerk. Csorna Jenő; társszerk. és kiadó Khál Elek muraszombati gazdasági fiókegylet. XIII. évf. Ára 3 frt.

Szabolcsi Szabad Sajtó. (Nyíregyháza.) Szerk. Sipos Lajos; kiadó-tulajd. Piringer János. XIII. évf. Ára 4 frt.

Érsekújvár és vidéke. (Érsekújvár.) Szerk. és kiadó-tulajdonos Illényi István. XIII. évf. Ára 5 frt.

Mezőtur és Vidéke. (Mezőtur.) Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Dunsits Dezső. XIII. évf. Ára 4 frt.

Orsova és Vidéke. (Orsova.) Szerk. és kiadó-tulajd. Glaser Simon. XIII. évf. Ára 5 frt. (Mult évben »Orsova« cz. jelent meg.)

Szepesi Lapok. (Igló.) Szerk. és kiadó-tulajd. Zimann János; kiadó Csetenyi Emil. XIII. évf. Ára 4 frt.

Ugocsa. (Nagy-Szöllős.) Szerk. Papp Zsigmond; segédszerk. Pilisi Sándor; lap-

kiadó-tulajdonos Zinner Mór. XIII. évf. Ára 4 frt.

Kaposvár. (Kaposvár.) Szerk. és kiadó-tulajdonos Csondor János. XII. évf. Hetenként 2-szer. Ára 6 frt.

Szabadkai Hirlap. (Szabadka.) Szerk. és kiadó-tulajd. Székely Simon. XII. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Árvamegyei Hirlap. (Alsó-Kubin.) Szerk. és kiadó Trnkócy József. X. évf. Ára 4 frt.

Barsi Ellenőr. (Aranyos-Marót.) Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Bottka Győző. IX. évf. Ára 4 frt.

Besztercebánya és Vidéke. (Besztercebánya.) Főszerk. Áldor Imre; fel. szerk. Singer Jakab; kiadó-tulajd. Singer és Sonnenfeld. X. évf. Ára 4 frt.

Jászság. (Jász-Berény.) Szerk. és kiadó-tulajd. Hild Victor. X. évf. Ára 4 frt.

Kisvárdai Lapok. (Kisvárdá.) Szerk. és kiadó-tulajdonos dr. Vadász Lipót. X. évf. Ára 4 frt.

Pestmegyei Hirlap. (Kecskemét.) Szerk. és kiadó Somogyi János. X. évf. Ára 6 frt.

Siklós és Vidéke. (Siklós.) Szerk. és kiadó-tulajdonos Rédey Károly. X. évf. Ára 4 frt.

Zólyomvármegyei Hirlap. (Zólyom.) Szerk. és kiadó-tulajdonos Nádosy Gyula. X. évf. Ára 4 frt.

Csiki Lapok. (Csik-Szereda.) Szerk. dr. Bocskor Béla; kiadó-tul. Györgyjakab Márton. IX. évf. Ára 4 frt.

Ó-Becse és Vidéke. (Ó-Becse.) Szerk. dr. Grünbaum Pál; kiadó-tulajd. Löwy Lajos. IX. évf. Ára 4 frt.

Szalontai Lapok. (Nagy-Szalonta.) Szerk. Nagy Márton és Czajlik György; lapkiadó-tulajdonos Reich Jakab. IX. évf. Ára 4 frt.

Közérdek. (Maros-Vásárhely.) Szerk. és kiadó-tulajd. Pálffy Mihály; IX. évf. Ára 6 frt.

Moór és Vidéke. (Moór.) Szerk. Reszler Jakab. IX. évf. Ára 5 frt.

Zentai Közlöny. (Zenta.) Szerk. és kiadó-tulajd. Schvarcz Sándor. IX. évf. Ára 5 frt.

Rábaközi Hirlap. (Kapurvár.) Szerk. Kőhalmi M. Béla és dr. Laufer S.; kiadó-tulajd. Buxbaum József. VIII. évf. Ára 4 frt.

Selmeczbányai Hiradó. (Selmeczbánya.) Szerk. Vörös Ferencz; kiadók Joerges Ágost özv. és fia. VIII. évf. Ára 4 frt.

Szarvas és Vidéke. (Szarvas) Szerk. Sámuel Adolf. VIII. évf. Ára 4 frt.

Tiszavidék. (Csongrád.) Szerk. és kiadó Szilber János. VIII. évf. Ára 3 frt.

Aranyos-Vidék. (Torda.) Szerk. Nagy Albert; kiadó-tulajd. Nagy Olivér és társai VII. évf. Ára 4 frt.

Bártfa és Vidéke. (Bártfa.) Szerk. Arányi Dezső; kiadó-tulajd. Blayer M. VII. évf. Ára 4 frt.

Tapoleza és Vidéke. (Tapoleza.) Szerk. és kiadó-tulajd. Feleki Alajos. VII. évf. Ára 5 frt.

Csongrádi Lap. (Csongrád.) Szerk. Éder János; kiadó-tulajd. Weisz Márk. VII. évf. Ára 4 frt.

Kis-Küküllő. (Dicső-Szent-Márton.) Szerk. Gvidó Béla; kiadó-tulajd. Hirsch Mór. VII. évf. Ára 4 frt.

H.-Böszörmény és Vidéke. (H.-Böszörmény.) Szerk. Porcsalmy Gyula; kiadó-tul. Szabó Ferenczné. VII. évf. Ára 4 frt.

Komárommegyei Értesítő. (Komárom.) Szerk. és kiadó-tulajd. Jankovich Lajos. VII. évf. Ára 5 frt.

Pápai Közlöny. (Pápa.) Szerk. és kiadó-tul. Pollatsek Frigyes. VII. évf. Ára 6 frt.

Szoboszló és Vidéke. (Hajdu-Szoboszló.) Szerk. és kiadó-tulajd. Fehér Gábor. VII. évf. Ára 4 frt.

Túrkeve. (Túrkeve.) Szerk. és lap-tul. Bentik E. VII. évf. Ára 4 frt.

Ada-Moholi Közlöny. (Ada.) Szerk. és kiadó-tulajd. Berger Adolf. VI. évf. Ára 5 frt.

Délvidék. (Versecz.) Szerk. Perjéssy Lajos; kiadja a Kirchner-féle nyomda. VI. évf. Ára 5 frt.

Esztergomi Lapok. (Esztergom.) Szerk. és tulajd. Gerenday József. VI. évf. Hetenként kétszer. Ára 6 frt.

Hevesmegyei Lapok. (Gyöngyös.) Szerk. kiadó-tulajd. Vadász Lajos; VI. évf. Ára 6 frt.

Kisbér és Vidéke. (Kisbér.) Szerk. és lap-tulajd. Semper Idem. VI. évf. Ára 4 frt.

Módos és Vidéke. (Módos.) Szerk. Oblát Sándor; kiadó-tulajd. Staitz György. V. évf. Ára 3 frt.

Munkács és Vidéke. (Munkács.) Szerk. Tulcsik Ferencz; kiadó-tulajd. Farkas Kálmán. VI. évf. Ára 3 frt.

Déva és Vidéke. (Déva.) Szerk. Szentirmay Alajos; kiadó-tulajd. Kroll és társa. V. évf. Ára 4 frt.

Liptó. (Liptó-Szent-Miklós.) Szerk. és kiadó-tul. Steier Izidor. V. évf. Ára 4 frt.

Magyar Tengerpart. (Fiume.) Szerk. és kiadó-tulajd. Körösi Sándor. V. évf. Ára 5 frt.

Mátészalka és Vidéke. (Máté-Szalka.) Főszerkesztő Endrédy József; kiadó Weisz Zsigmond. V. évf. Ára 4 frt. (Meggyszűnt ápr. 1.)

Csurgó és Vidéke. (Csurgó.) Szerk. dr. Nagy Sándor; kiadó-tulajd. Vágó Gyula. V. évf. Ára 4 frt.

Kisujszállás és Vidéke. (Kisujszállás.) Szerk. és kiadó-tulajd. Szekeres József. V. évf. Ára 4 frt.

Népszava. (Szabadka.) Szerk. és tulajd. Terbe Vincze. V. évf. Ára 6 frt.

Sümeg és Vidéke. (Sümeg.) Szerk. Eles Károly; V. évf. Ára 4 frt. (Mult évben »Sümeg-Szent-Grót.«)

Zempléni Hírlap. (Sátoralja-Ujhely.) Szerk. Juresó Ágoston. V. évf. Ára 4 frt.

Tokaj-Hegyalja. (Szerencs.) Szerk. és kiadó-tul. Simon József. V. évf. Ára 4 frt.

Ujpesti Közlöny. (Ujpest.) Szerk. és kiadó-tulajd. Mártonffy Imre. V. évfolyam. Ára 4 frt.

Zentai Hírlap. (Zenta.) Szerk. és lap-tulajd. Szigethy István. V. évf. Ára 4 frt.

Aradi Híradó. (Arad.) Szerk. és lap-tulajd. Cs. Endes Dániel. IV. évfolyam. Ára 4 frt.

Debreczeni Lapok. (Debreczen.) Szerkesztő és kiadó-tulajd. Schwarz I. Imre. IV. évf. Ára 2 frt.

Csongrádi Közlöny. (Csongrád.) Szerk. és kiadó Hegyi Antal. IV. évf. Ára 2 frt.

Felvidéki Ujság. (Zsolna.) Szerk. Garai Lajos; kiadó az Áldori-féle nyomda. IV. évf. Ára 4 frt.

Siklósi Hírlap. (Siklós.) Szerk. és kiadó-tulajd. Feiler Mihály. IV. évfolyam. Ára 4 frt.

Tisza-Vidéke és Vidéke. (Tisza-Eüred.) Szerk. Milesz Béla; kiadó-tulajdonos Kohn Adolf. IV. évf. Ára 4 frt.

Barcs és Vidéke. (Barcs.) Szerk. és kiadó Skribanek Géza. III. évf. Ára 4 frt.

Honti Lapok. (Ipolytúr.) Szerk. Halász Ferencz. III. évf. Ára 4 frt 50 kr.

Sátoralja. (Sárospatak.) Szerkesztő és kiadó-tulajd. Steinfeld Jenő. III. évfolyam. Ára 1 frt.

Székely-Udvarhely. (Sz.-Udvarhely.)

Szerk. dr. Vajda Emil; kiadó-tul. Betegh Pál. III. évf. Ára 4 frt.

Félegyházi Híradó. (Félegyháza.) Szerk. és kiadó-tul. Feuer Illés. III. évf. Ára 4 frt.

Hétfői Értesítő. (Nagyvárad.) Szerk. és tulajd. Sarkadi Ignác. III. évfolyam. Ára 4 frt.

Kárpáti Lapok. (Ungvár.) Szerk. Romanecz Aladár; kiadó: Jäger Bertalan. III. évf. Ára 4 frt.

Kispesti Hírlap. (Kispest.) Szerk. Holbesz József; kiadó a laptulajdonos bizottság. III. évfoly. Ára 4 frt.

Losonczy Hírlap. (Losoncz.) Szerk. Draskóczy Zsigmond; III. évf. Ára 4 frt.

Selmeczbányai Hetilap. (Selmeczbánya.) Szerk. és kiadó-tulajd. Szentgyörgyi Elek. III. évf. Ára 4 frt.

Bács-Topolyai Hírlap. (B.-Topolya.) Szerk. dr. Fárnek Dezső; kiadó-tulajd. Wilhelm Miksa. II. évf. Ára 4 frt.

Máramarosi Híradó. (M.-Sziget.) Szerk. Deák Gyula; kiadó-tulajd. Mayer és Berger. II. évf. Ára 4 frt.

Szamosujvár. (Szamosujvár.) Szerk. és tulajd. dr. Fogolyán Tivadar. II. évf. Ára 6 frt.

Szent-Gotthárd. (Szent-Gotthárd.) Szerk. Schmidt Viktor; kiadó-tul. Wellisch Béla. II. évf. Ára 4 frt.

Apatin és Vidéke. (Apatin.) Szerk. Bászler István; kiadó-tulajd. Witzmann József. II. évf. Magyar és német szöveg. Ára 4 frt.

Érmelléki Közlöny. (Ér-Mihályfalva.) Szerk. Szoboszlai Sándor; kiadó-tulajd. Beck Adolf. II. évf. Ára 4 frt.

Erzsébetfalvi Közlöny. (Erzsébetfalva.) Szerk. és kiadó-tulajd. Erdélyi Mihály. II. évf. 4 frt.

Felsőbányai Hírlap. (Felsőbánya.) Szerk. Pap Márton; kiadó: Nánásy István. II. évf. Havonként 2-er. Ára 2 frt.

Felső-Zemplén. (N.-Mihály.) Szerk. Gál Vilmos; kiadó tulajd. Landesman B. II. évf. Ára 4 frt.

Galántha és Vidéke. (Galántha.) Szerk. és kiadó-tulajd. Heufeld Samu. II. évf. 4 frt.

Halas és Kis Kőrös. (Halas.) Szerk. és kiadó-tulajd. Dékáni Árpád; társszerk. Safáry Gyula. II. évf. 4 frt.

Kassai Hírlap. (Kassa.) Szerk. Kresz János; kiadó-tulajd. Wesselényi Géza. Hetenként 3-szor II. Ára 6 frt.

Közérdek. (Ujpest.) Szerk. Fuchs Antal. II. évf. Ára 4 frt.

Püspökladány. (Püspökladány.) Szerk. és tulajd. Eröss Lajos. II. évf. Havonként 2-er. Ára 2 frt.

Szabadság. (Esztergom.) Szerk.-tulajd. Bártfay Géza. II. évf. Hetenként 2-er Ára 6 frt.

Tiszavidéki Hírlap. (Szolnok.) Szerk. és kiadó-tulajd. Hevessi József. II. évf. Hetenként 2-er. Ára 5 frt.

Visó és Vidéke. (Felső-Visó.) Szerk. Cseh Sándor; kiadó-tulajd. Ocskay H. II. évf. Havonként 3-szor Ára 4 frt.

Zentai Híradó. (Zenta.) Szerk. és kiadó-tulajd. Kabos Ármin. II. évf. Ára 5 frt.

Abauj-Szántó és Vidéke. (Abauj-Szántó.) Szerk. Csékus László; kiadó-tulajd. Baksy Barna. I. évf. Ára 4 frt.

Alsó-Lendva és Vidéke. (Alsó-Lendva.) Szerk. Bodnár János és Nagy Ferencz. I. évf. Ára 4 frt.

Bács-Kulai Hírlap. (Kula.) Szerk. és kiadó-tulajd. Berkovits Márk. I. évf. Ára 4 frt.

Balatonvidék. (Keszthely.) Szerk. és kiadó: Magasházy Antal. I. évf. Ára 5 frt.

Buziási Híradó. (Buziás.) Szerk. S. Marton János; kiadó-tulajd. Ullmann Ferencz. I. évf. Ára 4 frt. 60 krt.

Érmellék és Rézalja. (Székelyhid.) Szerk. fel. és kiadó Kohn Sámuel. I. évf. Ára 4 frt.

Erzsébetfalva. (Erzsébetfalva.) Szerk. Draskovich József; kiadó-tulajd. Matkovich Aladár és Draskovich József. I. évf. Ára 4 frt.

Gyöngyösi Ujság. (Gyöngyös.) Főszerk. Dudás Adolf; fel. szerk. Demjanovich Teodor; laptulajd. Makra Géza; kiadó: a Gyöngyösi Társadalmi kör. I. évf. Ára 5 frt.

Kemenesaljai Lapok. (Kis-Czell.) Szerk.-tulajd. Merei Gracza György. I. évf. Ára 5 frt.

Komáromi Hírlap. (Komárom.) Szerk.-tulajd. Dr. Kolbe Dezső. I. évf. Ára 5 frt.

Közérdek. (Szentes.) Szerk. Sz. Kovács Pál; kiadó-tulajd. Hollósi és Vajda. I. évf Ára 3 frt.

Kun-Halas. (Halas.) Szerk. és kiadó-tulajd. Dr. Hermán Ferencz. I. évf. Ára 5 frt.

Kun-Szt-Márton s Vidéke. (kunszentmárton.) Szerk. Reitz János; kiadó-tulajd. Csanády József I. évf. Ára 4 frt.

Mosonymegyei Hirlap. (Magyar-Óvár.) Szerk. és kiadó Merényi Kálmán. I. évf. Ára 5 frt.

Nyiregyháza. (Nyiregyháza.) Fel. szerk. Dr. Prok Gyula; társszerk. Sztempák Jenő; kiadó-tulajd. a szerkesztők. I. évf. Ára 5 frt.

Oktató Néplap. (Pozsony.) Szerk.-tulajd. Pelikán Krizsó I. évf. Havonként 2-szer. Ára 2 frt.

Petrosény és Vidéke. (Petrosény.) Szerk. Zádory Károly; lap-tulajd. Figuli Antal. I. évf. Ára 4 frt.

Rábaközi Ujság. (Kapunár.) Szerk. Deme Károly. I. évf. Ára 4 frt.

Ráczeke és Vidéke. (Ráczeke.) Szerk.-tulajd. Tóth Pál. I. évf. Ára 4 frt.

Ráczekei Hirlap. (Ráczeke.) Szerk.-tulajd. Marosi Kálmán. I. évf. Ára 4 frt.

Szalló Levelek. (Zala-Egerszeg.) Szerk. Polgár Béla. I. évf. Havonként 2-er Ára 6 frt.

Szászváros. (Szászváros.) Szerk.-tulajd. Simon Ferencz. I. évf. Ára 4 frt.

Szatmári Ellenőr. (Szatmár.) Szerk. Papp Lajos. I. évf. Hetenként Ára 4 frt.

Szepes. (Lőcse.) Szerk. Dr. Hajnóczy R. József. I. évf. Ára 4 frt. (Megszűnt.)

Szepesvidék. (Szepesváralja.) Szerk. Karossa Ödön és Telléry Gyula. I. évf. Ára 5 frt.

Sziráki Közlöny. (Szirák.) Szerk. és kiadó-tulajd. Szabó Ferencz I. évf. Ára 4 frt.

Társadalmi Lapok. (Ujpest.) Főszerk. Kárpáti János; fel. szerk. Nádasy Gusztáv. I. évf. Havonként 3-szor. Ára 4 frt.

Veszprémmegye. (Veszprém.) Szerk. és kiadó-tulajd. Áradi T. V. I. évf. Ára 4 frt. (Előbb: Veszprémmegyei Lapok.)
Összesen 181.

IX. HIRDETÉSI LAPOK.

VIDÉKEN.

Nógrádmegyei Hivatalos Értesítő. (B.-Gyarmat.) Kiadja a jegyzői hivatal. XXXV. évf. Hetenként.

Kolozsvármegyei Hivatalos Közlönye. (Kolozsvár.) XX. évf. Ára 4 frt.

Megyei Híradó. Hivatalos hetilap. (Kaposvár.) Szerk. Roboz István. XVI. évf.

Háromszékmegyei Értesítő. (Sepsisziget-György.) Szerk. Vajna Miklós, megyei aljegyző. XIV. évf. Ára 4 frt.

Győr sz. kir. város Hivatalos Értesítője. (Győr.) VIII. évfolyam. Hivatalból küldetik.

Gömör-Kishont t. e. Vármegyei Hivatalos Értesítője. (Rimaszombat.) Szerk. és kiadja a vármegyei alispáni hivatal. VIII. évf. Hivatalos hetilap.

Trencsén Vármegyei Hivatalos Közlönye. (Trencsén.) Szerk. Baross Jusztin alispán; kiadja Skarnitzl X. Ferencz. VII. évf. Ára 2 frt.

Hontvármegyei Hivatalos Közlönye. (Ipolság.) V. évf. Ára 3 frt.

Pozsony Vármegyei Hivatalos Közlönye. (Pozsony.) Szerkeszti és kiadja Klempa Bertalan alispán. V. évf. Havonként 2—3-szor. Ára 2 frt.

Sárosvármegyei Hivatalos Lapja. (Eperjes.) Szerk. és kiadja a Sárosvármegye alispáni hivatala. II. évf. Hetenként.

Szepes-vármegyei Törvényhatóságának Rendeletára. (Lőcse.) I. évf.

Összesen 11.

X. FOLYÓIRATOK.

BUDAPESTEN.

Erdészeti Lapok. Az országos erdészeti egyesület közlönye. Szerk. Bedő Albert; főmunkatársak Arató Gyula és Horváth Sándor. XXXVI. évf. Havonként egyszer. Ára 8 frt.

Nyelvtudományi Közlemények. Szerk. Dr. Szinnye József; kiadja a m. tudományos akadémia. XXXVI. évfoly. Évenként 3 füzetben. Ára 3 frt.

Gyorsírási Lapok. Szerk. Bódogh János, kiadja a budapesti magyar gyorsíró-egylet. XXXIV. évf. Évenként tizszer. Ára 1 frt 50 kr.

Akadémiai Értesítő. A m. tud. akadémia megbízásából szerk. Szily Kálmán főtktár. Megjelen minden hó 15-én. XXXI. évf. Ára 3 frt.

Századok. A magyar történelmi társulat közlönye. Szerk. Szilágyi Sándor. XXXI. évf. Minden hó 15-én (aug. és szept. hónapokat kivéve.) Ára 6 frt; a társulat tagjai tagdíj (5) frt. fejében kapják.

Archaeologiai Értesítő. Kiadja a m. tud. akadémia. Szerk. Hampel József. XXXI. (Uj foly. XVII.) 5-ször évenként, febr., ápr., jun., okt. és decz. 15-én. Ára 6 frt, a társulat tagjai 5 frt. tagsági díjban kapják.

Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye. Szerk. Edvi Illés Aladár. XXIX. évf. Ára 10 frt.

Természettudományi Közlöny. Kiadja a magyar természettudományi társulat. Szily Kálmán közreműködésével szerkesztik: Entz Géza és Paszlavszky József. XXIX. évf. Havonk. Ára nem tagok részére a Pótfüzetekkel együtt 6 frt.

Földtani Közlöny. Kiadja a magyar-honi földtani társulat. Szerk. dr. Staub Mór és dr. Zimányi Károly titkárok. XXVII. évf. Havi füzetekben. Ára 5 frt. A társulati tagok tagsági díjukban kapják.

Magyar Nyelvőr. Szerk. Simonyi Zsigmond. XXVI. évf. Minden hó 15-én. Ára 5 frt.

Magyar Statistikai Évkönyv. Szerk. és kiadja az Országos magyar kir. statisztikai hivatal. XXVI. évf. Havonként. Ára 6 frt.

Budapesti Szemle. A m. t. Akadémia megbízásából szerk. Gyulai Pál; kiadja a Franklin-Társulat. XXV. évf. 10 ívnyi havi füzetekben. Ára 12 frt.

Földrajzi Közlemények. Kiadja a magyar földrajzi társaság. Szerk. Berecz Antal. XXV. évf. Évenként 10 füzetben. Ára 5 frt. Társulati tagok tagsági díjuk fejében kapják.

Budapest Főváros Statisztikai havi füzetek. Kiadja a fővárosi stat. hivatal. Szerk. Körösi József igazgató. XXIV. évf. Ára 4 frt.

A Ludovica Akadémia Közlönye. Szerk. és kiadja a m. k. honvédségi Ludovica Akadémia tanári kara. XXIV. évf. Havi füzetekben. Ára 4 frt.

Első magyar-német »Vasuti és Gőzhajózási Kalauz«. Kiadó Goritschnigg Albert. XXIV. évf. Havi füzetekben. Ára 4 frt.

Magyar Igazságügy. Szerk. dr. Tarnai János; kiadja Singer és Wolfner. XXIV. évf. Havi füzetekben. Ára 12 frt.

Izr. Tanügyi Értesítő. Szerk. Barna Jónás; kiadja az »Orsz. magy. izr. tanító-egyesület«. XXII. évf. Havonként egyszer. Ára nem tagoknak 2 frt.

Kelet. Magyarország symbolikus nagy páholyának közlönye. XXI. évf. Havonként.

Magyar Könyvszemle. Szerk. dr. Schönherr Gyula; közrebocsátja a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára. XXII. évf. (Új sor. V. évf.) Megjelen negyedévenként. Ára 3 frt.

Polgári Iskola. A polg. isk. tan-egyesület közlönye. Szerk. dr. Gööz József. XXII. évf. Aug. és szept. hónapokat kivéve havonként egyszer. Ára 2 frt. Az egyesület tagjai tagdíj fejében kapják.

Egyetemes Philológiai Közlöny. Heinrich Gusztáv, P. Thewrewk Emil közreműködésével szerk. Némethy Géza és Petz Gedeon. XXII. évf. A szünidőket kivéve, minden hónap elsején. Ára 6 frt.

Magyar Méh. Szerk. Binder Iván; kiadó-tulajd. a magyar méhészek egyesülete. XXI. évf. Havonként. Tagoknak ingyen, nem tagoknak 2 frt.

Természettudományi Füzetek. Szerkeszti Mocsáry Sándor; kiadja a magyar nemzeti múzeum. XXI. évf. Megjelen negyedévenként. Ára 3 frt.

Közgazdasági Szemle. Szerk. dr. Jekelfalussy József a m. tud. akadémia megbízásából. XX. évf. Havonként. Ára 8 frt.

Történelmi Tár. Évnegyedes folyóirat. Kiadja a magyar történelmi társulat közvetítése mellett a m. tud. akadémia történelmi bizottsága. Szerk. Szilágyi Sándor. XX. évf. Ára a történelmi társulat tagjainak 2 frt 80 kr.; bolti ára 5 frt 20 kr.

Havi Közlemények. Révai-testvérek ódon munkák tárából. Szerk. Révai Leo. XVIII. évf. Havonként.

Nemzeti Nőnevelés. Szerk. Sebestyenné Stetina Ilona; kiadja a VI. ker. állami tanítónő-képző intézet tanári testülete. Évenként 10 füzet. XVIII. évfolyam. Ára 2 frt.

Telekkönyvi Szaklap. Szerk. Tihanyi Ferencz; laptulajd. a telekkönyvvezetők országos egyesülete. XVIII. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Tűzoltó-Közlöny. Főszerk. Bárány N. Ernő; szerk. Kálmán Géza; kiadó és tulajd. a budapesti önkéntes tűzoltó-testület. XVIII. évf. Havonként. Ára 2 frt 40 kr.

Gyümölcsészeti és Konyha-Kertészeti Füzetek. Kiadja az országos magyar gazdasági egyesületet. Szerk. Baranyay István. XVIII. évf. Havi füzetekben. Ára 4 frt.

Magyar Ipar. Az országos iparegyesület közlönye. Szerk. Gelléri Mór. XVIII. évf. Havonként. Ára nem tagoknak 4 frt.

Körlevél. A budapesti kereskedő ifjak társulata közlönye. Szerk. Jancsár József és Balla Károly. XVII. évf. Havonként

egyszer. Ára 1 frt. társulati tagoknak ingyen jár.

La Toilette. A férfiszabók szaklapja. Szerk. és kiadó-tulajd. Krausz Adolf. XVI. évf. Havonként egyszer magyar és német szöveggel. Ára 3 frt.

Havi Füzetek. Szerk. Dvorzsák János. XVI. évf. Ára 4 frt.

Utmutató. A magyar és közös közlekedési vállalatok hivatalos menetrend-könyve. Kiadja a »Vasuti és Közlekedési Közlöny« szerkesztősége. XVI. évf. Évenként 8—10-szer, rendszeren a hó első napjaiban. Ára 5 frt.

Halászlapi Lapok. Kiadja az orsz. halászegyesület. XVI. évf. Két havonként. Ára 3 frt. Az egyesület tagjai ingyen kapják.

Jó Pásztor. (Pozsony.) Egyházzsónoklati folyóirat. Szerk. és kiadja T. Pelikán Krizsó. XV. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Mathematikai és Természettudományi Értesítő. Szerk. König Gyula; kiadja a magyar tudom. akadémia. XV. évf. Havi füzetekben. Ára 5 frt.

Találmányok Leírása. Szerk. Freckay János; kiadja a keresk. m. kir. miniszterium. XIV. évf.

Felső Nép- és Polgáriskolai Közöny. Szerk. dr. Kovács János; kiadja a Felső nép- és polgáriskolai tanítók és tanítónők orsz. egyesülete. XIV. évf. Megjelen havonként. Ára 3 frt.

Magyar Szalon. (Otthon.) Szerk. Hevesi József és Kálnoki Izidor. XIII. évf. Minden hó 1-én. Ára 10 frt.

Tornaügy. Szerkeszti Kovács Rezső, Maurer János és Szaffka Manó; kiadja a magyarországi tornatanítók egylete. XIV. évf. Havonként. Ára 3 frt.

Turul. A magyar heraldikai és genealogiai társaság közlönye. Szerk. Fejérfpataky László és Schönherr Gyula. XV. évf. Évnegyedenként. A társulat tagjai tagsági díj (5 frt) fejében kapják.

Magyar-Zsidó Szemle. Szerkeszti dr. Blau Lajos. XIV. évf. Évnegyedenként. Ára 6 frt.

Nógrádmegyei Gazdasági Egyesület Értesítője. (B.-Gyarmat.) Szerk. Fáy Árpád. XIV. évf. Megjelenik az igazgató választmányi ülést követően minden második hóban. A gazdasági egyesület tagjai ingyen kapják.

MagyarJogászegyletiÉrtekezések. Szerk. dr. Fayer László; kiadja a magyar jogászegylet. XIII. évf. Évenként 8—10

füzet. A tagok (5 frt) tagilletményképen kapják.

Művészeti Ipar. Az orsz. magyar iparművészeti múzeum és a m. iparművészeti társulat közlönye. Szerk. Pasteiner Gyula és Radisics Jenő. XII. évf. Negyedévenként. Ára 5 frt.

MagyarTörténetiÉletrajzok. Szerk. Szilágyi Sándor; kiadja a magyar történelmi társulat. XIII. évf. Évenként 5 füzet. Ára 8 frt.

Bölcséleti Folyóirat. Szerk. dr. Kiss János. XII. évf. Évnegyedenként. Ára 5 frt.

Külföldi Egyházi Szónoklatok. Szerk. és kiadja König Gusztáv. XII. évf. Évnegyedenként. Ára 2 frt 80 kr.

Kertészeti Lapok. Az orsz. magyar kertészeti egyesület havi közlönye. Szerk. zsegrai Sigray Ferencz. XII. évf. Ára 5 frt.

Egyetemes Regénytár. Kiadják Singer és Wolfner. XI. évf. Évenként 18 kötet. Ára 9 frt.

Gyakorlati Kereskedelmi Tudományok. Szerk. és kiadja Zachár Gyula. XII. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Katholikus Hitoktatás. Szerkeszti Bognár Ádám. XII. évf. Havonként. Ára 3 frt.

Magyar Tanítóképző. Szerk. Nagy László; kiadja Singer és Wolfner. Havonként. XII. évf. Ára 4 frt.

Az Osztrák-Magyar Monarchia Irásban és Képben. Előbb Rudolf trónörökös főherceg ö császári és királyi Fensége kezdeményezéséből és közreműködésével, most Stefánia özvegy trónörökösne főhercegnő Ö császári és királyi fensége védnöksége alatt. A m. kir. államnyomda kiadása. XII. évf. Havonként kétszer. Ára 7 frt 20 kr.

Keresztyén Népbarát. A Missio- és Gusztáv Adolf-egylet közlönye. Kiadó Hornyánszky Viktor. XII. évf. Minden hóban egyszer. Ára 40 kr.

Apollo. Kargyűtemény. Szerk. Erkel Sándor és Goll János. XI. évf. Évnegyedenként. Ára 2 frt 50 kr.

Képes Folyóirat. A »Vasárnapi Ujság« füzetekben. Szerk. Nagy Miklós; kiadó-tulajdonos a Franklin-társulat. XI. évf. Havonként kétszer. Ára 7 frt 20 kr.

Katholikus Szemle. Szerk. dr. Mihályfi Akos; kiadja a Szent-István-társulat. XI. évf. Megjelen évenként ötször. Ára nem tagoknak 5 frt.

Egészség. Szerk. Csapodi István, Frank

Ödön és Rigler Gusztáv; kiadja az orsz. közegészségi egyesület. XI. évf. Kéthavonként. Az egyesület tagjai tagdíj (3 frt) fejében kapják.

Havi Szónok. Szerk. és kiadó-tulajdonos Ribényi Antal. Megjelen havi füzetekben. XI. évf. Ára 3 frt.

Szabó-Iparosok Közlönye. Szerk. és kiadja Csontos Imre. XI. évf. Havonként. Ára 2 frt 40 kr.

Pótfüzetek a Természettudományi Közlönyhöz. Szerk. Szily Kálmán közreműködésével. Entz Géza, Lengyel Béla és Paszlavszky József; kiadja a m. k. természettud. társulat. XI. évf. Évnegyedenként. Ára a Közlönnyel együtt 6 frt.

Látogatók Lapja. Szerk. dr. Zsengeri Samu X. évf. Havonként magyar, német és francia szöveggel. Ára 6 frt. (Ezelőtt »Budapesti Látogatók Lapja.«)

Családi Regénytár. Szerk. Ribényi Antal. X. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Magyar Nyomdászati Szerkeszti és kiadja Pusztai Ferencz. X. évf. Havonként. Ára 3 frt.

Hadtörténelmi Közlemények. Szerkeszti Rónai Horváth Jenő; kiadja a m. tud. akadémia. X. évf. Évenként ötször. Ára 4 frt.

Szent-László-Társulati Értesítő. Szerk. és kiadja az igazgatóság. X. évf. Évenként legalább kétszer. Társulati tagok ingyen kapják.

Szt-Lukácsfürdő. Szerk. és kiadja a Szt-Lukácsfürdő igazgatósága. Fürdőorvos: dr. Doctor Frigyes. X. évf. Minden évben május 1. és nov. 1-én.

Budapesti Gyorsíró. Szerk. Balogh János. IX. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Magyar Tisztviselők Országos Egyesületének Értesítője. Szerk. Janikovich István, egyleti titkár. IX. évf. Negyedévenként. A tagok ingyen kapják.

Erzsébetvárosi Casinó Értesítője. Szerk. Kócsy Ferencz. IX. évf. Havonként. A kör tagjai ingyen kapják.

Könyvkedvelők Lapja. Gerő és Kostyál antiquáriumának időszaki közlönye. IX. évf. Ingyen küldetik.

Turisták Lapja. Szerk. dr. Téry Ödön és Moussong Géza, kiadja a magyar turista egyesület. IX. évf. Havonként. Ára 2 frt. Tagok tagsági díj fejében kapják.

Protestáns Szemle. Szerk. Szóts Farkas. A magyar protestáns irodalmi társaság kiadványa. IX. évf. Évnegyedenként. Ára 4 frt.

Graphica. Szerk. Szöllőssy Mihály; kiadják Pusztai és Perl. IX. évf. Ingyen küldetik.

A m. kir. Technologiai Iparmúzeum Közleményei. IX. évf. Időhöz nem kötött füzetekben.

Ethnographia. A magyarországi néprajzi társaság értesítője. Szerk. dr. Munkácsi Bernát. VIII. évf. Kéthavonként. A tagoknak 3 frt tagdíj fejében jár. Ára 3 frt.

Gyorsíró. Szerk. Vargay István; kiadja a bpesti VII. ker. áll. főgymn. »Stolzenfenyvessy gyorsíró-kör. VIII. évf. Havonként. Tagok ingyen kapják.

Hittudományi Folyóirat. Szerk. és kiadja dr. Kiss János. VII. évf. Évnegyedenként. Ára 5 frt.

Népszerű Gyorsíró. Szerk. Nagy Sándor. VII. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Szövetkezés. Társadalmi és gazdasági folyóirat. Szerk. Bernát István. VII. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Szántóvetők Lapja. Szerk. Serfőző Géza. Pest-Pilis-Solt-Kis-Kun várm. gazd. egyes. közlönye. VII. évfolyam. Havonként. Ára 2 frt.

Grafikai Szemle. Szerk. Tanay József; főmunkatárs Firtinger Károly kiadó-tulajd. a »Könyvnyomdászok Szakköre«. VII. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Irodalomtörténeti Közlemények. Szerk. Szilády Áron; kiadja a m. tud. akadémia. VII. évfolyam. Évnegyedenként. Ára 5 frt.

Klinikai Füzetek. Szerk. dr. Donáth Gyula. VII. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Nemzetgazdasági Írók Tára, kiadja a m. tud. Akadémia nemzetg. és statist. bizottsága. VII. évf. Három hetenként. 10 füzet ára 5 frt.

Az Állatok Öre. Szerk. dr. Szalkay Gyula; kiadja az országos állatvédő-egyesület. VI. évf. Negyedévenként. Ingyen küldetik.

Magyar Orvosi Archivum. Szerk. és kiadják dr. Bókai Árpád, dr. Klug Nándor és dr. Pertik Otto. VII. évf. Kéthavonként. Ára 10 frt.

Mathematikai és Fizikai Lapok. Szerk. Bartoniek Géza és Rados Gusztáv; kiadja a math. és fizikai társulat. VII. évf. Évenként 8 füzet. Ára 5 frt.

Czimbalom Családi Körben. Szerk. Allaga Géza; kiadó-tulajd. Schunda V. József. VII. évf. Havonként. Ára 6 frt.

Hivatalos Értesítője a Budapest-fővárosi sütők, czukrárszok és mézeskalá-

csosok ipartestületének. Szerk. Tétényi I. VII. évf. Ára 4 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Igazságügyi Közlöny. Kiadja a magyar királyi igazságügyminisztérium. VI. évf. Havonként.

Athenaeum. Szerk. Pauer Imre; kiadja a M. Tud. Akadémia. VI. évf. Évnegyedenként. Ára 5 frt.

Építészeti Szemle. Szerk. Bobula János. VI. évf. Havonként. Ára 8 frt.

Kataszteri Közlöny. Szerk. Dobrovics Viktor; kiadó Spinner György. VI. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Szent Család Kis Követe. Szerk. Szemenyei és Mészáros Kálmán. VI. évf. Ára 72 kr.

Haladás. Mezőgazdasági és kereskedelmi Értesítő. Szerk. Királyfalvai Gerhart György; kiadó-tulajd. Szávost Emil. VI. évf. Havonként. Ingyen küldetik.

Magyar Paedagogio. A »Magyar paedagogiai társaság« folyóirata. Szerk. Négyesy László. VI. évf. Havonként (a nagy szünet kivételével.) Ára 5 frt.

Mozdonyvezetők Lapja. Szerkeszti Veres László; kiadó-tulajd. a »Mozdonyvezetők Lapja« alapítói. VI. évfolyam. Ára 2 frt.

Odontoskop. Magyar fogászati folyóirat. Szerk. és tulajd. dr. Iszlai József. VI. évf. Kéthavonként. Ára 2 frt.

Tőzsdei Értesítő. Szerkesztő dr. Félégyházi Ágost. VI. évfolyam. Havonként. Ára 3 frt.

Siketnémák Közlönye. Szerk. és kiadó-tulajd. Oros Kálmán. V. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Az 1896-iki Ezredéves Országos Kiállítás Közleményei. Kiadja az ezredéves országos kiállítás igazgatósága. V. évf. Havonként. Hivatalból küldetik.

Jogi Tanácsadó. Szerk. és kiadó-tulajd. dr. Istóczy Győző. V. évf. Havonként. Ára 1 frt.

Katholikus Egyházi Zeneközlöny. Szerk. Kutschera József, Erney József és Langer Viktor. V. évf. Havonként. Ára 1 frt 60 kr.

Kereskedelmi Szakoktatás. Szerk. dr. Schack Béla. V. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Magyar turista egyesület budapesti osztályának Értesítője. Szerk. dr. Marinovics Imre. V. évf. Havonként. Tagok kapják.

Méhészet. Szerk. és kiadó-tulajdonos

Károlyi Gyula. V. évfolyam. Havonként. Ára 2 frt.

Orvos-Irodalmi Közlöny. Szerk. dr. Purjesz Ignác; kiadja Franke Pál könyvkereskedése. V. évfoly. Kéthavonként. Ára 1 frt.

Szülésznők Lapja. Szerk. dr. Breitenfeld Ferencz; kiadó-tulajd. dr. Temesváry Rezső. V. évf. Ára 2 frt.

Telekkönyvi Szakközlöny. Szerk. Osváth Imre. V. évf. Havonként 2-szer. Ára 4 frt.

Aquila. A magyar madártan központi folyóirata. Szerk. Herman Otto. IV. évf. Évnegyedenként. Ára 3 frt.

Középiskolai Matematikai Lapok. Szerk. és kiadja Rátz László. IV. Havonként. Ára 4 frt.

Stenographia. Gyorsíró-nők Lapja. Szerk. Vargay István; kiadja a »Stolze-Fenyvessy« női gyorsíró-kör. IV. évf. Havonként. Ára 1 frt 50 kr.

Bába-Kalauz. Szerk. dr. Dirner Gusztáv. IV. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Balneologiai Értesítő. Szerk. dr. Preysz Kornél. IV. évf. Havonként. Ára 2 frt 50 kr.

A Gólya. Szerk. és kiadja Storch Emil. IV. évf. Havonként. Ingyen küldetik.

Hajnal. Belmissioi folyóirat. Szerk. és kiadja dr. Szabó Aladár. IV. évf. Évenként 10 füzet. Ára 1 frt.

A Magyar Turista-Egyesület Tanítói Osztályának Közleményei. Szerk. Moussong Géza. IV. évf. Havonként. Az egyesület tagjai ingyen kapják.

A budapesti Polgári Lövészegyesület Hivatalos Értesítője. Szerk. Lakner János. IV. évf. Havonként. Az egyesület tagjai ingyen kapják.

Gyermekekről. Csepreghy Ferenczné; kiadó-tulajd. Rákosi Jenő. IV. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Irodalmi Fecske. Kiadja Singer és Wolfner. IV. évf. Havonként.

Katholikus Egyházi Zeneközlöny. Szerk. Kutschera József. III. évf. Havonként. Ára 1 frt 60 kr.

Krisztus az én életem. Egyházi beszédek. Szerk. Zábrák Dénes. IV. évf. Havonként. Ára 4 frt 50 kr.

Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle. Szerk. Paikert Alajos és Tagányi Károly; kiadja az országos magyar gazdasági egyesület. IV. évf. Évenként 10 füzet. Ára 2 frt.

Nemzeti Társadalom. Szerk. és kiadó-tulajd. Erdődy Károly. IV. évf. Havonként. Ára 40 kr.

Pénz és Föld. Szerk. Gurré Ferencz. IV. évf. Havonként. Ára 6 frt.

Természetszerű Gyógyeljárás. Szerkeszti Vaisz Lajos. IV. évf. Havonként. Ára 1 frt.

Magyar Szabadalmi Hírlap. Szerk. és kiadó-tulajd. Kalmár J. IV. évf. Havonként. Ingyen küldetik.

Folyóirat a perenkivüli törvénykezés és a közjegyzői gyakorlat számára. Szerk. dr. Charmant Oszkár. III. évf. Havonként. Ára 5 frt.

Iparosok Olvasó Tára. Szerk. Mártonfy Márton és Szerényi József. III. évf. Évenként 10—12 szám. Ára 3 frt.

Gyógyszerészi Híradó. Szerk. kiadó-tulajd. Moder Dezső. III. évf. Havonként. Ingyen küldetik.

Homeopathia. Főszerk. dr. Bakody Tivadar; fel. szerk. dr. Balogh Tihamér; kiadó Hazslinszky Károly. III. évf. Havonként. Ára 3 frt.

Magyar Asztalosok és Kárpitosok Közölnye. Szerk. és kiadó-tulajd. Marossi Sándor. III. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Magyar Chemiai Folyóirat. Kiadja a k. m. természettud. társulat chemiai szakosztálya. Szerk. Illosvay Lajos és Molnár Nándor. III. évf. Havonként. Ára 5 frt.

Nemzeti Szalon. Magyar képzőművészek és műpártolók hivatalos értesítője. Szerk. Palmer Kálmán. III. évf. Kéthavonként. Az egyesület tagjai ingyen kapják.

Örömhír. Szerk. Kováts Lajos és Hetvényi Lajos. III. évf. Jun. jul. és aug. kivételével minden hó végén. Egyes szám 1 kr.

Patyolat. Fehérnemű Ujság. Szerk. Csepregby Ferenczné; kiadó-tulajd. Rákosi Jenő. III. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Gyógyszerészi Híradó. Szerk. és kiadó-tulajd. Moder Dénes. III. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Az Igazság Tanuja. A magyar baptisták közölnye. Szerk. és kiadó Meyer H. III. évf. Havonként. Ára 90 kr. (Mult évben. »Igazság Barátja« volt a címe.)

Magyar Építők Lapja. Szerk. Komor Marcell; kiadó-tulajd. Várnai F. III. évf. Havonként. Ára 6 frt.

M. A. C. A magyar athletikai club hivatalos Értesítője. Szerk. Dobák Emil. III. évf. Havonk. A tagok ingyen kapják.

Utmutató. Havi folyóirat a vasárnapi iskola és család számára. Szerk. és kiadó Meyer Henrik. III. évf. Ára 80 kr.

Értesítő. A fatermelő és kereskedő hivatalnokok országos egyesületének hivatalos Közölnye. Szerk. Heidelberg Ödön. II. évf.

Franklin-Társulat Irodalmi Értesítője. Szerk. Tóth Béla. II. évf. Negyedévenként. Ingyen.

Képes Divat Értesítő. Szerk. Boros I.; kiadják: Boros testvérek. II. évf. Időszakonként. Ingyen.

Kneip Lap. Az országos magyar Kneip-egyesület hivatalos Közölnye. Szerk. Árvay-Nagy Kálmán; kiadó és laptulajdonos: Orsz. Magyar Kneipp-Egyesület. II. évf. Havonként. Ára 1 frt.

Közlemények az összehasonlító élet és kórtan köréből. Szerk. dr. Hutya Ferencz, dr. Rátz István, dr. Tangl Ferencz kiadja a magyar országos állatorvos-egyesület. II. évf. Időhöz nem kötve. Ára 4 frt.

Népakarát, a magyarországi szocialdemokrata párt közölnye. Szerk. Galambos Sándor. II. évf. Negyedévenként. Ára 2 frt 40 kr.

Népjog. A magyarországi szocialdemokratapárt közölnye. Szerk. Schwarz József. II. évf. Havonként. Ára 2 frt 40 kr. (Előbb Népjölét és Népszabadság cz.)

Üzleti Élet. Szerk. és kiadó-tulajd. Osinger János. II. évf. Évnegyedévenként. Ára 2 frt.

Egészségőr, a »Zion« jótékonyági egylet népszerű közölnye. II. évf. Havonként. Ingyen küldetik.

Jeleseink. Szerk. Anonymus. II. évf. Havonként. Ára 12 frt.

Keresztyén Híradó. Szerk. Szabó Aladár. Havonként. Ára 50 kr.

Magyar Gazdák Szemléje. Szerk. Bernát István. II. évf. Havonk. Ára 6 frt.

Magyarországi Szabók Szaklapja. Szerk. Vágó Zoltán; kiadó a szerkesztő bizottság. II. évf. Havonként. Ára 1 frt 20 kr.

Munkás-Családház. Az ált. munkáscsaládház építő-egyesület hivatalos közölnye. Szerk. Antal Péter; kiadó-tulajd. Nikelszky Lajos. II. évf. Havonk. Ára 1 frt.

Orvosi Szakvélemények. Szerk. és laptulajd. dr. Lőrinczy Ferencz. II. évf. Havonként. Ára 10 frt.

Örömhír nagyok és kicsinyek számára. Szerk. Kováts Lajos és Biberauer Rikard. II. évf. Havonk. (jun. jul. és aug. hónapokat kivéve). Ára 18 kr.

Állategészség. Folyóirat állategészségügyi ismeretek terjesztésére. Szerk. dr. Rátz István; kiadja Hazslinszky Károly gyógyszerész. I. évf. Havonként. Ára 3 frt.

Budai Könyvtár Közlönye. Szerk. Jurányi Győző; kiadja a budai könyvtár-egyesület. I. évf. Évnegyedenként. Ára 50 kr.

A Budapesti Ács-segédék Időszaki Értesítője. Szerk. Schafranek István. I. évf. Megjelenik a szükséghez mérten magyar és német szöveggel. Egyes szám ára 1 kr.

Első Magyar Kalapos Ujság. Szerk. Kiss Zsigmond; kiadja: Fáy Antal és társa. I. évf. Havonként. Ingyen.

Elvi Határozatok Gyűjteménye. Hivatalos használatra kiadja a székes főváros tanácsa. I. évf. Meg nem határozott időközökben.

Gyorsírási Olvasmányok. (középiskolai dolgozatok.) Szerk. és kiadja Zvarinyi Lajos. I. évf. Ára 1 frt 20 kr.

Hírlapolvasók Értesítője. Szerk. Székely Viktor. I. évf. Havonként. Ingyen.

Az Időjárás. Népszerű meteorológiai havi folyóirat. Szerk. és kiadja Héjas Endre. I. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Igazság. (Sopron.) Politikai havilap. Szerk. és kiadja Zsombor Géza. I. évf. Havonként. Ára 1 frt.

Irodalmi Tájékoztató. Szerk. és kiadja Róna Béla. I. évf. Havonként. Ára 1 frt.

Katholikus Paedagogia. Szerk. és kiadja Gyűrhy Ödön. I. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Krónikás. Szerk. Kabos Ede. I. évf. Havonként. Ára 6 frt.

Lakás Közvetítő. Szerk. és kiadó-tulajd. Gelb József. I. évf. Havonként. Ára 1 frt. 50 kr.

Lakatosok Lapja. Szerk.-tulajd. Pap Tamás. I. évf. Havonként. Ára 5 frt.

Le a Szabadkőmivesekkel! Szerk. Dr. Csapó. I. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Magyar Fényképészek Lapja. Szerk. Löwinger Mór. I. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Magyar Fogászati Szemle. Szerk. és kiadja dr. Bauer Samu. I. évf. Hetenként. Ára 3 frt.

Magyarországi Kéményseprők Lapja. Szerk. és kiadja. Dobsa László. I. évf. Havonként. Ára 4 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Magyar Iparművészet. Szerk. Fittler Kamill. Kéthavonként. I. évf. Ára 5 frt.

Az Ostor. Munkás élelzap. Szerk. és kiadó-tulajd. Kalmár Henrik. I. évf. Havonként. Ára 1 frt. (Magyar és német szöveggel.)

Otthonunk. Az »Otthon« írók és hírlapírók köre hivatalos értesítője. Szerk. Sajó Aladár titkár. I. évf. Havonként. Tagok ingyen kapják.

Vasárnapi tanító. Szerk. Balogh Lajos. I. évf. Havonként. Ára 1 frt. 20 kr.

Villamos Szikrák. Munkás élelzap. Szerk. és kiadó-tulajd. Schafranek István. I. évf. Havonként. Ára 2 frt 40 kr. (Magyar és német szöveggel.)

Magyar Iparoktatás. Szerk. Sztérenyi József. Havonként. I. évf. Ára 4 frt.

Polgári Iskolai Közlöny. Az országos polgári iskolai egyesület folyóirata. Szerk. Volenszky Gyula. I. évf. Havonként. Ára 4 frt. Az egyesület tagjai tagsági díjuk fejében kapják.)

Reménységünk. (Vác.) Az oltári szentség-imádás és Mária tisztelet. Szerk. Varga Mihály. I. évf. Ára 80 kr.

Statisztikai Havi Közlemények. Szerk. és kiadja az országos m. kir. statisztikai hivatal. I. évf. Ára 12 frt.

VIDÉKEN.

Jézus Szentséges Szívének Hírnöke. (Kalocsa.) Szerk.-kiadó Tóth Mike. XXXI. évf. Havonként. Ára 1 frt 50 kr.

Erdélyi Gazda. (Kolozsvár.) Azerdélyi gazdasági egyesület hivatalos közlönye. Szerkeszti Tokaji László. XXIX. évf. Havonként. Egyleti tagoknak ingyen küldetik.

Keresztény Magvető. (Kolozsvár.) Szerkesztik és kiadják Péterfi Dénes és Kovács János. XXVII. évf. Kéthavi füzetekben. Ára 2 frt 40 kr.

Közlöny. (Debreczen.) A debreczeni hittanszaki társulat köréből. XXVII. évf. Szerk. Kuthy Zsolt és Bagaméry Károly. Évenként 8 szám. Ára 1 frt 50 kr.

Soproni Gyorsíró. (Sopron.) Szerk. Magyar József; kiadja az evang. lyceumi gyorsírókör. XXIII. évf. Évenként 10 szám. Ára 1 frt.

Történelmi és Régészeti Értesítő. (Temesvár.) A délmagyarországi történelmi és régészeti társulat közlönye. Szerk. Patzner István főtítkár. XXIII. évf. Évnyedves füzetekben. A társulat tagjai ingyen kapják. Nem tagoknak 4 frt.

Gazdasági Néplap. (Pécs.) A baranyamegyei gazd. egyesület hiv. közlönye. Szerk. Liebbald Béni. XXIII. évf. Minden hó 1. napján. Ára nem tagoknak 1 frt.

Orvos-Természettudományi Értesítő. (Kolozsvár.) Kiadja a kolozsvári orvos-természettudományi társulat. Szerkesztő bizottság: Apáthi I., Farkas Gy., Szabó D. XXII. évf. Havonként.

Isten Igéje szent beszédekben. (Esztergom.) Szerk. dr. Halmos Ignác; kiadja Buzárovics Gusztáv. XXII. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Magyar Növényzeti Lapok. (Kolozsvár.) Szerk. és kiadja . . . XXI. évf. Havonként. Ára 3 frt

Havi Közlöny. Az elméleti és gyakorlati lelkipásztorság köréből. (Temesvár.) Szerk. kiadó Tokody Ödön és Patzner István. XX. évf. Havonként. Ára 4 forint.

Tanügyi Értesítő. (Győr.) Szerk. Ujlaky Géza; kiadja a győrvideki tanító-egylet. XX. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Protestáns Pap. (Kölcse.) Szerk. és kiadják Lágler Sándor és Kálmán Dezső. XVIII. évf. Havi füzetekben. Nyom. Kecskeméten. Ára 4 frt.

Egyesületi Értesítő. (Szombathely.) A vas megyei gazd. egyesület megbízásából. Szerk. Rösler Károly. XVIII. évf. Havonként. Ára nem tagoknak 1 frt.

Gondolat. (Pozsony.) Theológiai és philosophiai folyóirat. Szerk. Dingha Sándor; kiadja a magyarhoni ág. hitv. ev. theol. ifjúság. XVIII. évf. Minden hó végén. Ára 2 frt.

A Kath. Hitterjesztés Lapja. (Nagyvárad.) Képes folyóirat. Szerk. és kiadó Nogely István XVII. évf. 10 füzet évenként. Ára 3 frt.

A Veszprémmegyei Gazdasági egyesület Értesítője. (Veszprém.) Szerk. Nagy Iván. XVII. évf. Havonként. Az egyesület tagjai kapják.

Gyakorlati Bibliamagyarázatok. (Gyoma.) Szerk. Garzó Gyula; főmunkatársak Könyves Tóth Kálmán és Barakonyi Kristóf. XVI. évf. Minden két hóban. Ára 4 frt.

Vegytani Lapok. (Kolozsvár.) Szerk. és kiadja Fabinyi Rudolf. XVI. évf. Negyedévenként. Ára 4 frt.

A Zala megyei Gazdasági Egyesület Értesítője. (Zala-Egerszeg.) Szerk. Orosz Pál titkár. XVI. évf.

Nevelés. (M.-Sziget.) Szerk. Bökény

Dániel; kiadó-tulajdonosa »Máramarosi ált. tanító-egyesület.« XV. évf. Julius és augusztus hónapokat kivéve havonként egyszer. Ára 2 frt 50 kr.

Vasvármegyei Tanügy. (Szombathely.) A vas megyei ált. tanító-testület hivatalos lapja. Szerk. Vargha Lajos. XV. évf. Havonként. Ára nem tagoknak 1 frt.

Mezőgazdasági Szemle. (Magyaróvár.) Szerk. és kiadják Cserhádi Sándor és dr. Kossutány Tamás. XV. évf. Havonként. Ára 5 frt.

Erdélyi Múzeum. (Kolozsvár.) Az Erdélyi Múzeum-egylet kiadványa. Szerk. dr. Szádeczky Lajos. XIV. évf. Havonként. A helybeli tagok 3 frt, nem helybeliek 2 frt tagsági díj fejében kapják.

Pozsonymegyei Gazdasági Egyesület Értesítője. (Pozsony.) Szerkeszti Földes Gyula. XIV. évf. Minden két hóban. Tagok tagsági díjban kapják.

Tanodai Közlöny. (Veszprém.) Szerk. Nagy Lajos; kiadó-tulajdonos: »A Somlyóvidéki evang. Tanító-egylet.« XIV. évf. Évenként 4–6 szám. Az egylet tagjai ingyen kapják.

Gyámintézet. (Lovászpátona.) A magyarhoni egyetemes evang. gyámintézet közlönye. Szerk. Bognár Endre. XIV. évf. Évenként háromszor. Ingyen küldetik.

Achilles. (Szabadka.) Testgyakorlati versenylap. Szerk. és kiadja az »Achilles sport-egyesület.« XIII. évf. Nincs időhöz kötve. Ára 4 frt.

Beregmegyei Tanügy. (Beregszász.) Szerk. Baudrexler István; kiadja a »Beregmegyei általános tanító-egyesület« XIII. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Gazdasági Értesítő. (Szolnok.) Szerkeszti Kovács Albert; kiadja a jász-nagykún-szolnokmegyei gazdasági egylet. XIII. évf. Ára 3 frt.

Gazdasági Értesítő. (Csik-Szereda.) Szerk. T. Nagy Imre. XIII. évf. Havonként. A csikmegyei gazd. egyesület tagjai ingyen kapják.

A Hevesmegyei Gazdasági Egyesület Értesítője. (Gyöngyös.) Szerk. Csomor Kálmán; kiadó-tulajd. a hevesmegyei gazdasági egyesület. XIII. évf. Havonként. Ára 1 frt. Az egyesület tagjai ingyen kapják.

A Legszentebb Rózsafűzér Királynéja. (Szombathely.) Kiadó-tulajd. a szent Domonkos-rend zárdája. XIII. évf. Havonként. Ára 1 frt.

Népnevelési Közlöny. (Nagy-Várad.)

A biharmegyei népnevelési egyesület hivatalos értesítője. Szerk. Winkler Lajos. XIII. évf. A nagy szüenidőt kivéve, havonként. Az egylet tagjai ingyen kapják.

Sáropatoki Ifjusági Közlöny. (Sáropatak.) Szerk. Bertók Béla, Rohoska József és Janka Károly. XIII. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Bács-Bodrog Vármegyei Történelmi Társulat Értesítője. (Zombor.) Szerk. Grosschmid Gábor. XIII. évf. Negyedévenként. A társulati tagok ingyen kapják.

Méhészeti Közlöny. (Kolozsvár.) Szerk. ideigl. fel. Bodor László; kiadja az Erdélyrészi méhész-egylet. XIII. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Szűz Mária Virágos Kertje. (Kálcsa.) Szerk. Tóth Mike. XII. évf. Havi füzetekben. Ára 1 frt.

Concordia. (Pozsony.) Szerk. Mihálovics József; kiadja a »Concordia« Gabelsberger gyorsíró-egylet. XI. évf. Havonként. Ára 1 frt 20 kr.

Gazdasági Értesítő. (Zombor.) Szerk. Rombay Dezső. XI. évf. Havonként egyszer. Az egyesület tagjai ingyen kapják. Ára 2 forint.

Borromaeus. (Győr.) Katholikus hit-szónoklati folyóirat. Szerk. és kiadja Nagy Antal. XI. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Görög szert. kath. Hitzsónok. (Ungvár.) Szerk. Melles Emil. XI. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Magyar Sion. Egyházirodalmi folyóirat. (Esztergom.) Fel. szerk. dr. Kereszty Viktor, dr. Prohászka Ottokár és dr. Walter Gyula. (Kezdetől XXXV.) Uj f. XI. évf. Havi füzetekben. Ára 6 frt.

Armenia. (Szamosujvár.) Szerk. és kiadó-tulajd. Szongott Kristóf. XI. évf. Havi füzetekben. Ára 4 frt.

A Békésmegyei Gazdasági Egylet Értesítője. (Békés-Csaba.) Szerk. Zsinszky Endre. XI. évf. Évenként 4—6 szám. Társulati tagok ingyen kapják.

Nevelés. (Losonc.) Szerk. Ember János és Hittre Ferencz; fel. szerk. Peres Endre. XI. évf. Havonként. Ára 3 frt.

Rózsa-Ujság. (Pécs-Szabolcs.) Szerk. és kiadja dr. Kaufmann Ernő. XI. évf. Havonként. Ára 2 frt.

A Torontálmegyei Gazdasági Egylet Értesítője. (Nagy-Kikinda.) Szerk. Marton Andor. XI. évf. Évenként hatszor. Ára egyleti tagoknak 1 frt, nem tagoknak 2 frt.

Unitárius Közlöny. (Kolozsvár.) Szerkeszti Boros György; kiadja a »Dávid Ferencz« egylet. X. évfolyam. Havonként. Ára 1 frt 20 kr.

Egyleti Értesítő. (Deés.) A szolnoki-doboka-megyei gazdasági egylet hivatalos közlönye. Szerk. Szemmáry József. X. évf. Havonként. Egyleti tagok ingyen kapják.

Egyleti Értesítő. (Nagy-Kanizsa.) Hivatalos Tanügyi közlönye a »Veszpréme egyház. r. k. tanító-egyesület keszthelyi és sümeghi kerületeinek.« Szerk. Pozsogár Gyula. X. évf. Évenként legfőlebb kétszer. Egyleti tagok ingyen kapják.

Erdélyi Gazdasági Egylet Könyvkiadó Vállalata (Kolozsvár.) Szerk. dr. Szentkirályi Ákos. X. évf. Évnegyedenként. Ára 1 frt 20 kr.

A Győri Pinczér-Egylet Havi Értesítője. (Győr.) Szerk. Bauer Mihály és Zombor László; kiadja a »Győri Pinczér-egylet.« X. évf. Havonként. Egyleti tagok ingyen kapják.

Kalauz az emberbaráti oktatás és nevelés terén. (Pécs.) Szerk. és kiadó Scherer István. X. évf. Havonként. Ára 2 frt. 50 kr. (Mult évben Budapesten jelent meg.)

Magyarországi Papi Imaegyesület Értesítője. (Győr.) Szerk. Hahnekamp György. X. évf. Évnegyedenként. Ára 1 frt.

Neptanító. (Aranyos-Marót.) Szerk. és kiadó-tulajd. Brunczlik Imre. X. évf. Ára 1 frt.

Petőfi-Múzeum. (Kolozsvár.) Kiadják: dr. Csernátóni Gyula, dr. Ferenczi Zoltán, Korbuly József. X. évf. Minden két hóban. Ára 2 frt 50 kr.

Bírósági Végrehajtók Közlönye. (Komárom.) Szerk. és kiadó Somlyó V. Ignác. X. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Evangelikus Népiskola. (Sopron.) Szerk. és kiadó Papp József; fel. szerk.: Simkó Endre. IX. évf. Havonként. Ára 3 frt.

Katholikus Hitvédelmi Folyóirat. (Pozsony.) Szerk. T. Pelikán Krizsó és Keményfy K. Dániel; alapító-tulajd. Lepsényi Miklós. IX. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Hitzsónoklati Folyóirat. (Szeged.) Szerk. és kiadja Urbán Juvenális. VIII. évf. vonként. Ára 4 frt.

Hitvédelmi Füzetek. (Arad.) Szerk. és kiadja Makra Imre. VIII. évf. Évenként hat füzet. Ára 6 frt.

Gyorsírók Lapja. (Nagy-Várad.) Szerkesztő Tóth Ferencz. VIII. évf. Havonként. Ára 1 frt 50 kr.

Iskola. (Szatmár.) Szerk. Bodnár Gáspár. VII. évf. Havonként. Ára 2 frt.

A »Tolnamegyei gazdasági egyesület« Értesítője. (Szegzárd.) Szerk. Molnár József. VII. évf. Kéthavonként. A társulat tagjai ingyen kapják. Ára 1 frt 20 kr.

Fiatalság Barátja. (Kolozsvár.) Szerk. Nagy Lajos és Boros György. VI. évf. Évnegyedenként. Ára 1 frt.

Erdély. (Kolozsvár.) Az Erdélyrészi Kárpátgyesület értesítője. Szerk. Radnóti Dezső. VI. évf. Havonként. Ára 3 frt.

A Szőlőben. (Gyöngyös.) Szerk. és kiadó-tulajd. Csomor Kálmán. VI. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Időjárás. (Ó-Széplak.) Szerk. br. Friesenhof Gergely és Wollovich János; kiadja a nyitárvölgyi agrarmeteorológiai observatorium. V. évfolyam. Havonként. Ára 4 frt.

Kertgazdasági Lapok. (Kolozsvár.) Az Erdélyrészi Kertész-egyesület havi közlönye. Szerk. dr. Nagy Mór. V. évf. Ára 2 frt 40 kr.

Csendlaki Gazdaság. Általános Ajánlati Lapja. (Csendlak.) Tulajdonos: Csendlaki uradalom. IV. évf. Havonként. Ingyen.

E. M. K. E. (Kolozsvár.) Szerk. Sándor József. IV. évf. Havonként. Ára 1 frt.

Irodalmi Közlöny. (Eger.) Szerk. és kiadó Babik József. IV. évf. Havonként. Ára 1 frt 60 kr.

Lelki Vigasz. (Temesvár.) Szerk. és kiadja Angyal János. IV. évf. Havonként. Ára 1 frt 20 kr.

Rovartani Lapok. Szerk. Abafi Aigner Lajos és Joblonowski József. IV. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Tanügyi Tanácsadó. (Deés.) Szerk. Kádár József; kiadja: A megyei tanítótestület. IV. évf. Havonként. Ára 1 frt.

Kereskedők Lapja. (Temesvár.) Szerk. Tedeschi János. IV. évf. Havonként 2-szer. Ára 3 frt.

Keresztyén. (Nagy-Becserek.) Az első magyar misszió-társulat hivatalos lapja. Szerk. és kiadó Szalay József. IV. évf. Havonként. Ára 50 kr.

Táncztanítók Lapja. (Kecskemét.) Szerk. Róka Gyula; kiadó-tulajd. a Magyarországi táncztanítók egyesülete Budapesten. IV. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Vasvármegyei Tűzrendészeti Közlöny. (Szombathely.) Szerk. Barabás István; kiadja a vasvármegyei tűzoltó-szövetség. IV. évf.

Evangelikus Egyházi Szemle. (Békés-Csaba.) Szerk. és kiadó Szeberényi Lajos Zs. III. évf. Havonként. Ára 2 frt.

Adalékok. Zemplén vármegye történetéhez. (Sátoralja-Ujhely.) Szerk. Dongó Gyárfás Géza. III. évf. Havonként. Ára 2 frt 40 kr.

Allatok Védelme. (Kolozsvár.) A kolozsvári állatvédő-egyesület havi közlönye. Szerk. Széchy Károlyné Lorenz Josephine. III. évf. Ára 1 frt.

Magyar Kisdnevelés és Népoktatás. (Eperjes.) Szerk. Láng Mihály. III. évf. Havonként. Ára 3 frt.

Népszerrű Bölcsész. (Szarvas.) Szerk. és kiadja Nyiri Elek; III. évf. Ára 1 frt.

Tanügyi Értesítő. (Besztercze.) A Besztercze-Naszódvármegyei általános tanítóegyesület hivatalos közlönye. Szerk. Sebestyén József. III. évf. Évenként 10 sz.

Alföldi Kis Gazda. (Szeged.) Szerk. Bernátski János. II. évf. Ára 2 frt.

Gazdasági Értesítő. (Eperjes.) A »Sárosmegyei gazdasági egyesület hivatalos közlönye. Szerk. Hreblay Emil. II. évf. Havonként. Ára 2 frt.

A hazában és távolban széttekintő méhészt. (Szeged.) Szerk. és kiadó-tul. Galloich István. II. évfolyam. Havonként. Ára 2 frt.

Hevesmegyei Tanügy. (Eger.) Szerk. Kolačkovszky János; kiadó-tulajdonos a hevesmegyei általános tanítóegyesület. II. évf. Ára 2 frt.

Minerva. (Kassa.) A kassai irodalmi társaság folyóirata. Szerk. dr. Fényes Samu. I. évf. Időhöz nem kötve. A társaság tagjai tagsági díjukban kapják.

Munka Óre. (Arad.) Politikai havilap. Szerk. Schuster Ede; kiadó Muzslay Géza. II. évf. Havonként. Ára 1 frt. 20 kr.

Népoktatás. (Lugos.) Szerk. Keszler Károly. III. évf. Havonként (jul. és aug. kivételével.) Ára 4 frt.

Telekkönyv. (Szeged.) Szerk.-tulajd. Káplány Géza. II. évf. Havonként. Ára 4 frt.

Új Világ. (Arad.) Politikai havilap. Szerk. Liptay István; kiadó: Stern Lipót. II. évf. Ára 1 frt 20 kr.

Védhímlőoltás. (Ó-Lásposbánya.) Szerk.-tulajd. dr. Intze Béla; kiadja az

ó-lápos bányai oltó-intézet. II. évf. Évnyegyedekint. Ára 1 frt 50 kr.

Gyufaujság. (Szeged.) Szerk. Brachfeld Vilmos. I. évf. Havonként. Ingyen.

A Katholikus Család. (Pápa.) Szerk. Lővárdy Alajos I. évf. Havonként. Ára 1 frt.

Kereskedelmi és Ipari Érdekeink. (Marosvásárhely.) Közgazdasági havi folyóirat. Szerk. szenterzsébeti Szakáts Péter; kiadja Adi Árpád. I. évf. Ára 4 frt.

Magyar Egyház. (Csurgó.) Szerk. Begedi Lajos; kiadó Vágó Gyula I. évf. Évenként 10 szám. Ára 1 frt.

Osztálysorsjáték. (Újpest.) Szerk. Márkus Sándor. I. évf. Havonként. Ára 1 frt.

Zsolna és Vidéke. (Zsolna.) Szerk. Dr. Mayer György; kiadó-tulajd. Áldori Manó. Havonként. I. évf. Ára 4 frt.

Osszesen 290.

XI. VEGYES MELLÉKLAPOK.

BUDAPESTEN.

Szemészet. Szerk. Schulek Vilmos tanár iskolája és

Közegészségügy és Törvényszéki Orvostan. Szerk. Fodor József, tanár. Az »Orvosi Hetilap« mellékletei.

Honvédorvos. A »Gyógyászat« havi melléklete.

Curiai Határozatok. A »Jogtudományi Közlöny« melléklapja.

A Budapesti Közlöny Hivatalos Értesítője. XXV. évf. Hetenként hatszor.

Világkrónika. A »Vasárnapi Ujság« s »Politikai Ujdonságok« s a »Képes Néplap« melléklapja. XXI. évf.

Új Budapest. A »Budapest« képes havi melléklete (Élczlap.) XIX. évf. Ára a fölap nélkül 3 frt.

Magyar Gyógyterem. Melléklet a »Közegészségügyi Kalauz«-hoz. XVIII. évf.

Hiteles Sorsolási Tudósító. A »Magyar Pénzügy« melléklapja. XVII. évf. Minden fontos húzás után.

Magyar Lloyd. A »Magyar Kereskedők Lapja« havi melléklete. XVII. évf.

A »Pénzügyi Közlöny.« melléklapja.

A »Budapest« Regénycarnoka. Havi melléklet. XV. évf.

Polgári Törvénykezés. A »Büntető Jog Tára« melléklapja. XIV. évf.

Szépirodalmi rész. Havi melléklet a »Magyar Állam«-hoz. XI. évf.

Jogesetek. XIII. évf. Melléklet a »Jog«-hoz és az »Ügyvédek Lapja«-hoz.

Budapesti Gyorsíró. A »Gyorsírásszati Lapok« melléklapja. IX. évf.

Hölgyek Lapja. A »Képes Családi Lapok« havi melléklete. IX. évf.

Magyar Czégek Tára. A »Magyar Pénzügy« és a »Magyar Kereskedők Lapja« rendes melléklete. VII. évf.

Pokrócz Adám Lapja. A »Vasut és Hajózás« havi melléklete. VII. évf.

Posta és Távirtdai Közlemények. A »Posta és Távirda Rendeletek Tára« melléklapja. VI. évf.

Koszorú. A »Szabad Szó« vasárnapi melléklete. V. évf.

Mezőgazda. A »Magyar Néplap« havi melléklapja. IV. évf.

Gyermekepolás. A »Szülésnők Lapja« évnegyedes melléklapja. III. évf.

Regénytár. A »Vasárnapi Ujság« havi melléklete. III. évf.

Nyilvántartás. A »Rendőri Lapok« melléklapja. II. évf. (Magyar és német szöveggel.)

VIDEKEN.

Gazdasági Értesítő. (Nyitra.) A »Nyitramegyei Közlöny« kéthavi melléklete. XIII. évf.

Hivatalos Melléklet a »Torontál«-hoz. (Nagy-Becskerek.) XII. évf. Hetenként egyszer.

Tolnamegyei Hölgyek Lapja. (Szekszárd.) A »Szekszárd Vidéke«-nek havi melléklapja. IX. évf.

Torontálmegyei Tanügy. (Nagy-Becskerek.) A »Torontál« havi melléklete. VI. évf.

Hivatalos Közlemények. (Ungvár.) Az »Ung« melléklapja.

Karikás. (H.-M.-Vásárhely.) Melléklet a »Vásárhelyi Hírlap«-hoz. Szerk. és kiadó-tulajd. Vetro Lajos Endre. V. évf.

Bácskai Karcos. (Zombor.) A »Zombor és Vidéke« havi melléklete. IV. évf.

Tanügyi Értesítő. (Beszterce.) A Beszterce havi melléklete IV. évf.

A Kőpé. (Temesvár.) A »Délvideki Ellenőr« havi melléklete. III. évf.

Sopronvármegye Hivatalos Közvetételei. (Sopron.) A »Soproni Hírlap« melléklete.

A Szalontai Lapok szépirodalmi melléklete. III. évf. Hetenként.

Magyar-Román Szemle. (Kolozsiv.)

Az »Ungaria« melléklete. Szerk. Moldován Gergely III. évf.

Jász-Nagykun-Szolnokvármegye Hivatalos Közleményei. (Szolnok.) III. évf. (A Jász-Nagykun-Szolnok megyei Lapok melléklete.)

Hüvelyk Matyi. (Szeged.) A »Szegedi Napló« vasárnapi melléklete.

Karvaly. (Csongrád.) A »Tiszavidék« heti melléklapja. II. évf.

Balaton mellék. (Veszprém.) Szerk. dr. Vadnay Béla. A »Veszprémi Hírlap« heti melléklete. I. évf.

Borsodvármegye Hivatalos Értesítője. (Miskolcz.) A »Borsod« melléklete.

Mosonyvármegye. (Nezsider.) A »Neusiedler Wochenblatt« melléklete. Szerk. Horváth Béla. I. évf.

Paprikás. (Szolnok.) A »Tiszavidéki Hírlap« melléklete. Szerk. Hevesi Jenő. I. évf.

Sopron. (Sopron.) A »Sopron« politikai napilap heti melléklete. I. évf.

Összesen 45.

ÖSSZEVONT ÁTNÉZET.

Hírlapirodalmunk *számarányát* 1896. és 1897. elején a következő kimutatásban tüntethetjük föl:

	1896. elején.	1897. elején.	
I. Politikai napilapok	41	46	+ 5
II. Politikai hetilapok	59	64	+ 5
III. Vegyes tartalmú képes lapok	8	12	+ 4
IV. Egyházi és iskolai lapok	42	49	+ 7
V. Szépirodalmi és vegyes tart. lapok	19	16	— 3
VI. Humorisztikus lapok	9	11	+ 2
VII. Szaklapok	192	212	+ 20
VIII. Vidékilapok nempolitikai tartalommal	149	181	+ 32
IX. Hirdetési Lapok ...	10	11	+ 1
X. Folyóiratok	235	290	+ 55
XI. Vegyes melléklapok	37	45	+ 8

Összesen: 801 937 + 136

Az első magyar hírlap **1780.** jan. 1-én jelent meg Pozsonyban (Rát Mátyás *Magyar Hirmondó*-ja). Budapesten **1788.** okt. 8-án szerdán indult meg az első magyar rendes hírlap *Magyar Merkurius* címmel, hetenként kétszer járt, és Paczkó Ferencz betűivel nyomtatott Pesten. A második lap Pesten az **1806.** jul. 2-án keletkezett *Hazai Tudósítások*; szerk. Kulcsár István. Ez volt az első magyar hírlap, mely 4-rét alakban jelent meg és hosszabb életű volt.

1830-ban 10 magyar hírlap és folyóirat jelent meg.

1840. elején **26** magyar lap volt hazánkban.

1847-ben 33.

1848—49-ben 86 magyar hírlap jelent meg.

1850. elején **9** lap adatott ki magyar nyelven.

1854. márcz. 5-én, mikor a *Vasárnapi Ujság* megindult, ezzel együtt **20** magyar hírlap és folyóirat jelent meg.

1861. elején, midőn az első évi rendes hírlapkimutatást a *Vasárnapi Ujság* közölte, **52** volt a magyar hírlapok és folyóiratok száma.

1862. elején	65	1880. elején	368
1863. »	80	1881. »	356
1864. »	70	1882. »	412
1865. »	75	1883. »	427
1866. »	81	1884. »	482
1867. »	80	1885. »	494
1868. »	140	1886. »	516
1869. »	163	1887. »	539
1870. »	146	1888. »	561
1871. »	164	1889. »	600
1872. »	198	1890. »	636
1873. »	201	1891. »	645
1874. »	208	1892. »	676
1875. »	246	1893. »	699
1876. »	240	1894. »	735
1877. »	268	1895. »	806
1878. »	281	1896. »	801
1879. »	321	1897. »	937

hírlap és folyóirat jelent meg *magyar nyelven.*

II.

A hazai nem-magyar nyelvű hirlapirodalom
1897-ben.

KERESZTY ISTVÁNTÓL.

I. TÖBBNYELVŰ LAPOK.

Szaklapok és vegyes tartalmúak.

BUDAPESTEN.

***A Budapesti áru- és értéktőzsde Hivatalos Arjegyző lapja.** Amtlicher Coursblatt der Budapester Waaren- und Effecten-Börse [magyar és német] XXXIV. évf.

***Rendeleti Közlöny** (a m. kir. honvédség számára). Szabályrendeletek. — Viestnik Naredabah. Za kr. ug. domobranstvo. Normativne naredbe. [Magyar és horvát.] XXIII. évfolyam.

***Rendeleti Közlöny** (a m. kir. honvédség számára). Személyes ügyek. — Viestnik Naredabah. Za kr. ug. domobranstvo. Osobni poslovi. [Magyar és horvát.] XXIII. évf.

***Typographia.** — Gutenberg. [Magyar és német.] XXIX. évfolyam.

***Mercur,** hiteles sorsolási tudósító. — Authent. Verlosungs-Anzeiger. [Magyar és német.] XXIII. évf.

***Magyar Vas- és Gépujság.** Ungarischer Metallarbeiter. [Magyar és német.] XV. évf.

***M. Kir. Postai és Távirat-Rendeletek Tára.** Sbornik kr. ug. Postanskih és Brzovajnih Naredabah. [Magyar és horvát.] Kiadja a m. kir. kereskedelemügyi miniszter. XII. évf.

***Budapesti Lakáshirdető.** Budapester Wohnungsanzeiger. [Magyar és német.] X. évf.

***Látogatók Lapja.** The Foreigners' Gazette. — Gazette des Étrangers. — Fremden-Blatt. [Francia, angol, magyar és német.] X. évf.

***Allgemeine Jüdische Zeitung.** [Német és héber.] Fel. szerk. tul. Grossberg Lipót. X. évf. Heti 5 szám. Ára 10 frt.

***Kávésipar Szakközlöny.** [Magyar és német.] IX. évf.

***A Vendéglős.** [Az előbbivel azonos.]

***Adók és Illetékek Közlönye.** Organ für Steuer und Gebühren. [Magyar és német.] VIII. évf.

***Magyar Fém- és Gépipar.** Ungarische Metall- und Maschinen-Industrie. [Magyar és német.] VII. évf.

***Magyar Czukoripar.** Die ungarische Zuckerindustrie, és melléklete: A Czukorrépa-Termelő. — Der Zuckerrüben-Producent. [Magyar és német.] VI. évf.

***Magyar Malom- és Gazdasági Értesítő.** — Ungarischer Mühlen- und Landwirthschaftlicher Anzeiger. [Magyar és német.] V. évf.

***Rendőri Lapok** (Magyar Csendőri) [Magyar és német.] IV. évf.

***Szabók Szaklapja,** Schneider-Fachblatt. [Magyar és német.] V. évf.

***Bőripar.** — Ungarische Gerber-Zeitung. [Magyar és német.] III. évf.

***Magyarországi Szabók Szaklapja.** Ungarisches Schneider-Fachblatt [Magyar és német.] III. évf.

***Magyar Téglaiipar és Építők Közlönye.** Ungarische Ziegl- und Bauzeitung [Magyar és német] III. évf.

***Építőmunkás.** — Der Bauarbeiter. [Magyar és német.] III. évf.

***Székesfővárosi Lakáshirdető.** Residenzhauptstädtischer Wohnungs-Anzeiger. [Magyar és német.] II. évf.

***A Szijgyártó és Nyerges.** Der Riemer und Sattler [Magyar és német.] II. évf.

***Egészségőr.** [Magyar és német.] I. évf.

Die Zugposaune. I. évf. 1896/7; II. évf. 1897/8 új címe: **Bombardon.** [Magyar és német; könyomat.]

***Villamos Szikrák.** Elektrische Funken. [Magyar és német munkás-élelclap.] Szerk. tul. Schafranek István. I. évf.

***Világosság.** [Magyar és német] II. évf.

***A Budapesti Ács-Segédek Idő-**

* A Muzeumba érkezett kötelese példányok alapján. A netalán hiányzó lapokat nyomtatójuk — a törvény ellenére — nem küldte be.

** Az elől *gal jelölt lapok adatai a magyar nyelvűek közt vannak részletezve: 1. id. Szinnyi József jegyzékét.

szaki Értesítője. Zeitweiliger Bericht der Budapester Zimmerergehilfen. [Magyar és német.] I. évf.

***Vas- és Fémmunkások Szaklapja.** Fachblatt der Eisen- und Metallarbeiter. [Magyar és német.] I. évf.

***Az »Osztály-Sorsjáték«.** »Klassen-Lotterie«. [Magyar és német.] I. évf.

***Az Ostor.** Die Geissel. [Magyar és német munkás-éclap.] Szerk. kiadó Kalmár Henrik. I. évf.

***Magyarországi Kéményseprők Lapja.** Fachorgan Ungarischer Rauchfangkehrer. [Magyar és német.] I. évf.

VIDÉKEN.

***Szepesi Hírnök.** — Zipser Bote. (Lőcse.) [Magyar és német.] XXXV. évf.

***Nyitrai Lapok.** Neutra-Trencsiner Zeitung. (Nyitra.) [Magyar és német.] XXVIII. évf.

***Vágvölgyi Lap.** (Trencsén.) [Magyar és német.] XXIV. évf.

***Telecska.** (Kula.) [Magyar és német.] XV. évf.

***Muraköz.** — Medjimurje. [Magyar és horvát.] XIV. évf.

***Módos és Vidéke.** — Modos und Umgebung. [Magyar és német.] VI. évf.

***Pályázat.** (Székesfehérvár.) [Magyar és német.] VI. évf.

***Szent-Gothárd.** — St.-Gotthard. (Sz.-Gotthárd.) [Magyar és német] II. évf. 1896/7.

***Apatin és Vidéke.** — Apatin und Umgebung. [Magyar és német.] II. évf.

***Népbarát.** Volksfreund. (Pécs.) [Magyar és német.] II. évf.

Buziaser Anzeiger. Buziási Híradó. (Buziás.) [Magyar és német.] Szerk. S. Marton János; kiadó Ullmann Ferencz. Heti lap. Ára 4 frt 60 kr.

***Buziás-gyógyfürdő.** (Heilbad Buziás.) [Magyar és német] Szerk. és társul. S. Marton János; tul. Ullmann Ferencz I. évf. Heti lap. ára 4 frt 60 kr.

***Reklame.** (Pécs) [Magyar és német.] I. évf.

b) Polyóiratok.

BUDAPESTEN.

***Földtani Közlöny.** Geologische Mittheilungen. [Magyar és német.] XXVII. — XXIX. köt.

***Földrajzi Közlemények.** Bulletin de la Société Hongroise de Géographie. [Magyar és francia.] XXV. kötet.

***Budapest Főváros Statisztikai Havi Füzetek.** Monatshefte des Budapester Communal-Statistischen Bureaus. [Magyar és német.] Szerk. Kőrösi József. XXV. évf. Ára 4 frt.

***Természettudományi Füzetek.** Zeitschrift für Zoologie, Botanik, Mineralogie und Geologie nebst einer Revue für das Ausland. — Journal pour la zoologie, botanique, minéralogie et géologie avec une revue pour l'étranger. — Periodical of zoology, botany, mineralogy, and geology besides a review for abroad. [Magyar, latin és német.] XX. kötet.

***Aquila.** [Magyar és német.] Szerk. Herman Ottó; kiadó a Magyar Ornithologiai Központ. IV. évf. Évnegyedes folyóirat. Ára 3 frt.

VIDÉKEN.

Ungaria. Magyar-Román Szemle. (Kolozsvár.) [Magyar és román.] Szerk. Moldován Gergely. VI. (=III.) évf. Havi folyóirat. Ára 6 frt.

II. NÉMET LAPOK.

a) Politikai tartalmúak.

BUDAPESTEN.

Abendblatt des Pester Lloyd. (l. Pester Lloyd.)

Pester Lloyd. Fel. szerk. Falk Miksa; kiadó Pesti Lloyd Társulat. XLIII. évf. Napilap. estilappal. Ára 22 frt.

Neues Pester Journal. Fel. szerk. Bródy Lajos; kiadó-tul. Bródy Zsigmond. XXVI. évf. Napilap. Ára 14 frt.

Politisches Volksblatt. Fel. szerk. Sipos J.; kiadó tul. a »Hungaria« vállalat. XXIII. évf. Napilap. Ára 10 frt.

Neues Politisches Volksblatt. Fel. szerk. dr. Fleischman Sándor; kiadó tul. Mérey Miksa XXI. évf. Napilap. Ára 10 frt., a »Witzrakete« mellékklappal együtt 11 frt 20 kr.

Budapester Tagblatt. Fel. szerk. Bolgár Ferencz; kiadja »Europa« r. t. XIV. évf. Napilap. Ára 14 frt.

Ohne Staat. Szerk. tul. Schmitt Jenő H. I. évf. Heti lap. Ára 1 frt 50 kr.

Neues Kleines Journal. Szerk. Weisz V. Félix; tul. »Europa« r. t. I. évf. Ára naponta 1 kr.

VIDÉKEN.

Pressburger Zeitung. (Pozsony.) Fel. szerk. Löwö Rudolf; kiadó tul. Angermayer Károly. CXXXIV. évf. Napilap, esti lappal. Ára 12 frt.

Hermannstädter Zeitung vereinigt mit dem Siebenbürger Boten. (Nagy-Szeben.) Fel. szerk. Roth Frigyes; kiadó Reissenberger Adolf. CXIII. évf. Napilap. Ára 10 frt.

Bács-Bodrogher Presse. (Ujvidék.) Fel. szerk. és kiadó Fuchs Emil. XLI. évf. Hetilap. Ára 5 frt.

Kronstädter Zeitung. (Brassó.) Fel. szerk. Dörschlag Rudolf; kiadótul. Gött János fia. LXI. évf. Napilap. Ára 9 frt 60 kr.

Temesvarer Zeitung. (Temesvár.) Fel. szerk. Barát Ármin; kiadó-tul. Heim Antal. XLVI. évf. Napilap. Ára 16 frt.

Bács-Bodrogher Presse. (Ujvidék.) Szerk. kiadó Fuchs Emil. XVII. évf. Heti lap. Ára 5 frt.

Werschetzer Gebirgsbote. (Versecz.) Fel. szerk. Million M.; kiadó Kirchner J. E. özv. XLI. évf. Hetenként 2 szám. Ára 5 frt.

Neue Temesvárer Zeitung. (Temesvár.) Fel. szerk. Dévay Ferencz; tul. kiadó Steger E. utódai. XXX. évf. Napi lap. Ára 16 frt.

Oedenburger Zeitung. (Sopron.) Szerk. Marbach Ernő; kiadó Romwalter Alfred. XXX. évf. Napilap. Ára 10 frt.

Fünfkirchner Zeitung. (Pécs.) Fel. szerk. Lenkei Lajos; tul. Gultmann J. özv. XXVIII. évf. Hetenként 2 szám. Ára 8 frt.

Donau-Temes-Bote. vorm. Banater Post. (Pancsova.) Szerk. tul. Wittigschlager Károly. XXVIII. évf. Hetenként két szám. Ára 8 frt.

Westungarischer Grenzbote. (Pozsony.) Fel. szerk. Riepl Farkas; kiadó tul. Simonyi Iván. XXVI. évf. Napilap. Ára 12 frt 16 kr.

Der Landbote. (Temesvár.) Szerk. Schlinger József; tul. kiadó Kanten Mihály. XXVI. évf. Hetilap. Ára 2 frt.

Siebenbürgisch-Deutsches Tagblatt. (Nagy-Szeben.) Lapvezér Häner Henrik; fel. szerk. Teutsch Gyula; kiadó Drotleff József. XXIV. évf. Napilap. Ára 14 frt.

Dettaer Zeitung. (Detta.) Fel. szerk. Binder Jenő; kiadó tul. Heldenwanger J. XVII. évf. Hetilap. Ára 4 frt 60 kr.

Der Volksfreund. (Szombathely.) Fel. szerk. és kiadó Gabriel A. XV. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Eisenstädter Zeitung. (Kis-Marton.) Felelős kiadó Laschober Mátyás. XII. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Der Freimütige. (Temesvár.) Fel. szerk. és tul. Blaskovics Ferencz. XII. évf. Hetilap. Ára 4 frt 80 kr.

Südungarische Reform. (Temesvár.) Szerk. tul. ifj. Steiner Károly. IX. évf. Napilap. Ára 14 frt.

Westungarisches Volksblatt. (Sopron) Fel. szerk. Binder Pál; az alapítók. IV. évf. Ára a hetenként háromszor megjelenő kiadásé 6 frt, a hetié 2 frt.

Kronstädter Tageblatt. (Brassó.) Fel. szerk. Stooß János; kiadó Hiemesch V. III. évf. Napilap. Ára 10 frt.

Pressburger Tagblatt. (Pozsony.) Szerk. tul. Binder Tódor; kiadó Kath. irodalmi r. t. I. évf. Napi lap. Ára 10 frt.

Ung.-Weisskirchner Volksblatt. (Fehértemplom.) Szerk. Schümicher Jakab! tul. Kuhn Péter I. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Die Reform. (Versecz.) A W. Gebirgsbote melléklapja. Szerk. Adelmayer Ferencz. I. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

b) Szaklapok és vegyestartalmúak.

BUDAPESTEN.

Styx. Szerk. Schöpl G. kiadó tul. Singer A. K. özv. XXXVI. évf. Havonta 3 szám. Ára 8 frt.

Pester Medizinisch-Chirurgische Presse. Fel. szerk. dr. Török Lajos; kiadó tul. Mezei Antal. XXXIII. évf. Hetilap. Ára 6 frt.

Saphir's Styx. Fel. szerk. és tul. Saphir Ede. XXIX. évf. Félhavi lap. Ára 8 frt.

Commercieller Beobachter. Szerk. tul. Zwillingner Lipót. XXII. évf. Heti lap. Ára 12 frt.

Volksstimme (előbb: Neue Volksstimme). Szerk. Schafranek István; tul. Magyarország Szociáldémokrata pártja. XXV. (II.) évf. Heti lap. Ára 2 frt. 40. kr.

Der Ungarische Israelit. Fel. szerk. dr. Bak Ilés; tul. Bak Ignác özv. XXIII. évf. Ára 6 frt.

Hans-Jörgel. Szerk.-kiadó Czukelter Ferencz. XX. évf. Kétheti lap. Ára 8 frt., nyilvános helyiségeknek 6 frt.

Volksirthschaftliche Sonntags-Revue. Fel. szerk. és tul. Reinitz Tódor. XX. évf. Hetilap. Ára 12 frt.

Der Bau-Unternehmer und Lieferant. Fel. szerk. Salzer Izor; kiadó-tul. Salzer I., Lakatos L. és Bendik G. XVI. évf. Havi 3 szám. Ára 8 frt.

Budapester (Österr.-Ungar.) An-

kündigungsbblatt. Szerk. és tul. Sikray S. XV. évf. Havonta kétszer. Ára 6 frt.

Budapester Carriaturen und Styx. (A »Styx« havi melléklapja.) Fel. szerk. Schöpl G.; kiadó-tulajd. Singer A. K. özvegye. IX. évf. Ára a főlappal együtt 8 frt.

Montagblatt. Fel. szerk. tul. Viola Miksa. IX. évf. Hetilap. Ára 6 frt.

Der Practische Arzt. A »Gyakorló Orvos« német kiadása. Szerk. dr. König-Mosonyi Ignác; kiadó »Petőfi« m. központi kiadó intézet. VIII. évf. Ingyen.

Internationale Artisten-Revue. Fel. szerk. és kiadó-tul. Steiner Ferdinand; VII. évf. Havi 3 szám. Ára 6 frt.

Mediascher Wochenblatt. (Medgyes.) Szerk. tul. Reissenberger S. A. V. évf. Heti lap. Ára 6 korona.

Kredit und Handel. Szerk. tul. Blum Armin. IV. évf. Havi 2 szám. Ára 8 frt.

Heitere Blätter. Fel. Szerk. Hátsek Adolf; társszerk. Schönmann Vilmos. IV. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Ungarischer Holzhänder. (A »Magyar Fakereskedő« német fordítása.) Szerk. és tul. Székely Ignác; IV. évf. Havonta kétszer. Ára 4 frt, a magy. kiadással együtt 10 frt.

Volksblatt. Fel. szerk. Alföldi. IV. évf. Hetilap. Ára 2 frt.

Die Witzrakete. (Melléklap a Neues Polit. Volksblatthez.) Szerk. Fleischmann Sándor; kiadó a N. P. Vbl. társaság. IV. évf. Ára: a főlap előfizetőinek 1 frt. 20 kr. különben 4 frt. 80 kr.

Ungarische Montan-Industrie und Handelszeitung. Szerk. és kiadó Silberstein Arnold. III. évf. Félhavi lap. Ára 10 frt.

Ungarische Wochenschrift. Szerk. Dornbusch M. III. évf. Hetilap. Ára 6 frt.

Herkó Páter. Fel. szerk. Markos Gyula. II. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Ungarische Bauzeitung. Szerk. tul. Sommer József. II. évf. Havi 3 szám. Ára 10 frt.

»Grüss Gott«. Szerk. Gladischefsky Károly. II. évf. Heti lap. Számja 2 kr.

Ungarische Medizinische Presse. Szerk. és kiadó dr. Tuszka Ödön. II. évf. Heti lap. Ára 6 frt.

Lustiges Leben. Szerk. »Boccaccio«; kiadó: Hirlapterjesztő Vállalat. I. évf. Heti lap. Ára 1 frt 50 kr.

Auszüge aus dem ungarischen

amtlichen Patentblatte. Szerk. Ötvös Károly. I. évf. Havi lap Ára 16 korona.

Ungarischer Weinbau. Szerk. Baross Károly és Drucker Jenő; tul. Baross K. I. évf. Heti lap. Ára 6 frt.

Monatlicher Anzeiger des Christlichen Vereins Junger Männer. (Bécs; nyomt. Bpest.) I. évf. Havi lap, tagilletmény.

Der Hausbesorger. Szerk. »Serényi« (Schmeiszl) K. F.; kiadó Hölgye Sándor I. évf. Havi 3 szám. Ára 5 frt.

Arbeiter-Bildungsverein! Szerk. kiadó Nemec József I. évf. Számja 1. kr.

Budapester Wespen. Szerk. kiadó Glück József I. évf. 1896/7. Heti lap. Ára 6 frt.

VIDÉKEN.

Kaschauer Zeitung. (Kassa.) Eperjesi Értesítő. (Kassa.) Fel. szerk. Rorwell S.; kiadó Werfer Károly. LIX. évfolyam. Heti 3 szám. Ára 5 frt.

Gross-Becskereker Wochenblatt. Fel. szerk. Mayer Rudolf; kiadó Pleitz Ferencz Pál. XLVII. évf. Hetilap. Ára 5 frt.

Krassó-Szörényer Zeitung. (Lugos.) Tul. Virányi János. XL. évf. Hetilap. Ára 5 frt.

Schul und Kirchenbote. (Brassó.) Kiadó Morres Ede. XXXII. évf. Havi lap. Ára 2 frt 50 kr.

Die Nera. (Ung. Weisskirchner Zeitung.) (Fehértemplom.) Szerk. és kiadó Wunder J. XXXI. évf. Hetilap. Ára 4 frt 60 kr.

Oraviczaer Wochenblatt. (U. ott.) Fel. szerk. és tul. Wunder Károly. XXVI. évf. Hetilap. Ára 4 frt 60 kr.

Bistritzer Wochenschrift. (Besztercze.) Szerk. kiadó Schell Károly. XXVI. évf. Hetilap. Ára 4 frt 40 kr.

Landwirthschaftliche Blätter. (N.-Szeben.) Szerk. Gottschling Adolf; kiadó az erdélyi szász gazd. egyesület felügyelőbizottsága. XXV. évf. Havonta 2 szám. Ára 1 frt 60 kr.

Orsovaer Wochenblatt. (Orsova.) Szerk. Hutterer Géza; tul. Handl József. XXV. évf. Hetilap. Ára 4 frt 80 kr.

Schässburger Anzeiger. (Segesvár.) Kiadók Jördens testvérek. XXV. évf. Hetilap. Ára 2 frt 50 kr.

Günser Anzeiger. (Kőszeg.) Fel. kiadó Feigl G. Adolf. XXIV. évf. Hetilap. Ára 3 frt 80 kr.

Gross-Kikindaer Zeitung. (N.-Kikinda.) Szerk. tul. Weiner Simon. XXIII. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Die Berzava. (Resiczabánya.) Szerk. kiadó Eisler József. XXII. évf. Heti lap. Ára 4 frt 80 kr.

Die Posaune. (Temesvár.) Tul. Lechenmayer J. C. XXII. évf. Heti lap Ára 6 frt 40 kr.

Korrespondenzblatt des Vereins für siebenbürgische Landeskunde. (N.-Szeben.) Szerk. dr. Schuller A. XX. évf. Havi lap. Ára 1 frt.

Gross-Kokler Bote. (Segesvár) Szerk. tul. Horeth Frigyes. XIX. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Oberwarther Sonntags-Zeitung. (Felső-Ör.) Kiadó-tul. Schodisch Lajos. XVIII. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Karpathen-Post. (Késmárk.) Szerk. tul. Sauter Pál. XVII. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Neue Werschetzer Zeitung. Fel. szerk. Veronits József; kiadó-tul. Wettel és Veronits czég. XVI. évf. Hetenként 2 szám. Ára 5 frt.

Monatsberichte über die regelmässigen Beobachtungen am agrarmeteorologischen Observatorium zu Alt-Krasno vordem Nedanócz. (Ó-Széplak.) Szerk. báró Friesenhof Gergely; kiadó: Nyitravölgyi Gazdasági Egyesület. XVII. évf. Havi lap, tagilletmény.

Pressburger Salonblatt. (Pozsony.) Szerk. tul. Dobay István. XVII. évf. Megjelenési ideje bizonytalan, ára 12 frt!

Csákovaer Zeitung. (Csákova.) Fel. szerk. Chudy Jenő; tul. Chudy testvérek. XVI. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Günser Zeitung. (Kőszeg.) Felelős kiadó Feigl Gyula. XVI. évf. Hetilap. Ára 2 frt 40 kr.

Torontaler Zeitung. (Perjámos.) Fel. szerk. tul. Pirkmayer Alajos. XV. évf. Hetenként 2 szám. Ára 5 frt.

Der Laubfrosch. (Ó-Széplak.) Szerk. báró Friesenhof Gergely; kiadja a Nyitravölgyi Gazdasági Egyesület Meteorológiai intézete. XIV. évf. Havilap.

Südungarischer Grenzboten. (N.-Beckerek.) Fel. szerk. Jokly Lipót; kiadótul. Jokly J. XIII. évf. Hetilap. Ára 6 frt.

Neue Lippaer Zeitung. (Lippa.) Fel. szerk. kiadó-tul. Zach József. XI. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Resiczaer Zeitung. (Resicza.) Szerk.

és kiadó-tul. Weisz Adolf. XI. évf. Hetilap. Ára 4 frt 80 kr.

Hatzfelder Zeitung. (Zsombolya.) Fel. szerk. és kiadó tul. Wunder Rudolf. X. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Karansebeser Wochenblatt. (Káransebes.) Szerk. tul. Jacobovits József. X. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Bácskaer Volksblatt. (Zombor.) Fel. szerk. és tul. Oblat Károly. IX. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Oraviczaer Zeitung. (Oravicza.) Fel. szerk. Kehrler Viktor; tul. Kehrler L. XI. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Der Ungarische Landwirth. (Der Volksfreund) (Temesvár.) Szerk. Kraushaar Károly. IX. évf. Hetilap. Ára 2 frt.

Evangelische Glocken. (Pozsony.) Szerk. Hollerung Károly (Modor). IX. évf. Kétheti lap. Ára 2 frt.

Der Vereinsbote. (Felső-Ör.) Szerk. Ruiz Rudolf. (Rába-Füzes). IX. évf. Havilap. A szentgróti gazdasági egyesület tagjainak díjtalanul jár; különben 1 frt.

Neutraer Zeitung. Nyitrai Hirlap. (Nyitra.) Szerk. tul. Grünfeld Náthán. VIII. évf. Heti lap. Ára 6 frt.

Bistritzer Zeitung. (Besztercze.) Szerk. Clemens Frigyes; kiadó Raupenstrauch O. VII. évf. Ára 4 frt.

Krassó-Szőrenyer Post. (Német-Bogsán.) Fel. szerk. és kiadó Zeier Ágost. VI. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Neusiedler Wochenschrift. (Nezsider.) Fel. szerk. és tul. Horváth Béla. VI. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

St.-Gerardusblatt. (Temesvár.) Szerkesztő Schlinger József. Több német lapnak melléklapja. V. évf.

Südungarn. (Lugos.) Szerk. tulajd. Teichner Emil. V. évf. Heti 2 szám. Ára 8 frt.

Allgemeines Offerten-Blatt für die Landwirthschaft, Gartenbau und allen verwandten Zweigen. (Vas-Ferenczfalva.) Szerk. Münz-Berg F. L.; tul. a csendlaki uradalom. IV. évf. Havi lap. Ingven.

Sächsisch-Regener Wochenblatt. (Szász-Régen.) Fel. szerk. Schebesch Károly; kiadó-tul. Schebesch V. IV. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

Mediascher Wochenblatt. (Medgyes.) Szerk. kiadó Reissenberger G. A. V. évf. Heti lap. Ára 3 frt.

Oedenburger Rundschau. (Sop-

ron.) Fel. szerk. kiadó Zombor Géza. III. évf. Heti lap. Ára 2 frt 40 kr.

Nagy-Kikinda. (N.-Kikinda.) Szerk. dr. Hochstrasser János; kiadó-tul. Kastory János és Pavlicsek József. III. évf. Heti lap. Ára 2 frt.

Akademische Blätter. (N.-Szeben.) Szerk. Buchholzer Ernő; kiadó Krafft Vilmos. I. évf. 1896/7. Evi 10 szám. Ára 1 frt. 50 kr.

Westungarischer Weinbergsbote. (Sopron.) Szerk. tul. Vetter Pál K. I. évf. Havi 2 szám. Ára 4 frt.

Volksblatt. (Sopron.) Az Oedenb. Ztg. heti melléklapja. I. évf. Ára 2 frt.

Perjámoser Bürger-Zeitung. (Perjámos.) Szerk. tul. Pirkmayer Alajos I. évf. Heti lap. Ára 1 frt 50 kr.

Perjámos und Umgebung. (Perjámos.) Szerk. Gatter Aurél. I. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

Correspondenzblatt für evangelische Männer und Jünglingsvereine Augsburgischen Bekenntnisses in Ungarn. (Pozsony.) Szerk. kiadó Schmidt C. E. Havi lap. Ára 25 kr.

Handel und Gewerbe. (Temesvár.) Szerk. tul. Kácsér Romulus. I. évf. Havi 3 szám. Ára 4 frt.

Kirchliche Blätter. (N.-Szeben.) Szerk. tul. Josephi J. I. évf. Heti lap. Ára 3 frt.

Anzeiger aus Heilbad Buziás. Szerk. és társtul. S. Marton János; tul. Ullmann Ferencz. I. évf. Heti lap. Ára 4 frt 60 kr.

Károlyfalvaer Wochenblatt. (Károlyfalva.) Szerk. Verner János; tul. Wettel és Veronits. I. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

***Frischgestimmte Aeolsharfe.** (Besztercze.) Egyetlen. farsangi szám; kiadja a dalegyesület.

c) Folyóiratok.

BUDAPESTEN.

Ungarische Biene. Szerk. Kühne Ferencz; kiadja a Magyar Méhészek Egyesülete. XXV. évf. Havi folyóirat. Ára 3 frt, az egyesület tagjai 2 frt tagdíj fejében kapják.

***Ethnologische Mitteilungen aus Ungarn.** Szerk. kiadó Herrmann Antal. VI. kötet. Ára 10 frt.

Westöstliche Rundschau. Szerk. Stümcke Henrik (Berlinben) és Vikár

Béla; kiadó-tul. Vikár B. IV. évf. Havi folyóirat.* Ára 6 frt.

***Zeitschrift für Ungarisches Öffentliches und Privatrecht.** Szerk. Sgalitzer Gyula és Szakolczai Árpád. III. évf. Havi folyóirat. Ára 10 frt.

VIDÉKEN.

Jahrbuch für die Vertretung und Verwaltung der evangelischen Landeskirche A. B. in den siebenbürgischen Landesteilen Ungarns. (Nagy-Szeben.) Kiadja a tartományi consistorium. XXIII. évf. Időhöz nincs kötve. Ára 1 frt.

Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde. (N.-Szeben.) Új folyam, XLV. évf. Időbez nincs kötve. 27. kötet. Kötete 2 frt. 10 kr.

Der Seelentrost. (Temesvár.) Szerk. kiadó Engels János. II. évf. Havi folyóirat. Ára 1 frt 20 kr.

III. HORVÁT LAP.

Szaklap.

Povlastični Viestnik. (Bpest.) Szerk. Freckay János. II. évf. Heti lap (Ára 20 korona).

IV. SZERB LAPOK.

a) Politikai tartalmúak.

VIDÉKEN.

СТРАЖА. (Ujvidék.) Szerk. Jocits Sztévan; kiadó Jocits A. Szt. V. évf. Hetenként 2 szám. Ára 8 frt.

ЗАСТАВА. (Ujvidék.) Fel. szerk. Gyorgyevity Gyoka. XXXII. évf. Napilap. Ára 14 frt.

НАШЕ ДОБА. (Ujvidék.) Fel. szerk. Pavlovits István; XIII. évf. Heti 2 szám. Ára 10 frt.

БРАНИК. (Ujvidék.) Fel. szerk. Jokszimovits Miklós; kiadó a »Druzšina Branika.« XIII. évf. Heti 3 szám. Ára 12 frt.

b) Szaklapok és vegyestartalmúak.

VIDÉKEN.

ШКОЛСКИ ЛИСТ. (Zombor.) Szerk. kiadó Vukitsevit Miklós. XXIX. évf. Havi lap. Ára 1 frt 50 kr.

ЦОЗОРИШТЕ. (Ujvidék.) Szerk. Hacsits Antal. XXII. évf. Havonta 40 kr.

ГОЛУБ. (Zombor.) Szerk. Blagojevits Jován; kiadó Karakasevits Milivoj könyv-

* Az egyetlen politikai tartalmú folyóirat.

kereskedése. XIX. évf. Félhavi ifjúsági lap. Ára 2 $\frac{1}{2}$ dinár.

САДАННОСТ. (N.-Kikinda.) Fel. szerk. Petrovits Milán. XIV. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

ЖЕНСКИ СБЕТ. (Ujvidék.) Szerk. Varagyanin Árkád. XII. évf. Havi lap. Ára 1 frt.

СРПСКО. (Versec.) Fel. szerk. Velits Antal; kiadó Petko-Pavlovits Milán. III. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

ВУБАВ. (Versecz.) Szerk. Velits Antal; kiadó Kazvuluc dr. II. évf. Havonta 3 szám. Ára 3 frt.

НАПРЕДАК. (N.-Kikinda.) Szerk. kiadó Pajdak Emil. I. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

ШКОЛНИ ОДЖЕК. (Ujvidék.) Szerk. Milovanovits Kuzman. I. évf. Havi 3 szám. Ára 4 frt.

ТРОБИНСКО-ЗАХАТЛИЈСКИ ГЛА-
СНИК. (Versecz.) Szerk. Nikasinovits Velimir; kiadó Petko-Pavlovits Milán. I. évf. Havi 3 szám. Ára 3 frt 60 kr.

БИХОПРАД. (Ujvidék.) Szerk. tul. Marits Iván. I. évf. Havi lap. Ára 2 frt.

БРИЧКА КВА. (Versec.) Szerk. Gyorgyevity-Nancsity Velimir; tul. Velity A. M. I. évf. Havi lap. Ára 4 korona.

c) *Folyóirat.*

VIDÉKEN.

ВННН. (Ó-Becse.) Szerk. és kiadó Manojlovits Joan. IV. évf. Havi folyóirat. Ára ?

V. ROMÁN LAPOK.

a) *Politikai tartalmúak.*

VIDÉKEN.

Gazeta Transilvaniei. (Brassó.) Fel. szerk. Maior Gegrely; tul. Muresianu Aurél. LX. évf. Ára [a napilap] 12 frt, illetőleg [a vasárnapi kiadásoké] 2 frt.

Telegraful Roman. (Nagy-Szeben.) Ideigl. szerk. Hango Gábor; kiadó a gör. kel. egyházmegye könyvnyomtató intézete. XLV. évf. Hetenként 3 szám. Ára 7 frt.

Tribuna. (Nagy-Szeben.) Fel. szerk. Morariu János; tul. »Tipografia« r. t. XIV. évf. Napilap. Ára 10 frt.

Foia Poporului. (Nagy-Szeben.) Fel. szerk. Morariu János; tul. »Tipografia« r. t. V. évf. Hetilap. Ára 3 frt.

Dreptatea. (Temesvár.) Fel. szerk. D. Voniga IV. évf. Napilap. Ára 10 frt.

Foia de Dumineca. (Temesvár.) Fel. szerk. Voniga D. IV. évf. Hetilap. Ára 2 frt.

Controla. (Temesvár.) Fel. szerk. és kiadó Barcianu V. Jónás. III. évf. Ára 8 frt.

Tribuna Poporului. (Arad.) Szerk. világosi Russu János. I. évf. Napi lap. Ára 10 frt.

b) *Szaklapok és vegyes tartalmúak.*

BUDAPESTEN.

Poporul. Fel. szerk. Moš István. IV. évf. Heti lap. Ára 2 frt.

VIDÉKEN.

Familia. (Nagyvárad.) Fel. szerk. és kiadó Vulcanu József. XXXIII. évfolyam. Hetilap. Ára 8 frt.

Biserica și Școla. (Arad.) Fel. szerk. Hamsea Ágoston; kiadó az aradi görög kel. egyházmegye. XXI. évf. Hetilap. Ára 5 frt.

Foia Diecesana. (Karánsebes.) Szerk. Barbu Péter. XII. évf. Hetilap. Ára 5 frt.

Unirea. (Balázsfalva.) Fel. szerk. és kiadó Szmigelski Viktor. VII. évf. Hetilap. Ára 6 frt.

Revista Orăștiei. (Szászváros.) Fel. szerk. Muntean Joachim; kiadó Popovici-Barcianu Aurel. III. évf. Hetilap. Ára 3 frt.

Foia Pedagogica. (N.-Szeben.) Szerk. Barcianu D. P. I. évf. Havi 2 szám. Ára 3 frt. Egyébiránt melléklet a Teleg-
raful Român-hoz.

Foia Literara. (N.-Várad.) Szerk. Rudow-Suciu Lukreczia; tul. Rudow V. I. évf. Heti lap. Ára 4 frt.

c) *Folyóirat.*

VIDÉKEN.

Transilvania. (Nagy-Szeben.) Szerk. Diaconovich Kornél. XXVIII. évf. Tíz füzet. Ára 3 frt.

VI. TÓT LAPOK.

a) *Politikai tartalmúak.*

BUDAPESTEN.

Slovenské Noviny. Fel. szerk. és kiadó Hornyánszky Viktor. XII. évf. Heti 3 szám. Ára 6 frt.

Opavdovj Krestan. (Az előbbinek heti néplapja.) II. évf. Ára 2 frt.

Krestan. Fel. szerk. Bleszkány Fer.; kiadó-tul. Lepsényi Miklós és Németh Gellért. IV. évf. Hetilap. Ára 2 frt.

VIDÉKEN.

Národné Noviny. (Túrócz-Szent-Márton.) Fel. szerk. Pietor Ambrus; kiadók Mudron Pál és társai. XXVIII. évf. Napilap. Ára 16 frt.

b) Szaklapok és vegyes tartalmúak.

BUDAPESTEN.

Vlast a' Svet. Fel. szerk. »Stefan« gazda. XII. évf. Hetilap. Ára 2 frt.

Herkó Páter. Szerk. Markos Gyula. II. évf. Hetilap. Ára 2 frt.

Nova Dobra. Szerk. Svéni Gusztáv; kiadó Tupy Ferencz. I. évf. Havi lap. Ára 1 frt.

Zora. Szerk. Svéni Ágost; kiadó Tupy Ferencz. I. évf. Havi lap. Ára 50 kr.

VIDÉKEN.

Katolicke Noviny. (Nagy-Szombat.) Fel. szerk. és kiadó Kollár Márton. XLVIII. évf. Félhavi lap. Ára 2 frt.

Národní Hlásnik. (Túrócz-Szent-Márton.) Felelős szerk. és kiadó Pietor Ambrus. XXX. évf. Ára 1 frt.

Černokňazník. (Túrócz-Sz.-Márton.) Szerk. Čajda Duro (=György?) XXI. évf. Havilap. Ára 2 frt.

Cirkevné Listy. (Rózsahegy.) Fel. szerk. Janoška György (Liptó-Szent-Márton.) XI. évf. Havilap. Ára 3 frt.

Pútník. (Nagy-Szombat.) Szerk. Matzenauer-Benyovszky F. O. X. évf. Havilap. Ára 50 kr.

Ludové Noviny. (Túrócz-Sz.-Márton.) Szerk. kiadó Bielek Antal. I. évf. Havi lap. Ára 1 frt.

c) Folyóiratok.

BUDAPESTEN.

Nasa Nádej. Szerk. Varga Mihály. I. évf. Havi folyóirat. Ára 80 kr.

VIDÉKEN.

Kazatel'na. (Liptó-Rózsahegy.) XVII. évf. Melléklapja: **Literárne Listy.** VI. évf. Szerk. Oswald Rikhárd (Lengén.) Havi folyóirat. Ára együtt 4 frt.

Slovenské Pohl'ady. (Túrócz-Szent-Márton.) Szerk. és kiadó Škultéty József. XVII. évf. Havi folyóirat. Ára 5 frt.

Dom a Škola. (Liptó-Rózsahegy.) Szerk. Kálal Károly, társ és kiadó Salva Károly. XII. évf. Havi folyóirat. Ára 2 frt. 50 kr.

Obzor. (Liptó-Rózsahegy.) Szerk. Salva Károly; fel. kiadó Rizner L. V. IX. évf. Havi folyóirat. Ára 1 frt.

Stráž Na Sione. (Rózsahegy.) Szerk. kiadó Zoch Pál. Havi folyóirat. Ára 1 frt.

VII. BUNYEVÁ CZ LAPOK.

Vegyes tartalmúak.

VIDÉKEN.

Neven. (Szabadka.) Szerk. Matković N.; kiadó Bittermann József. XIV. évf. Havilap. Ára 1 frt.

Subotičke Novine. (Szabadka.) Szerk. Karanović G. M. V. évf. Hetilap. Ára 4 frt.

VIII. OROSZ LAP.

Szaklap.

VIDÉKEN.

АНОТОНЪ. (Ungvár.) Szerk. Fenczik Jenő. XIII. évf. Félhavi lap. Ára 4 frt., a ДОДАТОМЪ melléklappal együtt 5 frt.

НАВКА. (Ungvár.) Szerk. Csucska Gyula; kiadó a Nagy Szent Bazil Társulat. I. évf. Kétheti lap. Ára 2 korona.

IX. FRANCZIA LAP.

Politikai tartalmú.

BUDAPESTEN.

Revue d'Orient et de Hongrie. Szerk. Sasvári Ármin; tul. Gunszt Miklós. XII. évf. Hetilap. Ára 6 frt.

Nem politikai.

BUDAPESTEN.

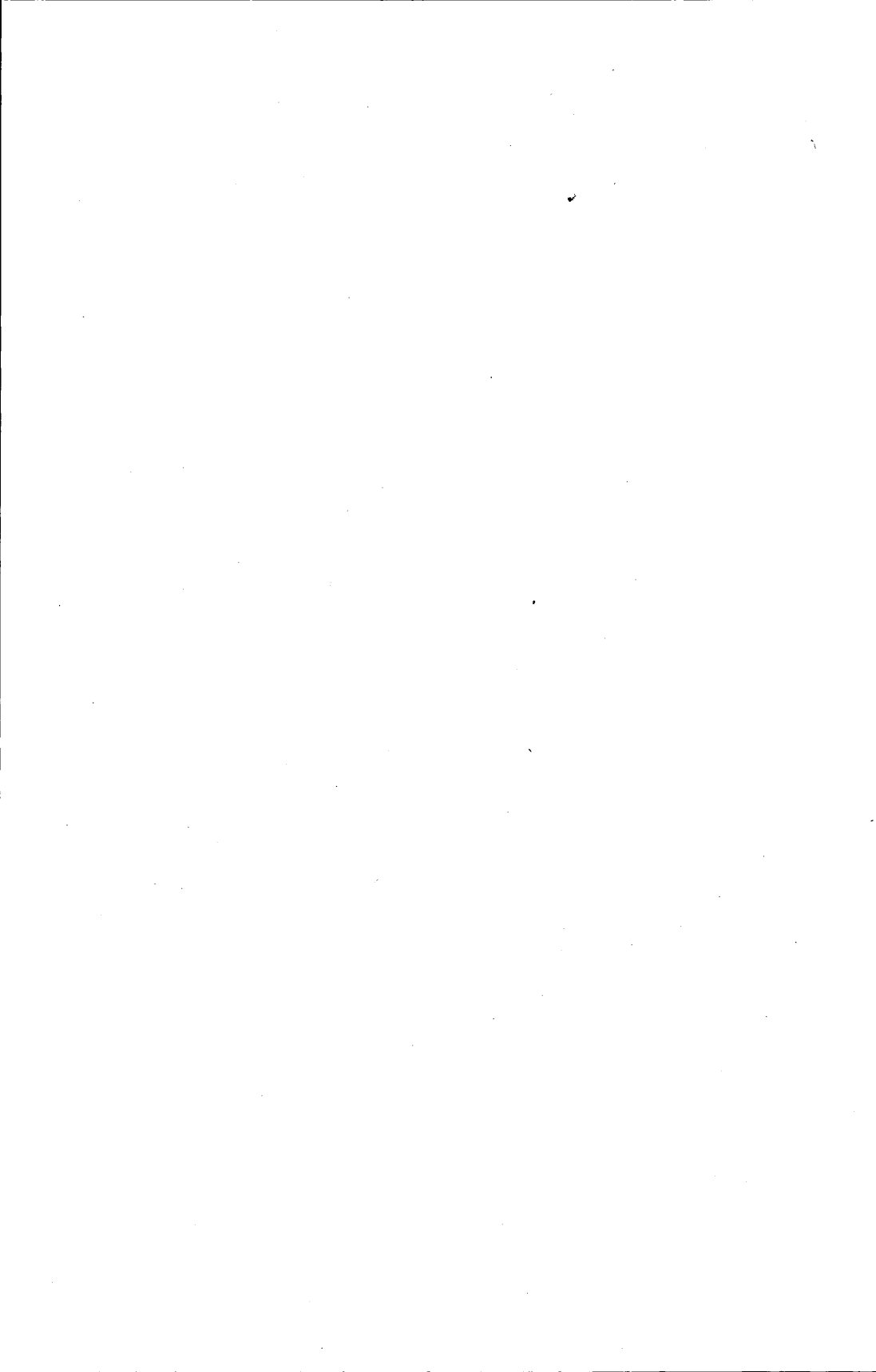
Le Progrès. Szerk. Lederer I. kiadó Jutassy. E IV. évf. Heti lap. Ára 8 frt.

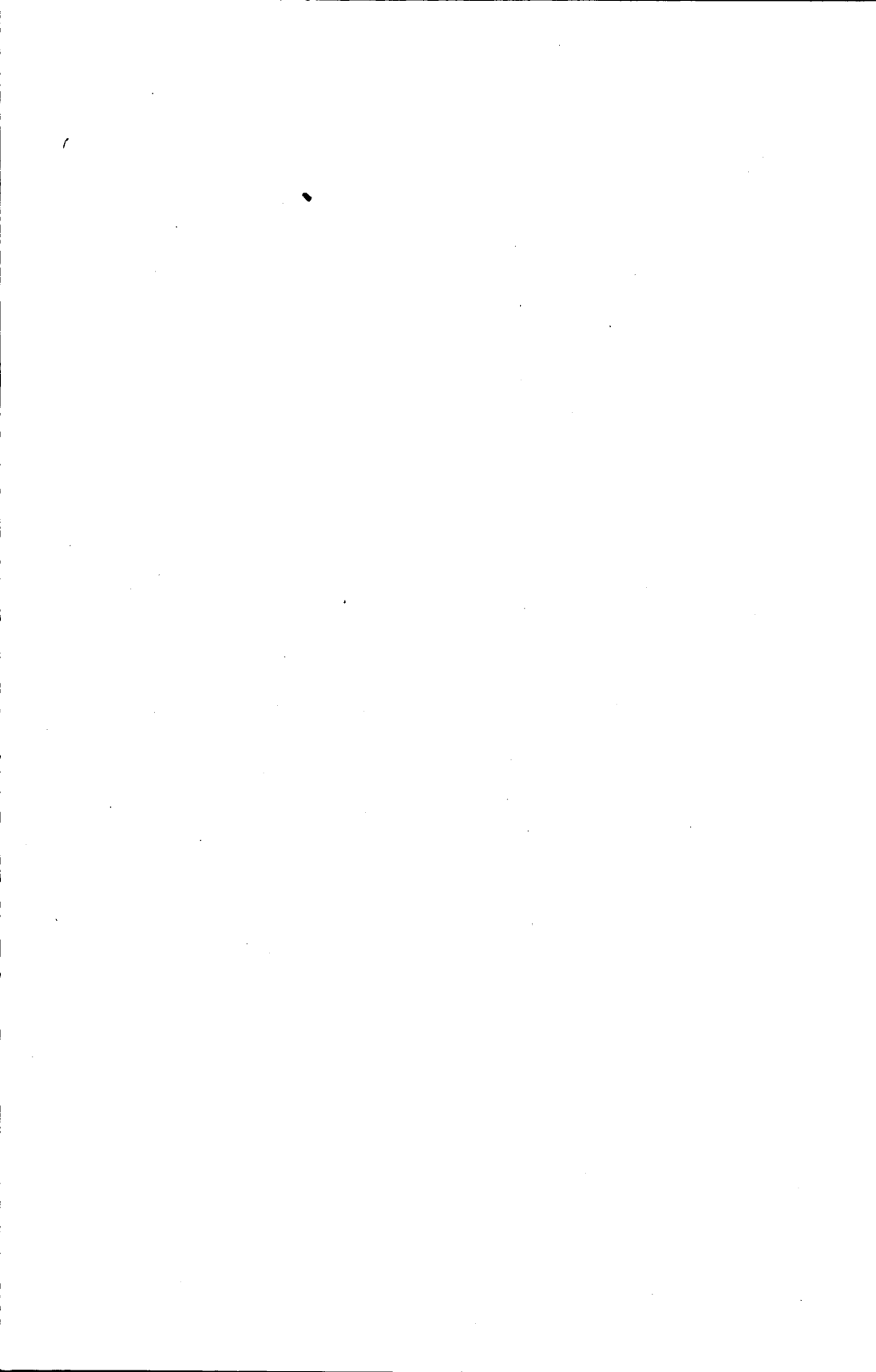
Összegezés: A magyar nyelvű hirlapirodalmon kívül Magyarországon 211 lap és folyóirat jelenik meg, és pedig a fővárosban 93, a vidéken pedig 118; részletezve:

töbhnyelvű:	Budapest	38,	vidéken	14,	összesen	52*
német:	»	43,	»	55,	»	98
horvát:	»	1,	»	—,	»	1
szerb:	»	—,	»	17,	»	17
román:	»	1,	»	16,	»	17
tót:	»	8,	»	12,	»	20
bunjevác:	»	—,	»	2,	»	2
orosz:	»	—,	»	2,	»	2
francia:	»	2,	»	—,	»	2

Azaz 9 nyelven együtt: Budapest 93, vidéken 118, összesen 211*

* Ebből 48 már a Szinnyi összeállította magyar nyelvű hirlapok közt is megvan.

MAGYAR KÖNYVSZEMLE. — REVUE BIBLIOGRAPHIQUE HONGROISE.

Publiée par la bibliothèque du Musée National Hongrois
sous la rédaction de M. le dr. Jules Schönherr.

Quatre livraisons par an; prix du volume | Nouvelle série. V. volume. 3. livraison
3 florins = 6 francs = 5 mares. | Juillet-Septembre 1897.

Sommaire.

Paul Erdélyi. La bibliothèque du British Museum. (Continuation et fin)	225
Louis Kropf. La chronique turque de Bihisti	246
George Ráth. Le style spécial des reliures de la Corvina. (Avec 3 figures dans le texte)	250
Lad. Esztegár. La deuxième conférence internationale de la Bibliographie à Bruxelles	266
Dr. Jean Illéssy. L'inventaire des livres de Jean Mathesy évêque de Vác de l'an 1591	276
M. S. Un document de l'histoire des bibliothèques	277
Revue étrangère. Le système de la bibliothèque du musée des costumes à Berlin. Par Louis Dézsi	279
Indicateur officiel. La question des exemplaires gratuites des imprimés dans le parlement hongrois, (I. article.) Rapport sur l'état de la bibliothèque du musée National dans le 2. trimestre 1897	297
Littérature. Louis Dézsi: La texte latine-hongroise des discours enfanti- les de Sebald Heyden de l'an 1531. Par le <i>Dr. Jean Melich.</i> — S. Mazzatinti: Gli archivi della storia d'Italia. Vol. I. fasc. 1. Par <i>Á-y.</i> — Repertorium germanicum. Tome I. Par <i>A. Áldásy.</i> Revue des périodiques. I. Revues hongroises. Par <i>D. Gy.</i> II. Revue étrangères Par. <i>H. S.</i>	303
François Pulszky. Par <i>E. L.</i>	315
Notices. Société bibliographique hongroise. Voyages littéraires des employés de la bibliothèque du Musée National. La bibliothèque de l'université à Budapest. Un nouveau code de la Corvina dans la bibliothèque du Musée National. Sur la bibliothèque de Jászóvár. Bibliothèque publique commerciale et industriel. (<i>R.</i>) M. Érd- ujhelyi	316
Appendice. Répertoire des journaux de Hongrie en 1897. I. Les journaux hongrois. Par <i>Joseph Szinnyei aîné.</i> II. Les journaux en langues étrangères. Par <i>Étienne Kereszty</i>	1—38

Adresse de la rédaction et de l'administration: *Magyar Könyvszemle.*
Budapest, Musée National Hongrois.

A Magyar Könyvszemle új folyama.

A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára 1893-ban a Magyar Könyvszemle új folyamát indította meg.

A folyóirat, mint a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának hivatalos kiadványa s a magyar bibliografia egyedüli szakközlőnye, 1876 óta áll a hazai tudomány érdekeinek szolgálatában. Első sorban a múzeumi könyvtár érdekeinek előmozdítására lévén hivatva, ismerteti annak egyes csoportjait; beszámol az égyarapodásról, a végzett munkáról és teljes megbízható képet ad a könyvtár belső életéről. Ismerteti a hazai és külföldi könyv- és levéltárakat, kiváló figyelmet fordítva ezek magyar és speciális bibliografiai vonatkozású anyagának felkutatására és közzétételére. Számot ad a hazai és bibliografiai irodalom termékeiről s figyelemmel kíséri a külföldi irodalom hazánkra vonatkozó kiadványait.

A Magyar Könyvszemle évnegyedes füzetekben, évenként márczius, június szeptember és december hónapokban jelenik meg 24—26 ívnyi terjedelemben, több műmelléklettel. Előfizetési ára egész évre 3 frt; a könyvtáruői forgalomban 4 frt; egy-egy füzet ára 1 frt.

Az előfizetési pénzeket a **Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatala** fogadja el; a folyóirat szellemi részét érdeklő közlemények a **szerkesztő czimére** a **Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárába** küldendők.

A Magyar Könyvszemle régi folyamának két teljes példányát (I—XVI. kötet) 25 frtjával, a II—XVI. köteteket egyenként 2 frton, együtt 20 frton bocsátjuk előfizetőink rendelkezésére. Megrendelések a Magyar Nemzeti Múzeum pénztári hivatalához intézendők, mely az összeg előzetes beküldése esetén a szállítást bérmentesen eszközli.

A Magyar Nemz. Múzeum könyvtárának kiadásában megjelent és *Ranschburg Gusztáv* könyvkereskedésében s általa minden könyvtáruosnál kapható: *A Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárának czímjegyzéke. I. Ösnyomatványok. (Catalogus bibliothecae Musei Nat. Hungarici I. Incunabula.)* Leírta Horváth Ignác könyvtári segédőr. Ára 2 frt.

Megjelent és a szerkesztőségnél, a Magyar Memzeti Múzeum könyvtárában kapható: *A hazai hírlapirodalom 1897-ben. I. Szinnyei József, A magyar hírlapirodalom. II. Kereszty István, A nem magyar nyelvű hírlapirodalom.* Ára 40 kr., a könyvtáruoi forgalomban 50 kr.